

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ทุนวิจัย
กองทุนรัชตภิเษกสมโภช

รายงานวิจัย

อัตลักษณ์ของเพลงฉิ่ง

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
โดย

จำคม พรประสิทธิ์

มีนาคม ๒๕๕๖

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทฤษฎี
กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช

รายงานผลการวิจัย

อัตลักษณ์ของเพลงนี้

โดย

จำคม พรประสิทธิ์

เมษายน ๒๕๔๕

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

17 S.A. 2546

I 20849850

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ขอขอบพระคุณศิลปินแห่งชาติ ศิลปินผู้ทรงคุณวุฒิ
ท่านต่างๆ ที่ได้เอื้อเฟื้อข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้ได้แก่ อาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร อาจารย์พิณิจ
ฉายสุวรรณ อาจารย์จิรัส อัจฉรงค์ อาจารย์ก้านันสำราญ เกิดผล อาจารย์อุทัย พาทยโกศล
อาจารย์พันโทเสนาะ หลวงสุนทร รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี อาจารย์สุเชาว์ หลิมพามิษฐ์
อาจารย์เป็บ คงลายทอง อาจารย์ประสาร วงศ์วิโรจน์รักษ์

ขอขอบพระคุณสถาบันนาฏดุริยางคศิลป์ กรมศิลปากร ที่ได้เอื้อเฟื้อในการค้นคว้าข้อมูล
ขอขอบพระคุณศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้เอื้อเฟื้อข้อมูลทางเสียง
เพลงเรื่องเพลงฉิ่งพระฉิ่งเพลง

ทั้งนี้ขอขอบพระคุณจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ทำการสนับสนุนงบประมาณ เงินทุน
วิจัยกองทุนรัชดาภิเษกสมโภช ในการดำเนินการวิจัยเรื่อง “อัตลักษณ์ของเพลงฉิ่ง” นี้

หากประ โขชนอันใดที่จะเกิดขึ้นจากงานวิจัยฉบับนี้ ขออุทิศกรรมนี้จงอุทิศแด่บูรพาจารย์
ทางดุริยางคศิลป์ไทยที่ได้ทำการสืบทอดวัฒนธรรมทางดนตรีไทยสืบทอดมาชั่วลูกหลาน ทำให้เกิด
การเก็บรวบรวมและทำการวิเคราะห์เพื่อประ โขชนสืบทอดไปได้อีกวาระหนึ่งในครั้งนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เลขหมู่ จพ
ดก 15
เลขทะเบียน 011728
วัน,เดือน,ปี 20 พ.ช. 46

ชื่อโครงการวิจัย	อัตลักษณ์ของเพลงฉิ่ง
ชื่อผู้วิจัย	นางสาวจำคม พรประสิทธิ์
เดือนและปีที่ทำวิจัยเสร็จ	เมษายน ๒๕๔๕

บทคัดย่อ

เพลงเรื่องเป็นเพลงไทยประเภทหนึ่งที่ปรากฏมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เพลงฉิ่งเป็นเพลงเรื่องประเภทหนึ่ง ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาขณะพระฉันอาหาร โดยระหว่างพระฉันเช้าและพระฉันเพล ใช้เพลงแตกต่างกันไป พระฉันเช้าเป็นเพลงฉิ่งเรื่องใหญ่เรียกกันว่า “เพลงฉิ่งพระฉัน” ใช้บรรเลงกันทั่วไปทุกสำนัก เพลงฉิ่งพระฉันเพล สำนักพาทย์โกสัลบรรเลงเพลงเรื่องกระบอกและเพลงพระยาพายเรือ กรมศิลปากรบรรเลงเพลงเรื่องกระบอก สำนักครุฑม บานปุระวาทย์บรรเลงเพลงเรื่องจิ้งจกทอง

ตัวคนที่แท้จริงของเพลงฉิ่งถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะได้แก่ ลักษณะการดำเนินทำนองหลัก มีมือซ้องเป็นลักษณะเฉพาะของตัวเอง ลักษณะทำนองที่มีความไม่ลงตัว ไม่แน่นอนและไม่เท่ากัน แต่สามารถนำมาเรียงร้อยต่อกันอย่างเหมาะสม มีการตัดทอนเพลงจากชุดทำนองที่ไม่ลงตัวอย่างเพลงประเภทอื่นๆ ไปสู่ทำนองที่ละเอียดขึ้นได้ กระสวนของทำนองมีความเบาและสบาย

เพลงเรื่องประเภทเพลงเร็วมีลักษณะใกล้เคียงกับเพลงเรื่องเพลงฉิ่งมากที่สุด แต่เพลงเร็วมีความลงตัวมากกว่าเพลงฉิ่ง เนื่องจากมีจังหวะหน้าทับควบคุม นอกจากนี้เพลงเร็วยังมีความเข้มข้นและหนักแน่นมากกว่า คุณสมบัติร่วมระหว่างเพลงเร็วกับเพลงฉิ่ง ได้แก่ เนื้อทำนองหลักมีการตีแบบ “ลักษณะจังหวะสะบัด” “ตีคู่แปด” มีท่วงทำนอง “โยน” ประกอบโดยทั่วไปและส่วนใหญ่มักพบในตอนท้ายของทุก ๆ ท่อน มักมีการซ้ำประโยคแต่ละประโยค ๒ ครั้งเสมอ เนื้อทำนองหลักมีการบังคับมือให้ถี่ขึ้นกว่าปกติ

เพลงฉิ่งอัคราชั้นเดียว ใช้ประกอบการแสดงในการชมธรรมชาติของตัวละคร และมีการนำเพลงฉิ่งมุล่งใช้เป็นบทเพลงฝึกทักษะในการไล่มือกันอย่างแพร่หลายจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

Project Title: *Pleng Ching: The Study of History and Styles*
 Name of the Investigator: Kumkom Pornprasit
 Year: 2002

Abstract

Pleng ruang is a category of Thai traditional songs, which can be traced back to the Ayuthaya period (1351-1767). *Pleng ruang pleng ching* is a subcategory of *pleng ruang* genre, which is played at Buddhist rituals during the time when monks are having food offerings. The songs accompanying morning meals is different from the corpus for luncheon offerings. *Prachan chao* is the Great *pleng ching* known as “pleng ching pra chan”, and it is played as music for morning meals by every ‘musical house’. As for luncheon offerings, the choice of music is varied. Musicians of Paathayakoson House played *pleng ruang krabok* and *pleng ruang praya pai rua*. Musicians of Department of Fine Arts played *pleng ruang krabok* whereas those of Kru Poom Papuyawathaya played *pleng ruang jingjonk thong*.

The musical characteristics of *pleng ruang* are unique. Melodic formulae for the basic melody show its own characteristics. The melodic phrases make use of different patterns, which are not identical in terms of length. The unit of melodic phrases is also found to be undetermined and unresolved. However, they could be arranged appropriately into a song. The melodies do not emphasize functions of downbeat rhythm therefore the effects could be described as relaxed and light.

The musical characteristics of *pleng ruang pleng relw* is more similar to *pleng ruang pleng ching* than other kinds. The musical unit of *pleng pleng relw* is more complete in that it is governed by the number of rhythmic cycles in each section. In addition, the style of *pleng pleng relw* is more intense and heavy. *Pleng relw* and *pleng ching* share one particular characteristic; passages of melodic formulae for the basic melodies are free from the constraints of regular rhythmic structure. Passages of both kinds share the use of gong circle techniques known as *lak chang wa*, *sabad*, and *tee koo pad*. Each section generally ends with *yon* melody. Within each section, a musical phrase is always repeated. The basic melody is also found to be in closely spaced style.

Pleng ching in *chan deo* has its use in drama and theatrical performance. It is played when a character is enjoying the beauty of nature. *Pleng ching mulong* is widely known as a piece for fingering exercise and etude.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	i
บทคัดย่อภาษาไทย	ii
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	iii
สารบัญ	iv
บทที่ ๑ บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่ทำการวิจัย	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
วิธีดำเนินการวิจัย	๓
ขอบเขตของการวิจัย	๕
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๕
นิยามศัพท์เฉพาะ	๕
บทที่ ๒ บริบทของเพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่ง	
ประวัติความเป็นมาของวงปี่พาทย์ไทย	๖
ประเภทของเพลงเรื่อง	๘
ความหมายของคำว่าเพลงฉิ่ง	๑๕
ประวัติความเป็นมาของเพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่ง	๒๒
ประวัติคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)	๒๕
ประวัติคุณครูจางวางทั่ว พาทยโกศล	๓๓
ประวัติคุณครูพุ่ม บาปุยะวาทย์	๓๕
บทที่ ๓ บทบาทของเพลงฉิ่งกับกิจกรรมทางพุทธศาสนา	
เพลงฉิ่งพระฉันท์	๔๓
เพลงฉิ่งพระฉันท์หรือฉิ่งใหญ่	๔๖
เพลงฉิ่งช้างประธานา	๕๑
เพลงฉิ่งดวงพระธาตุ	๕๗
เพลงฉิ่งคางคกปากสระ	๕๕
เพลงฉิ่งปลายมุล่ง	๘๐
เพลงฉิ่งตรัง	๘๑
เพลงฉิ่งพระฉันท์เพลง	๘๖
เพลงฉิ่งพระฉันท์เพลงเรื่องกระบอก	๘๕

เพลงฉิ่งพระฉันทน์เพลงเรื่องพระยาพายเรือ	๑๑๕
เพลงฉิ่งพระฉันทน์เพลงเรื่องจิ้งจกทอง	๑๔๒
บทที่ ๔ เพลงฉิ่งกับการแสดงและการปรับพื้นฐานด้านทักษะของศิลปิน	
เพลงฉิ่งที่บรรจู่อยู่ในการแสดง	๑๖๘
เพลงฉิ่งที่นำมาประดิษฐ์เป็นทางร้อง	๑๗๒
เพลงฉิ่งที่นำมาฝึกทักษะเพื่อการปรับพื้นฐานด้านทักษะของศิลปิน ..	๑๗๕
บทที่ ๕ รูปแบบการประพันธ์และการบรรเลงเพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่ง	
โครงสร้างของเพลง	๑๕๒
รูปแบบการกระทำเพื่อนำเสนองาน	๑๕๕
ต้นกำเนิดของเพลงฉิ่งสามชั้น	๒๒๗
การนำเพลงฉิ่งไปประพันธ์เป็นเพลงเถาต่าง ๆ	๒๓๔
เปรียบเทียบลักษณะทำนองเพลงฉิ่งกับเพลงประเภทอื่น	๒๔๖
บทที่ ๖ สรรูปและข้อเสนอแนะ	๒๕๕
บรรณานุกรม	๒๖๐

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ ๑

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

เพลงไทย คือเพลงที่เกิดขึ้นเพื่อใช้บรรเลงกับวงดนตรีไทย แสดงออกถึงความเป็นไทย สภาพแวดล้อม อาชีพ เอกลักษณ์ของชาติและอื่น ๆ ซึ่งปราชญ์ทางดนตรีได้ประพันธ์กัน ไว้มากมายหลากหลายประเภท โดย สามารถแบ่งได้เป็น ๑ ประเภทใหญ่ ดังนี้

๑. ประเภทเพลงหน้าพาทย์
๒. ประเภทเพลงเรื่อง
๓. ประเภทเพลงมโหรี¹

เพลงหน้าพาทย์ หมายถึง เพลงชั้นสูงของวิชาการด้านดนตรีไทย เป็นเพลงที่มีความศักดิ์สิทธิ์ และบรรเลงขึ้นในทำนองและจังหวะที่มีแบบแผนกำหนด และเป็นเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบพิธี อากาการเคลื่อนไหวต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นยักษ์ มนุษย์ สัตว์ เพลงหน้าพาทย์แบ่งออกเป็นเพลงหน้าพาทย์ ชั้นสูงและเพลงหน้าพาทย์ปกติ เพลงหน้าพาทย์ชั้นสูง ได้แก่ เพลงหน้าพาทย์องค์พระพิราพ ตระนอน ตระนิมิต ตระบรรทมไพโร ตระบรรทมสินธุ์ ตระพระปรโคจรพรพ เสมอเถร เสมอมาร คุกพาทย์ สาธุการ บาทสฤณี เป็นต้น ส่วนเพลงหน้าพาทย์ปกตินั้น ได้แก่ เพลงช้า เพลงเร็ว เชิด เสมอ ร้ว เหาะ ปฐุม เป็นต้น มีนักวิชาการบางท่าน แบ่งเพลงหน้าพาทย์ออกเป็น เพลงหน้าพาทย์ ไหว้ครู และเพลงหน้าพาทย์พิเศษ เพลงหน้าพาทย์ไหว้ครู ได้แก่ เพลงตระพระประคนธรรพ เพลงหน้าพาทย์พิเศษ ได้แก่ เพลงหน้าพาทย์ที่อยู่นอกตำราไหว้ครูอัน ได้แก่ เพลงพระยาเดิน เพลง ดำเนินพราหมณ์ เป็นต้น

เพลงเรื่อง หมายถึง เพลงไทยประเภทหนึ่งโดยการนำเพลงหลาย ๆ เพลงมาเรียงร้อย บรรเลงติดต่อกัน ทำนองของเพลงมีความกลมกลืนและมีความหมายเดียวกัน เพลงเรื่องแบ่งออกได้ หลายประเภท ได้แก่ เพลงเรื่องประเภทเพลงช้า เพลงเรื่องประเภทปรบไถ่ เพลงเรื่องประเภท

¹ บุญธรรม ตราโมท, คำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ไทย (กรุงเทพมหานคร: ศิลปสนองการพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๒๒ .

สองไม้ เพลงเรื่องประเภทเพลงเร็ว เพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่ง เพลงเรื่องประเภทเรื่องนางหงส์ เพลงเรื่องประเภทเรื่องบัวลอย²

เพลงมโหรี เป็นเพลงไทยอีกประเภทหนึ่ง แต่เดิมใช้ร้องส่งกับวงมโหรีมืออยู่ด้วยกัน ๒ แบบ คือเพลงขับและเพลงเกร็ด เพลงขับสามารถแบ่งย่อยออกไปอีกเป็นขับเรื่องและขับเพลง ส่วนเพลงที่นำมาบรรเลงรับร้องเป็นเพลง ๆ ไปจะเรียกกันว่า เพลงเกร็ด ต่อมาสมัยต้นรัตนโกสินทร์ เป็นที่ทราบกันว่าเป็นสมัยที่มีการบรรเลงปี่พาทย์รับกับเสภา จึงเกิดเพลงประเภทเสภาขึ้น เพลงที่ใช้บรรเลงจะเป็นเพลงเกร็ดที่บรรเลงกันอยู่ก่อนนั่นเอง แต่มีการกำหนดแบบแผนการบรรเลงเพลงเสภาขึ้น การบรรเลงเพลงเสภานี้มีทั้งการบรรเลงหมู่และการบรรเลงเดี่ยว

ในบรรดาเพลงทั้ง ๓ ประเภทที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เพลงเรื่องถือได้ว่าเป็นวิชาการแขนงหนึ่ง ที่แสดงภูมิปัญญาของแต่ละสำนัก ผู้ที่ทำการศึกษาวិชาการดนตรีไทยอย่างจริงจัง จะต้องผ่านกระบวนการฝึกฝนเพลงเรื่องจนเกิดความชำนาญในทุก ๆ ภาระงาน จึงจะเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากสังคมว่าเป็นผู้มีฝีมือและมีความรู้ขั้นสูง เพลงเรื่องแต่ละประเภทยังมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปทั้งท่วงทำนอง จำนวนเพลง และโอกาสที่ใช้ในการบรรเลง แต่มีสิ่งหนึ่งที่เหมือนกันคือ มีการนำเพลงหลาย ๆ เพลงมาเรียงร้อยเข้าด้วยกัน ซึ่งเพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่งจัดเป็นเพลงประเภทเพลงเรื่องแขนงหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากเพลงเรื่องทุกประเภท

ลักษณะท่วงทำนอง และจำนวนของเพลงนั้น มีความแตกต่างจากเพลงประเภทอื่นไม่ว่า เพลงประเภทปรบไก่ หรือเพลงประเภทสองไม้ โดยเพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่งนั้น โบราณจารย์ได้เรียบเรียงจำนวนเพลงได้อย่างลึกซึ้ง โดยมีเครื่องมือกำกับจังหวะหน้าทับเข้ามาเป็นตัวกำหนดขอบเขตของทำนอง แสดงถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทยในการสร้างงานทางศิลปะที่มีความสมบูรณ์ ก่อให้เกิดความน่าสนใจที่จะทำการศึกษากันอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเรื่องของลักษณะการประพันธ์ การดำเนินทำนอง ลักษณะของการเปลี่ยนบันไดเสียง ระเบียบวิธีการบรรเลง เป็นต้น

บทบาทของเพลงฉิ่งนั้น โบราณจารย์ได้เรียบเรียงไว้สำหรับพระสงฆ์ฉันภัตตาหาร ซึ่งจะบรรเลงทั้งพระฉันเช้า และฉันเพล มีการใช้ความรู้กันอย่างกว้างขวางในการนำเพลงฉิ่งมาบรรเลงประกอบในขณะพระฉันอาหาร ทั้งนี้เพื่อเป็นการอวดความรู้กัน นอกจากนี้ เพลงฉิ่งยังถูกบรรจุเข้าไปประกอบการแสดงอีกด้วย โดยมากในการแสดงโขนจะใช้เพลงฉิ่งประกอบกิริยาเดินแบบทอดน่อง เช่นการเดินชมสวน ชมความงามของสิ่งรอบตัว จึงเป็นเรื่องที่ควรทำการศึกษา วิเคราะห์ ไว้เป็นอย่างดี

² ถาวร ศรีผ่อง. เพลงช้าเรื่องเพลงยาว : การวิเคราะห์ทางฆ้องวงใหญ่, ปริญญาโทระดับมหาบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร พ.ศ. ๒๕๔๐, หน้า ๓.

ในด้านของการเป็นต้นแบบของการประพันธ์แล้ว เพลงจึงยังเป็นต้นกำเนิดของเพลงเถาต่าง ๆ ด้วย เช่น เพลงฉิ่งข้างประสานงา เป็นต้นกำเนิดของเพลงข้างประสานงา เถา เพลงฉิ่งดวงพระธาตุ เป็นต้นกำเนิดของเพลงดวงพระธาตุ เป็นต้น เพลงจึงยังเป็นทางเลือกหนึ่งเพื่อให้ใช้ฝึกหัดฝีมือ ด้วยนอกจากจะมีการไล่ด้วยเพลงทะเลแยะ ๗ ท่อนหรือเพลงสาธุการแล้ว โดยนักดนตรีทุกคนจะรู้จักกันเป็นอย่างดีคือ เพลงฉิ่งมุล่ง ด้วยจำนวนเพลงที่พลิกเพลงไปมา และมีลักษณะเป็นทำนองเก็บตลอดทั้งเพลง ทำให้เอื้อต่อการนำมาทำเป็นเพลงฝึกฝนฝีมือ ความแม่นยำ พละกำลังของนักดนตรี สมารถปรับข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้เป็นไปในแนวทางที่ถูกต้อง

ด้วยลักษณะสำคัญในทุก ๆ ด้านของเพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่งที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะทำการศึกษาให้ลึกซึ้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งถึงลักษณะการประพันธ์ การเรียงร้อยเพลง ความแตกต่างในลักษณะต่าง ๆ จากเพลงประเภทอื่น ๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการแสดงเรื่องราวทางวัฒนธรรมดนตรีไทยให้ปรากฏและเอื้อประโยชน์ต่อผู้ที่ทำการศึกษาวิชาการแขนงนี้ ให้มีความก้าวหน้ากันต่อไป ผู้วิจัยจึงได้กำหนดหัวข้อในการวิจัยคือ “อัตลักษณ์ของเพลงฉิ่ง”

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและแสดงความแตกต่างระหว่างเพลงฉิ่งกับเพลงประเภทอื่น ๆ
๒. เพื่อศึกษาการนำเพลงฉิ่งไปใช้ในโอกาสต่าง ๆ ทั้งประกอบพิธีการ ประกอบการแสดง และการนำไปเป็นเพลงไล่มือโดยละเอียด
๓. เพื่อศึกษาลักษณะการดำเนินทำนองของเพลง และทำการสรุปลักษณะสำคัญ เอกลักษณ์ของเพลงฉิ่ง การพัฒนาของเพลงฉิ่งไปสู่เพลงประเภทอื่น ๆ อัตราของเพลงฉิ่ง ลักษณะการเปลี่ยนบันไดเสียง
๔. เพื่อทำการบันทึกโน้ตเพลงฉิ่งต่าง ๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล
  - ๑.๑ ค้นคว้าเอกสาร ตำรา จากห้องสมุดดนตรีต่าง ๆ
  - ๑.๒ สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางดนตรีไทย โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งจะต้องมีความรู้เป็นที่ยอมรับในวงวิชาการดนตรีไทย ดังต่อไปนี้
    ๑. ผู้เชี่ยวชาญระดับศิลปินแห่งชาติ

๒. ผู้เชี่ยวชาญซึ่งศึกษาจากสำนักดนตรีที่สำคัญ ๒ สำนักคือ สำนักหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) สำนักพาทย์โกสลด

๓. ผู้เชี่ยวชาญจากกรมศิลปากร

๔. ผู้เชี่ยวชาญที่มีความสามารถหลอมรวมความรู้ของสำนักหลวงประดิษฐไพเราะ และสำนักพาทย์โกสลด

ดังมีรายนามผู้ทรงคุณวุฒิคือ

๑. อาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร (ศิลปินแห่งชาติสาขาดนตรีไทย และศิลปินประจำสำนักของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) จังหวัดเชียงใหม่

๒. อาจารย์กำนันสำราญ เกิดผล (ศิลปินดีเด่นสาขาดนตรีไทย) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๓. อาจารย์พินิจ นายสุวรรณ (ศิลปินแห่งชาติสาขาดนตรีไทย)

๔. อาจารย์เสนาะ หลวงสุนทร ศิลปินสำนักหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

๕. อาจารย์อุทัย พาทย์โกสลด ทายาทและศิลปินสำนักพาทย์โกสลด

๖. รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี ศิลปินที่สามารถหลอมรวมความรู้

๗. อาจารย์จิรัส อัจฉรงค์ ผู้เชี่ยวชาญดนตรีไทย กรมศิลปากร

๘. อาจารย์ป๊อบ คงลายทอง ศิลปินประจำสถาบันนาฏดุริยางค์ กรมศิลปากร

๙. อาจารย์สุเชาว์ หลิมพาณิชย์ ศิลปินดนตรีไทยลูกศิษย์ครูบุญยงค์ เกตุคง สำนักคุณครูพุ่ม บาปุยะวาทย์

๒. ขั้นตอนบันทึกข้อมูล

ทำนองเพลงฉิ่งทั้งหมดจะทำการบันทึกด้วยโน้ตไทย โดยบันทึกเป็นทางทำนองหลัก ตามลักษณะการใช้มือของฆ้องวงใหญ่

๓. ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลเพลงฉิ่งเรื่องต่าง ๆ ที่ได้จากสื่อและจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิสำนักต่าง ๆ มาศึกษาและทำการวิเคราะห์ที่ลีลาการบรรเลง โดยใช้หลักทางสุนทรียศาสตร์ แบ่งออกเป็นการวิเคราะห์รูปแบบโครงสร้างของเพลง อันเป็นสิ่งที่ศิลปินนำไปถ่ายทอดผลงานเพื่อสร้างความปลั่งจำเพาะ (Tonal value) ให้เกิดขึ้นในเนื้องาน แบ่งออกเป็นการกำหนดบันไดเสียงหรือทาง การใช้เสียงหลัก และการวิเคราะห์รูปแบบการจัดกระทำเพื่อนำเสนอเนื้อหาของตัวศิลปกรรมในท่อน หมายถึงเพลงเรื่องเพลงฉิ่ง ซึ่งประกอบด้วย สังคีตลักษณะ แบ่งออกเป็นรูปแบบการบรรเลงและ

รูปแบบท่วงทำนอง เนื้อทำนองหลัก จังหวะ และแนวการบรรเลง เพื่อให้ได้ข้อสรุปเรื่องของลีลา การบรรเลงและพัฒนาการ ตลอดจนการนำเนื้องานไปใช้ในพิธีการ ประกอบการแสดง ใช้ฝึกเพื่อ ปรับพื้นฐานของศิลปินให้เป็นไปตามขนบ และที่สำคัญเป็นเพลงที่แสดงภูมิปัญญาของแต่ละสำนัก ด้วย

๔. สรุปและเสนอแนะ

๕. จัดพิมพ์

ขอบเขตของการวิจัย

ทำการวิจัยเฉพาะเพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่งเท่านั้น โดยศึกษาเพลงฉิ่งจากสำนักต่าง ๆ จำนวน ๑๐ เพลง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ได้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของเพลงฉิ่งและความแตกต่างระหว่างเพลงฉิ่งกับเพลง ประเภทอื่น ๆ

๒. ได้ศึกษาภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทย และทราบถึงลักษณะการดำเนินทำนองของเพลง เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ ที่ทำให้เพลงฉิ่งเป็นเพลงที่มีความเป็นเลิศประเภทหนึ่ง

๓. เพื่อประโยชน์ต่อการเรียนการสอนรายวิชาทักษะดุริยางค์ไทย ๑ วิชาเอกเครื่องสายไทย ของคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๔. เพื่อบันทึกโน้ตเพลงฉิ่งไว้เป็นหลักฐานต่อการศึกษาและการค้นคว้าวิจัยของนักวิชาการ ต่อไป

๕. ได้ทำการรวบรวมวิชาการด้านเพลงฉิ่งให้เป็นปึกแผ่น เพื่อก่อประโยชน์ต่อวงวิชาชีพ คนตรีไทย

๖. ทำการจัดพิมพ์ จำหน่ายและนำลงบทความในวารสารต่าง ๆ เพื่อการเผยแพร่งานทาง วัฒนธรรมดนตรีไทยสืบไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพลงฉิ่ง หมายถึง เพลงที่ใช้ฉิ่งเป็นเครื่องดนตรีกำกับจังหวะ ไม่มีจังหวะหน้าทับเข้ามา ควบคุมการบรรเลง เป็นเพลงที่ใช้บรรเลงขณะพระฉันอาหารเช้าและอาหารเพล ประกอบการแสดง บรรเลงได้มือ โดยปกติจะไม่มีกรับหรือ

บทที่ ๒

บริบทของเพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่ง

องค์ความรู้ต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องกับวิชาการของเพลงเรื่อง โดยเฉพาะประเภทเพลงฉิ่งมีเนื้อหาที่ผู้วิจัยจะได้นำเสนอเรื่องราวและทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยทำการแบ่งเนื้อหาอันเกี่ยวข้องกับกรวิจัยเรื่องเพลงฉิ่งออกเป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

- ๒.๑ ประวัติความเป็นมาของวงปี่พาทย์ไทย
- ๒.๒ ประเภทของเพลงเรื่อง
- ๒.๓ ความหมายของคำว่า “เพลงฉิ่ง”
- ๒.๔ ประวัติความเป็นมาของเพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่ง
- ๒.๕ ประวัติคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)
- ๒.๖ ประวัติคุณครูจางวางทั่ว พาทยโกศล
- ๒.๗ ประวัติคุณครูพุ่ม บาปุยะวาทย์

โดยแต่ละหัวข้อมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๑ ประวัติความเป็นมาของวงปี่พาทย์ไทย

วงปี่พาทย์ของไทยนั้นถือเป็นวงดนตรีสำคัญที่บรรเลงเพลงเรื่องในทุก ๆ ประเภทไม่ว่าจะเป็นเพลงเรื่องประเภทเพลงช้า เพลงเรื่องประเภทเพลงปรบไม้ เพลงเรื่องประเภทเพลงสองไม้ เพลงเรื่องประเภทเพลงเร็วหรือเพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่ง และไม่ว่าจะเป็นฉิ่งพระฉันท์หรือฉิ่งพระฉันท์เพลง ดังที่อาจารย์พินิจ ฉายสุวรรณ ศิลปินแห่งชาติสาขาดนตรีไทยกล่าวไว้ว่า เพลงเรื่องต่าง ๆ เป็นเพลงของวงปี่พาทย์ซึ่งมีข้อความดังต่อไปนี้

ต้องเข้าใจให้ถูกต้องว่าเพลงเรื่องกับด้นเรื่องมันคนละอย่างกัน บอกร่าง ๆ ว่า เพลงเรื่องเป็นของชาวปี่พาทย์เขา ชาวปี่พาทย์ได้รวบรวมเอาเพลงเล็ก ๆ แต่มีทำนองสัมพันธ์กันมารวมไว้เป็นกลุ่ม ๆ เหมือนกับว่าเป็นเพลงของพวกปี่พาทย์เพื่อช่วยความจำ¹

¹ พินิจ ฉายสุวรรณ, สัมภาษณ์ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๓.

วงปีพาทย์ซึ่งเป็นวงดนตรีที่ต้องบรรเลงเพลงดังกล่าว โดยส่วนใหญ่มักเรียกววงปีพาทย์นี้ว่า "วงปีพาทย์พิธี" ที่กล่าวว่วงปีพาทย์ซึ่งเป็นวงดนตรีที่ต้องบรรเลงเพลงดังกล่าวโดยส่วนใหญ่ นั้น เนื่องจากในปัจจุบันเพลงดังกล่าวได้ถูกนำมาบรรเลงโดยวงเครื่องสายไทยโดยยังไม่เป็นที่แพร่หลายนัก

วิวัฒนาการวงปีพาทย์นั้นมีมาตั้งแต่เริ่มต้นสุโขทัย สมัยกรุงศรีอยุธยา และพัฒนาแตกแยกออกเป็นวงดนตรีประเภทต่าง ๆ มากมายในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ วงปีพาทย์ในช่วงแรกนั้น มีผู้เสนอแนวคิดไว้มากมาย บางแนวคิดเสนอว่าเป็นวงดนตรีที่รับเอาแบบอย่างมาจากอินเดีย บางแนวคิดเสนอว่าเป็นวงดนตรีที่รับอิทธิพลมาจากอินเดียผสมกับวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม ทั้งสองแนวคิดยังมิได้มีการสรุปไปในทิศทางใด

การศึกษาเกี่ยวกับวงปีพาทย์ไทยนั้น ยุคก่อนสมัยกรุงศรีอยุธยาไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนนัก มาปรากฏหลักฐานชัดเจนในสมัยกรุงศรีอยุธยาปรากฏวงปีพาทย์เครื่องห้า ใช้ประกอบการแสดงมหรสพ ประกอบพิธีไหว้ครูและหลักฐานทางจิตรกรรมประมาณปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา ปรากฏภาพจิตรกรรมบนสมุดข่อย เป็นภาพการประสมวงปีพาทย์เครื่องห้าที่ใช้กันมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้วงปีพาทย์ไทยสมัยอยุธยา ชนบุรีและตอนต้นของรัตนโกสินทร์ ยังมีส่วนร่วมในการทำสงครามและมีส่วนสำคัญในการกำเนิดกรุงรัตนโกสินทร์ด้วย

วงปีพาทย์ได้พัฒนาต่อไปอีกระดับหนึ่งในสมัยรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๑ มีการเพิ่มกลองทัดเป็น ๒ ลูกในวงปีพาทย์ และมีการนำวงปีพาทย์เข้าบรรเลงร่วมกับการขับเสภาในสมัยรัชกาลที่ ๒ เกิดวงปีพาทย์เครื่องคู่ในสมัยรัชกาลที่ ๓ และวงปีพาทย์เครื่องใหญ่ในสมัยรัชกาลที่ ๔ ตามลำดับ

สมัยต้นรัตนโกสินทร์นี้เอง มีการเล่นวงปีพาทย์และพัฒนารูปแบบของวงดนตรีจนมีความสมบูรณ์เป็นวงปีพาทย์เครื่องใหญ่ และเกิดวงปีพาทย์ต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นต้นมา ไม่ว่าจะเป็นปีพาทย์นางหงส์ ปีพาทย์ศึกคำบรรพ์ ส่วนปีพาทย์มอญนั้นเข้ามาสู่ประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี มีหลักฐานปรากฏตามหมายรับสั่งในงานฉลองพระแก้วมรกต สมัยกรุงธนบุรี^๒ ดนตรีในยุคต้นของสมัยรัตนโกสินทร์นี้เข้าไปเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา และมีการพัฒนารูปแบบให้เกิดความสมบูรณ์อย่างเต็มที่

^๒ณรงค์ฤทธิ์ คงปิ่น, การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีของปีพาทย์มอญ (วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๕) หน้า ๓.

จากประวัติความเป็นมาอันยาวนานของวงปี่พาทย์ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น การบรรเลงเพลงเรื่องนั้นเป็นเพลงที่ถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาของการบรรเลงโดยวงปี่พาทย์ไทย และเป็นพื้นฐานหรือเป็นต้นกำเนิดของเพลงประเภทอื่น ๆ มากมาย เพราะฉะนั้น ทำให้มีน้ำหนักและมีความความน่าเชื่อถือซึ่งน่าจะทำการสันนิษฐานได้ว่าเพลงเรื่องได้เกิดขึ้นมาพร้อมกับการพัฒนาวงปี่พาทย์หรือเมื่อเกิดปี่พาทย์เครื่องห้าและปี่พาทย์เครื่องหก ซึ่งเป็นวงดนตรีที่ใช้ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ มาตั้งแต่สุโขทัยจนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา ดังมีงานเขียนเกี่ยวกับเพลงไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาของอาจารย์สงบศึก ธรรมวิหารดังนี้

เพลงในสมัยอยุธยานั้นจำแนกออกได้เป็น ๓ ประเภทคือ

๑. เพลงร้องมโหรี ใช้วงมโหรีเล่น มีไว้สำหรับบรรเลงขับกล่อม เพลงที่บรรเลงมี ๒ ชนิดคือเพลงดับและเพลงเกร็ด
๒. เพลงปี่พาทย์ ใช้วงปี่พาทย์เล่น มีไว้สำหรับบรรเลงประกอบการแสดงโขน ละคร และใช้บรรเลงประกอบการแสดงโขน ละคร และใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เพลงบรรเลงมี ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ เพลงหน้าพาทย์ และเพลงเรื่อง^๓

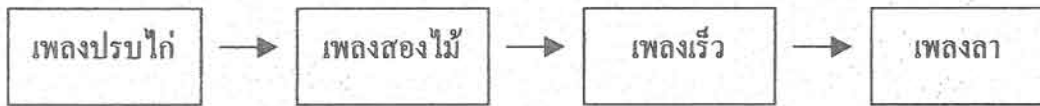
และเมื่อมีการพัฒนาเพลงจากสมัยอยุธยาไปสู่สมัยรัตนโกสินทร์ ในลักษณะการบรรเลงเพลงเสภาซึ่งเป็นเพลงที่พัฒนาต่อมาจากเพลงฉิ่งโดยเริ่มดำเนินการพัฒนาอย่างแพร่หลายในตอนต้นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ต่อมานั่นเอง

๒.๒ ประเภทของเพลงเรื่อง

เพลงเรื่องหมายถึง เพลงไทยที่มีการนำเพลงหลาย ๆ เพลงมาเรียงร้อยบรรเลงติดต่อกัน ทำนองเพลงมีความกลมกลืนและมีความหมายเดียวกัน เพลงเรื่องสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายประเภทดังนี้

๑. เพลงเรื่องประเภทเพลงซ้ำ หมายถึงการนำเพลงหลาย ๆ เพลงมาเรียงร้อยต่อกัน โดยมีรูปแบบการบรรเลงแบ่งออกเป็น ๔ ขั้นตอนใหญ่หรือ ๔ ประเภทของเพลง ดังนี้

^๓ สงบศึก ธรรมวิหาร, อูริยางค์ไทย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๔๐) หน้า ๑๗-๑๘.

เพลงประเภทปรบไก่อ่ในเพลงขำนี้ โบราณมักกำหนดเพลงนำมาเรียงร้อยต่อกันมากกว่า ๑ เพลง แต่ต้องเป็นเพลงสำนวนคล้ายคลึงกัน โกล้เคียงกัน อยู่ในอัตราจังหวะหน้าทับปรบไก่อ่เหมือนกัน ยกตัวอย่างเช่น เพลงเรื่องด้นแขกไพร เพลงประเภทปรบไก่อ่ประกอบด้วย เพลงด้นแขกไพร เพลงแขกไพร เพลงขอมใหญ่ เพลงท้ายขอมใหญ่ เมื่อหมดเพลงหน้าทับปรบไก่อ่แล้ว จะบรรเลงตามด้วยเพลงสองไม้และถอนจังหวะออกเพลงเร็ว ซึ่งอยู่ในอัตราจังหวะชั้นเดียวและจบท้ายด้วยเพลงลาเป็นเพลงสุดท้าย

เพลงเรื่องประเภทเพลงขำนี้ จะใช้ฉิ่งกำกับจังหวะสามัญและใช้ตะโพน กลองทัด กำกับจังหวะหน้าทับตลอดทั้งเพลง

ตัวอย่างชื่อเพลงเรื่องประเภทเพลงขำ

๑. เพลงขำเรื่องแขกมอญ
๒. เพลงขำเรื่องด้นแขกไพร
๓. เพลงขำเรื่องปลาบู่ทอง
๔. เพลงขำเรื่องพระรามเดินดง
๕. เพลงขำเรื่องเต่าทอง
๖. เพลงขำเรื่องเต่ากินผักบุง
๗. เพลงขำเรื่องเขมรใหญ่
๘. เพลงขำเรื่องจีนแสด
๙. เพลงขำเรื่องฝรั่งรำเท้า
๑๐. เพลงขำเรื่องเพลงยาว
๑๑. เพลงขำเรื่องมอญแปลง เป็นต้น

๒. เพลงเรื่องประเภทเพลงปรบไก่อ่

เพลงเรื่องประเภทเพลงปรบไก่อ่นี้ เป็นเพลงเรื่องประเภทเพลงขำชนิดหนึ่ง แต่หากมีการบรรเลงเพลงเพียง ๑ ประเภทเท่านั้นคือเพลงปรบไก่อ่ จะไม่มีการออกเพลงประเภทเพลงสองไม้ เพลงเร็วและเพลงลาอย่างเพลงเรื่องประเภทเพลงขำ⁴

⁴ พิชิต ชัยเสรี, สัมภาษณ์ ๑๕ กันยายน พ.ศ.๒๕๔๓.

เพลงเรื่องประเภทเพลงปรบไถ่นี้ มีตัวอย่างเพลงที่มีนิยามกันเป็นส่วนใหญ่ได้แก่ เพลงเรื่องพญาโศก เพลงเรื่องทะเลแห่ เพลงเรื่องทำขวัญ เป็นต้น ในการนี้จะใคร่ขอยกตัวอย่างรายชื่อเพลงของเพลงเรื่องทำขวัญ ดังมีรายละเอียดเพลงดังนี้

เพลงเรื่องทำขวัญแบบเล็ก ประกอบด้วยเพลง

๑. เพลงนางนาค
๒. เพลงมหาฤกษ์
๓. เพลงมหากาล
๔. เพลงสังข์เล็กหรือสังข์น้อย
๕. เพลงมหาชัย
๖. เพลงดอกไม้ไทร

เพลงเรื่องทำขวัญแบบใหญ่ ประกอบด้วยเพลง

๑. เพลงนางนาค
๒. เพลงมหาฤกษ์
๓. เพลงมหากาล
๔. เพลงสังข์เล็กหรือสังข์น้อย
๕. เพลงมหาชัย
๖. เพลงดอกไม้ไทร
๗. เพลงดอกไม้ไทร
๘. เพลงดอกไม้ร่วง
๙. เพลงพิศรา
๑๐. เพลงบ้านัน
๑๑. เพลงคู่บ้านัน
๑๒. เพลงเคียงบ้านัน
๑๓. เพลงมโนห์ราโอด
๑๔. เพลงคั่นกราวรำ
๑๕. เพลงกราวรำ

๑๖. เพลงคืบควีนเทียน^๕

รายชื่อเพลงที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเพลงที่ประกอบอยู่ในเพลงเรื่องประเภทเพลงปรบไถ่เรื่องทำขวัญ ซึ่งเพลงทุก ๆ เพลงนั้นเป็นเพลงในอัตราจังหวะหน้าทับปรบไถ่ทั้งสิ้น

๓. เพลงเรื่องประเภทเพลงสองไม้

เพลงเรื่องประเภทเพลงสองไม้นี้ เป็นเพลงเรื่องซึ่งมีแนวการบรรเลงเป็นอย่างเดียวกันกับเพลงเรื่องประเภทเพลงช้าและมีลักษณะในทางตรงข้ามกับเพลงเรื่องประเภทเพลงปรบไถ่ โดยมีการตัดการบรรเลงในส่วนของเพลงประเภทหน้าทับปรบไถ่ออก เริ่มต้นการบรรเลงที่เพลงประเภทสองไม้ ออกเพลงเร็ว และเพลงลา มีขั้นตอนการบรรเลงเหลือเพียง ๓ ขั้นตอนหลังของเพลงเรื่องประเภทเพลงช้าเท่านั้น

ตัวอย่างชื่อเพลงเรื่องประเภทเพลงสองไม้ที่สำคัญได้แก่

๑. เพลงเรื่องทยอย

๒. เพลงเรื่องสินवल เป็นต้น

๔. เพลงเรื่องประเภทเพลงเร็ว

เพลงเรื่องประเภทเพลงเร็ว คือการนำเอาเพลงประเภทเพลงเร็วซึ่งมีอัตราจังหวะชั้นเดียวนำมาเรียงติดต่อกัน ลักษณะสำคัญของเพลงเร็วนี้มีลักษณะที่ขอกย้อนและซับซ้อน นับเป็นเพลงที่จัดอยู่ในเพลงแสดงความสามารถในการดำเนินทำนองที่มีความไพเราะและซับซ้อน นักดนตรีใช้นำมาบรรเลงเพื่อฝึกประสาทของนักดนตรี โดยเฉพาะเครื่องดนตรีประเภทฆ้องวงใหญ่แล้ว มือฆ้องจะมีความยากและสับสนเป็นอันมาก เพลงเร็วเป็นเพลงที่มีลักษณะทำนองใกล้เคียงกับเพลงประเภทเพลงฉิ่ง แต่มีความแตกต่างกันดังจะได้แสดงรายละเอียดในบทที่ ๖ เรื่องเปรียบเทียบลักษณะทำนองเพลงฉิ่งกับเพลงประเภทเพลงอื่น ๆ

เพลงเรื่องประเภทเพลงเร็ว ใช้อัตราจังหวะหน้าทับสองไม้ ชั้นเดียวควบคุมจังหวะหน้าทับ โดยปกติถ้าเป็นวงปี่พาทย์จะใช้ตะโพน กลองทัด เป็นเครื่องกำกับจังหวะหน้าทับ ถ้าบรรเลงด้วยวงเครื่องสายไทย จะใช้ โทน รำมะนาเป็นเครื่องกำกับจังหวะหน้าทับ

ตัวอย่างชื่อเพลงเรื่องประเภทเพลงเร็ว

^๕ กรมศิลปากร, เพลงชุดทำขวัญ (จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสวันครบรอบ ๒๕ ปี แห่งวันพระราชทานนามมหาวิทยาลัยมหิดล ๒ มีนาคม ๒๕๓๗) หน้า ๑๖.

๑. เพลงเร็วเรื่องแขกมดดินหนู

๒. เพลงเร็วเรื่องแขกประเทศ เป็นต้น

ในบรรดาเพลงเร็วเรื่องต่าง ๆ เพลงเร็วเรื่องแขกมดดินหนู นับเป็นเพลงเร็วที่ยอดเยี่ยมที่สุดในเรื่องของกระสวนทำนองที่ผู้ร้อยเรียงต่อกันอย่างเหมาะสม ไพเราะ มีความซับซ้อนเมื่อเปรียบเทียบกับเพลงเรื่องเพลงเร็วชุดต่าง ๆ

๕. เพลงเรื่องประเภทเรื่องนางหงส์

คำว่า นางหงส์ เป็นชื่อเพลงไทยเพลงหนึ่ง เป็นเพลงบรรเลงเฉพาะในงานอวมงคลเท่านั้น โดยปกติจะใช้กลองแขกเป็นเครื่องกำกับจังหวะหน้าทับ โดยจะตีหน้าทับนางหงส์ แต่ถ้าเป็นการบรรเลงเพลงเรื่องนางหงส์จะใช้หน้าทับที่เรียกว่า หน้าทับนางหน้าย

เพลงเรื่องประเภทนางหงส์นี้ เป็นเพลงเรื่องอีกประเภทหนึ่งที่มีการนำเอาเพลงลงมาแทรกไว้ระหว่างเพลงประเภทต่าง ๆ ดังจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

เพลงเรื่องประเภทเรื่องนางหงส์นั้น มีระเบียบวิธีการบรรเลงหลายรูปแบบ ระบบการผูกเพลงแตกต่างกันออกไป แต่ละสำนักมีรูปแบบเป็นเฉพาะของตัวเอง แต่จะต้องอาศัยหลักในการพิจารณาเป็นพิเศษสำหรับเพลงที่จะนำมาบรรเลงติดต่อกัน ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความเรียบร้อยและเป็นระเบียบ โครงสร้างของการบรรเลงเพลงเรื่องนางหงส์ สามารถสรุปและยกตัวอย่างเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบได้ดังนี้

๑. บรรเลงเริ่มต้นด้วยเพลงนางหงส์ โดยบรรเลงได้ทั้งเพลงนางหงส์สี่ชั้น และเพลงนางหงส์สามชั้น

๒. ตั้งเพลงบรรเลง ช่วงนี้สามารถเลือกบรรเลงเพลงใดเพลงหนึ่งได้ ตัวอย่างเพลงที่นำมาบรรเลง เช่น เพลงเทพนิมิตร เพลงเทพบรรทม เพลงเทพไสยาสน์ เพลงสาวน้อยเล่นน้ำ เพลงอัปสรตำอังก์ เพลงสุรางค์จำเรียง เพลงภิรมย์สุรางค์ เพลงจินฉิมเล็ก เพลงจินฉิมใหญ่ เพลงอาหนู เพลงจินลั่นถัน เป็นต้น

๓. ออกเพลงเร็ว เพลงเร็วที่นิยมนำมาบรรเลง เช่น เพลงพระรามเดินดง เพลงสารถิ เพลงแมลงภู่ทอง เพลงสี่ภาษา เพลงสี่เกลอ เพลงดันเพลงยาว เพลงแขกไทย เพลงมอญแปลง เป็นต้น

๔. ออกเพลงฉิ่ง เช่น เพลงมุล่ง เพลงดวงพระธาตุ เพลงช้างประสานงา เพลงปูลม เป็นต้น

๕. ออกเพลงเร็วอีกครั้งหนึ่ง เช่น เพลงดันประเทศ เพลงสี่ภาษา เพลงไต้คั้ง เป็นต้น

๖. ออกเพลงภาษา เช่น เพลงกราวนอก เพลงกราวกลาง เพลงแขก
เงี้ยว จีน เขมร ตลุง ถาว พม่า ฉวน ฝรั่ง แขกบรเทศ เป็นต้น⁶

ในการกำหนดรูปแบบการบรรเลงเพลงเรื่องประเภทนางหงส์นั้น มีความแตกต่างกัน
ออกไป ระบบการผูกเพลงนางหงส์มีกฎเกณฑ์ที่ค่อนข้างอิสระส่งผลให้โครงสร้างของเพลง
เรื่องนางหงส์ในปัจจุบันได้รับการพัฒนามากขึ้น จนมีรูปแบบการบรรเลงที่หลากหลาย ดังที่จะ
แสดงรายละเอียดต่อไปนี้

รูปแบบที่ ๑

เพลงสามชั้น - เพลงเร็ว - เพลงฉิ่ง - เพลงเร็ว - เพลงภาษา - ออกลูกหมด

รูปแบบที่ ๒

เพลงสามชั้น - เพลงเร็ว - เพลงเร็ว - เพลงภาษา - ออกลูกหมด

รูปแบบที่ ๓

เพลงสามชั้น - เพลงเร็ว - เพลงภาษา - ลูกหมด

รูปแบบที่ ๔

เพลงนางหงส์สี่ชั้น - เพลงนางหงส์สามชั้น - เพลงนางหงส์สองชั้น - เพลง
นางหงส์ชั้นเดียว

รูปแบบที่ ๕

เพลงนางหงส์สี่ชั้น - เพลงนางหงส์สามชั้น - เพลงสามชั้น - เพลงเร็ว - เพลง
ฉิ่ง - เพลงเร็ว - เพลงภาษา - ลูกหมด

รูปแบบที่ ๖

เพลงนางหงส์สี่ชั้น - เพลงนางหงส์สามชั้น - เพลงสามชั้น - เพลงเร็ว - เพลง
เร็ว - เพลงออกภาษา - ลูกหมด

รูปแบบที่ ๗

เพลงนางหงส์สี่ชั้น - เพลงนางหงส์สามชั้น - เพลงสามชั้น - เพลงเร็ว - เพลง
ภาษา - ลูกหมด⁷

⁶ จุฑามาศ ปอประสิทธิ์, การบรรเลงปี่พาทย์นางหงส์ กรณีศึกษา วงดนตรีไทย
กรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐) หน้า ๖๑-๖๓.

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๔.

ตัวอย่างเพลงเรื่องนางหงส์ที่มีการผูกเพลงเรียงร้อยเป็นเรื่องต่าง ๆ ซึ่งแต่ละเรื่องจะมีเพลงฉิ่งต่าง ๆ เข้าไปประกอบสอดแทรกกระหว่างการบรรเลง ตัวอย่างเพลงที่จะได้ยกตัวอย่างต่อไปนี้ ศาสตราจารย์ นพ.พูนพิศ อมาตยกุล ได้ทำการบันทึกคำบอกเล่าของ อาจารย์พินิจ ฉายสุวรรณ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดเพลงเรื่องต่าง ๆ มาจากคุณครูบุญวงศ์ เกตุคง เป็นความรู้ของสายคุณครูพุ่ม บาปุยวาทย์ โดยดั่งมีรายละเอียดต่อไปนี้

๑. เพลงนางหงส์ใหญ่ ประกอบด้วยเพลงดังนี้

- เพลงนางหงส์ สามชั้น
- เพลงเทพบรรทม สามชั้น
- เพลงแม่อ่อนลูก สองชั้น
- เพลงฉิ่ง สองชั้น ออก เพลงฉิ่งมุล่ง สองชั้น
- เพลงลูกวอนแม่ สองชั้น และ ชั้นเดียว
- เพลงฉิ่งชั้นเดียว ออกเพลงฉิ่งมุล่ง ชั้นเดียว
- เพลงปูลม
- เพลงเร็วในเรื่องเต่ากินผักบุง ท่อน ๑ - ๒
- เพลงลาวชมนก (อาจารย์พินิจ ฉายสุวรรณ เดิมเข้าไปใหม่)

๒. เพลงนางหงส์เรื่องเทพนิมิตร ประกอบด้วยเพลงดังนี้

- เพลงเทพนิมิตร สามชั้น
- เพลงเร็วเต่ากินผักบุง ท่อน ๓
- เพลงฉิ่งข้างประธานา (ข้างคั่น)
- เพลงเร็วเจดีย์ ๗ ยอด
- เพลงช้าโหย

๓. เพลงนางหงส์ เรื่องออกทะเล ประกอบด้วยเพลงดังนี้

- เพลงออกทะเล สามชั้น
- เพลงทำน้ำ สองชั้น
- เพลงฟองน้ำ สองชั้น
- เพลงทำน้ำ ฟองน้ำ ชั้นเดียว
- เพลงเร็ว
- กระหรั่งตะวันตก (เป็นเพลงสำเนียงมอญปนพม่า)^๘

^๘ พินิจ ฉายสุวรรณ, สัมภาษณ์ ๒๖ กันยายน ๒๕๔๓.

๔. เพลงนางหงส์เรื่องกิริมย์สุวรรณค์ ประกอบด้วยเพลงดังนี้

- ขับร้องเพลงกิริมย์สุวรรณค์
- เพลงเร็วมัดตีนหมู
- เพลงฉิ่งกระบอก
- เพลงเร็วมอญแปลง

๕. เพลงนางหงส์เรื่องราโค ประกอบด้วยเพลงดังนี้

- เพลงราโค สามชั้น
- เพลงเร็ว
- เพลงฉิ่ง

๖. เพลงนางหงส์เรื่องบังใบ ประกอบด้วยเพลงดังนี้

- เพลงบังใบ สามชั้น
- เพลงเร็วตะนาว
- เพลงแขกฉิ่ง (หรือเพลงฉิ่งตรัง)
- แผ่นดินวิปโยค
- เชิดแขก

๗. เพลงนางหงส์เรื่องถอนสมอ ประกอบด้วยเพลงดังนี้

- เพลงถอนสมอ สามชั้น
- เพลงเร็วกาจับปากโลง
- เพลงฉิ่งดวงพระธาตุ
- เพลงเร็วไม่ทราบชื่อ
- ลาวพ็อนเซียงคอย

๘. เพลงนางหงส์เรื่องแขกสาหร่าย ประกอบด้วยเพลงดังนี้

- เพลงแขกสาหร่าย สามชั้น
- เพลงเร็ว
- เพลงฉิ่ง
- เพลงเร็วระบำหาปลา
- เพลงท่ายยะวา

๙. เพลงนางหงส์เรื่องจีนถันถัน ประกอบด้วยเพลงดังนี้

- เพลงจีนถันถัน สามชั้น
- เพลงเร็ว
- เพลงฉิ่ง

- เพลงเร็วชุดทะราดเหยียบกรวด
- เพลงจีนสโมสร

๑๐. เพลงนางหงส์เรื่องมุล่ง ประกอบด้วยเพลงดังนี้

- เพลงมุล่ง สามชั้น
- เพลงเร็วในเรื่องเขมรใหญ่
- เพลงเร็ว (ระบำดาหรั่ง^๙)

๑๑. เพลงนางหงส์เรื่องแมลงภู่ทอง ประกอบด้วยเพลงดังนี้

- เพลงแมลงภู่ทอง สามชั้น
- เพลงแมลงภู่ทอง ชั้นเดียว
- เพลงลาวเจ้าชู
- เพลงนกสีชมพู

๑๒. เพลงนางหงส์เรื่องอาถรรพ์ ประกอบด้วยเพลงดังนี้

- เพลงอาถรรพ์ สามชั้น
- เพลงคางคกปากสระ ชั้นเดียว
- เพลงแขกยี่งนก สองชั้นออกชั้นเดียว^{๑๐}

เพลงเรื่องนางหงส์เรื่องต่าง ๆ ที่ได้ยกตัวอย่างมาข้างต้น เป็นการนำเอาเพลงฉิ่งในอัตราต่าง ๆ มาเพียง ๑ ท่อน หรือ ๒ ท่อน เรียงร้อยสอดแทรกระหว่างเพลงประเภทอื่น ๆ ทั้งนี้แล้วแต่ว่าเป็นเพลงเรื่องอะไร ก็จะนำเพลงที่ไปในแนวทางเดียวกันมาเรียงร้อยต่อกันไป

๖. เพลงเรื่องประเภทเรื่องบัวลอย

เพลงเรื่องประเภทเรื่องบัวลอยนี้ เป็นเพลงเรื่องที่บรรเลงในงานอวมงคล เช่นเดียวกับเพลงเรื่องนางหงส์ วงบัวลอยนั้นประกอบด้วย ปี่ชวา กลองมลายู และหม่ง ใน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๙ ระบำดาหรั่ง หมายถึงคณะละครใบ้คณะหนึ่งหรือที่เรียกกันทั่วไปว่า "จัมม๊ะ" ซึ่งเป็นละครซึ่งเป็นที่นิยมกันสมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ คุณครูพินิจ ฉายสุวรรณและคุณครูبيب คงลายทองเล่าว่า "ดาหรั่ง" ซึ่งเป็นเจ้าของคณะละครเป็นที่ชอบพอกันดีกับคุณครูมนตรี ตราโมท คณะละครของดาหรั่งชอบเล่นเพลงฝรั่งเป็นการโชว์ละคร มีเพลงฝรั่งเพลงหนึ่งเป็นที่ติดหูของนักดนตรีและได้หยิบเอามาบรรเลงเป็นเพลงเกร็ดเพลงหนึ่งในวงดนตรีไทยโดยเฉพาะวงปี่พาทย์ในต่อมา

^{๑๐} พูนพิศ อมาตยกุล, สัมภาษณ์ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๔๓.

ปัจจุบันวงบัวลอยได้ใช้กลองแขก ๒ ใบ (กลองแขกตัวผู้และตัวเมีย) แทนกลองมลายู นายบุญธรรม ตราโมท (มนตรี ตราโมท) ได้อธิบายถึงเรื่อง “บัวลอย” ไว้ว่า

กลองมลายู การผสมวงมี กลอง ๔ ใบ, ปี่เลา ๑, เหม่ง (หม่องซึ่งมีขนาดเล็กและหนากว่าโหม่งมาก ดีด้วยท่อนไม้เล็ก ๆ) ๑, เดิมใช้ในกระบวนแห่ต่าง ๆ จนถึงแห่พระบรมศพและศพเจ้านาย ลงท้ายเป็นเครื่องประกอบระโคมะพะสะพ และลดกลองลงเหลือ ๒ ใบ เช่น ทำ “บัวลอย” และประกอบกับปี่พาทย์นางหงส์ดังกล่าวแล้ว เป็นแต่เอาหม่องเหม่งออก เพราะมีหม่องโหม่งอยู่ในวงปี่พาทย์แล้ว”

เพลงเรื่องบัวลอยหรือชุดบัวลอยที่นิยมบรรเลงกันอยู่ในปัจจุบันนี้ อาจารย์มนัส ขาวปลื้ม ศิลปินประจำสถาบันนาฏดุริยางคศิลป์ กรมศิลปากร ได้เขียนไว้ในบทความชื่อ หน้าทับกลองแขก เพลงบัวลอย ดังนี้

เพลงเรื่องบัวลอยหรือชุดบัวลอยที่นิยมบรรเลงกันอยู่ขณะนี้ น่าจะมีทางที่ใช้บรรเลงกันอยู่สองทางคือ

๑. ทางที่สืบมาแต่สายพระยาเสนาะดุริยางค์(เข้ม สุนทรวาทิน) ซึ่งเรียงลำดับดังนี้

๑.๑ รั้วสามลา (รั้ว ๓ ครั้ง)

๑.๒ บัวลอย

๑.๓ นางหน้าหรือหน้าหน้า

๑.๔ รั้วลาเดียว (รั้ว ๑ ครั้ง)

๑.๕ ไฟซุม

๑.๖ เพลงเร็ว

๑.๗ รั้วลาเดียว (รั้ว ๑ ครั้ง)

๑.๘ เพลงนางหงส์

๒. อีกทางหนึ่งซึ่งไม่ทราบแหล่งกำเนิด ผู้เขียนได้เคยเรียนถามครูบาอาจารย์หลายท่าน เช่น ครูพริ้ง คนตรีรส ครูพริ้ง กาญจนผลิน ท่านได้ให้ความเห็นว่า น่าจะเรียงลำดับดังนี้

¹¹ บุญธรรม ตราโมท, คำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ไทย (กรุงเทพมหานคร : ศิลปสนองการพิมพ์, พ.ศ. ๒๕๔๐) หน้า ๑๒.

- ๒.๑ ร่ำสามลา (ร่ำ ๓ ครั้ง)
 ๒.๒ บัวลอย
 ๒.๓ นางหน่ายหรือหนังหน่าย
 ๒.๔ ร่ำลาเดียว (ร่ำ ๑ ครั้ง)
 ๒.๕ กระดี่ดี
 ๒.๖ แร้งกระพือปีก
 ๒.๗ ร่ำลาเดียว (ร่ำ ๑ ครั้ง)
 ๒.๘ กาจับปากโลง¹²

๗. เพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่ง

เพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่ง หมายถึง การนำเพลงประเภทเพลงฉิ่ง ซึ่งหมายถึง เพลงที่ไม่มีจังหวะหน้าทับเข้ามากำกับจังหวะ เรียงติดต่อกันหลาย ๆ เพลงซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญของเพลงเรื่อง ใช้บรรเลงประกอบพระฉันท์กัศดาหารเช้าและกัศดาหารเพล ประกอบการแสดง ใช้เป็นเพลงไล่มือฝึกความอดทน และปรับพื้นฐานของนักดนตรี

ความหมายของคำว่า เพลงเรื่อง นั้น สามารถสรุปได้ว่าเป็นการนำเพลงหลาย ๆ เพลง มาบรรเลงติดต่อกัน ทั้งนี้การนำบทเพลงมาเรียงร้อยกันนั้น ต้องคำนึงถึงประเภทของเพลงหน้าทับ ความเหมาะสม และมีความสอดคล้องกัน มีความหมายไปในแนวทางเดียวกัน ระเบียบวิธีบรรเลงของเพลงเรื่องแต่ละประเภทยังมีความแตกต่างกันออกไป

เพลงเรื่องเพลงฉิ่งจึงมีความหมายว่า เป็นการนำเพลงประเภทเพลงฉิ่งซึ่งหมายถึง เพลงที่ไม่มีจังหวะหน้าทับเข้ามากำกับจังหวะ หลาย ๆ เพลง เรียงติดต่อกันตามลักษณะของเพลงเรื่อง ใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การดำเนินทำนองและการรักษาแนวการบรรเลงไม่ให้โศก โผนจนเกินไปจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ การแสดงออกต้องเต็มไปด้วยความระมัดระวัง เป็นระเบียบเรียบร้อย เพลงเรื่องเพลงฉิ่งนั้นมีระเบียบวิธีการบรรเลงที่เป็นเฉพาะ ไม่เหมือนกับเพลงเรื่องประเภทอื่น ๆ ดังจะได้แสดงรายละเอียดต่อไป

¹² มนัส ขาวปลื้ม, หน้าทับกลองแขก เพลงบัวลอย (บทความจากหนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ นายมนัส ขาวปลื้ม ณ มรุวิคประยูรวงศาสาธาณวิหาร กรุงเทพมหานคร วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๔๑) หน้า ๕๒.

๒.๓ ความหมายของคำว่า “เพลงฉิ่ง”

คำว่า เพลง สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ - ดุริยางค์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้คำนิยามว่า

สำเนียงขับร้องหรือทางดนตรีที่ประดิษฐ์ขึ้นโดยมีส่วนลัด จังหวะ วรรคตอน ตามจินตนาการของผู้ประพันธ์ เช่นเดียวกับบทกวีที่แต่งขึ้นโดยใช้ถ้อยคำ เสียงอักษร สระ และวรรณยุกต์ตามกฎแห่งฉันทลักษณ์ เพลงหนึ่งจะมีกี่จังหวะ ก็ท่อนไม่บังคับ แต่แบบแผนของเพลงไทยที่มีมาแต่โบราณ ท่อนหนึ่ง ๆ จะมีไม่น้อยกว่า ๒ จังหวะหน้าทับ สมัยโบราณบางทีก็เรียกว่า “ลำ” (ดู ลำ ประกอบ)

เพลงรับร้อง คือเพลงที่มีทั้งการบรรเลงและขับร้องในเพลงเดียวกัน โดยผู้ขับร้องจะขับร้องขึ้นก่อน ซึ่งเรียกว่า “ร้องส่ง” (ดู ร้องส่ง ๑ ประกอบ) แล้วดนตรีจึงบรรเลงรับร้องแต่ละท่อนต่อไปตามลำดับจนจบเพลง ทั้งนี้การบรรเลงรับนั้น จะบรรเลงสวมร้องหรือไม่ก็ได้ (ดูสวม ประกอบ)

เพลงเรื่อง คือ ชื่อเรียกเพลงหลาย ๆ เพลงที่นำมารวมบรรเลงติดต่อกันไป ไม่มีการร้องส่ง การเรียกชื่อนิยมเรียกตามชื่อเพลงอันดับแรกหรือเพลงสำคัญ ในเรื่อง เช่น เพลงเรื่องพระนเรศวรชนช้าง ซึ่งมีเพลงนเรศวรชนช้างเป็นเพลงแรก เรื่องเพลงยาว มีเพลงทะเลแยเป็นเพลงอันดับแรก แต่เพลงยาวเป็นเพลงสำคัญ ยกเว้นบางเรื่องเรียกชื่อตามกิจการที่บรรเลงประกอบ เช่น เรื่องทำขวัญหรือเรื่องเวียนเทียน ซึ่งมีเพลงอันดับแรกเป็นเพลงนางนาคใช้กรรมทำขวัญหรือเวียนเทียนสมโภช บางเรื่องเรียกตามหน้าทับ เช่น เรื่องนางหงส์ ซึ่งใช้ประโคมศพ เพลงขึ้นต้นคือเพลงพราหมณ์เก็บหัวแหวน โดยกลองมลายูตีกำกับจังหวะด้วยหน้าทับนางหงส์ (ดู ดับ ; หน้าทับ ประกอบ)

เพลงเรื่องแบ่งเป็นหลายประเภทเช่น

ประเภทเพลงช้า เช่น เพลงเรื่องเต่ากินผักนึ่ง เพลงเรื่องสารถี

ประเภทเพลงสองไม้ เช่น เพลงเรื่องสินวล เพลงเรื่องทยอย

ประเภทเพลงเร็ว เช่น เพลงเรื่องแขกมดดินหนู เพลงเรื่องแขกบรเทศ

ประเภทเพลงถึง เช่น เพลงเรื่องมุล่ง
เพลงเรื่องข้างประสานงา¹³

จากคำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ โดยนายบุญธรรม ตราโมท ปี พ.ศ. ๒๔๘๑ ได้ให้คำอธิบายคำว่า เพลง ดังนี้

เพลง คือ ทำนองที่ผู้ประพันธ์เรียบเรียงเข้าไว้ โดยถูกต้องไวยากรณ์แห่งดุริยางคศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย จังหวะ ประโยค วรรค ตอน และสัมผัส เช่นเดียวกับบทกวีที่จบความหมายแล้วบทหนึ่ง ๆ

จะเปรียบเทียบให้เห็นง่าย ๆ เช่น บทสักรวาทบทหนึ่งจะกล่าวด้วยเรื่องอะไรก็ตาม ตั้งแต่ขึ้นต้นคำว่า “สักรวา .....” จนถึง “ .....” เอย” และใจความทั้งหมดนั้นเท่ากับเพลงเพลงหนึ่ง ส่วนสำนวนโวหารจะไพเราะอย่างไรนั้นเปรียบด้วยทำนอง แต่เพลงหาได้บังคับว่าจะต้องมีท่อนเดียวจบเช่นบทสักรวาทบทหนึ่งไม่ จะมีสักกี่ท่อนจบก็ได้ แล้วแต่ผู้ประพันธ์จะประพันธ์ขึ้น เท่าที่กล่าวมานี้ก็เป็นเพียงแต่จะเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างระหว่างทำนองเพลงเท่านั้น¹⁴

ความหมายของคำว่าเพลงนั้น สามารถทำการสรุปได้ว่า เพลงหมายถึงสำเนียงการขับร้องหรือทางของดนตรีที่ถูกกำหนดโดยผู้ประพันธ์ เพลงมีความหมายไปตามจุดประสงค์หรือจุดหมายของผู้ประพันธ์ ในขณะนั้น บางกรณีการให้ความหมายของเพลงแสดงความสอดคล้องกับอารมณ์ของเพลงนั้น หรือตั้งชื่อเพื่อจุดหมายของการนำไปใช้ หรือตั้งชื่อตามเรื่องราวของบทที่ใช้ขับร้อง การกำหนดชื่อของเพลงไทยซึ่งเกี่ยวข้อง ไปถึงความหมายของเพลงนั้นล้วนมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ผู้ประพันธ์จะกำหนด

เรื่องของความหมายของเพลงนั้น อาจารย์มนตรี ตราโมท ได้อธิบายไว้ว่า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹³ ราชบัณฑิตยสถาน, สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ - ดุริยางค์ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๔๐) หน้า ๑๐๗-๑๐๘.

¹⁴ บุญธรรม ตราโมท, คำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ไทย (กรุงเทพมหานคร : ศิลปสนองการพิมพ์, พ.ศ. ๒๕๔๐) หน้า ๓๐.

อันชีวิตหรือการแสดงอารมณ์ของเพลงไทยนั้น จะพิจารณาแต่เพียงชื่อเพลงหาได้ไม่ เพราะการตั้งชื่อของเพลงไทยนั้น บางทีก็ตั้งชื่อตามอารมณ์ ซึ่งทำนองเพลงได้แสดงออก บางทีก็เพื่อเป็นอนุสรณ์ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งของผู้แต่ง และบางทีแม้จะตั้งตามอารมณ์ที่แสดงออกก็จริง แต่ก็ใช้ชื่อซึ่งเป็นข้อให้ขบคิด ซ่อนไว้ก็มี เพราะฉะนั้น ถ้าหลานต้องการจะรู้ถึงความหมายที่แท้จริงของเพลงแล้ว จะต้องพินิจพิเคราะห์ทำนองและสำเนียงของเพลงนั้น ให้ลึกซึ้งแน่แท้ลงไป ส่วนชื่อเพลงบางทีก็นำมาช่วยเป็นเครื่องประกอบได้บ้างแต่ก็ต้องตีความของชื่อนั้นให้ถูกต้อง¹⁵

คำว่า ฉิ่ง สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ - ดุริยางค์ ของราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้คำนิยามไว้ว่า

เครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีกำกับจังหวะ ทำด้วยโลหะ ส่วนมากเป็นทองเหลือง หล่อหนาไว้กลาง ปากผายกลม รูปคล้ายฝาขนมครกไม่มีจุกสำหรับหนีงมี ๒ ฝา เจาะรูตรงกลาง ไว้สำหรับร้อยเชือกเพื่อสะดวกในการถือดี กระแทกกันให้เกิดเสียงเป็นจังหวะ ฉิ่งมี ๒ ขนาด ขนาดใหญ่กว้างประมาณ ๖ - ๖.๕ เซนติเมตร สำหรับใช้ประกอบในวงปี่พาทย์ ส่วนขนาดเล็กกว้างประมาณ ๕.๕ เซนติเมตร ใช้สำหรับวงเครื่องสายและวงมโหรี

ที่เรียกว่า ฉิ่ง เข้าใจว่า เรียกตามเสียงที่เกิดขึ้น จากการเอาขอบของฝาหนึ่งกระทบเข้ากับอีกฝาหนึ่งแล้วยกขึ้น จะได้ยินเสียงกังวานยาวคล้าย "ฉิ่ง" แต่ถ้าเอา ๒ ฝานั้นกลับกระทบประกอบไว้ จะได้ยินเป็นเสียงสั้นคล้าย "ฉับ" ผู้บรรเลงฉิ่งต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้ที่รู้เพลงและมีความสามารถในด้านจังหวะเป็นอย่างดี ฉิ่งใช้ในวงดนตรีประกอบการขับร้อง พิณรำ และการแสดงโขนละคร¹⁶

¹⁵ มนตรี ตราโมท, ดุริยสาส์น ฉบับลงวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๔๙๑ (หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ นายมนตรี ตราโมท ณ เมรุ วัดเทพศิรินทราวาส วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๓๘) หน้า ๓๘.

¹⁶ ราชบัณฑิตยสถาน, สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๔๐) หน้า ๕๖-๕๗.

จากคำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์โดย นายบุญธรรม ตราโมท ปี พ.ศ. ๒๔๘๑ ได้อธิบายหน้าที่ของฉิ่งไว้ว่า “ฉิ่งควบคุมจังหวะย่อย แสดงจังหวะหนักเบา”¹⁷

คำว่า ฉิ่ง จากหลักฐานการบันทึกต่าง ๆ ฉิ่งหมายถึงเครื่องดนตรีประเภทตี ทำหน้าที่กำกับจังหวะ ทั้งจังหวะย่อยและจังหวะหนัก ทำด้วยโลหะส่วนมากเป็นทองเหลือง หล่อหน้าเว้ากลาง ปากผายกลม รูปร่างคล้ายฝ่าขนมกรกไม่มีจุก

คำว่า เพลงฉิ่ง เป็นการรวมเอาคำ ๒ คำ คือคำว่า เพลง และคำว่า ฉิ่ง มารวมกัน สามารถสรุปได้ว่า เพลงฉิ่งหมายถึงเพลงที่ใช้ฉิ่งประกอบการบรรเลง เพื่อกำหนดจังหวะให้กับนักดนตรีทำการรักษาแนวไม่ให้เร็วจนเกินไป การรักษาแนวในเพลงฉิ่งนี้เป็นไปเพื่อให้นักดนตรีสามารถใช้ปฏิภาณและไหวพริบในการดำเนินทำนองอิสระไปตามทำนองหลักที่ถูกบรรเลงโดยฉิ่งวงใหญ่ ประดิษฐ์ทำนองให้ได้ทำนองที่เหมาะสม ทำนองหลักเดียวกันสามารถแปลทำนองได้หลายทำนองไม่ซ้ำกัน และกลมกลืนกับเครื่องดนตรีอื่น ๆ ในวงที่บรรเลงไปพร้อม ๆ กัน โดยทั่วไปเพลงไทยจะถูกกำหนดจังหวะสามัญด้วยฉิ่งและจังหวะหน้าทับด้วยกลองประเภทต่าง ๆ แต่เพลงฉิ่งจะไม่มีกลองบรรเลงเพื่อกำหนดคอร์ดจังหวะหน้าทับ ทำให้เพลงฉิ่งเป็นเพลงที่มีทำนองไม่ลงตัวอย่างทำนองของเพลงประเภทเพลงอื่น ๆ ด้วยสาเหตุนี้เองเพลงฉิ่งแต่ละสำนักมักเกิดความเหลื่อมล้ำ ไม่เท่ากัน ทั้งนี้แล้วแต่ภูมิปัญญาของแต่ละสำนักจะทำการเรียงร้อยเพื่อทำการบรรเลงอวดความสามารถในทางการประพันธ์ และอวดความสามารถในการดำเนินทำนองของนักดนตรีด้วย

๒.๔ ประวัติความเป็นมา ของเพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่ง

เพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่งนั้น จากการค้นคว้าเอกสารทางดนตรีไทยไม่พบหลักฐานที่ทำการบันทึกเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของเพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่งว่าเกิดขึ้นเมื่อสมัยใด และใครเป็นผู้เรียบเรียงขึ้นเป็นคนแรกอย่างชัดเจน มีเพียงหลักฐานซึ่งอยู่ในเรื่องของประวัติความเป็นมาของเพลงสามชั้น เพลงเถาต่าง ๆ ที่มีการบอกเล่าถ่ายทอดต่อ ๆ กันมาตามวิธีการถ่ายทอดความรู้ทางดนตรีที่มีลักษณะ "ตัวต่อตัว" หรือจาก "ครูต่อศิษย์" สืบทอดกันเรื่อยมาจนปัจจุบันว่าเป็นเพลงที่ประดิษฐ์ขึ้นจากเพลงฉิ่งในเรื่องต่าง ๆ จากประวัติความเป็นมาและจากการเล่าสืบทอดต่อ ๆ กันมานี้ ทำให้สรุปได้ว่าเพลงฉิ่งเป็นเพลงที่น่าจะเกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา แต่ก่อนหน้าสมัยกรุงศรีอยุธยานั้นไม่ปรากฏหลักฐานที่ชัดเจน โดยเฉพาะ

¹⁷ บุญธรรม ตราโมท, คำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ไทย (กรุงเทพมหานคร : ศิลปสนองการพิมพ์, พ.ศ. ๒๕๔๐) หน้า ๑๘.

สมัยสุโขทัยแล้วมีปรากฏหลักฐานเพลงที่สำคัญและมีความชัดเจนว่าเกิดขึ้นในสมัยสุโขทัยคือ เพลงเทพทอง ซึ่งเป็นเพลงอัตราชั้นเคี้ยว สั้น ๆ หลักฐานอันเกี่ยวข้องกับเพลงฉิ่งซึ่งน่าจะมีที่มาในสมัยกรุงศรีอยุธยา นั้นมีข้อความที่กล่าวถึงในเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

จากหนังสือฟังและเข้าใจเพลงไทย ซึ่งทำการรวบรวมและบันทึกโดยอาจารย์มนตรี ตราโมท ผู้เชี่ยวชาญดนตรีไทยของกรมศิลปากรและนายวิเชียร กุลคัมภ์ นักดนตรีไทย สำนักพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) มีบทมโหรีเรื่องรตเสนในสมัยกรุงศรีอยุธยา ดังคำอธิบายดังนี้

"บทมโหรีเรื่องพระรตเสนนี้ เป็นบทแต่งครั้งกรุงเก่า ถ่ายมาจากกาพย์ห่อโคลง เรื่องพระรตเสนอันเป็นบทขับไม้เป็นแน่ แต่ก่อนเคยใช้เป็นตำราหัดร้องต้นเพลงฉิ่ง ใช้บทเพียง ๒ คำคือ

ฝ่ายนาฏเมรีศรีสวัสดิ์
ดาวเดือนเลื่อนลับยุคันธร

บรรทมเหนื่อแทนรัตนปัจฉิภรณ์
จะใกล้แสงทินกรอโณทัยฯ

ใช้บทร้องกันเพียงเท่านี้ บทต่อนั้นจึงเลยสูญไปเสียคราวหนึ่ง หนังสือก็ไม่มีหาผู้จำก็ไม่มีใครจำได้ หอพระสมุดฯสืบสวนอยู่ช้านาน จึงได้ความว่า นางชินอาของ เจ้าจอมมารดา กรมหมื่นกวีพจน์สุปรีชา อายุได้ ๘๐ เศษ จำบทมโหรีเรื่องพระรตเสนได้ตลอด ได้ให้ไปของจดมาพิมพ์ในสมุดเล่มนี้ แต่เพลงที่ร้องนอกจากเพลงต้นเพลงฉิ่งแล้ว จะร้องเพลงใดอีกบ้าง นางชินอาหาทราบไม่ ได้ถามครุฑมโหรีก็ไม่มีผู้ใดเคยเห็นบทเรื่องพระรตเสนนี้ นอกจาก ๒ คำที่เป็นตำราต้นเพลงฉิ่ง อธิบายกันแต่ว่าเพลงดับที่เนื่องด้วยดับต้นเพลงฉิ่งนั้นมี ๔ เพลงด้วยกันคือ ๑ ต้นเพลงฉิ่ง ๒ จรเข้หางยาว ๓ ดวงพระธาตุ ๔ เพลงนกขมิ้นเหลืองอ่อน ได้ความเพียงเท่านี้จึงไม่สามารถจะลงเพลงร้องได้เหมือนกับเรื่องอื่นที่พิมพ์ต่อไปข้างหน้า.. "

จาก "อธิบายตำนานมโหรี" ของ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดโชฯ

¹⁸ มนตรี ตราโมทและวิเชียร กุลคัมภ์, ฟังและเข้าใจเพลงไทย (กรุงเทพมหานคร : ศิลปสนองการพิมพ์, พ.ศ. ๒๕๔๐) หน้า ๕๕.

หนังสือ ทรทอง "ประชุมผลงานเพลงหลวงประดิษฐไพเราะ"¹⁹ ซึ่งทำการบันทึกผลงานของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้มีข้อเขียนที่กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของเพลงนี้ดังนี้

หน้า ๑๐๕

เพลงไอยเรศหรือไอยเรศขงา ทำนองสองชั้นเป็นเพลงสำนวนเก่า มีมาแล้วแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา โบราณจารย์นิยมร้อยกรองรวมไว้ในเรื่อง "เพลงฉิ่ง" เข้าชุดกันมากับเพลงไอยราชวงว, ช้างประสานงา, ช้างต่อและช้างตั้ง เป็นสำคัญ ....

หน้า ๓๔๘

เพลงช้างประสานงา ทำนองชั้นเดียว เป็นเพลงสำนวนเก่า มีมาแล้วแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา โบราณจารย์ร้อยกรองรวมไว้ใน "เพลงฉิ่งเรื่องช้างประสานงา" ส่วนทำนองสองชั้น ท่านนิยมใช้บรรเลงและขับร้องประกอบการแสดงโขนละครเป็นที่แพร่หลายมาแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ....

หน้า ๓๕๕

..... สำหรับประวัติความเป็นมาของเพลงดาวจรเข้ ท่านผู้ใหญ่เคยเล่าให้ฟังว่า ทั้งทำนองสองชั้นและชั้นเดียว เป็นเพลงสำนวนเก่ามีมาแล้วแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา ทำนองชั้นเดียวของเดิมท่านนิยมร้อยกรองรวมไว้ในเรื่องเพลงเรือของโบราณ ส่วนทำนองสองชั้นซึ่งมีชื่อเรียกกันเป็นสามัญในชั้นต้นว่า "เพลงสามเส้า" นั้น นอกจากท่านจะนิยมใช้บรรเลงรวมไว้ในเรื่อง "ฉิ่งพระฉิน" เข้าชุดกันมากับเพลงต้นเพลงฉิ่ง จรเข้วางคลองและถอยหลังเข้าคลองเป็นอาทิแล้ว ในระยะหลังท่านยังนิยมนำมาใช้เป็นเพลงเกร็ดสำหรับส่งมโหรีตลอดจนใช้บรรเลงและขับร้องเป็นเพลงลำดับที่ ๒ ในดับต้นเพลงฉิ่งซึ่งประกอบไปด้วย ต้นเพลงฉิ่ง สามเส้า ดวงพระธาตุ และนกขมิ้นอีกด้วย ...

¹⁹ มุลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ , ทรทอง "ประชุมผลงานเพลงหลวงประดิษฐไพเราะ" (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบ ๒๐๐ ปี พ.ศ. ๒๕๒๕) หน้า ๑๐๕, ๓๔๘, ๓๕๕, ๓๕๘ และ ๔๖๔.

หน้า ๓๕๘

เพลงทะเลบัวทำนองสองชั้น เป็นเพลงสำนวนเก่า โบราณจารย์นิยมร้อยกรอง
รวมไว้ใน "เพลงเรื่องฉิ่งใหญ่" มาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา ...

หน้า ๔๖๔

เพลงมุล่งทั้งทำนองสองชั้นและชั้นเดียว เป็นเพลงสำนวนเก่ามีมาแล้วแต่ครั้ง
กรุงศรีอยุธยา ทำนองสองชั้นของเดิมเข้าใจว่าโบราณจารย์คงแต่งเลียนสำเนียงมา
จากเพลงพื้นเมืองแถบชวา ....

จากตำราเพลงมโหรี ซึ่งสันนิษฐานกันว่าเป็นเพลงในคันทัมย์กรุงศรีอยุธยา ได้กล่าว
ถึงชื่อเพลงในคันทัมมโหรีต่าง ๆ ซึ่งเป็นเพลงประเภทเพลงฉิ่งดังต่อไปนี้

หน้า ๑ ได้กล่าวถึงชื่อเพลง "ถอยหลังเข้าคลอง" ดังข้อความต่อไปนี้

เพลงดับเรื่องพระนคร

- (๑) พระนคร (๒) ถ่าไป
(๓) ถอยหลังเข้าคลอง²⁰

หน้า ๕ ได้กล่าวถึงชื่อเพลง "ยิกินใหญ่ และเพลงมุล่ง" ดังข้อความต่อไปนี้

เพลงดับเรื่องยิกิน

- (๑) ยิกินใหญ่ (๒) ยิกินเล็ก
(๓) ยิกินหน้าศพ (๔) ยิกินยาก²¹

เพลงมอญ ๔๘ นอกเรื่องเพลง

- ..... (๒๔) มีอลม

²⁰ มนตรี ตราโมทและวิเชียร กุลคณา, ฟังและเข้าใจเพลงไทย (กรุงเทพมหานคร :
ศิลปสนองการพิมพ์, พ.ศ. ๒๕๔๐) หน้า ๑.

²¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕.

(๒๕) มุโลง

(๒๖) มุโน²²

หนังสือฟังและเข้าใจเพลงไทย ได้บันทึกในส่วนของประวัติเพลงเถาต่างๆ คังมีข้อเขียนที่กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของเพลงดังดังนี้

หน้า ๘๕

ในกระบวนเพลงโหมโรงทั้งหมด เพลงโอยเรศร์เป็นเพลงโหมโรงที่จัดว่ายอดเยี่ยมที่สุด ไม่มีเพลงใดสู้ได้เลย ทั้งทางสำนวนทำนองและวิธีดำเนินลีลา ยิ่งกว่านั้นเพลงโอยเรศร์ยังเป็นเพลงที่ให้ความสะดวกและเปิดหนทางให้เครื่องดนตรีทุกชนิดหาความไพเราะได้มาก เนื่องจากความดีของเพลงโอยเรศร์ดังกล่าวมาแล้ว จึงมีวงดนตรีนำไปใช้บรรเลงกันอย่างแพร่หลาย จนเรียกได้ว่า จืด แต่ก็ดูเหมือนจะจืดแต่เพียงชื่อเท่านั้น หากบรรเลงขึ้นเมื่อใด ก็ไพเราะน่าฟังทุกครั้ง ส่วนผู้แต่งเพลงนี้ ยังไม่ทราบว่าเป็นท่านผู้ใด ทราบแต่ว่าคิดขึ้นจากเพลงในเรื่องเพลงฉิ่งแบบหนึ่ง ซึ่งมีเพลงโอยเรศร์ชูงา โอยราชูวง ช้างประสานงา และช้างต่อ ช้างตั้ง .....

23

หนังสือดุริยางค์ไทย ได้กล่าวถึงชื่อเพลงในสมัยอยุธยา มีชื่อที่เป็นเพลงฉิ่งรวมอยู่ด้วย ดังมีรายละเอียดดังนี้

หน้า ๑๘

เพลงในสมัยอยุธยามีมากมายหลายร้อยเพลง เช่น ชมตลาด มอญแปลง แหวนรอบ ก้อย ดานีร้องไห้ ชำครวญ มโนห์ราโอด แสนเสนาะ มคน้อย โลมนอก หงส์ใช้ดอกบัว สาวสอดแหวน โฉลกไทยใหญ่ สาธุการ สร้อยเพลง ล่องเรือ นางบุหรง ตระรัว ทะเลบัวบุลง .....

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖.

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๕.

²⁴ สงบศึก ธรรมวิหาร, ดุริยางค์ไทย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๔๐) หน้า ๑๘.

ต่อมาสมัยต้นรัตนโกสินทร์ราวรัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๒ มีบทมโหรีที่กล่าวถึงการร้องเพลงฉิ่งในวรรณคดีเรื่องอิเหนา ดังข้อความต่อไปนี้

บทมโหรีเรื่องอิเหนา

(สันนิษฐานว่า เห็นจะเป็นของครั้งเจ้าพระยาวงศาสุรศักดิ์ (แสง) ในรัชกาลที่ ๒ เพราะเป็นบททอมาแต่บทละครอิเหนาพระราชานิพนธ์รัชกาลที่ ๑ .....)

บทที่ ๑๗ ร้องเพลงฉิ่ง มีลูกคู่

สาวหยุดยืนย้อยห้อยระย้า	จงหักให้มาหารัศมี
เค็ดคอกประยงค์อยู่ตรงนี้	ให้ยาหนีสังคามาระดา
กลแต่ฉวยฉุดขลุ่ย	นี้ถ้าว่าเก็บบุหงา
ช่างไม่อดสู่อุษา	อะไรนั่นเป็นน่ายายใจ ฯ ๔ คำ

ต่อมาราว ปี พ.ศ. ๒๔๘๔ มีบันทึกลายพระหัตถ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ กราบทูลต่อสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้กล่าวถึงเพลงฉิ่งไว้ในหนังสือสาส์นสมเด็จ เล่มที่ ๒๔ หน้า ๘๒ ความตอนหนึ่งว่า

ตำหนักปลายเนิน คลองเตย

วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๔๘๔

กราบทูล สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงฯ ทราบฝ่าพระบาท

ฯลฯ

อีกอย่างหนึ่งที่บอกหน้าพาทย์ไว้นั้นก็แปลกมาก เป็นต้นว่า เพลง “เข้าม่าน” ในชีวิตเกล้ากระหม่อมก็เห็นว่า ทำกันอยู่แต่โหมโรงสวนมนต์เย็น แต่ในหนังสือนั้นมีลงหน้าพาทย์เพลง “เข้าม่าน” ด้วย คิดไปก็เห็นว่า ไม่กลองไม่ตีอะไรรักกับ “เชิดฉาน” ซึ่งยังคงใช้อยู่ ก็ควรจะใช้ได้ อันเพลงต่าง ๆ นั้นอาจใช้แทนกันได้ เหมือนหนึ่งเจ้าพระยาเทเวศร์ ท่านเคยเล่าให้ฟังว่า ละครหลวงเรียกหน้าพาทย์ว่า “จิ้งกทอง” เล่นเอาคนปีพาทย์เหลียวหลังแปลว่า ถามกันว่าใครได้บ้าง ท่านก็บอกว่า “เพลงฉิ่ง” พวกปีพาทย์ก็เอาเพลงฉิ่งตีให้ ก็เป็นอันได้กัน แปลว่า จิ้งกทอง ก็เป็นเพลงฉิ่งเหมือนกัน ฯลฯ

ควรมีควรแล้วแต่จะโปรด
นริศ²⁵

จากการสัมภาษณ์คณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

อาจารย์จิรัส อาจณรงค์

"ผมก็คิดว่าเพลงนี้จะเกิดมาตั้งแต่สมัยอยุธยาแล้วละ เพราะเป็นเพลงที่ใช้ประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ "

อาจารย์ป๊อบ คงลายทอง

"มันไม่มีหลักฐานอะไรที่บ่งชี้ชัดเจนลงไป อันนี้ตอบไม่ได้ว่าจะมาจากอยุธยาหรือเปล่า แต่พิจารณาแล้ว โคร่งเพลงอาจจะมาจากอยุธยา แล้วมาเติมเพิ่มกันเข้าไปในสมัยรัตน-โกสินทร์ ตอบไม่ได้ร้อยเปอร์เซ็นต์นะ"

อาจารย์ก้านัน สาราณู เกิดผล

"เข้าใจว่าเกิดมาในสมัยอยุธยา ที่แน่ ๆ น่าจะปลายอยุธยา เพราะเพลงซำก็เกิดแล้วเช่น เรื่องเต่ากินผักบุ้ง ก็น่าจะเป็นเพลงยุคเดียวกันนี้แหละ"

อาจารย์พินิจ ฉายสุวรรณ

"เป็นเพลงโบราณมาก คงมาจากสมัยอยุธยาแล้ว แล้วก็คิดว่าเพลงฉิ่งนี้เริ่มมีมาตั้งแต่สมัยที่ป่าทวายพัฒนาเป็นวงดนตรีขึ้นมา เพลงก็ต้องสมบูรณ์แล้วเช่นกัน"

จากหลักฐานทางเอกสารและการสัมภาษณ์คณาจารย์ต่าง ๆ ข้างต้นทำให้สามารถสรุปได้ว่าเพลงฉิ่งนั้น น่าจะเกิดมีมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา เนื่องจากมีหลักฐานหลายชิ้นที่ได้อ้างอิงถึงเพลงฉิ่งเป็นเพลงที่มีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เช่น หนังสือสรทอง ซึ่งเป็นการประชุมผลงานของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) แม้หลักฐานไม่สามารถยืนยันได้ชัดเจนและเป็นเอกสารที่มีการตีพิมพ์ไม่นานนัก แต่มีเหตุผลทางวัฒนธรรมประการหนึ่งที่สามารถ

²⁵ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ และ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ, ทัศนสมเด็จ เล่มที่ ๒๔ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, พ.ศ. ๒๕๐๕) หน้า ๕๒.

ตอบปัญหานี้ได้คือ ลักษณะการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมไทย มีลักษณะแบบมุขปาฐะ ในหลายศาสตร์ทางวัฒนธรรมไทย มีลักษณะการบอกเล่าสืบต่อกันมา หากไม่มีความเป็นจริงแล้ว ก็จะไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรในเวลาไม่นานนักนี้เอง ด้วยหลักฐานทางเอกสารและเหตุผลทางวัฒนธรรมนี้เอง น่าจะสามารถสรุปได้ว่าสมัยกรุงศรีอยุธยาที่มีเพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่งเกิดขึ้นในสังคมไทยแล้ว

แต่ก่อนหน้าสมัยกรุงศรีอยุธยาไม่สามารถสืบค้นข้อมูลที่เป็นหลักฐานได้

๒.๕ ประวัติคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง)

หลวงประดิษฐไพเราะ เป็นบุตรคนสุดท้องของนายสิน และนางยิ้ม ศิลปบรรเลง เกิดเมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๒๔ ที่ตำบลคลองดาวดึงส์ จังหวัดสมุทรสงคราม ครุสิน เป็นเจ้าของวงปี่พาทย์ และเป็นลูกศิษย์ของพระประดิษฐไพเราะ (ศร มิแวก หรือมิ คุริยางกูร)

เริ่มหัดดนตรีตั้งแต่อายุ ๕ ขวบกับบิดา โดยเริ่มต้นเรียนฆ้องวงใหญ่ก่อน อายุได้ ๑๑ ปี เริ่มหัดระนาดเอกอย่างเอาจริงเอาจังจนมีสามารถออกงานประชันฝีมือได้ตั้งแต่อายุเข้าสู่วัยหนุ่ม โดยได้แสดงฝีมือในการบรรเลงเดี่ยวครั้งแรกที่จวนผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี ในงานโกนจุก ธิดาพระยาสุรพันธ์พิสุทธิ์ ข้าหลวงใหญ่แห่งมณฑลราชบุรี

ต่อมาปี พ.ศ. ๒๔๔๓ อายุได้ ๑๙ ปี ได้แสดงฝีมือเดี่ยวระนาดเอกหน้าพระที่นั่งถวายสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดชที่ถ้ำเขาวง จังหวัดราชบุรี เป็นที่ต้องพระทัยมาก จึงทรงรับตัวเข้ามาไว้เป็นนักดนตรีที่วังบูรพาภิรมย์ ในปีต่อมาได้ทำหน้าที่เป็นจางวางมหาดเล็ก จึงขนานนามท่านว่า “จางวางศร” มาตั้งแต่ครั้งนั้น และได้เป็นคนระนาดเอกประจำวงพิณพาทย์วังบูรพา โดยทรงหาครูมาสอนหลายคน ที่สำคัญคือพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์)

นับตั้งแต่มาอยู่วังบูรพา จางวางศรได้รับพระกรุณาจาก สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ เป็นอย่างมากหาผู้ใดเสมอมิได้ ทรงจัดหาครูที่มีฝีมือดีเด่นทุกทางมาสอน ทรงบังคับให้ฝึกซ้อมจนถึงทรงลงพระอาญา นับว่าทรงเกี่ยวเนื่องมากจนจางวางศรได้ชื่อว่า เป็นคนเก่งที่สุดแห่งยุคนั้น ประชันระนาดกับผู้ใดก็ได้ชัยชนะมาโดยตลอด นำความชื่นชมโสมนัสมาสู่องค์ผู้ทรงอุปถัมภ์เป็นอย่างยิ่ง

จางวางศร ไม่ใช่เป็นเพียงนักดนตรีที่มีฝีมือมีความรู้รอบตัวสามารถเล่นดนตรีได้ทุกประเภทเท่านั้น แต่ท่านยังมีสติปัญญาเฉียบแหลม สามารถค้นคิดประดิษฐ์เพลงได้อย่างไพเราะในเวลาอันรวดเร็ว เสมือนหนึ่งว่าท่านองเพลงนั้นหลั่งไหลออกมาจากสมองของท่านอย่างไม่ขาดสาย เป็นคนจำเพลงแม่นยำ มีปฏิภาณดีเป็นเยี่ยมและมีนิสัยชอบค้นคิด ประดิษฐ์เทคนิคการบรรเลงแบบใหม่ ๆ ขึ้น

ในสมัยรัชกาลที่ ๕ นั้น จางวางศร เพิ่งเข้ามาอยู่กรุงเทพฯ ได้ไม่นานนักแต่ท่านก็ได้แสดงฝีมือไว้ไม่น้อย ได้เป็นนักดนตรีชุดพิเศษของหลวงที่เรียกว่า “วงปี่พาทย์ฤาษี” เช่น เมื่อครั้งตามเสด็จสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์เกล้าเจ้าอยู่หัว ไปอินโดจีน ท่านก็ได้นำเพลงชวาทหลายเพลงมาปรับปรุงเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๑ เพลงรุ่นนี้คือ เพลงบุญเด่นซอหลัก (สมัยนี้เรียกว่า บุญเด่นซอก แปลว่า โกลกังวล) เพลงชะวาก่า ฯลฯ จางวางศรเป็นผู้นำเครื่องดนตรีชวาซึ่งเขย่าด้วยไม้ไผ่เรียกว่า “อุงคะรุง” ซึ่งมีเพียง ๕ เสียงเข้ามาเมืองไทยในปีนั้น โดยประดิษฐ์ให้เป็นเสียงไทย ๑๖ เสียง แล้วมอบให้ศิษย์ชื่อนายเอื้อน ดิษฐ์เชย เอาไปเล่นที่บ้านสวนมะลิหน้าออกเขย่าเผยแพร่โดยเขย่า ๒ มือ มือละเสียง เท่ากับว่าเป็นการพัฒนาวงอังกะลุงของชวามาเป็นแบบไทย จางวางศรจึงได้ชื่อว่าเป็นบิดาของวงอังกะลุงและครูเอื้อนจึงได้ชื่อว่าเป็นคนเหลาอังกะลุงคนแรก บรรเลงครั้งแรกที่วัดราชาธิวาสในงานกฐินหลวง

ในปี พ.ศ. ๒๔๕๘ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จเลียบมณฑลพิษณุโลก ได้ท่านได้ประดิษฐ์เพลงเขมรเขาเขียวขึ้นเป็นเพลงเถา ใช้ชื่อว่าเพลงเขมรเลียบพระนคร ทำเป็นทางกรอขึ้นบรรเลงถวาย นับเป็นการประดิษฐ์ทางบรรเลง “ทางกรอ” ที่ไพเราะเพลงหนึ่ง

จางวางศร ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ เป็นหลวงประดิษฐไพเราะ ในสมัยรัชกาลที่ ๖ เมื่อวันที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๖๘ ทั้ง ๆ ที่ท่านไม่เคยรับราชการอยู่ในกรมกองใดมาก่อนเลย ทั้งนี้เพราะเป็นผู้มีฝีมือและความสามารถเลิศล้ำเป็นที่ต้องพระราชหฤทัยมาก

ในสมัยรัชกาลที่ ๖ และ รัชกาลที่ ๗ หลวงประดิษฐไพเราะต้องรับหน้าที่ควบคุมวงดนตรี ณ วังลดาว์ลัย ของสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ เพิ่มเติมขึ้นอีกวงหนึ่งซึ่งเรียกว่า วงบางคอกแหลม ท่านได้ประดิษฐ์ทางเพลงสำหรับวงบางคอกแหลมขึ้นเป็นพิเศษ เช่น แยกลพบุรีทางบางคอกแหลม เชิดเงินทางบางคอกแหลม เป็นต้น

ครั้นถึงปี พ.ศ. ๒๔๖๘ ได้เข้ารับราชการในวงปี่พาทย์และโขนหลวงกระทรวงวัง ซึ่งเป็นสมัยรัชกาลที่ ๗ หลวงประดิษฐไพเราะได้มีส่วนถวายการสอนดนตรีไทยแก่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี รวมทั้งได้มีส่วนช่วยในงานพระราชทานพิมพ์เพลงไทย ๓ เพลงคือ เพลงราตรีประดับดาว เถา เพลงเขมรละออองค์ เถา และเพลงโหมโรงคลื่นกระทบฝั่ง สามชั้น รวมทั้งได้ช่วยในการก่อตั้งวงมโหรีส่วน

พระองค์และวงมโหรีหญิงในราชสำนักด้วย พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานเหรียญคุณภุชมาลา เข็มศิลปวิทยา เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๒ และได้รับพระราชทานเหรียญเบญจมาภรณ์มงกุฎไทยในปี พ.ศ. ๒๔๗๓ รับตำแหน่งปลัดกรมปี่พาทย์และโขนหลวงกระทรวงวัง รับพระราชทานเงินเดือนเดือนละ ๑๕๐ บาท เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเจริญพระราชไมตรีไปยังเมืองเขมร ในปี พ.ศ. ๒๔๗๒ - ๒๔๗๓ หลวงประดิษฐไพเราะได้ตามเสด็จด้วยและได้ไปช่วยสอนดนตรีไทยให้แก่ราชสำนักเขมรหลายเดือน เมื่อกลับมาก็ได้้นำเพลงสำเนียงเขมรมาประดิษฐ์ขึ้นเป็นเพลงไทยหลายเพลง อาทิ ขะแมชอ ขะแมรม ขะแมกอสอม เป็นต้น

เมื่อสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงจัดให้มีการบันทึกเพลงไทยเป็นโน้ตสากล หลวงประดิษฐไพเราะได้ทำหน้าที่เป็นผู้บอกเพลงร่วมกับครูดนตรีหลายท่าน อาทิ พระชนสนาะศรียางค์ จางวางท้าว พาทย์โกศล อาจารย์มนตรี ตราโมท โดยมีขุนสมานเสียงประจักษ์ นายพิชญ แซ่มบาง นายโกลก เนตตะสูต เป็นผู้ช่วยเขียนบันทึกลงเป็นโน้ตสากล ผลงานนี้ได้เก็บไว้ที่กองการสังคีต กรมศิลปากร และห้องสมุดดนตรี หอพระหม่อมบริพัตรฯ

หลวงประดิษฐไพเราะได้ชื่อว่าเป็นผู้มีความอาวรี อุปถัมภ์ค้ำชูนักดนตรีด้วยกัน รักและห่วงใยในศิษย์ ในสมัยรัชกาลที่ ๕ มีนักดนตรีจากเมืองมอญมาอยู่กับท่านชื่อ ครูสุ่ม ดนตรีเจริญ หลวงประดิษฐไพเราะให้การอุปถัมภ์ในตอนต้น ให้ความนับถือแลฝึมือและแลเพลงซึ่งกันและกัน จึงเกิดเป็นเพลงเถาใหม่ ๆ ขึ้นในยุคนั้นหลายเรื่อง

กล่าวกันว่า หลวงประดิษฐไพเราะแต่งเพลงมากกว่า ๓๐๐ เพลง บางเพลงก็ร่วมแต่งกับนักดนตรีคนอื่น อาทิ เจ้าคุณครูพระยาประสานดุริยศัพท์ มีทั้งที่แต่งขึ้นจากเพลงสองชั้นของเดิม ที่แต่งใหม่ทั้งหมด และที่ดัดแปลงมาจากเพลงของต่างชาติ เป็นเจ้าของเพลงโหมโรงหลายเพลง อาทิ โหมโรงกระแตไต่ไม้ โหมโรงปฐมดุสิต โหมโรงศรทอง โหมโรงประชุมเทวราช โหมโรงบางขุนนนท์ โหมโรงนางเขื่อง โหมโรงม้าสับคืบ และโหมโรงบูเต็นชอล์ค เป็นต้น

ในด้านเพลงเถามีอยู่เป็นจำนวนมากมีชื่อเพลง อาทิ กระด่าขมเดือน เถา ขอมทอง เถา เขมรปากท่อ เถา เขมรราชบุรี เถา แยกขาว เถา แยกสาหร่าย เถา แยกโอด เถา ครัวมหาเถา จีนลั่นฉันท เถา ขมแสงจันทร์ เถา เต่าเห่ เถา นกเขาชะแมร์ เถา พราหมณ์คืดน้ำเต้า เถา มุล่ง เถา แมลงภูทอง เถา ขวนเคด้า เถา ช้างกินใบไม้ เถา ระหกระเหิน เถา ระตำระสาย เถา ไล่พระจันทร์ เถา ลาวเสียงเทียน เถา แสนค่านิ่ง เถา สาวเวียงเหนือ เถา สารีกาเขมร เถา ไอ้ลาว เถา ครุ่นคิด เถา กำสรวลสุรางค์ เถา แยกไพร เถา สุรินทราหู เถา เขมรภูมิประสาธ เถา แขนไขควง เถา ล่องเรือ เถา พระอาทิตย์ชิงดวง เถา กราวรำ เถา ฯลฯ

ในกระบวนเพลงเถาต่าง ๆ ได้ทำเพลงสี่ชั้น สามชั้น สองชั้นและชั้นเดียว ไว้หลาย เพลง อาทิ สุรินทราหู เขมรไทรโยค แจกพราหมณ์ ดาวจรเข้ เป็นต้น

ในกระบวนเพลงทางเปลี่ยน ได้ทำทางเปลี่ยนไว้มากมายอีกเช่นกัน อาทิ ซ้ำปี ลาว คำเนินทราย ตามกวาง ทองย่อน พราหมณ์คืดน้ำเต้า สร้อยเพลง นกจาก ฯลฯ

ในกระบวนเพลงสามชั้นได้แก่ คับจะแมร์ก้อฮอม ฝรั่งเศสกา เทพร้าพิง ฝรั่งเศส เต้า ดอกไม้ทอง ใบปลั่ง จีนนำเสด็จ ฯลฯ

หลวงประดิษฐไพเราะ ท่านเป็นต้นคิดบันทึกเพลงไทยออกเป็นโน้ต ๕ เสียง เป็นต้นกำเนิดวิธีระนาดแบบสะบัด ขี้ ร้ว กวาด กรอ แบบพิศดารต่าง ๆ เหลือจะ พรรณนาได้ ศิษย์ของท่านมีมากมายกระจายไปทั่วทุกทิศมีทั้งชายและหญิง อาทิ นายเผือก นักระนาด จางวางผาด นายลาภ ณ บรรเลง นายโชติ ดุริยประณีต นายชื่น ดุริยประณีต นายฉันทิพย์ กระแสสินธุ์ ร.อ.โองการ กลีบชื่น นายแสวง คล้ายทิม คร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ นายประสิทธิ์ ถาวร นายบุญยงค์ เกตุคง นายพิมพ์ นักระนาด นายเสนาะ หลวงสุนทร นายอุทัย แก้วละเอียด นายศิริ นักดนตรี นายสังข์ ขมคุปต์ นายฉลาก โปธิ์สามต้น นายรวม พรหมบุรี นายกิ่ง พลอยเพชร นายสวัสดิ์ บุรณพิมพ์ นายสมภพ จำประเสริฐ พระพรหมปรีชา (กล่อน จันทร์เรื่อง) นายชฎิล นักดนตรี นายสุเทพ มีสวัสดิ์ นายบุญมี พูนเจริญ ฯลฯ

ศิษย์ที่เป็นผู้หญิงมีบุตรทั้งสองคือคุณหญิงจัน ศิลปบรรเลง และนางมหาเทพ กษัตริสมุห (บรรเลง ศาคริก) นางจันทนา พิจิตรธุการ นางจิมลิ้ม คุณคัมภ์ นางลม่อม อิศรางกูร ณ อยุธยา นางลม่อม บุรณพิมพ์ นางศิริกุล นักดนตรี นางสุคนธ์ พุ่มทอง นางอรุณ บัวเอี่ยม นางประจิต จำประเสริฐ ฯลฯ

ชีวิตครอบครัวนั้น ท่านแต่งงานครั้งที่ ๑ กับภรรยาชื่อนางโชติ มีบุตร ๔ คน ชื่อ คุณหญิงจัน ศิลปบรรเลง อาจารย์บรรเลง ศาคริก นายประสิทธิ์ ศิลปบรรเลง และนาย ชัชวาล รุ่งเรือง กับภรรยาคนที่ ๒ ชื่อนางฟู มีบุตร ๔ คนคือ นางพัลลิกา ศิลปบรรเลง นายขวัญชัย ศิลปบรรเลง น.อ. สมชาย ศิลปบรรเลง และนายสนั่น ศิลปบรรเลง

หลวงประดิษฐไพเราะ ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๕๗ รวมอายุได้ ๗๓ ปี^{๒๖}

^{๒๖} จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, นามานุกรมศิลปินเพลงไทย ในรอบ ๒๐๐ ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (รายงานผลการวิจัย โดยทุนวิจัยเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพทางวิชาการของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้ว, พ.ศ. ๒๕๓๒) หน้า ๑๕๔ - ๑๕๗.

เมื่อทำการศึกษาและค้นคว้าประวัติอันยาวนานของคุณครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ซึ่งเป็นเจ้าสำนักแล้ว พบว่าประวัติการใช้ชีวิตในแวดวงวิชาชิพดนตรีไทย ท่านมีความสนใจเรื่องของการประพันธ์เพลง โดยเฉพาะเพลงเถา เพลงโหมโรงเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งคิดค้นกลวิธีพิเศษสำหรับการบรรเลงให้กับเครื่องดนตรีต่าง ๆ มากมาย จากการสัมภาษณ์ ลูกศิษย์ที่เข้าไปอยู่ในสำนักและทำการศึกษาวิชาการทางดนตรีไทยช่วงท้ายของท่าน พบว่าไม่มีการสืบทอดหรือถ่ายทอดเพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่งเพื่อใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาขณะพระฉิ่งภัตตาคารเลย แต่เป็นการถ่ายทอดเพลงเถา โดยมีการจับร้องเข้าไปมีส่วนในการบรรเลง อาจารย์เสนาะ หลวงสุนทร ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

ได้ไปเรียนดนตรีที่บ้านคุณครูเริ่มประมาณ พ.ศ. ๒๔๕๑ พอ ๒๔๕๗ คุณครูก็เสียชีวิต ช่วงที่ไปอยู่บ้านคุณครู ไม่มีการเล่นเพลงฉิ่งกันเลย เล่นกันแต่เพลงเถาเท่านั้น ก่อนหน้านั้นไม่แน่ใจ ระหว่างนั้นเห็นมีเล่นเพลงฉิ่งกันที่วัดพระพิเรนทร์ มีครูช่อ ครูภพ ทำปีพาทย์กันอยู่ พอเข้าพรรษา เขาจะโหมโรงเช้า และพอพระฉิ่งก็ทำเพลงฉิ่งกัน แต่ก็เล่นไม่มากนัก นิดหน่อย ครูช่อ ครูภพเป็นศิษย์บ้านคุณครูหลวงประดิษฐ เหมือนกัน แต่ที่บ้านครูขณะนั้นไม่มีการเล่นกัน²⁷

อาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

เพลงฉิ่งพระฉิ่งนี้มีมาแต่อดีตกาลแล้ว ส่วนปัจจุบันไม่มีการเล่นกันแล้ว บ้านคุณครูก็มีการต่อกันบ้าง แต่หลังๆ ก็จะไม่ต่อเพลงเถากัน ฉิ่งเข้า ฉิ่งเพล ไม่แตกต่างกัน อยู่ที่ความรู้สึกของนักดนตรี คนไทยก็คือคนไทย โครงสร้างทำนองเพลงเป็นประเภทเดียวกัน แต่เดิมไม่มีใครพูดกัน มายุคหลังนี้เองมาเกิดที่ กทม. มีผู้คิดสร้างสรรค์เพลง²⁸

๒.๖ ประวัติคุณครูจางวางทั่ว พาทย์โกศล

จางวางทั่ว พาทย์โกศล เกิดเมื่อวันพุธ เดือน ๑๐ แรม ๑๓ ค่ำ ปีมะเส็ง ตรงกับวันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๒๔ ที่บ้านหลังวัดกัลยาณมิตรดาวาส (ทับ) เข้ากรมวัดกัลยาณมิตร กับนางแสง (ชูศักดิ์) ท่านเกิดในตระกูลนักดนตรีที่มีชื่อเสียงและสืบทอดกันมาหลายชั่วคน

²⁷ สัมภาษณ์พันโทเสนาะ หลวงสุนทร, ๖ เมษายน ๒๕๔๓.

²⁸ สัมภาษณ์ประสิทธิ์ ถาวร, ๓๑ ตุลาคม ๒๕๔๓.

จางวางทั่ว มีบุตรชายหญิงกับนางปลั่ง (คง ศรีวิไล) ซึ่งมาจากตระกูลนักดนตรีเช่นกัน จำนวน ๘ คน แต่มีชีวิตโรครมาจนโตเพียง ๒ คน คือนายเทวประสิทธิ์ พาทยโกศล และคุณหญิงไพฑูรย์ กิตติวรรณ เป็นนักดนตรีฝีมือดีทั้งคู่ ส่วนบุตรชายหญิงที่เกิดแต่นางเจริญ (รุ่งเจริญ) นักร้องชั้นเยี่ยมนั้น เสียชีวิตทั้งหมดตั้งแต่ยังเยาว์ จางวางทั่วใช้ชีวิตอย่างนักดนตรีมาตลอด จนกระทั่งสิ้นชีวิตลงเนื่องมาจากโรคเบาหวาน เมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๑

ทั้งบิดาและมารดาของคุณครูจางวางทั่ว เป็นนักดนตรีฝีมือดีในสมัยรัชกาลที่ ๕ ท่านจึงได้ฝึกฝนถ่ายทอดวิชาดนตรีจากบิดามารดาและปู่ที่ชื่อว่าทองดี มาตั้งแต่เยาว์ ต่อมาได้เรียนเพิ่มเติมจากครูรอด จนกระทั่งเป็นผู้มีฝีมือทางฆ้องวงเป็นพิเศษ นอกจากนั้นแล้ว ยังได้เรียนดนตรีจากครูอื่น ๆ อีกคือครูถ้วน ครูทั้ง ครูช้อย สุนทรวาทีน และพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) อีกทั้งเรียนวิธีประสานเสียงแบบสากลจากสมเด็จพระเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิตด้วย

ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ครูจางวางทั่วรับหน้าที่ควบคุมวงปีพาทย์ของกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์และต่อมาควบคุมวงปีพาทย์ของสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต หรือที่เรียกว่า “วงปีพาทย์วังบางขุนพรหม” ซึ่งจัดได้ว่าเป็นวงดนตรีที่มีชื่อเสียงเด่นมากในระยษนั้น ท่านได้รับตำแหน่งจางวางในสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมหลวงศรีรัตนโกสินทร์ พระพี่นางของสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ถูกศิษย์ของท่านจึงมักออกชื่อท่านว่า ครูจางวางทั่วหรือครูจางวาง

ครูจางวางทั่ว เป็นผู้ฝีมือในสมัยนั้นจนได้รับคัดเลือกให้เป็นผู้บรรเลงคนหนึ่งในจำนวน ๘ คน ของวงปีพาทย์ที่บรรเลงถวายตัวแก่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เรียกว่า วงปีพาทย์ฤๅษีในการแสดงฝีมือหน้าพระที่นั่ง คุณครูจางวางทั่วชนะเลิศทางฆ้องวงเล็กได้รับพระราชทานเหรียญราชรุจิเงิน ยังคงความปลาบปลื้มให้แก่ท่านเป็นอย่างมาก

ต่อมาในรัชกาลที่ ๖ เมื่อสมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระนครสวรรค์วรพินิตหรือขุนกระหม่อมบริพัตรฯ ทรงเป็นผู้บัญชาการกองทัพอเรือและเป็นเสนาธิการกองทัพบกในเวลาต่อมา พระองค์โปรดให้ครูจางวางทั่ว ไปสอนเพลงในกองแตรวงทหารเรือ และกองแตรวงทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์ จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๔๗๕ งานในหน้าที่ดังกล่าว ครูจางวางทั่วก็ปฏิบัติได้ผลดียิ่ง

นอกจากงานราชการแล้ว ครูจางวางทั่วยังได้ถ่ายทอดวิชาดนตรีทุกชนิด ตลอดจนการขับร้องให้แก่ศิษย์ที่มาฝากตัวที่สำนักของท่านมากมายนับไม่ถ้วน ทั้งจากในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดเล่ากันว่าในเดือนหนึ่ง ๆ ต้องหุงข้างเตียงลูกศิษย์ถึง ๗ กระสอบ ลูกศิษย์ที่มีชื่อเสียง อาทิ นายช่อ สุนทรวาทีน นายฉัตร สุนทรวาทีน นายแมว พาทยโกศล นายเทวประสิทธิ์ พาทยโกศล นายแถม คงศรีวิไล นายปุ่น คงศรีวิไล นายทรัพย์ เข็นพานิช นายเดือน พาทยกุล นายชรรยงค์ โปร่งน้ำใจ ร้อยเอกนพ ศรีเพชรดี พันตรีหลวงประสานดุริยางค์ (สุทธิ ศรีชยา)

๑๓๑ ครูจางวางทั่ว พาทยโกศล ท่านได้นำวงดนตรีของท่านอัดแผ่นเสียงมากมาย โดยได้รับพระราชกรณียาจากทูลกระหม่อมบริพัตรฯ ให้ใช้ชื่อว่า “วงพิณพาทย์วังบางขุนพรหม” นอกจากนี้ภรรยาของท่านคนหนึ่งคือหม่อมเจริญมีความสามารถทางการขับร้องและช่วยฝึกสอนศิษย์ เป็นกำลังให้กับวงดนตรีตลอดจนทำทางร้องสำหรับเพลงที่แต่งใหม่อยู่เสมอ

นอกเหนือจากความสามารถในการบรรเลงเครื่องดนตรีทุกชนิดทั้งปี่พาทย์และเครื่องสายตลอดจนการขับร้องแล้ว ครูจางวางทั่วยังมีความสามารถในการแต่งเพลงได้ดีเยี่ยมทั้งทางร้องตลอดจนทางเคี้ยวสำหรับเครื่องดนตรีบางชิ้นด้วย เพลงที่ท่านแต่งไว้เช่น

ประเภทเพลงขับ ได้แก่ ชูคแขกไทร ดับนกสีชมพู

ประเภทเพลงเคี้ยว ได้แก่ เคี้ยวเพลงอาเฮีย ทุกเครื่องมือ เคี้ยวเพลงทะเลแยะ เถา ทุกเครื่องมือ เคี้ยวเพลงพญาโศก เคี้ยวเพลงลาวแพน

ประเภทเพลงเถา ได้แก่ หกบทเถา แปดบทเถา แขกสาหร่ายเถา บังใบเถา เขมรใหญ่เถา หงส์ทองเถา ตะกุ่มโปงเถา พม่าเห่เถา เป็นต้น

นอกเหนือจากนี้แล้วท่านยังได้ทำทางบรรเลงสำหรับวงโยชวาทิต ของกองทัพบก กองทัพอากาศ และตำรวจไว้อีกมากมาย²⁹

จุดเด่นของสำนักดนตรีของคุณครูจางวางทั่ว พาทยโกศล นี้ จะพบว่าดนตรีจะมีเอกลักษณ์ไม่เหมือนสำนักอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความมีระเบียบเรียบร้อย ความพร้อมเพรียงของทุก ๆ เครื่องมือที่นำมาบรรเลงรวมวงกัน ทางเพลงที่ไม่โลดโผน ทุกท่อนทุกเพลงมักมีทางเปลี่ยนทำให้เพลงของสำนักดนตรีนี้มีความยาวมากกว่าเพลงสำนักอื่น ๆ มีความแปลกหูและไพเราะเป็นอย่างมาก

๒.๗ ประวัติคุณครูพุ่ม บานุยะวาทย์

คุณครูพุ่ม บานุยะวาทย์ เกิดเมื่อวันอาทิตย์ แรม ๑๓ ค่ำ เดือน ๓ ปีมะเส็ง เป็นบุตรชายคนสุดท้องของนางปุยและนางบุญ หรือบุญมา มีพี่ชายเป็นนักดนตรีคนหนึ่งชื่อ เข้ม เมื่อยังเด็กได้เรียนหนังสือกับครูแจ้ที่วัดละครท่า บางกอกน้อย เรียนดนตรีกับบิดาแล้ว บิดานำไปฝากเป็นศิษย์หลวงกัลยามิตรดาวาส ณ วัดกัลยาณมิตร

²⁹ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, นามานุกรมศิลปินเพลงไทย ในรอบ ๒๐๐ ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (รายงานผลการวิจัย โดยทุนวิจัยเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพทางวิชาการของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้ว, พ.ศ. ๒๕๓๒) หน้า ๑๐๓-๑๐๔.

คุณครูพุ่ม เข้ารับราชการครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ในกรมสุขาภิบาล กระทรวงนครบาล แล้วต่อมาย้ายมาอยู่กรมโยธาเทศบาลจนได้รับพระราชทานเหรียญจักรพรรดิมาลา ในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ และออกจากราชการเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๒ อายุได้ ๔๕ ปี

นอกจากจะรับราชการแล้ว ครูพุ่มยังประกอบอาชีพนักดนตรี รับสอน และเล่นดนตรีตลอดชีวิต ท่านเป็นผู้มีความรู้ดีมากที่สุดท่านหนึ่ง จนกรมศิลปากรได้เชิญมาเป็นกรรมการตรวจสอบเพลงเพื่อบันทึกเป็นโน้ตสากลในระหว่างปี ๒๔๗๗ - ๒๔๘๑ ท่านสามารถบอกเพลงต่าง ๆ ที่ขาดหายไปได้หลายเพลง เช่น เพลงดับควีนเทียน ในเรื่องทำขวัญ และเป็นผู้บอกเพลงแปลก ๆ ให้แก่วงดนตรีไทยกรมประชาสัมพันธ์ด้วย ศิษย์ของท่านคนสำคัญคือคุณครูบุญยงค์ เกตุคง คุณครูบุญยัง เกตุคง และคุณครูจำเนียร ศรีไทยพันธุ์ ฯลฯ ได้บอกเพลงไว้หลายเพลง อาทิ กัลยาเชิ้มห้อง ๓ ชั้น ทยอยฉนวน ๓ ชั้น และชั้นเดียว ลาวคำเนินทรายเถา (ทำร่วมกับคุณครูจำเนียร ศรีไทยพันธุ์) วิถันคาโอด สามชั้น และชั้นเดียว เพลงทยอยเถา ได้ทำทางเดี่ยวระนาดทุ้มเพลงแขกมอญ ๓ ชั้น และทางเดี่ยวเพลงโหมโรงชมสวนสวรรค์ ท่อน ๒ (เดิมเป็นของครูปุย บิดา) ฯลฯ

คุณครูพุ่ม เป็นบุคคลสำคัญในการวางรากฐานก่อตั้งวงดนตรีไทยกรมประชาสัมพันธ์ เป็นผู้ประสานงานและปรับวงดนตรีผสมไทย - สากล ที่เรียกว่าสังคีตสัมพันธ์ สมัย ม.ล.ชาวมงคล กุญชร เป็นอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ นอกจากจะมีความรู้ดีแล้วยังมีฝีมือในทางฆ้องวงอีกด้วย

ชีวิตสมรสของท่านได้สมรสกับนางชื่น สุกุลเดิม สุตันตานันท์ มีบุตรด้วยกัน ๗ คน เป็นผู้หญิง ๖ คน ชื่อ เจริญ พะวง ประพิศ ห่องศรี นิฐฐา นงเยาว์ และมีบุตรชายคนเดียวเป็นคนที่ ๔ ชื่อพัฒน์

คุณครูพุ่ม ป่วยด้วยโรคหัวใจและมีปอดบวมแทรก ถึงแก่กรรมวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๑ อายุได้ ๗๕ ปี³⁰

ด้วยประวัติความเป็นมาอันยาวนานที่คุณครูพุ่ม บำปยุชะวาทย์ได้ใช้ชีวิตอยู่กับแวดวงดนตรีไทย ด้วยความเป็นผู้ที่มีความรู้ดีมากที่สุด ท่านมีภูมิถำเนาอยู่ที่ฝั่งธน แต่หากทางเพลงของท่านนั้นมีความเป็นเฉพาะ และมีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง เมื่อกล่าวถึงบ้านฝั่งธน นักดนตรีทั้งหลายมักนึกถึงบ้านจางวางทั่ว พาทยโกศล หากแต่บ้านครูพุ่ม บำปยุชะวาทย์นั้นถือ

³⁰ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, นามานุกรมศิลปินเพลงไทย ในรอบ ๒๐๐ ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (รายงานผลการวิจัย โดยทุนวิจัยเพื่อเพิ่มทุนประสิทธิภาพทางวิชาการของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้ว, พ.ศ. ๒๕๓๒) หน้า ๑๕๘.

เป็นบ้านฝั่งธนอีกบ้านหนึ่งที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ดังที่พันโทเสนาะ หลวงสุนทร ได้เล่าให้ฟังว่า

ครูพุ่ม บาปุยะวาทย์ เป็นผู้เชี่ยวชาญอยู่ที่กรมประชาสัมพันธ์ ถูกศิษย์ที่ถ่ายทอดเกี่ยวกับเพลงจึงคือครูสมภพ จำประเสริฐ ครูบุญยงค์ เกตุคง ครูพุ่มไม่เกี่ยวข้องอะไรกับบ้านพาทยโกศล บ้านอยู่ฝั่งธน ถือได้ว่าเป็นอีกสำนักหนึ่ง ครูบุญยงค์ได้จากครูพุ่มมามาก แล้วไปถ่ายทอดไว้ที่วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร³¹

อาจารย์จิรัส อาจณรงค์ได้เล่าให้ฟังว่า

ทางฝั่งธนนั้น มันมีกันอยู่ด้วยกันหลายทางนะ ก็มี ทางครูเขียน สุขสายชลก็ถือว่าเป็นทางฝั่งธน อางวางทั่ว พาทยโกศลก็ถือว่าเป็นทางฝั่งธน ทางครูพุ่ม บาปุยะวาทย์ก็ถือว่าเป็นทางฝั่งธนด้วย³²

คุณครูพุ่ม บาปุยะวาทย์เป็นผู้มีนิสัยพูดน้อย ดังมีข้อความจากหนังสือเชิดชูเกียรติ ๑๐๐ ปี ครูพุ่ม บาปุยะวาทย์ ว่า

ในเรื่องนี้ครูบุญยงค์ เกตุคงซึ่งใกล้ชิดเรียนดนตรีกับครูพุ่มมากเล่าไว้ดังนี้
"ท่านบอกผมว่าเพลงเรื่องต่าง ๆ ที่ได้มานี้เขาให้ตีฆ้องตั้งแตงยังไว้โก๊ะ ไล่ผมเองก็ไม่รู้ว่าโก๊ะของท่านหมายความว่าอะไร ท่านมีเพลงเรื่องมากมาย เหลือเกินผมก็ได้เรียนเพลงเรื่องไว้จากท่านหลายเรื่องอยู่ เช่นเรื่องจิ้งจกทอง เรื่องมอญแปดง เรื่องสารดี เรื่องเขมรใหญ่ เรื่องนกขมิ้น สุรินทรราหู อันนี้มันอยู่คู่กัน แล้วก็เรื่องเต่ากินผักบุงนั้น ของท่านก็แปลกมี ๓ อย่างคือ เต่ากินผักบุง เรื่องใหญ่ เรื่องกลางแล้วก็เรื่องเล็ก ที่ร้ายก็คือว่าเพลงต่าง ๆ บรรดาที่รวมอยู่ในเรื่องเหล่านั้น ครูพุ่มท่านบอกชื่อได้ละเอียดลออซึ่งคนอื่นมักจะบอกชื่อไม่ได้ แสดงว่าท่านเรียนมากับครูที่รอบรู้ลึกซึ้ง และท่านก็ต้องเป็นคนหัวดีช่างจดจำ

³¹ เสนาะ หลวงสุนทร , พันโท, สัมภาษณ์ ๖ เมษายน ๒๕๔๓.

³² จิรัส อาจณรงค์, สัมภาษณ์ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๓.

จำเสียด้าย ทุกวันนี้เพลงเรื่องที่เราเล่นกันอยู่นอกจากจะมีคนได้น้อยแล้ว ยังไม่รู้ชื่อเพลงอีกด้วย ...”³³

นอกจากนี้ คุณครูมนตรี ตราโมท ยังได้กล่าวถึงคุณครูพุ่ม บาปุยะวาทย์ดังข้อความต่อไปนี้

ในเรื่องความรู้ของคุณพุ่มนี้ อาจารย์มนตรี ตราโมท เล่าว่านอกจากครูพุ่มจะมีความรู้ในเรื่องเพลงเรื่องมากแล้ว ท่านเป็นคนจำเพลงแม่นยำมาก เมื่อครั้งที่มีการชำระเพลงเรื่องต่าง ๆ จัดเป็นโน้ตสากลไว้ที่กรมศิลปากร ระหว่างปี ๒๔๘๘ - ๒๔๙๐ นั้น ครูพุ่มได้เป็นคณะกรรมการผู้บอกคนหนึ่ง ท่านยังได้บอกเพลงชื่อ "คัปดาห์เทียน" เพิ่มเติมให้ในเรื่องทำขวัญ ในขณะที่คณะครูผู้บอกหลายท่านเช่นจางวางทั่ว หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) พระยาเสนาะดุริยางค์ (แจ่ม สุนทรวาทิน) ซึ่งเป็นผู้ใหญ่กว่าครูพุ่ม ลืมเพลงนี้ไปแล้ว

จากประวัติความเป็นมาในด้านความเป็นเลิศทางดนตรีไทยได้ถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ มาสู่ลูกศิษย์หลายท่าน อาทิ คุณครูสมภพ จำประเสริฐ คุณครูบุญยงค์ เกตุคง เป็นต้น

จากการสืบค้นข้อมูลทางสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่า ลูกศิษย์คนสำคัญของคุณครูบุญยงค์ เกตุคง คืออาจารย์พินิจ นายสุวรรณ ได้รับการถ่ายทอดเพลงเรื่องต่าง ๆ มากมายจากคุณครูบุญยงค์ เกตุคง ซึ่งเป็นความรู้ที่คุณครูบุญยงค์ได้มาจากคุณครูพุ่ม บาปุยะวาทย์ ลักษณะทำนองเพลงมีความแตกต่างไปจากทำนองเพลงของสำนักอื่น ๆ ทำให้ผู้วิจัยได้แบ่งข้อมูลสำนักของคุณครูพุ่ม ไว้ต่างหากจากสำนักหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) และสำนักจางวางทั่ว พาทยโกศล

³³ พูนพิศ อมาตยกุล, ชีวิตประวัติครูพุ่ม บาปุยะวาทย์ (เรียบเรียงโดยพูนพิศ อมาตยกุล) ใน เชิดชูเกียรติ ๑๐๐ ปี ครูพุ่ม บาปุยะวาทย์ (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์ พรินติ้งกรุ๊ป จำกัด, พ.ศ. ๒๕๓๔) หน้า ๕๑.

บทที่ ๓

บทบาทของเพลงถึงกับกิจกรรมทางพุทธศาสนา

บทบาทของคนตรีที่มีต่อสังคมนั้น เมื่อจำแนกเป็นส่วนใหญ่ ๆ อาจแบ่งออกได้เป็น ๓ ส่วนคือ คนตรีเพื่อประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ คนตรีเพื่อการแสดง และคนตรีเพื่อการขับกล่อม บทบาทประการหนึ่งคือเรื่องของการประกอบพิธีกรรมนั้น เป็นบทบาทที่สำคัญเนื่องจากเป็นบทบาทอันเกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์ กิจกรรมทางพุทธศาสนาของไทยเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตคนในสังคมไม่ว่าจะเป็นพระราชพิธีซึ่งเกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์หรือพิธีทั่ว ๆ ไปอันเกี่ยวข้องกับสามัญชน จะมีการนำวงดนตรีไทยประเภทต่าง ๆ เข้าไปเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมนั้น ๆ เกือบทุกพิธีกรรม ทั้งนี้เพื่อสร้างความศักดิ์สิทธิ์ ความศรัทธาให้กับพระราชพิธีหรือพิธีนั้น ๆ

พระราชพิธีหรือพิธีกรรมต่าง ๆ นั้นจะมีลักษณะการนำวงดนตรีหรือการนำเพลงไปบรรเลงตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่แตกต่างกันออกไป ยกตัวอย่างเช่นถ้าเป็นงานแต่งงาน จะมีการนำวงมโหรีมาบรรเลงโดยบรรเลงเพลงที่มีชื่อเป็นมงคล ถ้าเป็นงานศพ หรือ งานอวมงคล มักมีการนำวงปี่พาทย์มอญมาบรรเลง เพลงที่ใช้บรรเลงล้วนเป็นเพลงที่แสดงอารมณ์เศร้าโศกเสียใจ ขั้นตอนต่างๆ ของพิธีกรรมจะมีเพลงบรรเลงกำกับทั้งสิ้น ยกเว้นเวลาที่ไม่มีกิจกรรมใดเป็นพิเศษวงดนตรีนั้น ๆ จะบรรเลงเพื่อการขับกล่อมไปตามระยะเวลาของการประกอบพิธี

วงปี่พาทย์พิธีนั้นจะถูกนำมาบรรเลงกับงานพระราชพิธีและงานพิธีที่เป็นมงคลต่างๆ เป็นส่วนใหญ่ โดยประโคมตามขั้นตอนของพิธีกรรมและบรรเลงเพื่อการขับกล่อมทั้งสิ้น

ขั้นตอนพิธีกรรมไม่ว่าจะเป็นพระราชพิธีหรือพิธีกรรมของสามัญชนอันเกี่ยวข้องกับพระสงฆ์ ทุกพิธีกรรมจะมีขั้นตอนซึ่งถือเป็นการทำบุญสร้างกุศลโดยถวายสิ่งที่ดี ๆ แก่พระสงฆ์ซึ่งคนไทยถือว่าอยู่สูงกว่าคนธรรมดาสามัญและได้ทำการปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่โบราณคือการถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสงฆ์ ไม่ว่าจะเป็นภัตตาหารเช้าหรือภัตตาหารเพล ซึ่งโดยทั่วไปจะเรียกพิธีการตอนนี้นี้กันทั่วไปว่า “พระฉันเช้า” และ “พระฉันเพล” โดยมีเวลาในการดำเนินกิจกรรมช่วงนี้ ดังมีขั้นตอนโดยประมาณการในเรื่องของเวลาดังนี้

พระฉันเช้า

๗.๐๐ น.	พระมาถึงงาน
๗.๐๐ - ๗.๓๐ น.	พระสวดพระคาถา
๗.๓๐ - ๘.๑๕ น.	พระฉันภัตตาหารเช้า
๘.๑๕ - ๘.๓๐ น.	พระสวดกรวดน้ำให้พร
๘.๓๐ น.	พระกลับ

พระฉันทเพล

๑๐.๓๐ น.	พระมาถึงงาน
๑๐.๓๐ - ๑๑.๐๐ น.	พระสวดพระคาถา
๑๑.๐๐ - ๑๑.๔๕ น.	พระฉันทภัตตาหารเพล
๑๑.๔๕ - ๑๒.๐๐ น.	พระสวดกรวดน้ำให้พร
๑๒.๐๐ น.	พระกลับ

ขั้นตอนที่สำคัญคือขั้นตอนขณะพระฉันทภัตตาหารนั้น จะมีเพลงที่ใช้บรรเลงโดยเฉพาะซึ่งเรียกว่า เพลงฉิ่งพระฉันท หรือ เพลงเรื่องเพลงฉิ่ง การบรรเลงเพลงเรื่องเพลงฉิ่งนั้นเป็นการบรรเลงล้วน ๆ ไม่มีการขับร้อง ส่วนทางขับร้องเพลงฉิ่งนั้นได้เกิดมีในยุคหลังที่มีการนำเพลงฉิ่งเข้าไปประกอบการแสดงต่าง ๆ

ในการสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิต่าง ๆ ได้ให้ข้อมูลในเรื่องของเพลงเรื่องเพลงฉิ่งพระฉันททั้งพระฉันทเช้าและพระฉันทเพลดังมีรายละเอียดดังนี้

พันโทเสนาะ หลวงสุนทรกล่าวว่

เพลงฉิ่งพระฉันทนั้น ที่รู้มาก็มีการแบ่งเป็นพระฉันทเช้า และพระฉันทเพล ต่างกัน แต่จะมีเพลงอะไร ชื่ออะไรบ้างไม่ค่อยมีปรากฏชื่อ แต่มันก็มีชื่ออยู่ ต้องไปตามครูหมูดูเอานะ¹

อาจารย์อุทัย พาทยโกศล อธิบายว่า

แต่โบราณฉิ่งพระฉันทเช้าและพระฉันทเพลจะแยกออกจากกันอย่างชัดเจน แต่ปัจจุบันก็มีการตีซ้ำกันไป บางเพลงก็ตีทั้งพระฉันทเช้าและพระฉันทเพล ก็อาจจะเป็นเพราะไม่ค่อยมีใครเขาได้กันนั้นแหละ เลยตีปะปนกันไป แต่ช่วงของคนที่บ้านผมนี้ทำกันแต่พระฉันทเช้า ส่วนพระฉันทเพลจะเล่นรับร้องกัน แต่ก่อนจะรับร้องก็จะเล่นเพลงฉิ่งใหญ่ ๔ ท่อนก่อนแล้วลงเล่นเพลงรับร้อง หรือ บางทีก็เล่นพระฉันทมอญด้ว้เป็นวงปีพาทยมอญ²

¹เสนาะ หลวงสุนทร, พันโท, สัมภาษณ์ ๖ เมษายน ๒๕๔๓.

²อุทัย พาทยโกศล, สัมภาษณ์ ๑๓ มีนาคม ๒๕๔๓.

รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี อธิบายว่า

ครุณินเต๋าว่า (หมายถึงครุพริง คนตรีรส) นิ่งพระฉันท์เข้าจะเล่นแค่ ๕ เพลงแรกคือ ดั้นเพลงฉิ่ง สามเส้า ดวงพระธาตุ จรเข้ขวางคลอง ถอยหลังเข้าคลอง แล้วอาจต่อด้วยเพลงฉิ่งข้างประธานนา ส่วนฉิ่งใหญ่ ๔ ท่อน ต่อไปจนถึงชั้นเดียนั้นจะเป็นฉิ่งสำหรับเล่นตอนพระฉันท์เพล³

อาจารย์สุเชาว์ หลิมพานิชย์ กล่าวว่า

เพลงเรื่องฉิ่งพระยาพายเรือ ครูบุญองค์ เกิดคงต่อมาจากบ้านจางวางทั่ว พาทย์โกศล แล้วเอามาผูกด้วยกันไว้กับเพลงฉิ่งพระฉันท์กลางวัน (พระฉันท์เพล)⁴

อาจารย์จิรัส อัจฉรงค์ กล่าวว่า

เพลงฉิ่งพระฉันท์เข้ากับพระฉันท์เพลนั้นแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด ถ้าพระฉันท์เข้าบีพาทย์ก็จะบรรเลงเพลงฉิ่งพระฉันท์เข้าหรือฉิ่งชุดใหญ่ของมันเอง ส่วนถ้าเป็นพระฉันท์เพลก็จะมีเพลงฉิ่งสำหรับพระฉันท์เพล โดยเฉพาะก็เรื่องกระบอกนั้นแหละ ที่กรมศิลป์ก็จะใช้กันอยู่ ๒ เรื่อง สำหรับเข้าแล้วก็เพล แต่พอปัจจุบันนี้ที่กรมศิลป์เองก็เล่นแต่ฉิ่งพระฉันท์เข้าเท่านั้น เล่นเหมือนกันทั้งเข้าแล้วก็เพล แล้วก็ใช้นิดเดียวด้วยไม่มากนักพระก็จะอิม เรื่องกระบอกผมก็ไม่รู้ชื่อหรอก รู้แค่มีชื่อแมลงวันทอง แมลงปอทองนั้นแหละ ส่วนเพลงอื่น ๆ ก็ดีกันไปไม่รู้ว่ามีชื่ออะไร ครูต่อมาอย่างไรก็ดีไปอย่างนั้น⁵

อาจารย์ป๊อบ คงลายทอง กล่าวว่า

แต่เดิมไม่รู้หรอก ครูสอน วงฆ้องต่อให้ทีแรกก็เป็นฉิ่งพระฉันท์ใหญ่จนทำงานถึงได้รู้ว่ายังมีอีกชุดหนึ่งเรียกว่าชุดตะทำรำที่ออกแมลงปอทองว่าเป็นพระฉันท์เพล ส่วนที่ต่อทีแรกเป็นพระฉันท์เข้า⁶

³ พิชิต ชัยเสรี, สัมภาษณ์ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๓.

⁴ สุเชาว์ หลิมพานิชย์, สัมภาษณ์ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๒.

⁵ จิรัส อัจฉรงค์, สัมภาษณ์ ๒๔ เมษายน ๒๕๔๓.

⁶ ป๊อบ คงลายทอง, สัมภาษณ์ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๓.

อาจารย์ก้านสาราญ เกิดผล กล่าวว่า

ฉิ่งพระฉันทน์หรือฉิ่งเถาฉันทน์แหละ มีสามชั้น สองชั้นแล้วก็ชั้นเดียว เป็นฉิ่งพระฉันทน์เข้า ส่วนพระฉันทน์เพลมีเรื่องเดียวคือเรื่องกระบอกลง ที่ใช้กันอยู่ที่ บ้านฝั่งธนนี่นะ⁷

อาจารย์พินิจ ฉายสุวรรณ กล่าวว่า

ฉิ่งพระฉันทน์เข้ากับฉิ่งพระฉันทน์เพล แยกกันชัดเจนนะ ฉิ่งพระฉันทน์เข้าก็คือ ฉิ่งชุดใหญ่ที่มีเริ่มต้นเพลงสองชั้น แล้วก็ยังมีฉิ่ง ๔ ท่อน ชื่อยิกินใหญ่ สองชั้นชื่อ ยิกินน้อย ส่วนชื่อนั้นได้มาจากครูช่อ อากาศโปรง แล้วก็ครูพริ้ง คนตรีรส เป็น คนบอกให้ พระฉันทน์เพลก็มีเรื่องจิ้งจกทอง เรื่องนี้ผมต่อมาจากคุณครูบุญยงค์ ซึ่งท่านบอกว่าได้ต่อมาจากครูพุ่ม บานุยะวาทย⁸

จากการสัมภาษณ์คณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิต่าง ๆ ได้ให้ความเห็นอยู่หลากหลายในเรื่อง ของเพลงฉิ่งพระฉันทน์เข้าและพระฉันทน์เพล ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการพิจารณาข้อมูลตามความเห็นต่าง ๆ น่าจะทำการสรุปได้เป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ สำหรับพระฉันทน์เข้า จะบรรเลงด้วยเพลงฉิ่งพระฉันทน์เข้าชุดใหญ่

ประเด็นที่ ๒ สำหรับพระฉันทน์เพลนั้น แยกออกได้เป็น ๓ รูปแบบคือ

รูปแบบที่ ๑ สำนักพาทยโกศล บรรเลงเพลงเรื่องดังนี้

- เพลงฉิ่งเรื่องกระบอกลง
- เพลงฉิ่งเรื่องพระยาพายุเรือ

รูปแบบที่ ๒ กรมศิลปากร ซึ่งสืบทอดทางสายหลวงบำรุงจิตรเจริญ

บรรเลงเพลงเรื่องดังนี้

- เพลงฉิ่งเรื่องกระบอกลง

รูปแบบที่ ๓ สำนักคุณครูพุ่ม บานุยะวาทย บรรเลงเพลงเรื่องดังนี้

- เพลงฉิ่งเรื่องจิ้งจกทอง

⁷ สาราญ เกิดผล, สัมภาษณ์ ๒๔ กันยายน ๒๕๔๓.

⁸ จิรัส อัจฉรงค์, สัมภาษณ์ ๒๕ กันยายน ๒๕๔๓.

เพลงฉิ่งพระฉันทน์เช้า

เพลงฉิ่งพระฉันทน์เช้า หรือ ฉิ่งใหญ่ มีระเบียบวิธีการบรรเลงหลายรูปแบบ แต่ละสำนักมีรูปแบบเป็นเฉพาะของตัวเอง ซึ่งรูปแบบต่าง ๆ นั้น ในระยะเริ่มต้นยังมีได้กำหนดให้เป็นรูปแบบที่ตายตัว หากแต่ด้วยเหตุผลของเวลาในขณะดำเนินพิธีกรรมเป็นตัวกำหนดเนื้อหาของเพลง ทำให้มีการเพิ่มอัตราส่วนของเพลงหรือคัดทอนเพลงให้สั้นเหมาะสมแก่เวลาในการฉันทน์อาหารของ พระสงฆ์ เมื่อแต่ละสำนักหรือแต่ละสายคนตรีปฏิบัติฉันทน์เช้าทำให้เกิดเป็นรูปแบบเฉพาะกลายเป็นวิชาการที่เกิดจากการปฏิบัติจนกลายเป็นทฤษฎีขึ้นเป็นของสำนักตัวเอง และทำการถ่ายทอดให้ลูกศิษย์สืบต่อกันมา ลักษณะเช่นนี้ไม่สามารถสรุปไปได้ว่าทางของสำนักใดถูกต้อง ทางใดเกินหรือทางใดเพลงขาดไปด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งนี้เมื่อทำการพิจารณาสามารถสรุปและยกตัวอย่างเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบได้ดังนี้

๑. ทางที่ใช้บรรเลงของกรมศิลปากร ซึ่งเป็นทางที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากหลวงบำรุงจิตรเจริญ (รูป สาคณะวิสัย) มีส่วนประกอบดังนี้

ส่วนต้น

๑. ต้นเพลงฉิ่ง
๒. ตามเต้า
๓. จรเข้าขวางคดอง
๔. ถอยหลังเข้าคดอง
๕. สร้อยเพลงฉิ่ง

ส่วนตัวฉิ่งพระฉันทน์

๑. เพลงฉิ่งพระฉันทน์ อัตราสามชั้น (ฉิ่ง ๔ ท่อน)

ส่วนกลาง

๑. เพลงฉิ่ง อัตราสองชั้น ๑๑ ท่อน (หรือเรียกกันว่า ๑๑ วรรค)

^๑ หลวงบำรุงจิตรเจริญ เป็นลูกศิษย์ของพระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์) พระประดิษฐไพเราะ (ตาด) และพระยาเสนาะดุริยางค์ (แจ่ม สุนทรวาทีน) (พระประดิษฐไพเราะ (ตาด) นั้น เป็นครุคนตรีที่สำคัญของวังบ้านหม้อเจ้าพระยาเทเวศร์วงศ์วิวัฒน์ เป็นเจ้าของวัง และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์เป็นเจ้าของวงคนตรี) ลูกศิษย์ที่มีชื่อเสียงของหลวงบำรุงจิตรเจริญได้แก่ คุณครุมนตรี ตราโมท คุณครูบาง หลวงสุนทร คุณครูจิตร เพิ่มกุศล คุณครูชั้น ดุริยประณีต เป็นต้น

ส่วนปลาย

๑. เพลงฉิ่ง อัตราร้อยเดียว ๔ ท่อน (หรือเรียกกันว่า ๔ วรรค)

ส่วนท้าย

๑. รัวฉิ่งพระฉิ่ง
๒. เชิด

๒. ทางที่อาจารย์พินิจ ฉายสุวรรณได้ทำการสอบทานกับครูช่อ อากาศโปรงและคุณครูพริ้ง คนตรีรส มีส่วนประกอบดังนี้

ส่วนต้น

๑. ดับเพลงฉิ่ง
๒. สามเส้า
๓. จรเข้ขวางคลอง
๔. ถอยหลังเข้าคลอง
๕. ดวงพระธาตุ
๖. สร้อยเพลงฉิ่ง

ส่วนตัวฉิ่งพระฉิ่ง

๑. เพลงฉิ่งพระฉิ่ง อัตราสองชั้น (ฉิ่ง ๔ ท่อน)

ส่วนกลาง

๑. เพลงฉิ่ง อัตราสองชั้น ๑๑ ท่อน (หรือเรียกกันว่า ๑๑ วรรค)

ส่วนปลาย

๑. เพลงฉิ่ง อัตราร้อยเดียว ๔ ท่อน (หรือเรียกกันว่า ๔ วรรค)

ส่วนท้าย

๑. รัวฉิ่งพระฉิ่ง

๓. ทางที่ใช้บรรเลงกันอยู่โดยทั่วไป มีส่วนประกอบแบ่งออกเป็น ๒ รูปแบบดังนี้

รูปแบบที่ ๑

ส่วนตัวฉิ่งพระฉิ่ง

๑. เพลงฉิ่งพระฉิ่ง อัตราสองชั้น (ฉิ่ง ๔ ท่อน)

ส่วนกลาง

๑. เพลงฉิ่ง อัตราสองชั้น

ส่วนปลาย

๑. เพลงฉิ่ง อัตรารั้งเดียว

ส่วนท้าย

๑. รำฉิ่งพระฉิ่ง

รูปแบบที่ ๒

ส่วนตัวฉิ่งพระฉิ่ง

๑. เพลงฉิ่งพระฉิ่ง อัตราสองชั้น (ฉิ่ง ๔ ท่อน)

ส่วนกลาง

๑. เพลงฉิ่ง อัตราสองชั้น

ส่วนปลาย

๑. เพลงฉิ่ง อัตรารั้งเดียว

ส่วนท้าย

๑. เชิด

๔. ทางที่ใช้บรรเลงประกอบพระฉิ่งเข้าของสำนักจางวางทั่ว พาทยโกศล มีส่วนประกอบดังนี้

ส่วนตัวฉิ่งพระฉิ่ง

๑. เพลงฉิ่งพระฉิ่ง อัตราสองชั้น (ฉิ่ง ๔ ท่อน)

ส่วนกลาง

๑. เพลงฉิ่ง อัตราสองชั้น
๒. แทรกเพลงกระเรียนทอง
๓. แทรกเพลงกระเรียนร่อน
๔. เข้าเพลงฉิ่ง อัตราสองชั้น (ต่อ)

ส่วนปลาย

๑. เพลงฉิ่ง อัตรารั้งเดียว

ส่วนท้าย

๑. รำฉิ่งพระฉิ่ง

ส่วนเพิ่มเติม หากพระยังฉิ่งไม่อ้อม

๑. เพลงจีนขิมใหญ่

๒. เพลงจีนล่องหน่าย

ส่วนท้ายสุด

๑. เชิด

ในส่วนต้นของเพลงฉิ่งพระฉันทน์นั้น ประกอบด้วยเพลงทั้งสิ้น ๖ เพลงคือ เพลงคันทน์ เพลงฉิ่ง เพลงสามเต้า เพลงจรเข้ขวางคลอง เพลงถอยหลังเข้าคลอง เพลงดวงพระธาตุ และ สร้อยเพลงฉิ่ง โดยสายของหลวงบำรุงจิตรเจริญนั้น จะไม่มีเพลงดวงพระธาตุ (จากการ สัมภาษณ์บุคคลากรของกรมศิลปากร) ทั้งนี้ในการเรียงร้อยเพลงต่าง ๆ เป็นไปตามความคิดเห็น ของครูผู้ใหญ่ของแต่ละสายคนตรี เหตุผลที่สายของหลวงบำรุงจิตรเจริญไม่บรรจุเพลง ดวงพระธาตุให้อยู่ในส่วนต้นนี้ จากการพิจารณาโครงสร้างเพลงทำให้ทราบว่าลักษณะการ ดำเนินทำนองของเพลงดวงพระธาตุ แม้ว่าจะมีลักษณะไปในแนวทางเดียวกันกับเพลงอื่น ๆ แต่เพลงดวงพระธาตุก็เป็นเพลงเดียวที่ไม่มีทำนองท้ายซ้ำเหมือน ๆ กับเพลงอื่น ๆ ที่มีทำนอง ส่วนท้ายของท่อนต่าง ๆ เป็นทำนองเดียวกัน แต่ด้วยลักษณะจำนวนเพลงเป็นไปในแนวทาง เดียวกัน ด้วยเหตุผลทั้ง ๒ ประการนี้เอง น่าจะเป็นเหตุผลที่ทำให้บางสำนักยังคงเพลง ดวงพระธาตุไว้ บางสำนักคัดออกไปเลยเหลือเพียงเพลงที่มีจำนวนใกล้เคียงและสัมพันธ์กัน มากที่สุดนั่นเอง

เนื้อหาของเพลงฉิ่งพระฉันทน์ในส่วนต้น มีเนื้อหาดังต่อไปนี้

๑. เพลงคันทน์เพลงฉิ่ง¹⁰

ท่อน ๑

มือขวา	- - - ม	- ร - ร	- - - -	- - - ร	- - - ค	- - - ร	- - - ม	- - - ช
มือซ้าย	- - - -	- - - ช	- - - ร	- - - -	- - - ช	- - - ล	- - - ท	- - - ช

มือขวา	- - - ล	- ช - ช	- - - -	- - - ช	- - - ค	- - - ร	- - - ม	- - - ช
มือซ้าย	- - - -	- - - ค	- - - ช	- - - -	- - - ช	- - - ล	- - - ท	- - - ช

มือขวา	- - ร ม	- ช - ล	- ช - ม	- ร - ค	- ม - ร	- ร - -	- ร - ค	- - - ร
มือซ้าย	- ค - -	- ช - ล	- ช - ท	- ล - ช	- - - -	- ค - ล	- - - ช	- - - ล

กลับต้น

¹⁰ ทำนองเพลงคัดจากแถบบันทึกเสียงของวงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร ซึ่งทำการ บันทึกข้อมูลไว้กับศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ควบคุมการบรรเลง โดยอาจารย์พินิจ ฉายสุวรรณ ศิลปินแห่งชาติสาขาคดนตรีไทย

ท่อน ๒

มือขวา	- - - -	- ม - ม	- - ร ม	- ช - ล	- ท - ร	- ท - -	ล ล - -	ช ช - ม
มือซ้าย	- - - - ม	- - - - ท	- ค - - -	- ช - ล	- ท - ร	- ท - ล	- - - - ช	- - - - ท

มือขวา	- - ร ม	- ช - ล	- ช - ม	- ร - ค	- ม - ร	- ร - -	- ร - ค	- - - - ร
มือซ้าย	- ค - - -	- ช - ล	- ช - ท	- ล - ช	- - - - -	- ค - ล	- - - - ช	- - - - ล

กลับต้น

ท่อน ๓

มือขวา	- ช - ล	- ช - ม	- - - - ร	- ม - ช	- - ล ล	- ช - ม	- - - - ร	- ม - ช
มือซ้าย	- ช - ล	- ช - ท	- - - - ล	- ท - ช	- ล - - -	- ช - ท	- - - - ล	- ท - ช

มือขวา	- - ร ม	- ช - ล	- ช - ม	- ร - ค	- ม - ร	- ร - -	- ร - ค	- - - - ร
มือซ้าย	- - ค - -	- ช - ล	- ช - ท	- ล - ช	- - - - -	- ค - ล	- - - - ช	- - - - ล

กลับต้น

ท่อน ๔

มือขวา	- ท - - -	- - ม - - -	- - - - ค	- - ร ม	- ม - - -	- ร - ม	- - - - ม	- ช - - -
มือซ้าย	- - ล ช	- - ร ค	- ช - - -	- - ค - -	- - - - ร ค	- - - - -	- ร - - -	- - - - ม

มือขวา	- - ร ม	- ช - ล	- ช - ม	- ร - ค	- ม - ร	- ร - -	- ร - ค	- - - - ร
มือซ้าย	- - ค - -	- ช - ล	- ช - ท	- ล - ช	- - - - -	- ค - ล	- - - - ช	- - - - ล

กลับต้น

๒. เพลงสามเถ้า

ท่อน ๑

มือขวา	- - - - ม	- ร - - -	- - - - -	- - - - ร	- - ล ล	- ท - ล	- ช - ม	- ช - ล
มือซ้าย	- - - - ม	- - - - ช	- - - - -	- - - - -	- ล - - -	- ท - ล	- ช - ท	- ช - ล

มือขวา	- ท - ร	- ท - -	ล ล - -	ช ช - ม	- ร - ช	- - ล ท	- ร - ท	- ล - ช
มือซ้าย	- ท - ร	- ท - ล	- - - - ช	- - - - ท	- ล - ช	- - - - ท	- ร - ท	- ล - ช

เวลากลับต้นเปลี่ยนเสียงลูกทำโน้ต ๔ ห้องแรกเป็นเท่าเสียงซอล

ท่อน ๒

มือขวา	- - - ถ	-ช - ช	- - - -	- - - ช	- - - -	- ม - ม	- - ค ค	- ร - ม
มือซ้าย	- - - ถ	- - - ค	- - - ช	- - - -	- - - ม	- - - -	- ค - -	- ร - ม

มือขวา	- ม - ม	- ม - -	ม ม - -	ร ร - ค	- ช - ค	- - ร ม	- ร - -	ม ม - ร
มือซ้าย	- ช - ถ	- ช - ม	- - - ร	- - - ค	- ร - ค	- - - ม	- ร - ม	- - - ร

เวลากลับต้นเปลี่ยนเสียงลูกทำใน ๔ ห้องแรกเป็นทำเสียงเร

ท่อน ๓

มือขวา	- - ช ถ	- ค - ร	- ม - ร	- ค - ถ	- ถ - -	ช ช - -	ถ ถ - -	ค ค - ร
มือซ้าย	- ฟ - -	- ค - ร	- ม - ร	- ค - ม	- ม - ร	- - - ม	- - - ค	- - - ร

มือขวา	- - ช ถ	- ค - ร	- ม - ร	- ค - ถ	- ช - ค	- - ร ม	- ม - ม	- ร - ค
มือซ้าย	- ฟ - -	- ค - ร	- ม - ร	- ค - ม	- ร - ค	- - - ม	- ช - ม	- ร - ค

กลับต้น

๓. เพลงจรเข้ขวางคลอง

ท่อน ๑

มือขวา	- ร ค ค	- - - ค	- - - ค	- - ร ม	- - - -	- ม - ม	- - - ค	- - ร ม
มือซ้าย	- - - ช	- ค - -	- ช - -	- - ค -	- - - ท	- - - -	- ช - -	- - ค -

มือขวา	- - ม ม	- - ม ม	- - - ค	- - ร ม	- - ร ม	- ช - ถ	- ช - -	ถ ถ - ช
มือซ้าย	- ท - -	- ท - -	- ช - -	- - ค -	- - ค -	- ช - ถ	- ช - ถ	- - - ช

มือขวา	- ถ ช ช	- - - ช	- - - ค	- - ร ม	- - - -	- ม - ม	- - - ค	- - ร ม
มือซ้าย	- - - ค	- ช - -	- ช - -	- - ค -	- - - ท	- - - -	- ช - -	- - ค -

มือขวา	- - - -	- ม - ม	- - - -	- - ค ร	- - - ค	- - ร ม	- ช - ช	- - ม -
มือซ้าย	- - - ท	- - - -	- ช - ถ	- - ท -	- ช - -	- - ค -	- - - ม	- - ร ค

กลับต้น

ท่อน ๒

มือขวา	--ชต	-ค-ร	-ม-ร	-ค-ถ	-ถ--	ชช--	ถถ--	คค-ร
มือซ้าย	-ฟ--	-ค-ร	-ม-ร	-ค-ม	-ม-ร	---ม	---ค	---ร

มือขวา	--ชต	-ค-ร	-ม-ร	-ค-ถ	-ช-ค	--รม	-ม-ม	-ร-ค
มือซ้าย	-ฟ--	-ค-ร	-ม-ร	-ค-ม	-ร-ค	---ม	-ช-ม	-ร-ค

กลับคั่น

๔. เพลงถอยหลังเข้าคลอง

ท่อน ๑

มือขวา	---ช	--ถถ	---ท	--ถถ	-ท-ถ	-ช-ม	-ช--	ถถ-ช
มือซ้าย	---ช	-ถ--	---ท	-ถ--	-ท-ถ	-ช-ท	-ช-ถ	---ช

มือขวา	----	-ช-ช	----	-ม-ม	-ช-ช	--ม-	--ร ม	--ช-
มือซ้าย	---ช	----	---ท	----	---ม	--รค	-ค--	ร ม-ร

กลับคั่น

ท่อน ๒

มือขวา	--ชต	-ค-ร	-ม-ร	-ค-ถ	-ถ--	ชช--	ถถ--	คค-ร
มือซ้าย	-ฟ--	-ค-ร	-ม-ร	-ค-ม	-ม-ร	---ม	---ค	---ร

มือขวา	--ชต	-ค-ร	-ม-ร	-ค-ถ	-ช-ค	--รม	-ม-ม	-ร-ค
มือซ้าย	-ฟ--	-ค-ร	-ม-ร	-ค-ม	-ร-ค	---ม	-ช-ม	-ร-ค

กลับคั่น

๕. เพลงดวงพระธาตุ

ท่อน ๑

มือขวา	---ช	--ถถ	---ท	--ถถ	-ท-ถ	-ช-ม	--รร	-ม-ช
มือซ้าย	---ช	-ถ--	---ท	-ถ--	-ท-ถ	-ช-ท	-ท--	-ท-ช

มือขวา	-ค--	คค--	รร--	มม-ช	-ถช-	ชม--	คค--	รร-ม
มือซ้าย	-ช-ช	---ถ	---ท	---ช	---ม	--รค	---ร	---ม

กลับคั่น

ท่อน ๒

มือขวา	- - - ล	- - ค ค	- - - ร	- - ค ค	- - ม ม	- ร - ค	- - - ล	- ช - ค
มือซ้าย	- - - - ล	- ค - -	- - - ร	- ค - -	- ม - -	- ร - ค	- - - ม	- ร - ค

มือขวา	- ช - ค	- - ร ม	- ม - ร	- - - -	- ช - ค	- - ร ม	- ม - ม	- ร - ค
มือซ้าย	- ร - ค	- - - ม	- ช - ร	- - - -	- ร - ค	- - - ม	- ช - ม	- ร - ค

กลับต้น

๖. สร้อยเพลงฉิ่ง

มือขวา	- - - ล	- - - -	- ช - ช	- - - ล	- ม - ร	- - - -	- ร - ค	- - - ร
มือซ้าย	- - - ล	- - - ช	- - - -	- - - ล	- - - -	- ค - ล	- - - ช	- - - ล

มือขวา	- - - ล	- - - -	- ช - ช	- - - ล	- ช - ค	- - ร ม	- ม - ม	- ร - ค
มือซ้าย	- - - ล	- - - ช	- - - -	- - - ล	- ร - ค	- - - ม	- ช - ม	- ร - ค

กลับต้น

เพลงฉิ่งเพลงฉิ่งซึ่งเป็นเพลงอันดับที่ ๑ นั้น เป็นต้นกำเนิดของเพลงฉิ่งเพลงฉิ่ง
อัตราสามชั้น ซึ่งได้นำเพียงท่อน ๑ และท่อน ๒ มาขยายขึ้นเป็นอัตราสามชั้น เป็นเพลงที่ใช้
สำหรับฝึกหัดผู้ที่เรียนเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายไม่ว่าจะเป็นซอด้วง ซออู้และจะเข้ จะ
ต้องเริ่มต้นด้วยเพลงฉิ่งเพลงฉิ่งเป็นอันดับแรก

การขยายเพลงฉิ่งเพลงฉิ่ง จากอัตราสองชั้นไปเป็นอัตราสามชั้น มีเนื้อหาเปรียบเทียบ
กันดังตารางต่อไปนี้ โดยแบ่งออกเป็นประโยคย่อย เนื้อทำนองหลักของเพลงฉิ่งบรรจุอยู่บน
ตารางด้านบน ทางที่ขยายเป็นอัตราสามชั้นอยู่บนตารางด้านล่าง ดังมีเนื้อหาดังต่อไปนี้

ท่อน ๑

ประโยคที่ ๑

๒ ชั้น	- - - ม	- ร - ร	- - - -	- - - ร
	- - - -	- - - ช	- - - ร	- - - -

๓ ชั้น	- - ร ม	- ช - ม	- - ร ม	ฟ - ช ช	- ค - ล	- ช - -	ฟ ฟ - -	ม ม - ร
	- ค - -	ร - ร -	ร ค - -	- ช - -	- ค - ล	- ช - ฟ	- - - ท	- - - ล

ประโยคที่ ๒

๒ ชั้น	- - - ค	- - - ร	- - - ม	- - - ช				
	- - - ช	- - - ล	- - - ท	- - - ช				
๓ ชั้น	- ม ช -	ม ร - -	- - ล ท	- - ค ร	- ค - -	- ท - ร	- - - -	- ร ม - ช
	- - - ร	- - ค ท	ล ช - -	ล ท - -	- - ท ล	- - - ล	- ท - -	ค - - ช

ประโยคที่ ๑

๒ ชั้น	- - - ล	- ช - ช	- - - -	- - - ช				
	- - - -	- - - ค	- - - ช	- - - -				
๓ ชั้น	- ร - ท	- ล - -	ช ช - -	ล ล - ท	- ร - ม	- ร - -	ท ท - -	ล ล - ช
	- ร - ท	- ล - ช	- - - ล	- - - ท	- ร - ม	- ร - ท	- - - ล	- - - ช

ประโยคที่ ๔

๒ ชั้น	- - - ค	- - - ร	- - - ม	- - - ช				
	- - - ช	- - - ล	- - - ท	- - - ช				
๓ ชั้น	- ม ช -	ม ร - -	- - ล ท	- - ค ร	- ค - -	- ท - ร	- - - -	- ร ม - ช
	- - - ร	- - ค ท	ล ช - -	ล ท - -	- - ท ล	- - - ล	- ท - -	ค - - ช

ประโยคที่ ๕

๒ ชั้น	- - ร ม	- ช - ล	- ช - ม	- ร - ค				
	- ค - -	- ช - ล	- ช - ท	- ล - ช				
๓ ชั้น	- ม - -	ร ร - -	ม ม - -	ช ช - ล	- ค - ล	- ช - -	ม ม - -	ร ร - ค
	- ท - ล	- - - ท	- - - ช	- - - ล	- ค - ล	- ช - ท	- - - ล	- - - ช

ประโยคที่ ๖

๒ ชั้น	- ม - ร	- ร - -	- ร - ค	- - - ร				
	- - - -	- ค - ล	- - - ช	- - - ล				
๓ ชั้น	- ม - ม	- ม - -	ร ร - -	ค ค - ล	- ล - -	ช ช - -	ล ล - -	ค ค - ร
	- ม - ช	- ม - ร	- - - ค	- - - ม	- ม - ร	- - - ม	- - - ค	- - - ร

ท่อน ๒

ประโยคที่ ๑

๒ ชั้น	- - - -	- ม - ม	- - ร ม	- ช - ล
	- - - ม	- - - ท	- ค - -	- ช - ล

๓ ชั้น	- - ร ม	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ม	- ม - -	ร ร - -	ม ม - -	ช ช - ล
	- ค - -	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ท	- ท - ล	- - - ท	- - - ช	- - - ล

ประโยคที่ ๒

๒ ชั้น	- ท - ร	- ท - -	ล ล - -	ช ช - ม
	- ท - ร	- ท - ล	- - - ช	- - - ท

๓ ชั้น	- - ล ท	- - ค ร	- ม - -	ร ค - -	- ม - -	ม ร - -	ร ท - -	ท ล - -
	- ช - -	ล ท - -	ค - ร ค	- - ท ล	- - ร ท	- - ท ล	- - ล ช	- - ช ม

ประโยคที่ ๑ - ๔ นั้น เป็นทำนองเดียวกันกับทำนองประโยคที่ ๕ - ๖ ของท่อน ๑

ทฤษฎีการประพันธ์เพลงแบบหนึ่งว่าด้วยการขยายเพลงและย่อเพลง กระทำได้โดยขยายหรือย่อให้เพิ่มขึ้นหรือลดลงในอัตราส่วน ๑ เท่าตัว เช่น หากทำนองเดิมเป็นอัตราสองชั้น จะทำการขยายออกเป็นอัตราสามชั้น จะต้องได้สัดส่วนที่มากขึ้น ๑ เท่าตัวจากทำนองเดิม หรือถ้าเป็นการย่อเพลงก็จะได้ทำนองเพลงที่ลดลงครึ่งหนึ่งจากทำนองเดิมที่นำมาเป็นทำนองต้น เมื่อทำการขยายหรือย่อแล้วอาจคงรูปจำนวนเพลงตามเดิมหรือมีจำนวนเพลงใหม่หากแต่ยังคงคงลูกตกเอาไว้เพื่อให้เห็นเค้าโครงเดิมของเพลงที่นำมาขยายหรือย่อ

ลักษณะการขยายเพลงต้นเพลงฉิ่ง อัตราสองชั้นออกเป็นอัตราสามชั้นนี้ มีการขยายตามทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น หากแต่มีความพิเศษอยู่ประการหนึ่งคือมีการนำทำนองที่เป็น "ลูกเท่า" ในส่วนต้นหน้าทับที่ ๑ และหน้าทับที่ ๒ ของอัตราสองชั้น มาดำเนินจำนวนเป็นทางเก็บมิได้คงรูปของลูกเท่าโดยขยายให้เป็นลูกเท่าอัตราสามชั้นตามเค้าโครงเดิมที่ควรจะเป็น ลักษณะเช่นนี้ทำให้เพลงต้นเพลงฉิ่ง อัตราสามชั้นที่ขยายออกมาแล้วเหมาะสำหรับนำมาทำเป็นทำนองให้ฝึกหัดเป็นเบื้องต้นได้เป็นอย่างดี เนื่องจากการฝึกหัดเบื้องต้นนั้น ควรใช้ทำนองเพลงที่เป็นทำนอง "เก็บ" สลับเสียงไปมามากกว่าทำนองที่เป็นทางเก็บสลับกับทางกรอ

ในส่วนต้นของเพลงฉิ่งพระฉันทน์เช้า ซึ่งประกอบไปด้วยเพลง ๖ เพลงนั้น เพลงที่ ๖ ซึ่งเรียกว่า "สร้อยเพลงฉิ่ง" นั้น อาจารย์จิรัส อาจณรงค์ได้อธิบายว่า "ปกติส่วนนี้โบราณเขาก็ไม่ได้เรียกว่าอะไรกันนะ เข้าใจว่าครูมนตรี ตราโมทจะมาเรียกทีหลังว่า สร้อยเพลงฉิ่ง มีท่อนเดียวสั้น ๆ เป็นเหมือนท่อนเชื่อมอะไรอย่างนั้น"¹¹ คุณครูพินิจ ฉายสุวรรณได้อธิบายว่า "ส่วนนี้ก็มีส่วนเชื่อมจากส่วนต้นซึ่งเป็นเพลงอัตราสองชั้นไปสู่ส่วนที่เป็นฉิ่งพระฉันทน์ อัตราสามชั้น เชื่อมเพื่อให้มันกลมกลืนกันไปเท่านั้น"¹²

เมื่อจบส่วนต้นหรือส่วนแรกของฉิ่งพระฉันทน์เช้าซึ่งเป็นเพลงอัตราสองชั้นจำนวน ๕ เพลงและมีสร้อยเพลงฉิ่งหรือเพลงที่เป็นส่วนเชื่อมอีก ๑ เพลงแล้ว จะต่อกับเพลงฉิ่งพระฉันทน์อัตราสามชั้น จำนวน ๔ ท่อน ซึ่งเป็นส่วนที่ใช้บรรเลงเริ่มต้นสำหรับการบรรเลงฉิ่งพระฉันทน์กันในปัจจุบัน โดยมีเนื้อหาของเพลงดังต่อไปนี้

เพลงฉิ่งพระฉันทน์เช้า หรือเพลงยิกินใหญ่ อัตราสามชั้น

ทางของคุณครูพินิจ ฉายสุวรรณ

(ข้อมูลจากการบันทึกข้อมูลของศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

ท่อน ๑

มือขวา	- - - -	- ล - ล	- ค - ค	- - ล -	- - - ฟ	- - ม -	- - - -	- - - ฟ
มือซ้าย	- - - ล	- - - -	- - - ล	- - - ซฟ	- - - ค	- - ร ค	- - - ร	- - - ค

มือขวา	- - - ซ	- ฟ - ฟ	- - - -	- - - ฟ	- ร - -	คค - -	ฟฟ - -	ซซ - ล
มือซ้าย	- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - -	- ล - ซ	- - - ฟ	- - - ซ	- - - ล

มือขวา	- ค - ร	- ค - -	ล ล - -	ซซ - ฟ	- - คร	- ฟ - ซ	- ล - ซ	- ฟ - ร
มือซ้าย	- ค - ร	- ค - ล	- - - ซ	- - - ฟ	- ท - -	- ฟ - ซ	- ล - ซ	- ฟ - ร

มือขวา	- - - ม	- ร - ร	- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ซ	- - - -	- - - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - ซ	- - - ร	- - - -	- - - -	- - - ร	- - - ร	- - - -

¹¹ จิรัส อาจณรงค์, สัมภาษณ์ ๒๔ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๓.

¹² พินิจ ฉายสุวรรณ, สัมภาษณ์ ๒๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๓.

มือขวา	- - - -	- ล - ล	- ค - ค	- - ล -	- - - ฟ	- - ม -	- - - -	- - - ฟ
มือซ้าย	- - - ล	- - - -	- - - ล	- - ช ฟ	- - - ค	- - ร ค	- - - ร	- - - ค

มือขวา	- - - ช	- ฟ - ฟ	- - - -	- - - ฟ	- - - -	คค - -	ฟฟ - -	ชช - ล
มือซ้าย	- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - -	- ล - ช	- - - ฟ	- - - ช	- - - ล

มือขวา	- ค - ร	- ค - -	ล ล - -	ชช - ฟ	- - คร	- ฟ - ช	- ล - ช	- ฟ - ร
มือซ้าย	- ค - ร	- ค - ล	- - - ช	- - - ฟ	- ท - -	- ฟ - ช	- ล - ช	- ฟ - ร

สร้อย

มือขวา	- - - -	- ค - ค	- - - -	- คร ฟ	- - คร	- ฟ - ช	- ฟ - ม	- ร - ค
มือซ้าย	- - - ช	- - - -	- ล - -	ท - - ฟ	- ท - -	- ฟ - ช	- ฟ - ท	- ล - ช

มือขวา	- - - -	- - - คร	- ม ช -	ม ร - -	- ม - ร	- ค - -	ท - - -	- - - คร
มือซ้าย	- ช - ล	- - ท -	- - - ร	- - ค ล	- - - -	- ช - -	- ลช - ล	- - ท -

มือขวา	- - - -	- ค - ค	- - - -	- คร ฟ	- - คร	- ฟ - ช	- ฟ - ม	- ร - ค
มือซ้าย	- - - ช	- - - -	- ล - -	ท - - ฟ	- ท - -	- ฟ - ช	- ฟ - ท	- ล - ช

มือขวา	- - - -	- - - คร	- ม ช -	ม ร - -	- ม - ร	- ค - -	ท - - -	- - คร
มือซ้าย	- ช - ล	- - ท -	- - - ร	- - ค ล	- - - -	- ช - -	- ลช - ล	- - ท -

มือขวา	- - - ค	- - ร ม	- ช - ช	- ม - -	- - - ค	- - ร ม	- ช - -	ล ล - ช
มือซ้าย	- ช - -	- ค - -	- - - ม	- - ร ค	- ช - -	- ค - -	- ช - ล	- - ช

มือขวา	- - ร ม	- ช - ล	- ช - ม	- ร - ค	- ม - ร	- - - -	- ร - ค	- - - ร
มือซ้าย	- ค - -	- ช - ล	- ช - ท	- ล - ช	- - - -	- ค - ล	- - - ช	- - - ล

มือขวา	- - - ค	- - ร ม	- ช - ช	- - ม -	- - - ค	- - ร ม	- ช - -	ล ล - ช
มือซ้าย	- ช - -	- ค - -	- - - ม	- - - ร ค	- ช - -	- ค - -	- ช - ล	- - ช

มือขวา	- - ร ม	- ช - ล	- ช - ม	- ร - ค	- ม - ร	- - - -	- ร - ค	- - - ร
มือซ้าย	- ค - -	- ช - ล	- ช - ท	- ล - ช	- - - -	- ค - ล	- - - ช	- - - ล

กลับต้นท่อน ๑ อีกรอบ โดยเพิ่มลูกเท้าที่หัวท่อน ดังต่อไปนี้

มือขวา	- - - ม	- ร - ร	- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ช	- - - -	- - - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - ช	- - - ร	- - - -	- - - -	- - - ร	- - - ร	- - - -

ท่อน ๒

มือขวา	- - - ม	- ร - ร	- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ช	- - - -	- - - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - ช	- - - ร	- - - -	- - - -	- - - ร	- - - ร	- - - -

มือขวา	- - - -	- ล - ล	- ค - ล	- ช - ฟ	- - - ช	- - - -	- ฟ - ฟ	- - - ช
มือซ้าย	- - - ล	- - - -	- ค - ล	- ช - ฟ	- - - ช	- - - ฟ	- - - -	- - - ช

มือขวา	- ล - ช	- - ฟ ฟ	- ค - ล	- ช - ฟ	- - - ชล	- ค - ร	- ค - ท	- ล - ช
มือซ้าย	- ล - ช	- ฟ - -	- ค - ล	- ช - ฟ	- - ฟ -	- ค - ร	- ค - ท	- ล - ช

มือขวา	- ร - -	- ค - ร	- ช - -	ฟ ฟ - ช	- ล - ค	- ล - ช	ช ช - -	ฟ ฟ - ร
มือซ้าย	- ค - ล	- ช - ล	- ช - ฟ	- - - ช	- ล - ค	- ล - ช	- - - ฟ	- - - ล

มือขวา	- - - ม	- ร - ร	- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ช	- - - -	- - - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - ช	- - - ร	- - - -	- - - -	- - - ร	- - - ร	- - - -

มือขวา	- - - -	- ล - ล	- ค - ล	- ช - ฟ	- - - ช	- - - -	- ฟ - ฟ	- - - ช
มือซ้าย	- - - ล	- - - -	- ค - ล	- ช - ฟ	- - - ช	- - - ฟ	- - - -	- - - ช

มือขวา	- ล - ช	- - ฟ ฟ	- ค - ล	- ช - ฟ	- - - ชล	- ค - ร	- ค - ท	- ล - ช
มือซ้าย	- ล - ช	- ฟ - -	- ค - ล	- ช - ฟ	- - ฟ -	- ค - ร	- ค - ท	- ล - ช

มือขวา	- ร - -	- ค - ร	- ช - -	ฟ ฟ - ช	- ล - ค	- ล - ช	ช ช - -	ฟ ฟ - ร
มือซ้าย	- ค - ล	- ช - ล	- ช - ฟ	- - - ช	- ล - ค	- ล - ช	- - - ฟ	- - - ล

สร้อย

มือขวา	- - - -	- ค - ค	- - - -	- คร ฟ	- - คร	- ฟ - ช	- ฟ - ม	- ร - ค
มือซ้าย	- - - ช	- - - -	- ล - -	ท - - ฟ	- ท - -	- ฟ - ช	- ฟ - ท	- ล - ช

มือขวา	- - - -	- - - คร	- มช -	มร - -	- ม - ร	- ค - -	ท - - -	- - - คร
มือซ้าย	- ช - ล	- - ท -	- - - ร	- - ค ล	- - - -	- ช - -	- ลช - ล	- - ท -

มือขวา	- - - -	- ค - ค	- - - -	- คร ฟ	- - คร	- ฟ - ช	- ฟ - ม	- ร - ค
มือซ้าย	- - - ช	- - - -	- ล - -	ท - - ฟ	- ท - -	- ฟ - ช	- ฟ - ท	- ล - ช

มือขวา	- - - -	- - - คร	- ม ช -	ม ร - -	- ม - ร	- ค - -	ท - - -	- - - คร
มือซ้าย	- ช - ล	- - ท -	- - - ร	- - ค ล	- - - -	- ช - -	- ล ช - ล	- - ท -

มือขวา	- - - ค	- - - ร ม	- - ช - ช	- - ม -	- - - ค	- - - ร ม	- - ช - -	ล ล - ช
มือซ้าย	- ช - -	- - ค -	- - - ม	- - - ร ค	- ช - -	- - ค -	- ช - ล	- - ช

มือขวา	- - - ร ม	- ช - ล	- ช - ม	- ร - ค	- ม - ร	- - - -	- ร - ค	- - - ร
มือซ้าย	- - ค -	- ช - ล	- ช - ท	- ล - ช	- - - -	- ค - ล	- - - ช	- - - ล

มือขวา	- - - ค	- - - ร ม	- - ช - ช	- - ม -	- - - ค	- - - ร ม	- ช - -	ล ล - ช
มือซ้าย	- ช - -	- - ค -	- - - ม	- - - ร ค	- ช - -	- - ค -	- ช - ล	- - - ช

มือขวา	- - - ร ม	- ช - ล	- ช - ม	- ร - ค	- ม - ร	- - - -	- ร - ค	- - - ร
มือซ้าย	- - ค -	- ช - ล	- ช - ท	- ล - ช	- - - -	- ค - ล	- - - ช	- - - ล

ท่อน ๓

มือขวา	- - - ม	- ร - ร	- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - ช	- - - ร	- - - -	- - - -	- - - ช	- - - ร	- - - -

มือขวา	- - - -	- ล - ล	- ค - ล	- ช - ฟ	- - - ฟ	- - ม -	- - - ร	- - - ฟ
มือซ้าย	- - - ล	- - - -	- ค - ล	- ช - ฟ	- - - ค	- - - ร ค	- - - ล	- - - ฟ

มือขวา	- - - ฟ	- ช - ล	- ช - -	ล ล - ช	- ล - ช	- ฟ - ร	- - - คร	- ฟ - ช
มือซ้าย	- ค - -	- - - -	- ช - ล	- - - ช	- ล - ช	- ฟ - ล	- - ท -	- ฟ - ช

มือขวา	- - - ร -	ร ร - ช	- - - ร -	ร ร - ฟ	- ช - ช	- - ม -	- - - -	- คร - ฟ
มือซ้าย	- - - ล	- - - ช	- - - ล	- - - ฟ	- - - ม	- - - ร ค	- ล - -	ท - - ฟ

มือขวา	- - - ช	- ฟ - ฟ	- - - -	- - - ฟ	- - - -	- - - ฟ	- - - -	- - - ฟ
มือซ้าย	- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - -	- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - -

มือขวา	- - - -	- ถ - ถ	- ค - ถ	- ช - ฟ	- - - ฟ	- - ม -	- - - ร	- - - ฟ
มือซ้าย	- - - ถ	- - - -	- ค - ถ	- ช - ฟ	- - - ค	- - - รค	- - - ถ	- - - ฟ

มือขวา	- - - ฟ	- ช - ถ	- ช - -	ถ ถ - ช	- ถ - ช	- ฟ - ร	- - - คร	- ฟ - ช
มือซ้าย	- ค - -	- - - -	- ช - ถ	- - - ช	- ถ - ช	- ฟ - ถ	- - ท -	- ฟ - ช

มือขวา	- - - ร	ร ร - ช	- - - ร	ร ร - ฟ	- ช - ช	- - ม -	- - - -	- คร - ฟ
มือซ้าย	- - - ถ	- - - ช	- - - ถ	- - - ฟ	- - - ม	- - - รค	- ถ - -	ท - - ฟ

มือขวา	- - - ช	- ฟ - ฟ	- - - -	- - - ฟ	- ร - -	ค ค - -	ฟ ฟ - -	ช ช - ถ
มือซ้าย	- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - -	ถ - ช	- - - ฟ	- - - ช	- - - ถ

มือขวา	- ค - ร	- ค - -	ถ ถ - -	ช ช - ฟ	- - - คร	- ฟ - ช	- ถ - ช	- ฟ - ร
มือซ้าย	- ค - ร	- ค - ถ	- - - ช	- - - ฟ	- - ท -	- ฟ - ช	- ถ - ช	- ฟ - ถ

ด้อย

มือขวา	- - - -	- ค - ค	- - - -	- คร ฟ	- - คร	- ฟ - ช	- ฟ - ม	- ร - ค
มือซ้าย	- - - ช	- - - -	- ถ - -	ท - - ฟ	- ท - -	- ฟ - ช	- ฟ - ท	- ถ - ช

มือขวา	- - - -	- - - คร	- ม ช -	ม ร - -	- ม - ร	- ค - -	ท - - -	- - - คร
มือซ้าย	- ช - ถ	- - ท -	- - - ร	- - ค ถ	- - - -	- ช - -	- ถ ช - ถ	- - ท -

มือขวา	- - - -	- ค - ค	- - - -	- คร ฟ	- - คร	- ฟ - ช	- ฟ - ม	- ร - ค
มือซ้าย	- - - ช	- - - -	- ถ - -	ท - - ฟ	- ท - -	- ฟ - ช	- ฟ - ท	- ถ - ช

มือขวา	- - - -	- - - คร	- ม ช -	ม ร - -	- ม - ร	- ค - -	ท - - -	- - - คร
มือซ้าย	- ช - ถ	- - ท -	- - - ร	- - ค ถ	- - - -	- ช - -	- ถ ช - ถ	- - ท -

มือขวา	- - - ค	- - - รม	- - ช - ช	- - ม -	- - - ค	- - - รม	- - ช - -	ถ ถ - ช
มือซ้าย	- ช - -	- - ค -	- - - ม	- - - รค	- ช - -	- - ค -	- ช - ถ	- - ช

มือขวา	- - - รม	- ช - ถ	- ช - ม	- ร - ค	- ม - ร	- - - -	- ร - ค	- - - ร
มือซ้าย	- - ค -	- ช - ถ	- ช - ท	- ถ - ช	- - - -	- ค - ถ	- - - ช	- - - ถ

มือขวา	- - - ค	- - - รม	- -ช-ช	- - ม -	- - - ค	- - - รม	- -ช--	ค ค-ช
มือซ้าย	- ช - -	- - ค -	- - - ม	- - - รค	- ช - -	- - ค -	- ช- ค	- - ช

มือขวา	- - - รม	- ช - ค	- ช - ม	- ร - ค	- ม - ร	- - - -	- ร - ค	- - - ร
มือซ้าย	- - ค -	- ช - ค	- ช - ท	- ค - ช	- - - -	- ค- ค	- - - ช	- - - ค

กลับต้น

ท่อน ๔

มือขวา	- - - ม	- ร - ร	- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - ช	- - - ร	- - - -	- - - -	- - - ช	- - - ร	- - - -

มือขวา	- - ม -	- ร - -	- - - ค	- - - ฟ	- ค- ค	- ช - -	ฟ ฟ - -	ชช- ค
มือซ้าย	- - รค	- - - ช	- ค - -	- - - ฟ	- ค- ค	- ช- ฟ	- - - ช	- - - ค

มือขวา	- - ชค	- ค- ร	- ม- ร	- ค- ค	- ค- ร	- ค- -	ค ค- -	ชช- ฟ
มือซ้าย	- - ฟ -	- ค- ร	- ม- ร	- ค- ค	- ค- ร	- ค- ค	- - - ช	- - - ฟ

มือขวา	- - - ค	- - - รม	- -ช-ช	- - ม -	- - ท -	- - - ค	- - - -	- คร- ฟ
มือซ้าย	- ช - -	- - ค -	- - - ม	- - - รค	- - - คช	- ค- ช	- ค - -	ท - - ฟ

มือขวา	- - - ร	- - ฟฟ	- - - ช	- - ฟฟ	- - คร	- ฟ- ช	- ฟ- -	ชช- ฟ
มือซ้าย	- - - ค	- ฟ - -	- - - ช	- ฟ - -	- - ท -	- ฟ- ช	- ฟ- ช	- - - ฟ

มือขวา	- - ม -	- ร - -	- - - ค	- - - ฟ	- ค- ค	- ช - -	ฟ ฟ - -	ชช- ค
มือซ้าย	- - รค	- - - ช	- ค - -	- - - ฟ	- ค- ค	- ช- ฟ	- - - ช	- - - ค

มือขวา	- - ชค	- ค- ร	- ม- ร	- ค- ค	- ค- ร	- ค- -	ค ค- -	ชช- ฟ
มือซ้าย	- - ฟ -	- ค- ร	- ม- ร	- ค- ค	- ค- ร	- ค- ค	- - - ช	- - - ฟ

มือขวา	- - - ค	- - - รม	- -ช-ช	- - ม -	- - ท -	- - - ค	- - - -	- คร- ฟ
มือซ้าย	- ช - -	- - ค -	- - - ม	- - - รค	- - - คช	- ค- ช	- ค - -	ท - - ฟ

มือขวา	- ร - -	ค ค - -	ฟ ฟ - -	ชช- ค	- - ชช	- ค- ช	- ฟ- ม	- ร - ค
มือซ้าย	ค - ช	- - - ฟ	- - - ช	- - - ค	- ช - -	- ค- ช	- ฟ- ท	- ค- ช

มือขวา	- - - -	- - - คร	- มช -	มร--	- ม - ร	- ค - -	ท - - -	- - - คร
มือซ้าย	- ช - ล	- - ท -	- - - ร	-- ค ล	- - - -	- ช - -	- ลช-ล	- - ท -

สร้อย

มือขวา	- - - -	- ค - ค	- - - -	-คร ฟ	- - คร	- ฟ - ช	- ฟ - ม	- ร - ค
มือซ้าย	- - - ช	- - - -	- ล - -	ท - - ฟ	- ท - -	- ฟ - ช	- ฟ - ท	- ล - ช

มือขวา	- - - -	- - - คร	- มช -	มร--	- ม - ร	- ค - -	ท - - -	- - - คร
มือซ้าย	- ช - ล	- - ท -	- - - ร	-- ค ล	- - - -	- ช - -	- ลช-ล	- - ท -

มือขวา	- - - -	- ค - ค	- - - -	-คร ฟ	- - คร	- ฟ - ช	- ฟ - ม	- ร - ค
มือซ้าย	- - - ช	- - - -	- ล - -	ท - - ฟ	- ท - -	- ฟ - ช	- ฟ - ท	- ล - ช

มือขวา	- - - -	- - - คร	- มช -	มร--	- ม - ร	- ค - -	ท - - -	- - - คร
มือซ้าย	- ช - ล	- - ท -	- - - ร	-- ค ล	- - - -	- ช - -	- ลช-ล	- - ท -

มือขวา	- - - ค	- - - รม	- ช-ช	- - ม -	- - - ค	- - - รม	- ช - -	ล ล - ช
มือซ้าย	- ช - -	- - ค -	- - - ม	- - - รค	- ช - -	- - ค -	- ช - ล	- - ช

มือขวา	- - - รม	- ช - ล	- ช - ม	- ร - ค	- ม - ร	- - - -	- ร - ค	- - - ร
มือซ้าย	- - ค -	- ช - ล	- ช - ท	- ล - ช	- - - -	- ค - ล	- - - ช	- - - ล

มือขวา	- - - ค	- - - รม	- ช-ช	- - ม -	- - - ค	- - - รม	- ช - -	ล ล - ช
มือซ้าย	- ช - -	- - ค -	- - - ม	- - - รค	- ช - -	- - ค -	- ช - ล	- - ช

มือขวา	- - - รม	- ช - ล	- ช - ม	- ร - ค	- ม - ร	- - - -	- ร - ค	- - - ร
มือซ้าย	- - ค -	- ช - ล	- ช - ท	- ล - ช	- - - -	- ค - ล	- - - ช	- - - ล

กลับต้น

โดยปกติเมื่อปีพาทย์บรรเลงเพลงฉิ่งพระฉิ่งเจ้าจอมอัคราสามชั้นทั้ง ๔ ท่อนขณะที่พระ
กำลังฉันอาหารอยู่นั้น มักเป็นเวลาทีพระฉิ่งอาหารควเสร็จพอดี จากการออกเก็บข้อมูล
ภาคสนามการบรรเลงเพลงฉิ่งพระฉิ่งชุดพระฉิ่งเข้าในงานทำบุญฉลองอายุอาจารย์ประสิทธิ์
ถาวร ณ บ้านอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ วันเสาร์ที่ ๘ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๑
ผู้บรรเลงมีรายนามดังต่อไปนี้

ปีใน	อาจารย์วิทยาลัยนาฏศิลป์ อ่างทอง
ระนาดเอก	อาจารย์รัฐพงศ์ โสวัตร
ระนาดทุ้ม	อาจารย์ทง แจ่มวิมลและอาจารย์บุญช่วย โสวัตร
ฆ้องวงใหญ่	อาจารย์ถ้ายอง โสวัตร
ฆ้องวงเล็ก	อาจารย์ทองคำ แสงทับทิม
ฉิ่ง	อาจารย์บำรุง พาทยกุล

ในการบรรเลงครั้งนี้ได้ใช้เวลาในการบรรเลงเพลงฉิ่งอัตราสามชั้น ๔ ท่อน โดยใช้เวลาในการบรรเลงประมาณ ๒๐ นาที พระฉันอาหารคาวอิมพอดิ หลังจากนั้นมีการเก็บสำหรับอาหารคาวและยกสำหรับอาหารหวาน ซึ่งปีพาทย์ได้เริ่มบรรเลงเพลงในอัตราสองชั้นต่อไป

เนื้อหาเพลงฉิ่งพระฉัน อัตราสองชั้น เป็นทางซึ่งได้ถอดข้อมูลทางเสียงมาจากแผ่นเสียงเพลงไทยของกรมศิลปากร ซึ่งได้มีการตรวจสอบข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า เป็นการอัดเสียงในสมัยที่อาจารย์ชนิด อยู่โพธิ์เป็นอธิบดีกรมศิลปากร โดยนักดนตรีคนสำคัญของกรมศิลปากรบรรเลงเช่น คุณครูเทียบ คงลายทอง เป่าปี่ คุณครูเผือด นักระนาด บรรเลงระนาดเอก คุณครูสอน วงฆ้อง บรรเลงฆ้องวงใหญ่ เป็นต้น

เพลงฉิ่งพระฉัน อัตราสองชั้น ของกรมศิลปากรชุดนี้มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เพลงที่ ๑

วรรคที่ ๑

มือขวา	ฟ ม --	- ร - ม	- ล --	ซ ซ - ต	ฟ ม --	- ร - ม	- ล --	ซ ซ - ต
มือซ้าย	-- ร ท	- ล - ท	- ล - ซ	--- ล	-- ร ท	- ล - ท	- ล - ซ	--- ล

มือขวา	- ร - ท	- ล --	ฟ ฟ --	ม ม - ร
มือซ้าย	- ร - ท	- ล - ฟ	--- ม	--- ร

มือขวา	-- ร ร	- ร - ร	- ร --	ร ร - ร	-- ร ร	- ร - ร	- ร --	ร ร - ร
มือซ้าย	----	----	- ซ -	--- ร	----	----	- ซ -	--- ร

ชั้น ๓ บรรทัดอีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- ท - -	ท ล - ท	- ม - -	ร ร - ม	- ท - -	ท ล - ท	- ม - -	ร ร - ม
มือซ้าย	- ล - ฟ	- ม - ฟ	- ม - ร	- - - ม	- ล - ฟ	- ม - ฟ	- ม - ร	- - - ม

มือขวา	- - - -	- - ร ม	- ช - -	ล ล - ช
มือซ้าย	- ล - ท	- ค - -	- ช - ล	- - - ช

มือขวา	- - ช ช	- - ล ล	- ท - ล	- ช - ม	- - ร ร	- ม - ช
มือซ้าย	- ช - -	- ล - -	- ท - ล	- ช - ท	- ล - -	- ท - ร

มือขวา	- - ร ม	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ม	- ท - -	ท ท - -	ล ล - -	ช ช - ม
มือซ้าย	- ค - -	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ท	- ท - ท	- - - ล	- - - ช	- - - ท

มือขวา	- - ร ร	- ม - ช
มือซ้าย	- ล - -	- ท - ร

ข้อ ๓ บรรทัดอีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- - - -	- ช - ช	- ช - -	- - - ช	- - - -	- ช - ช	- ช - -	- - - ช
มือซ้าย	- - ล ช	- - - -	- ค - -	ล ช - -	- - ล ช	- - - -	- ค - -	ล ช - -

วรรคที่ ๒

มือขวา	- ร - ท	- ล - ช	- ล - -	ช ช - ม
มือซ้าย	- ร - ท	- ล - ช	- ล - ช	- - - ท

มือขวา	- - ร ม	- ช - ล	- ท - ร	- ท - ล	- ท - ล	- ช - ฟ	- ม - -	ร ร - ช
มือซ้าย	- ค - -	- ช - ล	- ท - ร	- ท - ล	- ท - ล	- ช - ฟ	- ม - ร	- ล - ช

มือขวา	- ท - ล	- ช - -	ร ร - -	ช ช - ล	- - ท ล	- - - ท
มือซ้าย	- ท - ล	- ช - ล	- - - ช	- - - ล	- - - ล	- ท - -

มือขวา	- ร - ท	- ล - ช	- ล - -	ช ช - ม
มือซ้าย	- ร - ท	- ล - ช	- ล - ช	- - - ท

มือขวา	- - ร ม	- ช - ล	- ท - ร	- ท - ล	- ท - ล	- ช - ฟ	- ม - -	ร ร - ช
มือซ้าย	- ค - -	- ช - ล	- ท - ร	- ท - ล	- ท - ล	- ช - ฟ	- ม - ร	- ล - ช

มือขวา	- ท - ถ	- ช - -	ร ร - -	ชช - ถ	- - - ช	ถ ท ค ร
มือซ้าย	- ท - ถ	- ช - ถ	- - - ช	- - - ถ	- ช - -	ถ ท ค ร

มือขวา	- - - -	- ร - ร	- ค - -	ร ร - ค	- - ม ม	- ร - ค	- - - ถ	- ช - ค
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ค - ร	- - - ค	- ม - -	- ร - ค	- - - ม	- ร - ค

มือขวา	- - ช ถ	- ค - ร	- ม - ร	- ค - ถ	- - - -	- ช - ช	- - - ช	- ถ - ค
มือซ้าย	- ฟ - -	- ค - ร	- ม - ร	- ค - ม	- - - ช	- - - ร	- ม - ร	- ม - ค

มือขวา	- - ม ม	- ร - ค	- - - ถ	- ช - ค
มือซ้าย	- ม - -	- ร - ค	- - - ม	- ร - ค

มือขวา	- - ช ถ	- ค - ร	- ม - ร	- ค - ถ	- - - ช	- - - ร	- ม ร ค	- - - -
มือซ้าย	- ฟ - -	- ค - ร	- ม - ร	- ค - ม	- - - ร	- - - ร	- ม ร ค	- - - -

มือขวา	- ถ - ช	- - - ช
มือซ้าย	- - - -	- ม - ร

มือขวา	- - ช ถ	- ค - ร	- ม - ร	- ค - ถ	- - - ช	- - - ร	- ม ร ค	- - - -
มือซ้าย	- ฟ - -	- ค - ร	- ม - ร	- ค - ม	- - - ร	- - - ร	- ม ร ค	- - - -

มือขวา	- ถ - ช	- - - ช
มือซ้าย	- - - -	- ม - ร

มือขวา	- - - -	- - - ร	- ม ร ค	- - - -	- ถ - ช	- - - ช
มือซ้าย	- - - -	- - - ร	- ม ร ค	- - - -	- - - -	- ม - ร

มือขวา	- - ช ถ	- ค - ร	- ม - ร	- ค - ถ	- - - ช	- - - ร	- ม ร ค	- - - -
มือซ้าย	- ฟ - -	- ค - ร	- ม - ร	- ค - ม	- - - ร	- - - ร	- ม ร ค	- - - -

มือขวา	- ถ - ช	- - - ช
มือซ้าย	- - - -	- ม - ร

มือขวา	- - - -	- ช - ช	- ช - -	- - - ช	- - - -	- ช - ช	- ช - -	- - - ช
มือซ้าย	- - ถ ช	- - - -	- ค - -	ถ ช - -	- - ถ ช	- - - -	- ค - -	ถ ช - -

เพลงที่ ๒ ซ้อมเมาฟ้า

วรรคที่ ๑

มือขวา	- - - -	- ช - -	- - - ช	- - - ช	- - - ด	- ท - -	- ร - -	ม ม - ร
มือซ้าย	- - - ร	- - - -	- ร - -	- - - ร	- - - ม	- ฟ - -	- ร - ม	- - - ร

มือขวา	- ช - -	ชช - ฟ	- ช - ฟ	- ม - ร	- ร - ช	- ด - ท	- ด ช ด	- - - ช
มือซ้าย	- ช - ช	- - - ฟ	- ช - ฟ	- ม - ร	- ด - ช	- ด - ท	- ด ช ด	- ช - -

ขึ้น ๒ บรรทัดใหม่อีก ๑ ครั้ง

สร้อย

มือขวา	- - - -	- ช - ช	- - ร ม	- ช - ด	- ท - ด	- ช - ร	- ช - ด	- ท - ด
มือซ้าย	- - - ช	- - - -	- ด - -	- ช - ด	- ท - ด	- ช - ด	- ช - ด	- ท - ด

มือขวา	- - - ด	- - - ร ม	- ช - ช	- - ม -	- ร - ด	- - - -	- ท - ด	- ช - ร
มือซ้าย	- ช - -	- - ด -	- - - ม	- - - ร ด	- - - -	- ท - ด	- ท - ด	- ช - ด

มือขวา	- - - ด	- ท - -	- ด - -	ชช - ม	- ร - ช	- ด - ท	- ด ช ด	- - - ช
มือซ้าย	- - - ด	- ท - -	- ด - ช	- - - ท	- ด - ช	- ด - ท	- ด ช ด	- ช - -

มือขวา	- - - ด	- ท - -	- ด - -	ชช - ม	- ร - ช	- ด - ท	- ด ช ด	- - - ช
มือซ้าย	- - - ด	- ท - -	- ด - ช	- - - ท	- ด - ช	- ด - ท	- ด ช ด	- ช - -

วรรคที่ ๒

มือขวา	- ท - ด	- ช - ร	- - - ช	- - - ร	- ร - -	- ช - ช	- - - -	- - ร ม
มือซ้าย	- ท - ด	- ช - ด	- - - ร	- - - ด	- ด - ช	- - - -	- ด - ท	- ด - -

มือขวา	- ร - ม	- - - ช	- ด ท ด	- - - ช
มือซ้าย	- ด - ท	- ช - -	ด - - -	ช ม - ร

ขึ้น ๒ บรรทัดนี้ใหม่อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- - - -	- ช - ล	- ท - ร	- - - -	- ช - ล	- ท - ร	- - ท ท	- ล - ช
มือซ้าย	- - - -	- ช - ล	- ท - ร	- - - -	- ช - ล	- ท - ร	- ท - -	- ล - ช

มือขวา	- - - -	- ช - ล	- ท - ร	- - - -	- ช - ล	- ท - ร	- - ท ท	- ล - ช
มือซ้าย	- - - -	- ช - ล	- ท - ร	- - - -	- ช - ล	- ท - ร	- ท - -	- ล - ช

ศร็อย

มือขวา	- - - -	- ช - ช	- - ร ม	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ร	- ช - ล	- ท - ค
มือซ้าย	- - - ช	- - - -	- ค - -	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ล	- ช - ล	- ท - ค

มือขวา	- - - ค	- - - ร ม	- ช - ช	- - ม -	- ร - ค	- - - -	- ท - ล	- ช - ร
มือซ้าย	- ช - -	- - ค -	- - - ม	- - - ร ค	- - - -	- ท - ล	- ท - ล	- ช - ล

มือขวา	- - - ล	- ท - -	- ล - -	ช ช - ม	- ร - ช	- ล - ท	- ล ช ล	- - - ช
มือซ้าย	- - - ล	- ท - -	- ล - ช	- - - ท	- ล - ช	- ล - ท	- ล ช ล	- ช - -

มือขวา	- - - ล	- ท - -	- ล - -	ช ช - ม	- ร - ช	- ล - ท	- ล ช ล	- - - ช
มือซ้าย	- - - ล	- ท - -	- ล - ช	- - - ท	- ล - ช	- ล - ท	- ล ช ล	- ช - -

เพลงที่ ๓

วรรคที่ ๑

มือขวา	- - - ล	- - - -	- ช - ช	- - - ช	- ฟ - ช	- ล - ค	- - ล ล	- ช - ฟ
มือซ้าย	- - - ล	- - - ช	- - - ค	- ช - -	- ฟ - ช	- ล - ค	- ล - -	- ช - ฟ

ซ้อมบรรทัดนี้ใหม่อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- - - ช	- - - -	- ฟ - ฟ	- - - ฟ	- - ร ม	- - ฟ ช	- ล - -	ช ฟ - -
มือซ้าย	- - - ช	- - - ฟ	- - - ท	- ฟ - -	- ค - -	ร ม - -	- - ช ฟ	- - ม ร

ซ้อมบรรทัดนี้ใหม่อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- ฟ ล -	ฟ ม - -	- ฟ ล -	ฟ ม - -	- - - ร	- - ม ฟ	- ล - ล	- ฟ - -
มือซ้าย	- - - ม	- ร - ท	- - - ม	- ร - ท	- ล - -	- ร - -	- - - ฟ	- - ม ร

ซ้อมบรรทัดนี้ใหม่อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- - - ร	- - ม ฟ	- ล - ล	- ฟ - -	- - ล ล	- ท - ช	- ล - ท	- ค - ร
มือซ้าย	- ล - -	- ร - -	- - - ฟ	- - ม ร	- ล - -	- ท - ช	- ล - ท	- ค - ร

มือขวา	- - ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร	- - ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ร	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ร

วรรคที่ ๒

มือขวา	- - ร ร	- ร - ร	- ช - ล	- ช - ร	- ช - ล	- ช - -	- ร - ร	- - ม
มือซ้าย	- - - -	- - - ช	- ช - ล	- ช - ล	- ช - ล	- ช - ล	- - - ล	- - - ท

ย้อนบรรทัดนี้ใหม่อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- - - ช	- - - -	- ฟ - ฟ	- - - ฟ	- - ร ม	- - ฟ ช	- ล - -	ช ฟ - -
มือซ้าย	- - - ช	- - - ฟ	- - - ท	- ฟ - -	- ค - -	ร ม - -	- - ช ฟ	- - ม ร

ย้อนบรรทัดนี้ใหม่อีก ๑ ครั้ง

เพลงที่ ๔

วรรคที่ ๑

มือขวา	- - ช ช	- ล - ช	- - ช ช	- ล - ช	- - - ค	- - ร ม	- - ร ม	- - ฟ ช
มือซ้าย	- ช - -	- ล - ช	- ช - -	- ล - ช	- ช - -	- ค - -	ร ค - -	ร ม - -

มือขวา	- - ช ช	- ล - ช	- - ช ช	- ล - ช	- ค - ร	- ค - -	ล ล - -	ช ช - ฟ
มือซ้าย	- ช - -	- ล - ช	- ช - -	- ล - ช	- ค - ร	- ค - ล	- - - ช	- - - ฟ

ย้อน ๒ บรรทัดนี้ใหม่อีก ๑ ครั้ง

สร้อย

มือขวา	- ฟ - ล	- - - -	- - - ค	- - ร ม	- - ร ม	- - ฟ ช	- ล - ค	- ล - ช
มือซ้าย	- ม - -	ช ฟ ม ร	- ช - -	- ค - -	- ค - -	ร ม - -	- ล - ค	- ล - ช

มือขวา	- ฟ - ล	- - - -	- - - ค	- - ร ม	- - ร ม	- - ฟ ช	- ช - -	ฟ ช - ฟ
มือซ้าย	- ม - -	ช ฟ ม ร	- ช - -	- ค - -	- ค - -	ร ม - -	- - ร ม	- - - ค

มือขวา	- ฟ - ล	- - - -	- - - ค	- - ร ม	- - ร ม	- - ฟ ช	- ล - ค	- ล - ช
มือซ้าย	- ม - -	ช ฟ ม ร	- ช - -	- ค - -	- ค - -	ร ม - -	- ล - ค	- ล - ช

มือขวา	- ฟ - ล	- - - -	- - - ค	- - ร ม	- - ร ม	- - ฟ ช	- ช - -	ฟ ช - ฟ
มือซ้าย	- ม - -	ช ฟ ม ร	- ช - -	- ค - -	- ค - -	ร ม - -	- - ร ม	- - - ค

ถอนจังหวะ

ทำนองเพลงฉิ่งพระฉิ่ง อัตราสองชั้นนี้ ใช้เวลาในการบรรเลงโดยประมาณ ๑๐ นาที ระหว่างนี้พระฉิ่งอาหารหวาน ส่วนเวลานั้นไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ในขณะนั้น ถ้าเจ้าภาพของงานรู้จักกับพระและมีการพูดคุยกับพระไปด้วยขณะฉิ่งอาหารจะทำให้เวลาชิ่งออกไปอีกมากและไม่แน่นอน เพราะพระแต่ละวัดจะใช้เวลาไม่เท่ากัน เมื่อจบอัตราสองชั้นแล้วมักจะดึงออกด้วยชั้นเดียวติดต่อกันไป

เนื้อหาเพลงฉิ่งพระฉิ่ง อัตราร้อยเดียว ทางจากแผ่นเสียงของกรมศิลปากร มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วรรคที่ ๑

มือขวา	- - - ช	- - - ฟ	- ช - ช	- ม - -	- - - ช	- - - ฟ	- ช - ช	- ม - -
มือซ้าย	- - ร -	- - ร -	- ร - -	ค ร - ร	- - ร -	- - ร -	- ร - -	ค ร - ร

มือขวา	- - ร ร	- ค - ร	- ค - -	ร ร - ค	- - ร ร	- ค - ร	- ค - -	ร ร - ค
มือซ้าย	- ร - -	- ค - ร	- ค - ร	- - - ค	- ร - -	- ค - ร	- ค - ร	- - - ค

มือขวา	- ฟ - ช	- ล - ค	- ล - ช	- - ล ล
มือซ้าย	- ฟ - ช	- ล - ค	- ล - ช	- ล - -

มือขวา	- - ร ร	- ค - ร	- ค - -	ร ร - ค	- - ร ร	- ค - ร	- ค - -	ร ร - ค
มือซ้าย	- ร - -	- ค - ร	- ค - ร	- - - ค	- ร - -	- ค - ร	- ค - ร	- - - ค

มือขวา	- ฟ - ช	- ล - ค	- ล - ช	- - ฟ ฟ
มือซ้าย	- ฟ - ช	- ล - ค	- ล - ช	- ฟ - -

สร้อย

มือขวา	- ม - -	ร ร - ม	- ฟ - ช	- ล - ช	- ม - -	ร ร - ม	- ฟ - ช	- - ฟ ฟ
มือซ้าย	- ท - ล	- - - ท	- ค - ช	- ล - ช	- ท - ล	- - - ท	- ค - ช	- ฟ - -

มือขวา	- ม - -	ร ร - ม	- ฟ - ช	- ล - ช	- ม - -	ร ร - ม	- ฟ - ช	- - ฟ ฟ
มือซ้าย	- ท - ล	- - - ท	- ค - ช	- ล - ช	- ท - ล	- - - ท	- ค - ช	- ฟ - -

วรรคที่ ๒

มือขวา	- - รร	- - รร	- - รร	- - คค	- - รร	- - รร	- - รร	- - คค
มือซ้าย	- ร - -	- ร - -	- ร - -	- ค - -	- ร - -	- ร - -	- ร - -	- ค - -

สร้อย (เปลี่ยนเสียงใหม่ตามลูกตก)

มือขวา	- ท - -	ถ ถ - ท	- ค - ร	- ม - ร	- ท - -	ถ ถ - ท	- ค - ร	- - คค
มือซ้าย	- ท - ถ	- - - ท	- ค - ร	- ม - ร	- ท - ถ	- - - ท	- ค - ร	- ค - -

มือขวา	- ท - -	ถ ถ - ท	- ค - ร	- ม - ร	- ท - -	ถ ถ - ท	- ค - ร	- - คค
มือซ้าย	- ท - ถ	- - - ท	- ค - ร	- ม - ร	- ท - ถ	- - - ท	- ค - ร	- ค - -

วรรคที่ ๓

มือขวา	- - มม	- - มม	- - รร	- - คค	- - มม	- - มม	- - รร	- - คค
มือซ้าย	- ม - -	- ม - -	- ร - -	- ค - -	- ม - -	- ม - -	- ร - -	- ค - -

สร้อย (เปลี่ยนเสียงใหม่ตามลูกตก)

มือขวา	- ท - -	ถ ถ - ท	- ค - ร	- ม - ร	- ท - -	ถ ถ - ท	- ค - ร	- - คค
มือซ้าย	- ท - ถ	- - - ท	- ค - ร	- ม - ร	- ท - ถ	- - - ท	- ค - ร	- ค - -

มือขวา	- ท - -	ถ ถ - ท	- ค - ร	- ม - ร	- ท - -	ถ ถ - ท	- ค - ร	- - คค
มือซ้าย	- ท - ถ	- - - ท	- ค - ร	- ม - ร	- ท - ถ	- - - ท	- ค - ร	- ค - -

ปลายเพลงถึง

มือขวา	- ร - -	ค ร - ค	- ม - -	- - - ร	- ร - -	ค ร - ค	- ม - -	ร ท - -
มือซ้าย	- - ลท	- - - ค	- - รค	ทลช	- - ลท	- - - ค	- - รท	- - ลช

ช้อนบรรทัดนี้ใหม่อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- ท - ท	ร - ม -	- ท - ท	- - ล -	- ท - ท	ร - ม -	- ท - ท	- - ล -
มือซ้าย	- - ล -	- ท - ร	- - ล -	ลช - ช	- - ล -	- ท - ร	- - ล -	ลช - ช

มือขวา	- ร - -	ค ร - ค	- ม - -	- - - ร	- ร - -	ค ร - ค	- ม - -	ร ท - -
มือซ้าย	- - ลท	- - - ค	- - รค	ทลช	- - ลท	- - - ค	- - รท	- - ลช

มือขวา	- ร - -	ค ร - ค	- ม - -	- - - ร	- ร - -	ค ร - ค	- ม - -	ร ท - -
มือซ้าย	- - ลท	- - - ค	- - รค	ทลช	- - ลท	- - - ค	- - รท	- - ลช

มือขวา	- ท - ท	ร - ม -	- ท - ท	- - ล -	- ท - ท	ร - ม -	- ท - ท	- - ล -
มือซ้าย	- - ล -	- ท - ร	- - ล -	ลช - ช	- - ล -	- ท - ร	- - ล -	ลช - ช

หัวเพลงถึงสามท่อน นำมาเป็นทำนองลงจบ

มือขวา	- - ร ร	- ม - ช	- ท - ร	- ท - ล	- - ร ร	- ม - ช	- ร - ท	- ล - ช
มือซ้าย	- ล - -	- ท - ช	- ท - ร	- ท - ล	- ล - -	- ท - ช	- ร - ท	- ล - ช

มือขวา	- - ร ร	- ม - ช	- ท - ร	- ท - ล	- ร - ม	- ร - ท	- - - ล	- - - ช
มือซ้าย	- ล - -	- ท - ช	- ท - ร	- ท - ล	- ร - ม	- ร - ท	- - - ล	- - - ช

ลักษณะการลงจบเพลงถึงพระฉันทันนั้น สามารถแบ่งได้เป็นหลายวิธี การแบ่งนี้ได้ อาศัยแนวคิดซึ่งเกิดจากการปฏิบัติจาก ๓ แนวคิดคือ

แนวคิดที่ ๑ เป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานมาจากรูปแบบของการบรรเลง ที่ต้องมีการ บรรเลงมาจากอัตราสามชั้น สองชั้น และอัตราชั้นเดียว และจบด้วยรัวถึงพระฉันทันซึ่งถือเป็นแบบแผนมาตรฐานในการบรรเลง แนวคิดในการบรรเลงนี้จะมีนักดนตรีซึ่งบรรเลง ประกอบพิธีที่เป็นทางการและมีมาตรฐานของการบรรเลงใช้กันเป็นส่วนใหญ่

แนวคิดที่ ๒ เป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานมาจากการบรรเลงของวงดนตรีโดยทั่วไปที่มีการ บรรเลงประกอบพิธีสามัญชน ทั้งนี้จะไม่มิกฎเกณฑ์ในการบรรเลงที่ยึดตายตัว จะมีการยืด หุ่นไปตามพิธีการ จะเริ่มการบรรเลงด้วยอัตราสามชั้น สองชั้นและชั้นเดียว หากพระฉันทัน อิมตรงใดก็แล้วแต่จะบรรเลงเพลงเชิดทันที โดยให้เพลงเชิดมีความหมายเป็นการเสร็จสิ้นและทำ การเก็บสำรับอาหารให้เรียบร้อย

แนวคิดที่ ๓ เป็นแนวคิดที่ยึดหลักในการบรรเลงเพลงโดยทั่วไป โดยปกติแล้วเวลา บรรเลงใดก็แล้วแต่ ถ้าทำการลงจบด้วยการ "ทอดลง" จะให้ความหมายถึงความเป็น ระเบียบเรียบร้อย มีสัมมาคารวะ เพลงถึงพระฉันทันเป็นเพลงที่บรรเลงให้กับพระสงฆ์ เกี่ยวข้อง กับพิธีกรรม มีลักษณะของการบรรเลงที่แสดงเคารพและระมัดระวัง แนวคิดนี้เองทำให้ มีการลงจบเพลงด้วยการทอดลง ทำให้เกิดความเรียบร้อยและสวยงามของบรรเลง

จากทั้ง ๓ แนวคิด ทำให้การลงจบเพลงถึงพระฉันทันเข้า ซึ่งเป็นเพลงถึงพระฉันทันที่เป็น แบบแผนนี้ มีปรากฏการณ์ในการลงจบเพลงแตกต่างกันไปโดยมีปัจจัยขึ้นอยู่กับสถาน เวลา และนักดนตรี ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นข้อ ๆ ได้ดังต่อไปนี้

- วิธีที่ ๑   จบด้วยรัวฉิ่งพระฉิ่ง
 วิธีที่ ๒   จบด้วยรัวฉิ่งพระฉิ่ง แล้วออกเชิด
 วิธีที่ ๓   จบด้วยเพลงเชิด
 วิธีที่ ๔   ทอดลงจบ

ระหว่างการบรรเลงเพลงในอัตราสองชั้นนั้น บ้านพาศโยทศ ได้มีการนำเพลง ๒ เพลงคือเพลงกะเรียนทอง และเพลงกะเรียนร้อนมาแทรก ทั้งนี้เพื่อเพิ่มเวลาและเป็นการแสดงภูมิปัญญาของสำนักอีกประการหนึ่งด้วย

เนื้อหาของเพลงกะเรียนทองและเพลงกะเรียนร้อนในเพลงฉิ่งนี้มีความแตกต่างไปจากเนื้อเพลงในจังหวัดหน้าทับปรบไก่อ ซึ่งจะมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เพลงกะเรียนทอง

มือขวา	- - - ก	- - - -	- ช - ช	- - - ล	- - ช ช	- ฟ - ช	- ฟ - -	ช ล - ช
มือซ้าย	- - - ล	- - - ช	- - - -	- - - ล	- ช - -	- ฟ - ช	- ฟ - -	ช ล - ช

มือขวา	- ฟ - -	ช ล - ท	- ค - ท	- ล - ช	- - ล ล	- ล - -	ช ช - -	ฟ ฟ - ม
มือซ้าย	- ฟ - -	ช ล - ท	- ค - ท	- ล - ช	- ล - -	- ค - ช	- - - ฟ	- - - ม

มือขวา	- - ม -	- ร - ม	- - ม -	- ร - -
มือซ้าย	- - รค	- - - ท	- - รค	- - - ค

ย้อน ๓ บรรทัดนี้ใหม่อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- ล - -	ช ม - -	- - - ค	- - ร ม	- - ม -	- ร - ม	- - - -	- ฟ - ช
มือซ้าย	- - ช ม	- - รค	- ช - -	- ค - -	- - รค	- - - -	- ร - ม	- - - -

มือขวา	- ล - -	ช ม - -	- - - ค	- - ร ม	- - ม -	- ร - ม	- - - -	- ฟ - ช
มือซ้าย	- - ช ม	- - รค	- ช - -	- ค - -	- - รค	- - - -	- ร - ม	- - - -

มือขวา	- ฟ - -	ช ล - ท	- ค - ท	- ล - ช	- - ล ล	- ล - -	ช ช - -	ฟ ฟ - ม
มือซ้าย	- ฟ - -	ช ล - ท	- ค - ท	- ล - ช	- ล - -	- ค - ช	- - - ฟ	- - - ม

มือขวา	- - ม -	- ร - ม	- - ม -	- ร - -
มือซ้าย	- - รค	- - - ท	- - รค	- - - ค

ย้อน ๓ บรรทัดนี้ใหม่อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- - ช ช	- ถ - ช	- - - -	ช ถ - ค	- ม - ร	- ค - ถ	- ค - -	ร ร - ค
มือซ้าย	- ช - -	- ถ - ช	- ม - -	ฟ - - ค	- ม - ร	- ค - ม	- ค - ร	- - - ค

มือขวา	- ม - ร	- ค - ถ	- ค - -	ร ร - ค	- - ถ ถ	- ค - ช	- ถ - ช	- - ฟ ฟ
มือซ้าย	- ม - ร	- ค - ม	- ค - ร	- - - ค	- ถ - -	- ค - ช	- ถ - ช	- ฟ - -

มือขวา	- - ร -	- ช - ฟ	- - - -	- ค - ร
มือซ้าย	- - - ร	- - - -	- ม - ร	- ค - ม

ย้อน ๓ บรรทัดนี้ใหม่อีก ๑ ครั้ง

เพลงกาเรียนร่อน

ท่อน ๑

มือขวา	- - - ค	- - - ร	- ช - -	ฟ ฟ - ช	- - ถ ถ	- ถ - -	ช ช - -	ฟ ฟ - ร
มือซ้าย	- - - ช	- - - ถ	- ช - ฟ	- - - ช	- ถ - -	- ค - ช	- - - ฟ	- - - ถ

มือขวา	- ช - -	ช ช - ฟ	- ร - ร	- - ค ร	- - ฟ ช	- - ฟ ฟ	- ค - ฟ	- ช - ถ
มือซ้าย	- ช - ช	- - - ฟ	- ถ - -	- ท - ถ	- - - -	- ฟ - -	- ช - ฟ	- ช - ถ

ย้อน ๒ บรรทัดนี้ใหม่อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- - - -	- - - ร	- - ถ ท	- ค - ร	- - ม ม	- ม - -	ร ร - -	ค ค - ถ
มือซ้าย	- - - -	- ร - -	- ช - -	- ค - ร	- ม - -	- ช - ร	- - - ค	- - - ม

มือขวา	- ร - -	ร ร - ค	- - ถ ถ	- - ช ถ	- ร - -	ค ถ - -	- ช ถ ช	- - - ฟ
มือซ้าย	- ร - ร	- - - ค	- ถ - -	- ฟ - -	- - ค ถ	- - ช ฟ	- - - -	ฟ ร - ค

ย้อน ๒ บรรทัดนี้ใหม่อีก ๑ ครั้ง

ท่อน ๒

มือขวา	- ม - -	- ร - ร ร	- - - -	- - - ค ร	- - ร ม	- ช - -	- ช - -	ม - - ถ
มือซ้าย	- - รค	- - ร -	- ช - ถ	- - ท -	- ค - -	- - - ร	- ร - -	- รค - ถ

มือขวา	- ร - -	ร ร - ค	- - ถ ถ	- - ช ถ	- ร - -	ค ถ - -	- ช ถ ช	- - - ฟ
มือซ้าย	- ร - ร	- - - ค	- ถ - -	- ฟ - -	- - ค ถ	- - ช ฟ	- - - -	ฟ ร - ค

ย้อน ๒ บรรทัดนี้ใหม่อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- - - ค	- - ร ม	- - - ม	- ช - -
มือซ้าย	- ช - -	- ค - -	- ร - -	- - - ร

โยน

มือขวา	- - - -	- ร - ร	- ร - -	- - - ร	- - - -	- ร - ร	- ร - -	- - - ร
มือซ้าย	- - ม ร	- - - -	- ช - -	ม ร - -	- - ม ร	- - - -	- ช - -	ม ร - -

การบรรเลงเพลงกะเรียนทองและกะเรียนร่อนนี้ สามารถบรรเลงย้อนกลับคืนได้ ๒ เที้ยว ในที่นี้หมายถึงกลับคืนรวมกันทีเดียวทั้ง ๒ เพลง กล่าวคือเมื่อบรรเลงจบเพลงกะเรียนร่อนแล้วให้เริ่มบรรเลงเพลงกะเรียนทองใหม่ตามด้วยเพลงกะเรียนร่อน แล้วจึงบรรเลงเพลงฉิ่งสองชั้นต่อไปจากเพลงกะเรียนร่อน

โดยปกติการบรรเลงเพลงฉิ่งพระฉันทน์เช้า นอกจากจะมีเพลงซึ่งเป็นรูปแบบมาตรฐานคืออัตราสามชั้น สองชั้น ชั้นเดียว และเพลงรวฉิ่งพระฉันทน์ เพลงเชิด และเพลงแทรกอื่น ๆ แล้ว หากเวลายังมีเหลือโดยที่การบรรเลงเพลงตามปกติจบสิ้นแล้ว นักดนตรีมักจะยังไม่ลงจบด้วยเพลงรวฉิ่งพระฉันทน์หรือเพลงเชิด จะมีการนำเอาเพลงฉิ่งซึ่งเป็นเพลงอัตราชั้นเดียวมาบรรเลงต่อไปดังมีรายชื่อเพลงที่นิยมนำมาบรรเลงแทรกดังต่อไปนี้

๑. เพลงฉิ่งข้างประธานา
๒. เพลงฉิ่งดวงพระธาตุ
๓. เพลงฉิ่งคางคกปากสระ
๔. เพลงฉิ่งปลาขมดั่ง (ฉิ่งปูลม)
๕. เพลงฉิ่งตรง เป็นต้น

โดยเพลงฉิ่งอัตราชั้นเดียวที่กล่าวมาข้างต้น มีเนื้อหาของทำนองเพลงดังต่อไปนี้

๑. เพลงฉิ่งข้างประธานา

(ข้อมูลทางเสียง โดยได้รับการถ่ายทอดมาจากรองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี)

ท่อน๑

มือขวา	- - - -	- - ร ร	- ร - -	- - ม ม	- ม - -	- - ช ช	- ล - -	ท ท - ล
มือซ้าย	- - - -	- ร - -	- ล - -	- ม - -	- ท - -	- ช - -	- ล - ท	- - - ล

มือขวา	- - - -	- - ร ร	- ร - -	- - ม ม	- ม - -	- - ช ช	- ล - -	ท ท - ล
มือซ้าย	- - - -	- ร - -	- ล - -	- ม - -	- ท - -	- ช - -	- ล - ท	- - - ล

มือขวา	- - ร ร	- ม - ช	- ล - -	ช ม - -	- ร - -	ค ร - ค	- - - ช	ล ท - ล
มือซ้าย	- ล - -	- ท - ช	- - ช ม	- - ร ค	- - ล ท	- - - ช	- ช - -	- ท - ล

มือขวา	- - รร	-ม-ช	-ล--	ชม--	-ร--	คร-ค	- - -ช	ลท-ล
มือซ้าย	-ล--	-ท-ช	--ชม	--รค	--ลท	- - -ช	-ช--	-ท-ล

มือขวา	-ฟ--	-ม--	--มฟ	--ชล	-ทร-	ทล--	--มฟ	--ชล
มือซ้าย	- - -ม	-ท--	-ร--	มฟ--	- - -ล	- - -ชฟ	มร--	มฟ--

มือขวา	-ทร-	ทล--	ลช--	ชม--	--คร	มร--	-ช--	-ม--
มือซ้าย	- - -ล	--ชม	--มร	--รค	-ล--	--คล	-ช-ม	-ท--

มือขวา	--มฟ	--ชล	-ทร-	ทล--	--มฟ	--ชล	-ทร-	ทล--
มือซ้าย	-ร--	มฟ--	- - -ล	- - -ชฟ	มร--	มฟ--	- - -ล	--ชม

มือขวา	ลช--	ชม--	--คร	มร--	-ช--	-ม--	--คร	มร--
มือซ้าย	--มร	--รค	-ล--	--คล	-ช-ม	-ท--	-ล--	--คล

มือขวา	-ช--	-ม--	--คร	มร--	- - -ลท	--คร	- - -รร	-ม--
มือซ้าย	-ช-ม	-ท--	-ล--	--คล	-ช--	ลท--	-ร--	ค-รค

มือขวา	-ร--	-ท--	--ลท	--คร	ช-ช-	ช-ช-	มร--	คร-ค
มือซ้าย	-ล--	ชล-ล	-ช--	ลท--	-ม-ร	-ม-ร	--ลท	- - -ช

มือขวา	-ร--	-ท--	--ลท	--คร	ช-ช-	ช-ช-	มร--	คร-ค
มือซ้าย	-ล--	ชล-ล	-ช--	ลท--	-ม-ร	-ม-ร	--ลท	- - -ช

มือขวา	--รม	ชม--	รค--	ร-ทค	--มร	- - -ค	-ร-ม	-ช-ล
มือซ้าย	-ค--	--รค	--ทล	-ล-ช	- - -	คล-ช	-ล-ท	-ช-ล

มือขวา	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล
มือซ้าย	- - -ร	- - -ล	- - -ร	- - -ล	- - -ร	- - -ล	- - -ร	- - -ล

กลับต้น

ท่อน ๒

มือขวา	- - ลล	ทลทช	- ม-ร	- ม-ช	- - ลล	ทลทช	- ม-ร	- ด-ร
มือซ้าย	- ล - -	ทลทช	- ท-ล	- ท-ร	- ล - -	ทลทช	- ท-ล	- ช-ล

มือขวา	- - ลล	ทลทช	- ม-ร	- ม-ช	- - ลล	ทลทช	- ม-ร	- ด-ร
มือซ้าย	- ล - -	ทลทช	- ท-ล	- ท-ร	- ล - -	ทลทช	- ท-ล	- ช-ล

มือขวา	- - ชล	- - ช -	มร - -	- - คร	- - ชล	- - ช -	มร - -	คร - ค
มือซ้าย	- ม - -	ชม - ร	- - คท	ลท - -	- ม - -	ชม - ร	- - ลท	- - - ช

มือขวา	- - ชล	- - ช -	มร - -	- - คร	- - ชล	- - ช -	มร - -	คร - ค
มือซ้าย	- ม - -	ชม - ร	- - คท	ลท - -	- ม - -	ชม - ร	- - ลท	- - - ช

มือขวา	- ร ค -	รค - ค	- - - ร	- ค - -	- รค -	รค - ค	- - - ร	- ค - -
มือซ้าย	ล - - ล	- - ลช	- - ล -	ล - - -	ล - - ล	- - ลช	- - ล -	ล - - -

มือขวา	- ค - ร	- ม - ร	- ค - ร	- ม - ช	- ค - ร	- ม - ร	- ช - ม	- ร - ค
มือซ้าย	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ล	- ท - ช	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ท	- ล - ช

มือขวา	- ค - ร	- ม - ร	- ค - ร	- ม - ช	- ค - ร	- ม - ร	- ช - ม	- ร - ค
มือซ้าย	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ล	- ท - ช	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ท	- ล - ช

มือขวา	- ร ค -	รค - ค	- - - ร	- ค - -	- รค -	รค - ค	- - - ร	- ค - -
มือซ้าย	ล - - ล	- - ลช	- - ล -	ล - - -	ล - - ล	- - ลช	- - ล -	ล - - -

มือขวา	- ค - ร	- - คค	- ร - ม	- ช - ล
มือซ้าย	- ช - ล	- ช - -	- ล - ท	- ช - ล

มือขวา	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
มือซ้าย	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล

ท่อน ๓

มือขวา	- - ล -	- ล - ช	- - ม -	- ม - ร	- - ล ท	- - - ช
มือซ้าย	- ล - -	ม - - ร	- ม - -	ท - - ล	- ช - -	ล ช ม -

มือขวา	- - ล -	- ล - ช	- - ม -	- ม - ร	- - ล ท	- - - ช
มือซ้าย	- ล - -	ม - - ร	- ม - -	ท - - ล	- ช - -	ล ช ม -

มือขวา	- - ช ช	- ม ร -	ร ค - -	ค - ล ค	- - ม ร	- - - ค	- ร - ม	- ช - ล
มือซ้าย	- ช - -	ค - - ค	- - ล ช	- ช - ช	- - - -	ค ล - ช	- ล - ท	- ช - ล

มือขวา	- - ช ช	- ม ร -	ร ค - -	ค - ล ค	- - ม ร	- - - ค	- ร - ม	- ช - ล
มือซ้าย	- ช - -	ค - - ค	- - ล ช	- ช - ช	- - - -	ค ล - ช	- ล - ท	- ช - ล

มือขวา	- - ค ร	ม - ช -	- - ค ร	ม - ช -	- ล - -	ช ม - -	ร - ม ร	- - - ค
มือซ้าย	- ล - -	- ร - ม	- ล - -	- ร - ม	- - ช ม	- - ร ค	- ค - -	ค ล - ช

มือขวา	- ร - ม	- ช - ล	- - ค ร	ม - ช -	- - ค ร	ม - ช -	- ล - -	ช ม - -
มือซ้าย	- ล - ท	- ช - ล	- ล - -	- ร - ม	- ล - -	- ร - ม	- - ช ม	- - ร ค

มือขวา	ร - ม ร	- - - ค	- ร - ม	- ช - ล
มือซ้าย	- ค - -	ค ล - ช	- ล - ท	- ช - ล

มือขวา	- ท - ล	- ม ร -	ร ค - -	ค - ล ค	- - ม ร	- - - ค	- ร - ม	- ช - ล
มือซ้าย	- - ล -	ค - - ค	- - ล ช	- ช - ช	- - - -	ค ล - ช	- ล - ท	- ช - ล

มือขวา	- ท - ล	- ม ร -	ร ค - -	ค - ล ค	- - ม ร	- - - ค	- ร - ม	- ช - ล
มือซ้าย	- - ล -	ค - - ค	- - ล ช	- ช - ช	- - - -	ค ล - ช	- ล - ท	- ช - ล

มือขวา	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
มือซ้าย	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล

กลับคืน

ท่อน ๔

มือขวา	- - ด -	- ด - ช	- - ด ด	- ด - ด	- - ด -	- ด - ช	- ด - -	- - - ม
มือซ้าย	- ด - -	ม - - ร	- ด - -	- ร - ด	- ด - -	ม - - ร	- - ช ม	- - - ด

มือขวา	- ด - ช	- ม - ร	- ด - -	- - - ม	- ด - ช	- ม - ร	- ด - ร	- ม - ร
มือซ้าย	- ด - ช	- ท - ด	- - ช ม	- - - ด	- ด - ช	- ท - ด	- ช - ด	- ท - ด

มือขวา	- ด - ร	- ม - ร
มือซ้าย	- ช - ด	- ท - ด

มือขวา	- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช	- ด - -	- ช - ด
มือซ้าย	- - - ด	- - - ช	- - - ด	- - - ช	- - - ด	- - - ช	- ช - ม	- ร - ม

มือขวา	- ด - ด	- ด - ด	- ด - ด	- ด - ด	- ด - ด	- ด - ด	- ด - ด	- ด - ด
มือซ้าย	- - - ร	- - - ด	- - - ร	- - - ด	- - - ร	- - - ด	- - - ร	- - - ด

กลับต้น

ท่อน ๕

มือขวา	- ช ด ท	- ด ช ม	- - ร ม	- ช - ด	- ช ด ท	- ด ช ม	- - ร ม	- ด - ด
มือซ้าย	- ช ด ท	- ด ช ท	- ด - -	- ช - ด	- ช ด ท	- ด ช ท	- ด - -	- ช - -

มือขวา	- ช ด ท	- ด ช ม	- - ร ม	- ช - ด	- ช ด ท	- ด ช ม	- - ร ม	- ด - ด
มือซ้าย	- ช ด ท	- ด ช ท	- ด - -	- ช - ด	- ช ด ท	- ด ช ท	- ด - -	- ช - -

มือขวา	- - ร ม	- ด - ด	- ร - ม	- - ช ช	- - ร ม	- ด - ด	- ร - ม	- - ช ช
มือซ้าย	- ด - -	- ช - -	- ด - ท	- ช - -	- - ด -	- ช - -	- ด - ท	- ช - -

มือขวา	- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช	- ช - ช	- ด - -	- ช - ด
มือซ้าย	- - - ด	- - - ช	- - - ด	- - - ช	- - - ด	- - - ช	- ช - ม	- ร - ม

มือขวา	- ด - ด	- ด - ด	- ด - ด	- ด - ด	- ด - ด	- ด - ด	- ด - ด	- ด - ด
มือซ้าย	- - - ร	- - - ด	- - - ร	- - - ด	- - - ร	- - - ด	- - - ร	- - - ด

กลับต้น

ท่อน ๖

มือขวา	ม ร - -	- ค - ร	- - ม ม	- ช - ล	- - ท ท	- ล - ช	- ล - -	ท ท - ล
มือซ้าย	- - ค ล	- ช - ล	- ท - -	- ช - ล	- ท - -	- ล - ช	- ล - ท	- - - ล

มือขวา	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
มือซ้าย	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล

มือขวา	ม ร - -	- ค - ร	- - ม ม	- ช - ล	- - ม ม	- ร - ค	- ร - -	ม ม - ร
มือซ้าย	- - ค ล	- ช - ล	- ท - -	- ช - ล	- ม - -	- ร - ค	- ร - ม	- - - ร

มือขวา	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - -	ค ร - ค	- - - ช	ล ท - ล
มือซ้าย	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- - ล ท	- - - ช	- ช - -	- ท - ล

มือขวา	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ม - ร	- ล - ล	- - ช ล	- ค - ร
มือซ้าย	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- ม - ร	- ค - ล	- ม - -	- ค - ร

มือขวา	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - -	ค ร - ค	- - - ช	ล ท - ล
มือซ้าย	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- - ล ท	- - - ช	- ช - -	- ท - ล

มือขวา	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
มือซ้าย	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล

กลับคืน

ท่อน ๗

มือขวา	- - ช ม	- - ช ล	- - - -	ช ล - -	- - ท ค	ร ค - -
มือซ้าย	- ม - -	ร ม - ม	- - ร ม	- ม - -	ช ล - -	- - ท ล

มือขวา	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
มือซ้าย	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล

มือขวา	- - ช ม	- - ช ล	- - - -	ช ล - -	- - ท ค	ร ค - -
มือซ้าย	- ม - -	ร ม - ม	- - ร ม	- ม - -	ช ล - -	- - ท ล

มือขวา	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
มือซ้าย	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล

มือขวา	รค - -	รค - -	- - - ร	- ล - -	- - ทค	รค - -
มือซ้าย	- - ทล	- - ทล	- - ท-	ช - - -	ชล - -	- - ทล

มือขวา	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
มือซ้าย	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล

มือขวา	รค - -	รค - -	- - - ร	- ล - -	- - ทค	รค - -
มือซ้าย	- - ทล	- - ทล	- - ท-	ช - - -	ชล - -	- - ทล

มือขวา	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
มือซ้าย	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล

มือขวา	- ลทล	- - ทร	- - - -	ทร - -	- ลทล	ชฟมร
มือซ้าย	ล - - -	ชล - -	- - ชล	- - - -	ล - ทล	ชฟมร

มือขวา	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร
มือซ้าย	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ร

กลับคืน

๒. เพลงฉิ่งควงพระธาตุ

(ข้อมูลทางเสียง โดยได้รับการถ่ายทอดมาจากรองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี)

มือขวา	- - รม	- ร - ล	- - รม	- ร - ล	- - คค	- ล - ช	- ล - -	ค ค - ล
มือซ้าย	- - ค -	- ล - ล	- - ค -	- ล - ล	- ค - -	- ล - ล	- ล - ค	- - - ล

มือขวา	- - รม	- ร - ล	- - รม	- ร - ล	- - คค	- ล - ช	- ล - -	ค ค - ล
มือซ้าย	- - ค -	- ล - ล	- - ค -	- ล - ล	- ค - -	- ล - ล	- ล - ค	- - - ล

มือขวา	- - - -	ร - รร	- ค - ล	- - คค	- ฟ - ช	- ล - ค	- ล - ช	- - ลล
มือซ้าย	- - - -	- ร - -	- ค - ม	- ค - -	- ค - ร	- ม - ค	- ล - ช	- ล - -

มือขวา	- - - -	ร - รร	- ค - ล	- - คค	- ฟ - ช	- ล - ค	- ล - ช	- - ลล
มือซ้าย	- - - -	- ร - -	- ค - ม	- ค - -	- ค - ร	- ม - ค	- ล - ช	- ล - -

มือขวา	- - - -	- ฟ - ฟ	- ช ล ช	- - - ฟ	- - ช ล	- - ช ช	- ค - ค	- ช - ฟ
มือซ้าย	- - - ฟ	- - - -	- - - -	ฟ ร - ค	- ฟ - -	- ช - -	- ค - ค	- ช - ฟ

มือขวา	- - ฟ ฟ	- - ฟ ฟ	- ช ล ช	- - - ฟ	- - ช ล	- - ช ช	- ค - ค	- ช - ฟ
มือซ้าย	- ฟ - -	- ฟ - -	- - - -	ฟ ร - ค	- ฟ - -	- ช - -	- ค - ค	- ช - ฟ

มือขวา	- - - ฟ	- - ฟ ฟ	- - ค ค	- ช - ล	- ค - ค	- ช - ฟ	- ช ล ช	- - - ฟ
มือซ้าย	- - - ท	- ฟ - -	- ค - -	- ช - ล	- ค - ค	- ช - ฟ	- - - -	ฟ ร - ค

มือขวา	- - - ฟ	- - ฟ ฟ	- - ค ค	- ช - ล	- ค - ค	- ช - ฟ	- ช ล ช	- - - ฟ
มือซ้าย	- - - ท	- ฟ - -	- ค - -	- ช - ล	- ค - ค	- ช - ฟ	- - - -	ฟ ร - ค

มือขวา	- - ช -	- ฟ - -	- ช - ล	- ช - ร	- - ช -	- ฟ - -	- ช - ล	- ช - ร
มือซ้าย	- - - ฟ ร	- ท - -	- ช - ล	- ช - ล	- - - ฟ ร	- ท - -	- ช - ล	- ช - ล

มือขวา	- - - ร	- - - ร	- - ค ค	- ช - ล	- ฟ - ช	- ค - ช	- ค - ร	- ค - ค
มือซ้าย	- - - ช	- ร - -	- ค - -	- ช - ล	- ฟ - ช	- ค - ช	- ค - ร	- ค - ค

มือขวา	- ค - ค	- - - ค	- - ค ค	- ช - ล	- ฟ - ช	- ค - ช	- ค - ร	- ค - ค
มือซ้าย	- - - ร	- ค - -	- ค - -	- ช - ล	- ฟ - ช	- ค - ช	- ค - ร	- ค - ค

มือขวา	- ค - ค	- - - ค	- ร ม ร	- ค ร ค	- ท ค ท	- ค ท ค	- - ค ท	ค - ร ร
มือซ้าย	- - - ร	- ค - -	ร - - -	ค - - -	ท - - -	ค - - -	- ช - -	- ร - -

มือขวา	- ร - ร	- - - ร	- ร ม ร	- ค ร ค	- ท ค ท	- ค ท ค	- ช ล ช	- ฟ ช ฟ
มือซ้าย	- - - ช	- ร - -	ร - - -	ค - - -	ท - - -	ค - - -	ช - - -	ฟ - - -

มือขวา	- ช ฟ ฟ	- - - ฟ	- ช ล ช	- ฟ ช ฟ	- ม ฟ ม	- ร ม ร	- - ร ม	ฟ - ช ช
มือซ้าย	- - - ท	- ฟ - -	ช - - -	ฟ - - -	ม - - -	ร - - -	- ค - -	- ช - -

มือขวา	- ช - ช	- - - ช	- ช ล ช	- ฟ ช ฟ	- ม ฟ ม	- ร ม ร	- - ร ม	ฟ - ช ช
มือซ้าย	- - - ค	- ช - -	ช - - -	ฟ - - -	ม - - -	ร - - -	- ค - -	- ช - -

มือขวา	- - - ค	- - ร ม	- - ร ม	- - ฟ ช	- ค - -	- ช - ล	- ร - -	ค ค - ร
มือซ้าย	- ช - -	- ค - -	ร ค - -	ร ม - -	- ช - ม	- ร - ม	- ร - ค	- - - ร

มือขวา	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร
มือซ้าย	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ร

กลับต้น

๓. เพลงฉิ่งคางคกปากสระ

โดยปกติเพลงฉิ่งคางคกปากสระนี้ มักจะบรรเลงติดต่อกันกับเพลงฉิ่งดวงพระธาตุ
(ข้อมูลทางเสียงโดยได้รับการถ่ายทอดมาจากรองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี)

มือขวา	- - - -	ล - ลล	- ช ฟช	- ล - ร	- - - -	ล - ลล	- ร - ค	- - ชล
มือซ้าย	- - - -	- ล - -	- ช ฟช	- ล - ล	- - - -	- ล - -	- ร - ค	- ฟ - -

มือขวา	- ท ล -	ลท - ล	- ช ฟช	- ล - ร	- - - -	ล - ลล	- ร - ค	- - ชล
มือซ้าย	- - - ร	- - ล -	ช - ฟช	- ล - ล	- - - -	- ล - -	- ร - ค	- ฟ - -

มือขวา	- - - -	ร ม - ร	- - ลท	- - คร	ม - มร	- ค - ท	- - ลท	- - ลล
มือซ้าย	- - - -	- - ร -	- ช - -	ลท - -	- ล - -	- ช - -	ลช - -	- ล - -

มือขวา	- - - -	ร ม - ร	- - ลท	- - คร	ม - มร	- ค - ท	- - ลท	- - ลล
มือซ้าย	- - - -	- - ร -	- ช - -	ลท - -	- ล - -	- ช - -	ลช - -	- ล - -

มือขวา	- ช - ช	- ฟ - ฟ	- ม - ม	- ร - ร	- - - -	ชล - ช	- - ร ม	- - ฟช
มือซ้าย	- - ฟ -	- - ม -	- - ร -	- - ค -	- - - -	- - ช -	- ค - -	ร ม - -

มือขวา	ล - ลช	- ฟ - ม	- - ร ม	- - ร ร	- - - -	ชล - ช	- - ร ม	- - ฟช
มือซ้าย	- ร - -	- ค - -	รค - -	- ล - -	- - - -	- - ช -	- ค - -	ร ม - -

มือขวา	ล - ลช	- ฟ - ม	- - ร ม	- - ร ร	- - - ค	- - ร ม	- - ร ม	- - ฟช
มือซ้าย	- ร - -	- ค - -	รค - -	- ล - -	- ช - -	- ค - -	รค - -	ร ม - -

มือขวา	- ล - -	- ช - ล	- ร - -	คค - ร
มือซ้าย	- ช - ม	- ร - ม	- ร - ค	- - - ร

มือขวา	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร	- ร - ร
มือซ้าย	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ร

๔. เพลงฉิ่งปलयมุล่ง (เพลงฉิ่งปุลม)

โดยปกติเพลงฉิ่งปलयมุล่งนี้ มักจะบรรเลงติดต่อกันกับเพลงฉิ่งข้างประสานงา
(ข้อมูลทางเสียงโดยได้รับการถ่ายทอดมาจากรองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี)

ท่อน ๑

มือขวา	- ร - ร	- - ฟช	ล - ค -	ลช - -	- ร - ร	- - ฟช	ล - ค -	ลช - -
มือซ้าย	- ล - -	คร - -	- ช - ช	- - ฟร	- ล - -	คร - -	- ช - ช	- - ฟร

มือขวา	ช - ช -	ลช - ช	มร - -	คร - ค	ช - ช -	ลช - ช	มร - -	คร - ค
มือซ้าย	- ม - ร	- ม - ร	- - ลท	- - - ช	- ม - ร	- ม - ร	- - ลท	- - - ช

มือขวา	- ค - ร	- - คค	- ร - ม	- ช - ล
มือซ้าย	- ช - ล	- ช - -	- ล - ท	- ช - ล

มือขวา	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
มือซ้าย	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล

กลับคืน

ท่อน ๒

มือขวา	- - ล -	ล - ทล	- - ล -	ล - ทล	- ค - ค	- - ร ม	- ร - ค	- ท - ล
มือซ้าย	- ล - -	ล - ทล	- ล - -	ล - ทล	- ช - ค	- - - ม	- ร - ค	- ท - ล

มือขวา	- - ล -	ล - ทล	- - ล -	ล - ทล	- ค - ค	- - ร ม	- ร - ค	- ท - ล
มือซ้าย	- ล - -	ล - ทล	- ล - -	ล - ทล	- ช - ค	- - - ม	- ร - ค	- ท - ล

มือขวา	- - ร ม	- - - -	- ร ม -	- ร - ค	- - ร ม	- - - -	- ร ม -	- ร - ค
มือซ้าย	- ค - -	รค ทล	- - - ร	ค - ลช	- ค - -	รค ทล	- - - ร	ค - ลช

มือขวา	- - ชล	- - - -	- ช ล -	- ช - ฟ	- - ชล	- - - -	- ช ล -	- ช - ฟ
มือซ้าย	- ฟ - -	ชฟ มร	- - - ช	ฟ - รค	- ฟ - -	ชฟ มร	- - - ช	ฟ - รค

มือขวา	- - ร ม	- - - -	- ร ม -	- ร - ค	- - ร ม	- - - -	- ร ม -	- ร - ค
มือซ้าย	- ค - -	รค ทล	- - - ร	ค - ลช	- ค - -	รค ทล	- - - ร	ค - ลช

มือขวา	- ค - ร	- - ค ค	- ร - ม	- ช - ล
มือซ้าย	- ช - ล	- ช - -	- ล - ท	- ช - ล

มือขวา	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
มือซ้าย	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล

กลับต้น

(ถ้าอยู่ในเพลงเรื่องชิงช้างประสานงา จะต้องจบด้วยเพลงลา)

๕. เพลงฉิ่งตรัง

(ข้อมูลทางเสียงโดยได้รับการถ่ายทอดมาจากรองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี)

เพลงที่ ๑

วรรคที่ ๑

มือขวา	- ท ล -	- - - ช	- ช ท ล	- - - ช	- ช ท ล	- - - -	ล - ท ล	- - - -
มือซ้าย	- - - ช	- ร - -	ร - - -	ช ร - -	ร - - -	ช ฟ ม ร	- ช - -	ช ฟ ม ร

มือขวา	- ค - -	- - - ช	- ช ท ล	- - - ช	- ช ท ล	- - - -	ล - ท ล	- - - -
มือซ้าย	- - ท ล	ช ร - -	ร - - -	ช ร - -	ร - - -	ช ฟ ม ร	- ช - -	ช ฟ ม ร

มือขวา	- - ค ร	- - ค ร	- - ค ร	- ล - ล	ท - - ล	- - ช -	- ฟ - -	ม - - ร
มือซ้าย	ล ท - -	ค ท - -	ค ท - -	- ม - -	- ล ช -	ช ฟ - ฟ	ม - ม ร	- ร ค -

มือขวา	- - ค ร	- ม - ร	- ม - ร	- ล - ล	ท - - ล	- - ช -	- ฟ - -	ม - - ร
มือซ้าย	ล ท - -	ค - ค -	ค - ค -	- ม - -	- ล ช -	ช ฟ - ฟ	ม - ม ร	- ร ค -

กลับต้น

วรรคที่ ๒

มือขวา	- ม - ร	- ม - ร	- - ท ท	- ล - ช	- - ท ท	- ม - ท	- ท ล -	ท - ร ท
มือซ้าย	- ร - -	- ร - -	- ท - -	- ล - ช	- ท - -	- ท - ท	- - - ช	- ล - -

มือขวา	ม - ม -	ร - ค -	ลช-ชล	- - ท ค	- ม ร -	ร ค - -	ท - - ท	- - ล -
มือซ้าย	- ร - ค	- ท - ล	- ฟ - -	ชล - -	- - - ค	- - ท ล	- ล ช -	ลช-ช

มือขวา	- ล - ช	- ล - ช	- - ท ท	- ล - ช	- - ท ท	- ม - ท	- ท ล -	ท - ร ท
มือซ้าย	- ช - -	- ช - -	- ท - -	- ล - ช	- ท - -	- ท - ท	- - - ช	- ล - -

มือขวา	ม - ม -	ร - ค -	คช-ชค	- - ทค	- มร -	รค - -	ท - - ท	- - ค -
มือซ้าย	- ร - ค	- ท - ค	- ฟ - -	ชค - -	- - - ค	- - ทค	- คช -	คช - ช

กลับคั่นในตัวแล้ว

วรรคที่ ๓

มือขวา	- ค - ช	- ค - ช	- - ทท	- ค - ช	- ชคช	- - ชม	- - มร	- - รค
มือซ้าย	- - ช -	- - ช -	- ท - -	- ค - ช	- - - -	รช - -	คช - -	คค - -

มือขวา	- ร - ค	- ร - ค	- - คท	- - คร	- - มช	- ค - ช	ม - - ม	- - ร -
มือซ้าย	- ค - -	- ค - -	- ช - -	คท - -	คร - -	ม - ม -	- รค -	รค - ค

มือขวา	- ร - ค	- ร - ค	- - คท	- - คร	มร - -	- - คร	- มช -	ชค - ช
มือซ้าย	- ค - -	- ค - -	- ช - -	คท - -	- - คท	คท - -	- - ท -	- ค - ช

กลับคั่น

วรรคที่ ๔

มือขวา	- ค - ช	- ค - ช	- - รร	- มรค	- - คค	- - คค	- รรค	ค - คค
มือซ้าย	- - ช -	- - ช -	- ร - -	- มรค	- ค - -	- ค - -	ค - คค	- ช - -

มือขวา	- ช - ค	- - รช	- ร - ค	- ท - ค	- ท - ค	- ท - ค	- - รร	- มรค
มือซ้าย	- ร - ค	- - - ม	- ร - ค	- ท - ค	- - ค -	- - ค -	- ร - -	- มรค

มือขวา	- - ร -	ร - ร -	มร - -	ค - คค	- ค - รช	- ค - ค	- ร - ค	- ท - ค
มือซ้าย	- ค - ค	- ค - ค	- - คค	- ช - -	ช - ค -	ช - ช -	- ร - ค	- ท - ค

มือขวา	- ท - ค	- ท - ค	ร - ทค	- - - -	- ฟ - ฟ	- ฟ - ฟ	คช - -	ฟ - รฟ
มือซ้าย	- - ค -	- - ค -	- ค - -	ทคชฟ	- ม - -	- ม - -	- - ฟร	- ค - -

มือขวา	- ค - ฟ	- - ชค	- ช - ฟ	- ม - ร	- ม - ร	- ม - ร	ร - ทค	- - - -
มือซ้าย	- ช - ฟ	- - - ค	- ช - ฟ	- ท - ค	- ท - -	- ท - ร	- ค - -	ทคชฟ

มือขวา	- ฟ - ฟ	- ฟ - ฟ	คช - -	ฟ - รฟ	รค - คฟ	- - ชค	- ช - ฟ	- ม - ร
มือซ้าย	- ม - -	- ม - -	- - ฟร	- ค - -	- ช - ฟ	- - - ค	- ช - ฟ	- ม - ร

กลับคั่น

วรรคที่ ๕

มือขวา	----	- ร - ร	คค - ค	ร ม ช -	----	- ช - ร	ค ท - -	ค ร - ช
มือซ้าย	----	- ล - -	ค - ช -	ค - - ร	----	ร - - ร	- - ล ท	- - - ร

มือขวา	----	ท - ทท	- - ม ร	- ร - ท	---- ล	- - ช -	ม - ช ม	- - - ร
มือซ้าย	----	- ท - -	- - ม ร	ท - ล -	- - ม -	ช ม - ร	- ร - -	ร ท - ล

มือขวา	----	- ร - ร	คค - ค	ร ม ช -	----	- ช - ร	ค ท - -	ค ร - ช
มือซ้าย	----	- ล - -	ค - ช -	ค - - ร	----	ร - - ร	- - ล ท	- - - ร

มือขวา	----	ท - ทท	- - ม ร	- ร - ท	---- ล	- - ช -	ม - ช ม	- - - ร
มือซ้าย	----	- ท - -	- - ม ร	ท - ล -	- - ม -	ช ม - ร	- ร - -	ร ท - ล

มือขวา	----	- ร - -	รค - คช	- ฟ - ม	- - คค	- ค - ช	ฟ - ร ม	----
มือซ้าย	----	- ล - -	- ช - ช	- ค - ท	- ค - -	ช - - -	- ม - -	รคทล

มือขวา	- ท - ล	- ท - ล	- - ลท	- - ค ร	- ค - ล	ร - ค -	- ล ร ค	- ช - ช
มือซ้าย	- - ล -	- - ล -	- ช - -	ลท - -	- ค - ม	ร - ค -	- ม ร ค	- ร - -

มือขวา	- - ชช	- ช - ช	- ช ลท	- ท - ล	----	- ล - ร	ค ท - -	ค ร - ช
มือซ้าย	- ช - -	- ร - -	ร - ช -	ล - ช ม	----	ม - - ร	- - ลท	- - - ร

เที่ยวกลับเล่นแค่บรรทัดนี้แล้วต่อท่อนต่อไปเลย

มือขวา	----	ท - ทท	- - ม ร	- ร - ท	---- ล	- - ช -	ม - ช ม	- - - ร
มือซ้าย	----	- ท - -	- - ม ร	ท - ล -	- - ม -	ช ม - ร	- ร - -	ร ท - ล

กลับต้น

เพลงที่ ๒

วรรคที่ ๑

มือขวา	-- ลช	-- ชช	-- ลช	-- ชช	-- ทล	-- ลล	-- ทล	-- ลล
มือซ้าย	----	- ช - -	----	- ช - -	----	- ล - -	----	- ล - -

มือขวา	-- ลช	-- ชช	-- ทล	-- ลล	-- ทร	-- -ค	-- -ท	-- -ช
มือซ้าย	----	- ช - -	----	- ล - -	ชล - -	คทล -	ทลช -	ลชฟ -

กลับต้น

วรรคที่ ๒

มือขวา	- - - ช	ล ท ค ร	- - - ม	- - - -	- - - ช	ล ท ค ร	- ล ช -	- ม ช -
มือซ้าย	- - - ร -	- - - ร	- - ค -	ร ค ท ล	- - ร -	- - - ร	ม - - ม	ร - - ร

มือขวา	- - - ช	ล ท ค ร	- - - ม	- - - -	- - ท ร	- - - ค	- - - ท	- - - ช
มือซ้าย	- - - ร -	- - - ร	- - ค -	ร ค ท ล	ช ล - -	ค ท ล -	ท ล ช -	ล ช ฟ -

กลับต้น

เพลงที่ ๓ เพลงแขกเงาะ

มือขวา	- - - -	ล ช - -	ล ช - -	- - ล ล	- - - -	ล ช - -	ล ช - -	- - ล ล
มือซ้าย	- - - -	- - ฟ ช	- - ฟ ช	- ล - -	- - - -	- - ฟ ช	- - ฟ ช	- ล - -

มือขวา	- ร ม ร	- ท ร ท	- ล ท ล	- ช ล ช
มือซ้าย	ร - - -	ท - - -	ล - - -	ช - - -

มือขวา	- ช - -	ล ช - -	ล ช - -	- - ล ล	- - - -	ล ช - -	ล ช - -	- - ล ล
มือซ้าย	- ร - -	- - ฟ ช	- - ฟ ช	- ล - -	- - - -	- - ฟ ช	- - ฟ ช	- ล - -

มือขวา	- ร ม ร	- ท ร ท	- ล ท ล	- ช ล ช
มือซ้าย	ร - - -	ท - - -	ล - - -	ช - - -

มือขวา	- ล - ช	- ล - ช	- - ช ล	- - ช -	- ม - ร	- ม - ร	- - ช ล	- - ช -
มือซ้าย	- ช - -	- ช - -	- ม - -	ช ม - ร	- ร - -	- ร - -	- ม - -	ช ม - ร

มือขวา	- - ล ท	- - ร -	ท ล - -	ช ล - ช
มือซ้าย	- ช - -	ล ท - ล	- - ช ม	- - - ร

มือขวา	- ล - ช	- ล - ช	- - ช ล	- - ช -	- ม - ร	- ม - ร	- - ช ล	- - ช -
มือซ้าย	- ช - -	- ช - -	- ม - -	ช ม - ร	- ร - -	- ร - -	- ม - -	ช ม - ร

มือขวา	- - ล ท	- - ร -	ท ล - -	ช ล - ช
มือซ้าย	- ช - -	ล ท - ล	- - ช ม	- - - ร

เพลงที่ ๔

กวาด

มือขวา	-----	-----	----ร	-ม ร -	ร ม --	ร ด --	ท ล --	ล - ช ล
มือซ้าย	-----	-----	- ร --	ค - - ค	-- ร ค	-- ท ล	-- ซ ฟ	- ฟ - -

กวาด

มือขวา	-----	-----	----ร	-ม ร -	ร ม --	ร ด --	ท ล --	ช ล - ช
มือซ้าย	-----	-----	- ร --	ค - - ค	-- ร ค	-- ท ล	-- ซ ฟ	- ช - ร

กวาด

มือขวา	-----	-----	----ร	-ม ร -	ร ม --	ร ด --	ท ล --	ล - ช ล
มือซ้าย	-----	-----	- ร --	ค - - ค	-- ร ค	-- ท ล	-- ซ ฟ	- ฟ - -

กวาด

มือขวา	-----	-----	----ร	-ม ร -	ร ม --	ร ด --	ท ล --	ช ล - ช
มือซ้าย	-----	-----	- ร --	ค - - ค	-- ร ค	-- ท ล	-- ซ ฟ	- ช - ร

เพลงที่ ๕

มือขวา	- ล - ช	- ล - ช	-- ร ม	-- ฟ ช	- ล - ช	- ล - ช	-- ม ฟ	-- ช ล
มือซ้าย	-- ซ -	-- ซ -	- ค --	ร ม --	-- ซ -	-- ซ -	- ร --	ม ฟ - -

มือขวา	- ท - ล	- ท - ล	-- ล ท	-- ค ร	- ม - ร	- ม - ร	-- ร ม	-----
มือซ้าย	-- ล -	-- ล -	- ซ --	ล ท --	-- ร -	-- ร -	- ค --	ร ค ท ล

มือขวา	- ล - ล	ร ม - ร	--- ม	-----	--- ค	- ท - ล	ท ล - ล	--- ซ
มือซ้าย	- ม --	-- ร -	-- ค -	ร ค ท ล	-- ซ -	- ฟ - ม	-- ซ -	ซ ฟ - ร

มือขวา	- ล - ช	- ล - ช	-- ร ม	-- ฟ ช	- ล - ช	- ล - ช	-- ม ฟ	-- ช ล
มือซ้าย	-- ซ -	-- ซ -	- ค --	ร ม --	-- ซ -	-- ซ -	- ร --	ม ฟ - -

มือขวา	- ท - ล	- ท - ล	-- ล ท	-- ค ร	- ม - ร	- ม - ร	-- ร ม	-----
มือซ้าย	-- ล -	-- ล -	- ซ --	ล ท --	-- ร -	-- ร -	- ค --	ร ค ท ล

มือขวา	- ล - ล	ร ม - ร	--- ม	-----	--- ค	- ท - ล	ท ล - ล	--- ซ
มือซ้าย	- ม --	-- ร -	-- ค -	ร ค ท ล	-- ซ -	- ฟ - ม	-- ซ -	ซ ฟ - ร

มือขวา	-----	- ม - ท	--- ล	ท - - -	--- ร	ท ร - ท	--- ล	ท - - -
มือซ้าย	-----	ร - ร ท	-- ล -	- ช ล ท	-- ร -	- ท - -	-- ล -	- ช ล ท

มือขวา	- - ร ม	- - ค ร	- - ท ค	- - ล ท
มือซ้าย	- ค - -	- ท - -	- ล - -	- ช - -

มือขวา	- - - -	- ม - ท	- - - ล	ท - - -	- - - ร	ท ร - ท	- - - ล	ท - - -
มือซ้าย	- - - -	ร - ร ท	- - ล -	- ช ล ท	- - ร -	- ท - -	- - ล -	- ช ล ท

มือขวา	- - ท ค	- - ล ท	- - ช ล	- - ฟ ช
มือซ้าย	- ล - -	- ช - -	- ฟ - -	- ม - -

เพลงที่ ๖

มือขวา	- ล - ช	- ล - ช	- ร - -	ค ล - -	- ล - -	ช ฟ - -	ม ร - -	- - ค ร
มือซ้าย	- ช - -	- ช - -	- - ค ล	- - ช ฟ	- - ช ฟ	- - ม ร	- - ค ท	ล ท - ล

มือขวา	- ม - ร	- ม - ร	- ล - -	ช ม - -	ร ม - -	ร ค - -	- - ช ช	- ฟ - ช
มือซ้าย	- ร - -	- ร - -	- - ช ม	- - ร ค	- - ร ค	- - ท ล	- ช - -	- ฟ - ช

มือขวา	- - - ช	- - ล ท	- - ล ท	- - ค ร	- - ร ร	- - ค ร	ม ร - ร	- - - -
มือซ้าย	- ร - -	- ช - -	ล ช - -	ล ท - -	- ร - -	ล ท - -	- - ค -	ค ท ล ช

กลับต้น

มือขวา	- - - ช	- - ล ท	- - ล ท	- - ค ร	- - ร ร	- - ค ร	ม ร - ร	- - - -
มือซ้าย	- ร - -	- ช - -	ล ช - -	ล ท - -	- ร - -	ล ท - -	- - ค -	ค ท ล ช

มือขวา	- - - ช	- ร - ท	- - ล ท	ค - ร ร	- ม - ม	- ร - ท	- - - ล	- - - ช
มือซ้าย	- ร - -	- - ล -	ล ช - -	- ร - -	- ช - ม	- ร - ท	- - - ล	- - - ช

(โดยปกติถ้าบรรเลงเป็นเพลงเดี่ยวให้ลงจบด้วยเพลงลา)

ฉิ่งพระฉันเพล

สำหรับพระฉันเพลนั้นมีการนำเพลงฉิ่ง มาบรรเลงประกอบขณะที่พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช่นเดียวกัน ทั้งนี้จะเป็นการฉันอาหารต่างเวลากันกล่าวคือเวลาพระฉันเพลนั้นเป็นเวลาประมาณ ๑๑.๐๐ น. รูปแบบในการบรรเลงเพลงเรื่องเพลงฉิ่งระหว่างพระฉันเพลนั้นมีรูปแบบเดียวกันกับพระฉันเช้า หากแต่เพลงที่นำมาบรรเลงจะมีความแตกต่างและมีความหลากหลายกันออกไปตามสำนักต่าง ๆ ซึ่งจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูล สามารถจำแนกรูปแบบ

การบรรเลงโดยแบ่งตามวิธีการปฏิบัติของแต่ละสำนักโดยมีรูปแบบในการแบ่งออกได้เป็น ๓ รูปแบบคือ

รูปแบบที่ ๑ สำนักพาทย์โกสธ บรรเลงเพลงเรื่องดังนี้

- เพลงฉิ่งเรื่องกระบोक
- เพลงฉิ่งเรื่องพระยาพายุเรือ

รูปแบบที่ ๒ กรมศิลปากร ซึ่งสืบทอดทางสายหลวงบำรุงจิตรเจริญ บรรเลงเพลงเรื่องดังนี้

- เพลงฉิ่งเรื่องกระบोक

รูปแบบที่ ๓ สำนักคุณครูพุ่ม บำรุงชะวาทย์ บรรเลงเพลงเรื่องดังนี้

- เพลงฉิ่งเรื่องจิ้งจกทอง

รูปแบบที่ ๑

สำนักพาทย์โกสธ มีการนำเพลงเรื่องเพลงฉิ่งเรื่องกระบोक และเรื่องพระยาพายุเรือ มาบรรเลงประกอบขณะพระฉันอาหารเพล ลักษณะเพลงเรื่องกระบोकและเรื่องพระยาพายุเรือ นี้ มีลักษณะการบรรเลงเพลงที่จัดเป็นชุดใหญ่เช่นเดียวกับเพลงฉิ่งพระฉันเช้า ดังมีรายละเอียดชื่อเพลงของแต่ละเรื่องดังนี้

เพลงฉิ่งเรื่องกระบोक¹³ ประกอบด้วย

๑. เพลงกระบोकเงิน
๒. เพลงกระบोकนาค
๓. เพลงแมลงวันทอง
๔. เพลงกระบोकทอง
๕. เพลงดวงพระธาตุ
๖. เพลงสรรเสริญพระบารมี
๗. เพลงตะทำรำ
๘. เพลงฝั่งน้ำ
๙. เพลงฟองน้ำ
๑๐. เพลงคลื่นใต้น้ำ

¹³ ข้อมูลจากศาสตราจารย์ นพ.พูนพิศ อมาตยกุล จากการบันทึกข้อมูลวงพาทย์รัตน ให้กับธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) เมื่อวันที่ ๒๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๓๒ และวันที่ ๓๑ ม.ค. ๒๕๔๒ ณ ศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) สาขาผ่านฟ้า.

๑๑. เพลงทะเลบัว
๑๒. เพลงกล่อมพญา
๑๓. เพลงรั้วเร็ว
๑๔. ถอนจันทะรั้วเร็ว
๑๕. เพลงเชิด

หรือสามารถเรียงเพลง ได้อีกแบบหนึ่งคือ

๑. เพลงกระบอกเงิน
๒. เพลงกระบอกนาค
๓. เพลงแมลงวันทอง
๔. เพลงกระบอกทอง
๕. เพลงดวงพระธาตุ
๖. เพลงสรรเสริญพระบารมี
๗. เพลงฝั่งน้ำ
๘. เพลงฟองน้ำ
๙. เพลงท่าน้ำ
๑๐. เพลงตะท่ารำ
๑๑. เพลงคลื่นไต้หน้า
๑๒. เพลงทะเลบัว
๑๓. เพลงกล่อมพญา
๑๔. รั้วฉิ่ง
๑๕. เพลงเชิด

เพลงฉิ่งเรื่องกระบอก มีเนื้อหาของทำนองเพลงดังรายละเอียดต่อไปนี้

เพลงนึ่งพระนันทเพล เรื่องกระบอกล
(ทำนองหลักทางพาทย์โกศล ข้อมูลจากกำนันตำราญ เกิดผล)

๑. เพลงกระบอกล

ท่อน ๑

มือขวา	- - - - ม	- ร - ท	- - - -	- - - - ท	- ช - -	ชลท-ร	- ม - ร	- ท - ล
มือซ้าย	- - - - ม	- ร - ท	- - - - ท	- - - -	- ร - -	- - - - ร	- ม - ร	- ท - ล

มือขวา	- - - -	- ล - ล	- ท - ล	- ช - ม	- - - -	- - ร ม	- ล - -	ช ช - ล
มือซ้าย	- - - - ล	- - - -	- ท - ล	- ช - ท	- ล - ท	- - ค	- ล - ช	- - - - ล

มือขวา	- - - -	- ล - ล	- ช - ม	- ร - ช -	- - ร ม	- ช - ล	- ช - -	ล ล - ช
มือซ้าย	- - - - ล	- - - -	- ช - ท	- ล - ช	- - ค	- ช - ล	- ช - ล	- - - - ช

กลับต้น

ท่อน ๒

มือขวา	- - - -	- ล - ล	- ล - -	ช ช - ล	- - ท ท	- ท - -	ล ล - -	ช ช - ม
มือซ้าย	- - - - ล	- - - -	- ล - ช	- - - - ล	- ท - -	- ร - ล	- - - - ช	- - - - ท

มือขวา	- - - -	- ล - ล	- ท - ล	- ช - ม	- - - -	- - ร ม	- ล - -	ช ช - ล
มือซ้าย	- - - - ล	- - - -	- ท - ล	- ช - ท	- ล - ท	- - ค -	- ล - ช	- - - - ล

มือขวา	- - - -	- ล - ล	- ช - ม	- ร - ช	- - ร ม	- ช - ล	- ช - ล	ล ล - ช
มือซ้าย	- - - - ล	- - - -	- ช - ท	- ล - ช	- - ค	- ช - ล	- ช - -	- - - - ช

กลับต้น

๒. เพลงกระบอกลนาถ

ท่อน ๑

มือขวา	- - - -	- ม - ม	- - ร ม	- ช - ล	- - ท ท	- ร - -	ล ล - -	ช ช - ม
มือซ้าย	- - - - ม	- - - - ท	- - ค	- ช - ล	- ท - -	- ร - ล	- - - - ช	- - - - ท

มือขวา	- - - -	- ท - ท	- - - - ท	- - - - ล	- - ท -	ท ท - -	ล ล - -	ช ช - ม
มือซ้าย	- - - - ท	- - - -	- - - - ร	- - - - ล	- - - - ท	- - - - ล	- - - - ช	- - - - ท

มือขวา	- ล - -	ซ ม - -	- - - -	- ร - ม	- - - -	- - ร ม	- ซ - -	ล ล - ซ
มือซ้าย	- - ซ ม	- - ร ท	- ล - ท	- ล - ท	- ล - ท	- - ค	- ซ - ล	- - - ซ

มือขวา	- ล - -	ซ ม - -	- - - -	- ร - ม	- - - -	- - ร ม	- ซ - -	ล ล - ซ
มือซ้าย	- - ซ ม	- - ร ท	- ล - ท	- ล - ท	- ล - ท	- - ค	- ซ - ล	- - - ซ

กลับด้าน

ท่อน ๒

มือขวา	- - ท ท	- ร - -	ซ ซ - -	ล ล - ท	- - - ร ม	- ซ - ล	- ท - ล	- ซ - ม
มือซ้าย	- ท - -	- ร - ซ	- - - ล	- - - ท	- - ค	- ซ - ล	- ท - ล	- ซ - ท

มือขวา	- ล - -	ซ ม - -	- - - -	- ร - ม	- - - -	- - ร ม	- ซ - -	ล ล - ซ
มือซ้าย	- - ซ ม	- - ร ท	- ล - ท	- ล - ท	- ล - ท	- - ค	- ซ - ล	- - - ซ

ข้อ ๒ บรรทัดนี้อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- - ท ท	- ล - ซ	- - ม ม	- ร - ซ	- - ล ท	- ร - ม	- ร - ค	- ท - ล
มือซ้าย	- ท - -	- ล - ซ	- ท - -	- ล - ซ	- - ซ	- ร - ม	- ร - ค	- ท - ล

มือขวา	- - ท ท	- ล - ซ	- - ม ม	- ร - ซ	- - ล ท	- ร - ม	- ร - ค	- ท - ล
มือซ้าย	- ท - -	- ล - ซ	- ท - -	- ล - ซ	- - ซ	- ร - ม	- ร - ค	- ท - ล

มือขวา	- - - ล	- - - ล	- - ร -	ร ร - -	ค ค - -	ท ท - -	ล ล - -	ซ ซ - ล
มือซ้าย	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ค	- - - ท	- - - ล	- - - ซ	- - - ล

มือขวา	- - - ล	- - - ล	- - ร -	ร ร - -	ค ค - -	ท ท - ล	- - - -	- ซ - ซ
มือซ้าย	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ค	- - - ท	- - - ล	- - - ซ	- - - -

มือขวา	- - - -	- ล - ล	- - - ล	- - - ล	- ท - ล	- ซ - ม	- ซ - -	ล ล - ซ
มือซ้าย	- - - ล	- - - -	- - - ร	- - - ล	- ท - ล	- ซ - ท	- ซ - ล	- - - ซ

ข้อ ๕ บรรทัดนี้อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- - - -	- ท - ท	- ร - ท	- ล - ซ	- ฟ ล -	ฟ ม - -	- - - -	- ร - ม
มือซ้าย	- - - ท	- - - -	- ร - ท	- ล - ซ	- - - ม	- - ร ท	- ล - ท	- ล - ท

มือขวา	- ล - -	ช ม - -	- - - -	ม ร - ม	- - - -	- - ร ม	- ช - -	ล ล - ช
มือซ้าย	- - ช ม	- - ร ท	- ล - ท	- - - -	- ล - ท	- - ค	- ช - ล	- - - ช

ย้อน ๒ บรรทัดนี้อีก ๑ ครั้ง

ไม่ต้องกลับคืน ออกเพลงแมลงวันทองต่อ

๓. เพลงแมลงวันทอง

มือขวา	- - - ล	- - - ล	- - ร -	ร ร - -	ค ค - -	ท ท - -	ล ล - -	ช ช - ล
มือซ้าย	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ค	- - - ท	- - - ล	- - - ช	- - - ล

มือขวา	- - - ล	- - - ล	- - ร -	ร ร - -	ค ค - -	ท ท - -	ล ล - -	ช ช - ล
มือซ้าย	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ค	- - - ท	- - - ล	- - - ช	- - - ล

มือขวา	- - - ล	- - - ล	- - ร -	ร ร - -	ค ค - -	ท ท - -	ล ล - -	ท ท - -
มือซ้าย	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ค	- - - ท	- - - ล	- - - ท	- - - ค

มือขวา	ค ค - -	ท ท - ล	- - ร -	ร ร - -	ค ค - -	ท ท - ล	- - - -	- ช - ช
มือซ้าย	- - - ท	- - - ล	- - - ร	- - - ค	- - - ท	- - - ล	- - - ช	- - - -

มือขวา	- - ฟ ฟ	- ม - ร	- - - -	ร ม - ช	- - ล ท	- ร - ม	- ร - ค	- ท - ล
มือซ้าย	- ฟ - -	- ท - ล	- ท - -	ค - - ช	- - - ท	- ร - ม	- ร - ค	- ท - ล

มือขวา	- - ฟ ฟ	- ม - ร	- - - -	ร ม - ช	- - ร ม	- ช - ล	- ช - -	ล ล - ช
มือซ้าย	- ฟ - -	- ท - ล	- ท - -	ค - - ช	- - - ค	- ช - ล	- ช - ล	- - - ช

มือขวา	- - ฟ ฟ	- ม - ร	- - - -	ร ม - ช	- - ล ท	- ร - ม	- ร - ค	- ท - ล
มือซ้าย	- ฟ - -	- ท - ล	- ท - -	ค - - ช	- - - ท	- ร - ม	- ร - ค	- ท - ล

มือขวา	- - ฟ ฟ	- ม - ร	- - - -	ร ม - ช	- - ร ม	- ช - ล	- ช - -	ล ล - ช
มือซ้าย	- ฟ - -	- ท - ล	- ท - -	ค - - ช	- - - ค	- ช - ล	- ช - ล	- - - ช

กลับคืน

๔. เพลงกระบอกทอง

มือขวา	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- - - ท	- - ลช	- ล - ท	- ล - ท	- ด - ร
มือซ้าย	- - - ล	- - - ช	- - - ร	- - - ท	- - ลช	- ล - ท	- ล - ท	- ด - ร

มือขวา	- - - -	- ร - ร	- ม - ม	- ร - ท	- ร - ช	- - ลท	- ร - ท	- ล - ช
มือซ้าย	- - - ร	- - - -	- ช - ม	- ร - ท	- ล - ช	- - - ท	- ร - ท	- ล - ช

ขึ้น ๒ บรรทัดนี้อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- - ฟฟ	- ม - ร	- - - -	ร ม - ช	- - ลท	- ร - ม	- ร - ด	- ท - ล
มือซ้าย	- ฟ - -	- ท - ล	- ท - -	ค - ช	- - - ท	- ร - ม	- ร - ด	- ท - ล

มือขวา	- - ฟฟ	- ม - ร	- - - -	ร ม - ช	- - ร ม	- ช - ล	- ช - -	ล ล - ช
มือซ้าย	- ฟ - -	- ท - ล	- ท - -	ค - - ช	- - ค	- ช - ล	- ช - ล	- - - ช

ขึ้น ๒ บรรทัดนี้อีก ๑ ครั้ง

กลับต้น

๕. เพลงดวงพระธาตุ

ส่วนต้นเพลงดวงพระธาตุ เป็นมือฆ้องที่ใช้ในเพลงเรื่อง (จะใช้กับเพลงดวงพระธาตุในการเทศน์มหาชาติด้วย)

มือขวา	- - - -	- - ร ม	- - - ร	- - - ช	- - - -	- - ร ม	- - - ร	- - - ล
มือซ้าย	- ล - ท	- - ค	- - - ล	- - - ช	- ล - ท	- - ค	- - - ล	- - - ล

มือขวา	- - - -	- ค - ค	- ร - ค	- ล - ช	- ล - ช	- ฟ - ช	- - ลช	- - ลล
มือซ้าย	- - - ค	- - - -	- ร - ค	- ล - ช	- ล - ช	- ฟ - ช	- - ลช	- ล - -

ขึ้น ๒ บรรทัดนี้อีก ๑ ครั้ง

เนื้อเพลงดวงพระธาตุ

ท่อน ๑

มือขวา	- - - ค	- - ร ร	- - - ม	- - ร ร	- ม - ร	- ค - ล	- ค - -	ร ร - ค
มือซ้าย	- - - ค	- ร - -	- - - ม	- ร - -	- ม - ร	- ค - ม	- ค - ร	- - - ค

มือขวา	- ฟ - -	ฟฟ - -	- - ล -	ล ล - ค	- ร - ค	- ล - ช	- - ลช	- - ลล
มือซ้าย	- ฟ - ฟ	- - - ช	- - - ล	- - - ค	- ร - ค	- ล - ช	- - ลช	- ล - -

กลับต้น

ท่อน ๒

มือขวา	- - ฟ ร	- - ฟ ฟ	- - ฟ ช	- - ฟ ฟ	- - ล ล	- ช - ฟ	- - - ร	- ค - ฟ
มือซ้าย	- - ฟ ล	- ฟ - -	- - ฟ ช	- ฟ - -	- ล - -	- ช - ฟ	- - - ล	- ช - ค

มือขวา	- ค - ฟ	- - ช ล	- ช - -	ล ล - ช	- ล - ช	- ฟ - ร	- ฟ - -	ช ช - ฟ
มือซ้าย	- ช - ฟ	- - ช ล	- ช - ล	- - - ช	- ล - ช	- ฟ - ล	- ฟ - ช	- - - ฟ

กลับต้น

มือขวา	- - - ช	- ฟ - ฟ	- - - -	- - - ฟ	- - - -	- ล - ล	- - - ช	- - - ล
มือซ้าย	- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - ช	- - - ล

มือขวา	- ค - ร	- ค - -	ล ล - -	ช ช - ฟ	- - - ฟ	- - - ฟ	- - - ร	- ม - ฟ
มือซ้าย	- ค - ร	- ค - ล	- - - ช	- - - ฟ	- ค - ม	- - - ม	- ค - -	- - - -

ช่อน ๒ บรรทัดนี้อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- - - -	- - - ค	- - - -	- ฟ - ฟ	- - - ช	- - - ล	- - - ช	- - - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - ช	- - - ฟ	- - - -	- - - ช	- - - ล	- - - ช	- - - ล

มือขวา	- - - -	- - - -	- - - ช	- - - ล	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- - - ช	- - - ล	- - - ช	- - - ล	- - - ช	- - - ล

มือขวา	- - - -	- - - ค	- - - -	- ฟ - ฟ	- - - ช	- - - ล	- - - ช	- - - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - ช	- - - ฟ	- - - -	- - - ช	- - - ล	- - - ช	- - - ล

มือขวา	- - - ม	- ร - ร	- - - -	- - - ร	- - - -	- ล - ล	- - - ช	- - - ล
มือซ้าย	- - - -	- - - ช	- - - ร	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - ช	- - - ล

มือขวา	- - ฟ -	ฟ ฟ - -	ช ช - -	- ล - ล	- - ล -	ล ล - ค	- - ฟ ฟ	- ช - ล
มือซ้าย	- - - ฟ	- - - ช	- - - ล	- - - -	- - - ล	- - - ค	- ฟ - -	- ช - ล

มือขวา	- - - ม	- ร - ร	- - - -	- - - ร	- - - -	- ล - ล	- - - ช	- - - ล
มือซ้าย	- - - -	- - - ช	- - - ร	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - ช	- - - ล

มือขวา	- - ฟ -	ฟฟ - -	ซซ - -	- ล - ล	- - ล -	ลล - ค	- - ฟฟ	- ซ - ล
มือซ้าย	- - - ฟ	- - - ซ	- - - ล	- - - -	- - - ล	- - - ค	- ฟ - -	- ซ - ล

มือขวา	- - - ท	- ล - ล	- - - -	- - - ล	- - ร ร	- ม - ร	- - คค	- ร - ค
มือซ้าย	- - - -	- - - ร	- - - ล	- - - -	- ร - -	- ม - ร	- ค - -	- ร - ค

มือขวา	- - ทท	- ค - ท	- - - -	- ล - ล	- - - ซ	- - ทท	- ล - ท	- ค - ร
มือซ้าย	- ท - -	- ค - ท	- - - ล	- - - -	- ซ - ซ	- - - ท	- ล - ท	- ค - ร

มือขวา	- - - ม	- ร - ร	- - - -	- - - ร	- - ร ร	- ม - ร	- - คค	- ร - ค
มือซ้าย	- - - -	- - - ซ	- - - ร	- - - -	- ร - -	- ม - ร	- ค - -	- ร - ค

มือขวา	- - ทท	- ค - ท	- - - -	- ล - ล	- - - ท	- ล - ซ	- - - -	- ฟ - ฟ
มือซ้าย	- ท - -	- ค - ท	- - - ล	- - - -	- - - ท	- ล - ซ	- - - ฟ	- - - -

มือขวา	- - - ซ	- ฟ - ฟ	- - - -	- - - ฟ	- - ล -	ลล - -	ซซ - -	- ฟ - ฟ
มือซ้าย	- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - -	- - - ล	- - - ซ	- - - ฟ	- - - -

มือขวา	- - มม	- ร - ม	- - - -	- ร - ร	- - - ค	- - ร ม	- - - -	- ฟ - ซ
มือซ้าย	- ม - -	- ร - ม	- - - ร	- - - -	- ซ - -	- ค - -	- ร - ม	- - - -

มือขวา	- - - ล	- ซ - ซ	- - - ซ	- - - ซ	- - ล -	ลล - -	ซซ - -	- ฟ - ฟ
มือซ้าย	- - - -	- - - ค	- - - -	- - - -	- - - ล	- - - ซ	- - - ฟ	- - - -

มือขวา	- - มม	- ร - ม	- - - -	- ร - ร	- - - ค	- - ร ม	- - - -	- ฟ - ซ
มือซ้าย	- ม - -	- ร - ม	- - - ร	- - - -	- ซ - -	- ค - -	- ร - ม	- - - -

มือขวา	- ล - -	ซม - -	- - - ค	- - ร ม	- ม - -	- ร - ม	- - - -	- ฟ - ซ
มือซ้าย	- - ซม	- - รค	- ซ - -	- ค - -	- - รค	- - - -	- ร - ม	- - - -

มือขวา	- ล - -	ซม - -	- - - ค	- - ร ม	- ม - -	- ร - ม	- - - -	- ซ - ร
มือซ้าย	- - ซม	- - รค	- ซ - -	- ค - -	- - รค	- - - -	- ร - ม	- - - ล

มือขวา	- - - ร	- - - -	- - - ร	- - - ร	- - - ร	- - - ร	- - - -	- - - ร
มือซ้าย	- - - -	- ม - ร	- - - -	- - - -	- - - ช	- - - -	- ม - ร	- - - -

มือขวา	- - - ร	- - - -	- - - ร	- - - ร	- - - ร	- - - ร	- - - -	- - - ร
มือซ้าย	- - - -	- ม - ร	- - - -	- - - -	- - - ช	- - - -	- ม - ร	- - - -

๖. เพลงสรรเสริญพระบารมี

มือขวา	- - - ช	- - - ร	ฟ - ม	ร ร - ช	- - ร ม	- ช - ล	ร - ร ล	- - - ท
มือซ้าย	- - - ร	- ร - -	ม ร - ช	- - - ช	- - ค	- ช - ล	ร - ร ล	- ท - -

มือขวา	- - - ท	- - - ท	- - - -	- - ช ช	- ล - -	ช ช - ล	- ร - ค	ค ท
มือซ้าย	- - - ม	- - - ท	- - - ร	- - ช	- ม - ร	- - - ม	- - ท ล	ท ล ท ท

มือขวา	- - - -	- - ท	ร ท - -	- ล - ท	ร ท - -	- ล - ท	- - ล ท	ท - ร ม
มือซ้าย	- - - ร	- - ท ท	- - ล ช	- - - ฟ	- - ล ช	- - - ฟ	- - ช	ฟ - - ท

มือขวา	- - - ม	- - ช -	ม - ม ล	- - - ช	- - ร ม	- ช - ล	ท ล ช ฟ	- ม - ร
มือซ้าย	- - - ท	- ช - -	ท - ท ล	- ช - -	ล ท - -	- ช - ล	ท ล ช ฟ	- ม - ร

มือขวา	ร ม ร -	ร ม ร -	ร ม ร	ร ม ร -	ร ม ร -	ร ม ร -	ร ม ร ร	- - - ร
มือซ้าย	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- ร - -

ขั้นตอน ๕ บรรทัดอีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- - ช ช	- - ช ช	- - ช	ช - ช	- - ร -	ร - - ร	- - ม ช	- ช - -
มือซ้าย	- ช - -	- ช - -	- - ฟ ม	ฟ ม -	- - ค ท	ค ท -	ค ร - -	ม ม ร

มือขวา	ช ม - -	- - - -	ค ร - -	ร ม	- ฟ ม	ม ฟ ม -	- ฟ ม -	ม ฟ ม -
มือซ้าย	- - ร ค	ท ล - ท	- - ค ช	- ค - ท	- - - ล	- - - ม	- - - ล	- - - ม

มือขวา	- ฟ ม -	ม ฟ ม -	ม ฟ ม ม	- - - ม	- - ช ช	- - ช ช	- - ช	ช ช
มือซ้าย	- - - ล	- - - ม	- - - ล	- ม - -	- ช - -	- ช - -	- - ฟ ม	ฟ ม -

มือขวา	- - ร	ร - ร	- - ม ช	- ช - -	ช ม - -	- - - -	ค - ม ร	- - - ค
มือซ้าย	- - ค ท	ค ท - -	ค ร - -	ม - ม ร	- - ร ค	ท ล - ท	ช - - -	ค ช - -

มือขวา	- - ร ม	ช ม - -	ร ด - -	- - ด ท	ค ร ม -	- - - ค	ม - ร ม	- ช - ด
มือซ้าย	- ค - -	- - - ร ด	- - ท ล	- ช - ฟ	- - - ร	ค ช - -	- ค - ท	- ช - ด

มือขวา	ล ท ล -	ล ท ล -	ล ท ล -	ล ท ล -	ล ท ล -	ล ท ล -	ล ท ล ล	- - - ด
มือซ้าย	- - - ร	- - - ด	- - - ร	- - - ด	- - - ร	- - - ด	- - - ร	- ด - -

ขั้นตอน ๖ บรรทัด อีก ๑ ครั้ง
ไม่กลับต้น ออกเพลงกระทำรำเลย

๘. เพลงกระทำรำ (เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ตะธูระรำ หรือ ตะธารา)

มือขวา	- - ท ท	- ล - ช	- - ม ม	- ร - ช	- - ท ท	- ล - ช	- - ม ม	- ร - ช
มือซ้าย	- ท - -	- ล - ช	- ท - -	- ล - ช	- ท - -	- ล - ช	- ท - -	- ล - ช

มือขวา	ม - ร ม	- - ช ล	- - - ด	- - ด -	ฟ ม -	ร ร - ช	- ท ล ช	- ม - ช
มือซ้าย	- ค - -	ร ม - -	- - - ร	- - - ด	ม ร - ร	- - - ช	- ท ล ช	- ท - ช

มือขวา	- - - ร ม	- ช - ด	ท ล ช ฟ	- ม - ร	ร ม ร -	ร ม ร -	ร ม ร -	ร ม ร -
มือซ้าย	ล ท ล -	- ช - ด	ท ล ช ฟ	- ม - ร	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ร

มือขวา	ร ม ร -	ร ม ร -	ร ม ร ร	- - - ร
มือซ้าย	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- ร - -

ขั้นตอน

มือขวา	- ม - -	ร ร - -	- - ม ม	ช ช - ล	- - ช -	ช ช - -	ฟ ฟ - -	ม ม - ร
มือซ้าย	- ท - ล	- - - ท	- - - ช	- - - ด	- - - ช	- - - ฟ	- - - ม	- - - ร

มือขวา	- - ร ร	- - ม ม	- - ฟ ฟ	- - - -	- - ร	- ค - ร	- ม ช -	ม ร - -
มือซ้าย	- - - ล	- - - ท	- - - -	- - - -	- - ค ท	- - - ล	- - - ร	- - ค ท

ขั้นตอน ๑ บรรทัดนี้ อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- - - ท	- - - ท	- ร - -	- ด - ล	- ช - ด	- ช ล ท	- - - ท	- - - ท
มือซ้าย	- - - ม	- - - ท	- ร - -	- - - -	- ช - ด	- ช ล ท	- - - ม	- ท - -

มือขวา	- ร - -	- ล - ล	- ซ - ล	- - ม	- - - ค	ร ค - -	- ท - -	ท ร - ซ
มือซ้าย	- ร - ล	- - - -	- ซ - ล	- - ร ค	- ซ - -	- - ท ล	- - - ล	- - - ร

ข้อ ๒ บรรทัดนี้อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- - ซ ซ	- ซ - ซ	- ซ - -	ซ ซ - ซ	- - ซ ซ	- ซ - ซ	- ซ - -	ซ ซ - ซ
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ค - -	- - - ซ	- - - -	- - - -	- ค - -	- - - ซ

มือขวา	- - ท -	- ล - -	ซ ล - ซ	ล ค - ล	- - ท -	- ล - -	ซ ล - ซ	ล ค - ล
มือซ้าย	- - - ลซ	- - - ซ	- ซ - -	- ล - -	- - - ลซ	- - - ซ	- ซ - -	- ล - -

มือขวา	- - - ค	ร ค - -	- - - ล	- - ท ค	- - - ท	- - ค ร	- - - -	- ร - ร
มือซ้าย	- - ซ -	- - ท ล	- ซ - -	ซ ล - -	- ล - -	ล ท - -	- - - -	- - - ล

มือขวา	- - - ร	- - - ล	- ร - -	- ท - ค	- - ล ท	- - ค ร	- ซ - ซ	- - ม -
มือซ้าย	- - - ล	- - - ม	- - - ล	- ฟ - ซ	- ซ - -	ล ท - -	- - - ม	- - - รค

มือขวา	- - - ค	- - - ร ม	- - ร -	ร - - ค	- ม ซ -	ม ร - -	- - - -	- - - ม
มือซ้าย	- ซ - -	- - ค -	- - - คท	- คท - ค	- - - ร	- - ค ท	- - - -	- - - ม

มือขวา	- - - ฟ	- - - -	- - ร -	ร - - ค	- ม ซ -	ม ร - -
มือซ้าย	- - - ฟ	- - - -	- - - คท	- คท - ค	- - - ร	- - ค ท

มือขวา	- - - ท	- - - ท	- ร - -	- ล - ล	- ซ - ล	- ซ ล ท	- - - ท	- - - ท
มือซ้าย	- - - ม	- ท - -	- ร - ล	- - - -	- ซ - ล	- ซ ล ท	- - - ม	- ท - -

มือขวา	- ร - -	- ล - ล	- ซ - ล	- - - ค	- - - ค	ร ค - -	- ท - -	ท ร - ซ
มือซ้าย	- ร - ล	- - - -	- ซ - ล	- ซ - -	- - ซ -	- - ท ล	- - - ล	- - - ร

ข้อ ๒ บรรทัดนี้อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- - ซ ซ	- ซ - ซ	- ซ - -	ซ ซ - ซ	- - ซ ซ	- ซ - ซ	- ซ - -	ซ ซ - ซ
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ค - -	- - - ซ	- - - -	- - - -	- ค - -	- - - ซ

๘. เพลงทำน้ำ

มือขวา	- - - -	- - - -	- ท - ร	มร - ร	- - ม -	มม - ช	- ด - -	- รร - ร
มือซ้าย	- - - ช	- ด - -	- - - ด	- - ท ด	- - - ท	- - - ช	- ช - -	ด - - ด

มือขวา	- - - -	- - - -	- ท - ร	มร - ร	- - ม -	มม - ช	- ด - -	- รร - ร
มือซ้าย	- - - ช	- ด - -	- - - ด	- - ท ด	- - - ท	- - - ช	- ช - -	ด - - ด

มือขวา	- - - ช	- - ด ด	ทลชฟ	- ม - ร	- - ม -	มม - ช	- ด - -	- รร - ร
มือซ้าย	- - - ช	- ด - -	ทลชฟ	- ม - ร	- - - ท	- - - ช	- ช - -	ด - - ด

มือขวา	- - - ช	- - ด ด	ทลชฟ	- ม - ร	- - ม -	มม - ช	- ด - -	- รร - ร
มือซ้าย	- - - ช	- ด - -	ทลชฟ	- ม - ร	- - - ท	- - - ช	- ช - -	ด - - ด

ย้อน ๔ บรรทัดนี้อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- - - -	- - ร - ร	- - - ม	- - ม -	- - - ม	- - ม -	- ช - ช	- - ม -
มือซ้าย	- - - ด	- - - ด	- - - ท	- - - รด	- - - ท	- - - รด	- - - ม	- - - รด

มือขวา	- ร - -	- - - -	- - - ม	- - ม -	- - - ม	- - ม -	- ช - ช	- - ม -
มือซ้าย	- - - ท	- - - -	- - - ท	- - - รด	- - - ท	- - - รด	- - - ม	- - - รด

มือขวา	- ร - -	- - - -	- - ท -	- - - ช	- - - ช	- ร - -	- - - ด	- ท - -
มือซ้าย	- - - ท	- - - -	- - - ลช	- ร - -	- ร - -	- - - ท	- - - ม	- ฟ - -

มือขวา	- ด - ร	- - ท -	- - ท -	- - - ช	- - - ช	- ร - -	- - - ด	- ท - -
มือซ้าย	- ม - ด	- - - ลช	- - - ลช	- ร - -	- ร - -	- - - ท	- - - ม	- ฟ - -

มือขวา	- ด - ร	- - ท -
มือซ้าย	- ม - ด	- - - ลช

มือขวา	- - ร ร	- - - ร	- - - ร	- - - ร	- - - -	ร - - ท	- ด - -	- ดร - -
มือซ้าย	- ร - -	- ด - -	- ด - -	- ด - -	- ด - -	- ดล - -	- - - -	ท - - ช

มือขวา	- - ร ร	- - - ร	- - - ร	- - - ร	- - - -	ร - - ท	- ด - -	- ด ร - -
มือซ้าย	- ร - -	- ด - -	- ด - -	- ด - -	- ด - -	- ด ล - -	- - - -	ท - - ช

มือขวา	- - ช ช	- ด - ด	- ม ร ด	- ด - ช	- - ร ม	- - ร ร	ฟ - ด ช	- - - ฟ
มือซ้าย	- ช - -	- ด - ด	- ม ร ด	- ด - ช	- ด - -	- ด - -	ด - - -	ฟ ด - ด

มือขวา	- - - ฟ	- - ช ล	- ร - -	ค ล - -	ช ล - -	ช ฟ - -	ม ร - -	ค ร ม ฟ
มือซ้าย	- ด - -	- ฟ - -	- - ค ล	- - ช ฟ	- - ช ฟ	- - ม ร	- - ด ช	- - - -

มือขวา	- - ค ด	- - ล ล	- - ช ช	- - ฟ ฟ	- - ล ล	- ช - ฟ	- - ร ม	- - ร ร
มือซ้าย	- ด - -	- ล - -	- ช - -	- ฟ - -	- ล - -	- ช - ฟ	- ด - -	- ร - -

มือขวา	- - ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร	- - ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ร	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ร

ไม่กลับคั่น

๕. เพลงคั้งน้ำ

ท่อน ๑

มือขวา	- - - ช	- - - ด	- - - ช	- - - ฟ	- ฟ - -	- - - ม	- ฟ - ช	- - - -
มือซ้าย	- - - ร	- - - ด	- - - ร	- - - ด	- - - มร	- - - ท	- ด - ร	- - - -

มือขวา	- ด - -	ช ช - ด	- ด - -	ช ช - ฟ	- ฟ - -	- - - ม	- ฟ - -	- ฟ ช - ร
มือซ้าย	- ด - ช	- - - ด	- ด - ช	- - - ฟ	- - - มร	- - - ท	- ท - -	ม - - ล

มือขวา	- - ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร	- - ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ร	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ร

มือขวา	- - - ช	- - - ด	- - - ช	- - - ฟ	- ฟ - -	- - - ม	- ฟ - ช	- - - -
มือซ้าย	- - - ร	- - - ด	- - - ร	- - - ด	- - - มร	- - - ท	- ด - ร	- - - -

มือขวา	- ด - -	ช ช - ด	- ด - -	ช ช - ฟ	- ฟ - -	- - - ม	- ฟ - -	- ฟ ช - ร
มือซ้าย	- ด - ช	- - - ด	- ด - ช	- - - ฟ	- - - มร	- - - ท	- ท - -	ม - - ล

มือขวา	- - - ค	- - ร ม	- - ร ม	ฟ - - ช	- ค - -	- ค - -	- ล - ล	- - - -
มือซ้าย	- ช - -	- ค - -	ร ค - -	- ช - -	- ค - -	- ค - ล	- - - -	- - - -

มือขวา	- - ร ร	- ล - ช	- ฟ - -	ฟ - - ม	- ฟ - -	ฟ - - ม	- ฟ - -	- ฟช - ร
มือซ้าย	- ร - -	- ล - ช	- ค - -	- มร - ท	- ค - -	- มร - ท	- ค - -	ม - - ล

ขั้นตอน ๒ บรรทัดนี้อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- - - -	- ค - ค	- มร ค	- - ล ล	- - ช ช	- ฟ - ช	- ฟ - ช	- ฟ - ช
มือซ้าย	- - - ค	- - - -	- มร ค	- ล - -	- ช - -	- ฟ - ช	- ฟ - ช	- ฟ - ช

มือขวา	- ค - -	- ค - ช	- - ล ช	- - ล ล	- - ร ร	- ล - ช	- ฟ - -	ฟ - - ม
มือซ้าย	- ค - -	- ค - ช	- - - ช	- ล - -	- ร - -	- ล - ช	- ค - -	- มร - ท

มือขวา	- ฟ - -	ฟ - - ม	- ฟ - -	- ฟช - ร
มือซ้าย	- ค - -	- มร - ท	- ค - -	ม - - ล

ขั้นตอน ๒ บรรทัดนี้อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- - ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร	- - ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ร	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ร

กลับต้นท่อน ๑ ทั้งหมดอีก ๑ ครั้ง

ท่อน ๒

มือขวา	- ล ช ช	- - - ช	- ช - ล	- ท - ค	- ร - ค	- ท - ค	- ล ล ช ล	- - - ช
มือซ้าย	- - - ค	- ช - -	- ช - ล	- ท - ค	- ร - ค	- ท - ค	ล - ช ล	- ช - ค

ขั้นตอน ๑ บรรทัดนี้อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- - - ช	- - - ช	- ร - ม	- ฟ - ช	- - ล ล	- ช - ฟ	- ม - ม	- - - ร
มือซ้าย	- - - ค	- ช - -	- ร - ม	- ฟ - ช	- ล - -	- ช - ฟ	- - ร -	- ร - ช

ขั้นตอน ๑ บรรทัดนี้อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- - - ช	- - - ฟ	- - - ม	- - - ร	- - - ช	- - - -	- ล - ฟ	- - - ช
มือซ้าย	- - - ช	- - - ฟ	- - - ม	- - - ร	- - - ช	- - - -	- ล - ฟ	- - - ช

มือขวา	- ค - -	- ค - ช	- - ล ช	- - ล ล
มือซ้าย	- ค - -	- ค - ช	- - - ช	- ล - -

ขั้นตอน ๑ บรรทัดนี้อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม	- - - ร
มือซ้าย	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม	- - - ร

มือขวา	- - ร ร -	- ซ - -	- ซ - -	- ม - ฟ	- - ม -	- ซ - ซ	- - ม -	- ซ - ซ
มือซ้าย	- - - ร	- - - ร	- - - ร	- - - ค	- - - ร	- - - ค	- - - ร	- - - ฟ

มือขวา	- - - ล	- - - ซ	- ล - ฟ	- ซ - ล	- - ม ม	- ร - ค	- - ล ล	- ซ - ล
มือซ้าย	- - - ล	- - - ซ	- ล - ฟ	- ซ - ล	- ม - -	- ร - ค	- ล - -	- ซ - ล

มือขวา	- - - -	- ล - ซ	- ล - -	- ล - ซ	- ฟ - -	ฟ - - ม	- ฟ - -	- ฟซฟ
มือซ้าย	- - - ร	- - - ซ	- - - ร	- - - ร	- ค - -	- มร - -	- ค - -	ม - - ค

มือขวา	- - - ฟ	- - ซ ล	- ร - -	ค ล - -	- ล - -	ซฟ - -	ม ร - -	ค ร ม ฟ
มือซ้าย	- ค - -	- ฟ - -	- - ค ล	- - ซ ฟ	- - ซ ฟ	- - ม ร	- - ค ซ	- - - -

มือขวา	- - ค ค	- - ล ล	- - ซ ซ	- - ฟ ฟ	- ล - -	- ซ - ฟ	- - ร ม	- - - ร
มือซ้าย	- ค - -	- ล - -	- ซ - -	- ฟ - -	- ล - -	- ซ - ฟ	- ค - -	- ร - -

มือขวา	- - ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร	- - ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ซ - -	- - - ร	- - - -	- - - -	- ซ - -	- - - ร

กลับคันท่อน ๒ อีก ๑ ครั้ง

๑๐. เพลงพองน้ำ

มือขวา	- - ร -	- ซ - -	- ซ - -	- ม - ฟ	- - - ฟ	- ซ - -	- ม - ฟ	- - - -
มือซ้าย	- - - ร	- - - ร	- - - ร	- - - -	- ม - -	- - - ร	- - - ค	- - - -

มือขวา	- - ร -	- ซ - -	- ซ - -	- ม - ฟ	- - - ฟ	- ซ - -	- ม - ฟ	- - - -
มือซ้าย	- - - ร	- - - ร	- - - ร	- - - -	- ม - -	- - - ร	- - - ค	- - - -

มือขวา	- - ซ -	- ฟ - -	- ซ - ซ	- - - ค	- - - ค	- - - -	- ซ - ซ	- - - ฟ
มือซ้าย	- - - ฟม	- - - ซ	- - - ร	- - - ค	- - - ค	- - - ซ	- - - -	- - - ฟ

มือขวา	- ล - -	- ล - -	- ช - ช	- - - ค	- - - ค	- - - -	- ช - ช	- - - ฟ
มือซ้าย	- ล - -	- ล - ช	- - - ร	- - - ค	- - - ค	- - - ช	- - - -	- - - ฟ

มือขวา	- - ร ร -	- ช - -	- ม - ฟ	- - - -
มือซ้าย	- - - ร	- - - ร	- - - ค	- - - -

ข้อ ๓ บรรทัดครั้งที่ ๑ เที้ยว (ไม่บรรเลงบรรทัดแรก)

มือขวา	- - - -	- - ค ร	- ม - -	ม - - ล	- - - ฟ	- - ช ล	- ค - ล	- ช - ฟ
มือซ้าย	- ช - ล	- ท - -	- - - -	- ร ค - ล	- ฟ - -	- - - ล	- ค - ล	- ช - ฟ

มือขวา	- - - -	- ล - ล	- - ช ช	- - ฟ ฟ	- - - -	- ล - ล	- - ช ช	- ล - ค
มือซ้าย	- - - ล	- - - -	- ช - -	- ฟ - -	- - - ล	- - - -	- ช - -	- ล - ค

มือขวา	- ม - -	- ร - ค	- ล - -	ล ล - ช	- - - ฟ	- ฟ - -	- - - -	- ฟ - ล
มือซ้าย	- ม - -	- ร - ค	- ล - ล	- - - ช	- - - ค	- - ม ร	- - - ม	- - - -

มือขวา	- - ล -	- - ฟ -	- - ม -	- - ล ล	- - - -	- ล - ล	- - ช ช	- ล - ค
มือซ้าย	- - ช ฟ	- - ม ร	- - ร ค	- ล - -	- - - ล	- - - -	- ช - -	- ล - ค

มือขวา	- ม - -	- ร - ค	- ล - -	ล ล - ช	- - - ฟ	- ฟ - -	- - - -	- ฟ - ล
มือซ้าย	- ม - -	- ร - ค	- ล - ล	- - - ช	- - - ค	- - ม ร	- - - ม	- - - -

มือขวา	- - ล -	- - ฟ -	- ม - ฟ
มือซ้าย	- - ช ฟ	- - ม ร	- - - ค

มือขวา	- - - ฟ	- - ช ล	- ร - -	ค ล - -	- ล - -	ช ฟ - -	ม ร - -	ค ร ม ฟ
มือซ้าย	- ค - -	- ฟ - -	- - ค ล	- - ช ฟ	- - ช ฟ	- - ม ร	- - ค ช	- - - -

มือขวา	- - ค ค	- - ล ล	- - ช ช	- - ฟ ฟ	- ล - -	- ช - ฟ	- - ร ม	- - - ร
มือซ้าย	- ค - -	- ล - -	- ช - -	- ฟ - -	- ล - -	- ช - ฟ	- ค - -	- ร - -

มือขวา	- - ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร	- - ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ร	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ร

กลับต้นเพลงพองน้ำทั้งหมดอีก ๑ ครั้ง

๑๑. เพลงคลื่นใต้น้ำ

มือขวา	- - - ช	- - - ช	- - - ร	- - - ร	- - - ช	- - - ช	- - - ร	- - - ร
มือซ้าย	- - - ร	- - ร -	- - - -	- - ท -	- - - ร	- - ร -	- - - -	- ท - -

มือขวา	- - - ค	- - ร ม	- ล - -	ช ม - -	- - ร -	- ค - ร	- ม - -	ม - - ร
มือซ้าย	- ช - -	- ค - -	- - ช ม	- - ร ค	- - ค ท	- - - ล	- - - -	- ร ท - ร

มือขวา	- - - ช	- ช - ช	- - - ร	- ร - ร	- - - ช	- ช - ช	- - - ร	- ร - ร
มือซ้าย	- - ร -	ร - ร -	- - ท -	ท - ท -	- - ร -	ร - ร -	- - ท -	ท - ท -

มือขวา	- - - ค	- - ร ม	- ล - -	ช ม - -	- - ร -	- ค - ร	- ม - -	ม - - ร
มือซ้าย	- ช - -	- ค - -	- - ช ม	- - ร ค	- - ค ท	- - - ล	- - - -	- ร ท - ร

มือขวา	- - - ค	- - - -	- - ช ล	- - ค ร	- - - ม	- - - -	- - ค ร	ม ร - -
มือซ้าย	- - - ช	- - - -	- ฟ - -	ช ล - -	- - - ท	- - - -	- ล - -	- - ค ล

มือขวา	- - - ล	- - ล ล	- - - ล	- - - ม	- - ค ร	ม ร - -
มือซ้าย	- - - ม	- ล - -	- ม - -	- - - ม	- ล - -	- - ค ล

มือขวา	- - - ล	- - - -	- - ช ล	- - ค ร	- - - ม	- - - -	- - ค ร	ม ร - -
มือซ้าย	- - - ม	- - - -	- ฟ - -	ช ล - -	- - - ท	- - - -	- ล - -	- - ค ล

มือขวา	- - - -	- - ท ท	- ร - ร	- - ท ท	- ร - ร	- - ท ท	- - - -	ท - - -
มือซ้าย	- - - ล	- ท - -	- - - ล	- ท - -	- - - ล	- ท - -	- ช - -	- ล ช - ม

มือขวา	- - - -	- ร - ร	- ร - -	- - ท ท	- ร - -	- - ท ท	- ม - -	ช ล - ช
มือซ้าย	- - - ร	- - - -	- - - ล	- - - ท	- - - ล	- - - ท	- ม - -	- ล - ช

มือขวา	- - - -	- ช - ช	- ร - ร	- - ท ท	- ร - ร	- - ท ท	- - - -	ท - - -
มือซ้าย	- - - ช	- - - -	- - - ล	- ท - -	- - - ล	- ท - -	- ช - -	- ลช - ม

มือขวา	- - - ร	- - - ร	- ร - -	- - ทท -	- ร - -	- - ทท -	- ม - -	ช ล - ช
มือซ้าย	- - - ช	- ร - -	- - - ล	- - - ท	- - - ล	- - - ท	- ม - -	- ล - ช

มือขวา	- - - ช	- - ล ท	- - - ม	- - ม -	- - - ร ม	- ช - -	- ช - -	ม - - ช
มือซ้าย	- ร - -	- ช - -	- ค - -	- - - ร ค	- - ค -	- - - ร	- ค - -	- ร ค - ช

มือขวา	- ลช -	- ช - ล	- ท - ค	- - ท ท	- ร - ค	- - ท ท	- ล ช ล	- - ชช
มือซ้าย	- - - ช	- ช - ล	- ท - ค	- ท - -	- ร - ค	- ท - -	- ล ช ล	- ช - -

ข้อ ๒ บรรทัดนี้อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- - ชช	- - ชช	- - ร ม	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ฟ	- ม - ร	- - - ช
มือซ้าย	- ช - -	- ช - -	- ค - -	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ฟ	- ม - ร	- - - ช

มือขวา	- - ลท	- ร - ม	- ร - ค	- ท - ล	- ท - ล	- ช - ฟ	- ม - ร	- - - ช
มือซ้าย	- ช - -	- ร - ค	- ร - ค	- ท - ล	- ท - ล	- ช - ฟ	- ม - ร	- - - ช

มือขวา	- - ชช	- ช - ช	- ช - -	ชช - ช	- - ชช	- ช - ช	- ช - -	ชช - ช
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ค - -	- - - ช	- - - -	- - - -	- ค - -	- - - ช

๑๒. เพลงทะเลน้ำ

มือขวา	- - - -	- ช - ช	- - - ร	- - - ท	- - - ร	- - - -	ชช - -	ล ล - ท
มือซ้าย	- - - ช	- - - -	- - - ร	- - - ท	- - - ร	- - - ช	- - - ล	- - - ท

มือขวา	- - - -	- ท - ท	- - - ร	- - - ท	- - ร -	ร ร - -	ชช - -	ล ล - ท
มือซ้าย	- - - ท	- - - -	- - - ร	- - - ท	- - - ร	- - - ช	- - - ล	- - - ท

มือขวา	- ม - -	ม ม - ร	- - ชช	- ล - ท	- - - ลท	- ร - ม	- ม - ม	- ร - ท
มือซ้าย	- ม - ม	- - - ร	- ช - -	- ล - ท	- - ช -	- ร - ม	- ช - ม	- ร - ท

มือขวา	-- ทท	- ท - ท	- ท --	ทท - ท	-- ทท	- ท - ท	- ท --	ทท - ท
มือซ้าย	----	----	- ท - -	---- ท	----	----	- ท - -	---- ท

ข้อ ๔ บรรทัดนี้อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	--- ล	----	-ช-ช	--- ล	----	-ท-ค	-ร-ค	----
มือซ้าย	--- ล	---ช	----	--- ล	-ช-ล	----	----	-ท-ล

มือขวา	- ท --	ท ร - ร	--- ม	----	- ร - ร	----	-ช-ช	--- ม
มือซ้าย	--- ล	---ช	--- ม	--- ร	--- ล	---ช	----	--- ท

มือขวา	--- รม	-ช-ล	- ร --	ท ร - ล	-- ทล	-- ทท
มือซ้าย	-- ค	-ช-ล	- ร --	- ร - ล	-- ทล	- ท --

มือขวา	- ร - ช	-- ลท	- ร - ท	- ล - ช
มือซ้าย	- ล - ช	--- ท	- ร - ท	- ล - ช

มือขวา	-- ชช	- ช - ช	- ช --	ช ช - ช	-- ชช	- ช - ช	- ช --	ช ช - ช
มือซ้าย	----	----	- ค --	--- ช	----	----	- ค --	--- ช

ไม่กลับต้น

มือขวา	- ร - ม	- ช - ม	- ร - ม	- ช - ล	----	- ร - ม	- ช - ล	----
มือซ้าย	- ล - ท	- ช - ท	- ล - ท	- ร - ม	----	- ล - ท	- ร - ม	----

มือขวา	- ร - ม	- ช - ม	- ท - ท	- ท - ล
มือซ้าย	- ล - ท	- ช - ท	- ท --	ร ท - ล

มือขวา	-- ลล	- ล - ล	- ล --	ลล - ล	-- ลล	- ล - ล	- ล --	ลล - ล
มือซ้าย	----	----	- ร --	---- ล	----	----	- ร --	---- ล

ข้อ ๓ บรรทัดนี้อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	----	ร ม --	ร ค --	----	ร ม --	ร ค --	ร - ท ร	- ร - ร
มือซ้าย	----	-- รค	-- ทล	----	-- รค	-- ทล	- ล --	- ช - ล

มือขวา	- - ร ม	- ล - -	- ท - ท	- ท - ล
มือซ้าย	- ท - -	- - ช ม	- ท - -	ร ท - ล

มือขวา	-- ล ล	- ล - ล	- ล - -	ล ล - ล	-- ล ล	- ล - ล	- ล - -	ล ล - ล
มือซ้าย	- - - -		- ร - -	- - - ล	- - - -		- ร - -	- - - ล

ข้อ ๓ บรรทัดนี้อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ล	- ท - ร	- - - -	- ช - ล	- ท - ร	- - - -
มือซ้าย	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ล	- ท - ร	- - - -	- ช - ล	- ท - ร	- - - -

มือขวา	- ช - ล	- ท - ล	- - ม ฟ	ล ฟ - -
มือซ้าย	- ช - ล	- ท - ล	- ร - -	- - ม ร

มือขวา	-- ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร	-- ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ร	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ร

ข้อ ๓ บรรทัดนี้อีก ๑ ครั้ง

๑๓. ปลายทะเลบัว

มือขวา	- - ร ม	- ช - ม	- ล - ม	- - ช ช	- - ล ล	- ท - ร	- ม - ช	- - - -
มือซ้าย	- ค - -	- ช - ท	- ล - ท	- ช - -	- ล - -	- ท - ล	- ท - ช	- - - -

มือขวา	- - ร ม	- ช - ม	- ล - ม	- - ช ช	- - ล ล	- ท - ร	- ม - ช	- - - -
มือซ้าย	- ค - -	- ช - ท	- ล - ท	- ช - -	- ล - -	- ท - ล	- ท - ช	- - - -

มือขวา	- - ร ม	- ช - ม	- ช - -	ฟ - - ท	- - ท ท	- ท - ท	- ท - -	ท ท - ท
มือซ้าย	- ค - -	- ช - ท	- ช - -	- ม ร - ท	- - - -	- - - -	- ท - -	- - - ท

มือขวา	- - ท ท	- ท - ท	- ท - -	ท ท - ท	- ร - ม	- ร - -	ท ท - -	ล ล - ช
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ท - -	- - - ท	- ร - ม	- ร - ท	- - - ล	- - - ช

มือขวา	- - ร ม	- ช - ม	- ล - ม	- - ช ช	- - ล ล	- ท - ร	- ม - ช	- - - -
มือซ้าย	- ค - -	- ช - ท	- ล - ท	- ช - -	- ล - -	- ท - ล	- ท - ช	- - - -

มือขวา	- - ร ม	- ช - ม	- ด - ม	- - ช ช	- - ด ด	- ท - ร	- ม - ช	- - - -
มือซ้าย	- ด - -	- ช - ท	- ด - ท	- ช - -	- ด - -	- ท - ด	- ท - ช	- - - -

มือขวา	- - ร ม	- ช - ม	- ช - -	ฟ - - ท
มือซ้าย	- ด - -	- ช - ท	- ช - -	- ม ร - ท

มือขวา	- - ท ท	- ท - ท	- ท - -	ท ท - ท	- - ท ท	- ท - ท	- ท - -	ท ท - ท
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ท - -	- - - ท	- - - -	- - - -	- ท - -	- - - ท

มือขวา	- - - -	- ม - ร	- ด - ท	- - - -	- ม - ร	- ด - ท	- - ช ช	- ด - ท
มือซ้าย	- - - -	- ม - ร	- ด - ท	- - - -	- ม - ร	- ด - ท	- ช - -	- ด - ท

มือขวา	- - - -	- ม - ร	- ด - ท	- - - -	- ม - ร	- ด - ท	- - ช ช	- ด - ท
มือซ้าย	- - - -	- ม - ร	- ด - ท	- - - -	- ม - ร	- ด - ท	- ช - -	- ด - ท

มือขวา	- ม - -	ม ม - ร	- - ช ช	- ด - ท	- - ด ท	- ร - ม	- ม - ม	- ร - ท
มือซ้าย	- ม - ม	- - - ร	- ช - -	- ด - ท	- ช - -	- ร - ม	- ช - ม	- ร - ท

มือขวา	- - ท ท	- ท - ท	- ท - -	ท ท - ท	- - ท ท	- ท - ท	- ท - -	ท ท - ท
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ท - -	- - - ท	- - - -	- - - -	- ท - -	- - - ท

ข้อน ๔ บรรทัดนี้ใหม่อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- ร - ม	- ร - -	ท ท - -	ด ด - ช
มือซ้าย	- ร - ม	- ร - ท	- - - ด	- - - ช

ข้อนต้นปลายทะเลบัวอีก ๑ ครั้ง แล้วตามด้วยทำนองโยน

มือขวา	- - ช ช	- ช - ช	- ช - -	ช ช - ช	- - ช ช	- ช - ช	- ช - -	ช ช - ช
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ด - -	- - - ช	- - - -	- - - -	- ด - -	- - - ช

๑๔. เพลงกล่อมพระยา

มือขวา	- - ม ม	- ร - ด	- - - -	- ช - ช	- - - -	ช ด - ด	- - - -	- ช - ช
มือซ้าย	- ม - -	- ร - ด	- - - ช	- - - -	- ม - ฟ	- - - ด	- - - ช	- - - -

มือขวา	- - ม ม	- ร - ด	- - - -	- ช - ช	- - - -	ช ด - ด	- - - -	- ช - ช
มือซ้าย	- ม - -	- ร - ด	- - - ช	- - - -	- ม - ฟ	- - - ด	- - - ช	- - - -

มือขวา	- - - -	- ฟ - ฟ	- ฟ - -	ช ช - ฟ	- - ช ล	- - - -	- - ม -	- - - ช
มือซ้าย	- - - ฟ	- - - -	- ฟ - ช	- - - ฟ	- ฟ - -	ช - ฟ	- - - ร ค	- ช - -

ย้อน ๓ บรรทัดนี้ใหม่อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- - ม -	- - ร ร	- - - ค	- - ร ม	- ฟ - -	- ฟ - ช	- ค - ค	- ค - ฟ
มือซ้าย	- - - ร ค	- - - ร	- ช - -	- ค - -	- - - ค	- - - -	- ช - -	ช - - ฟ

มือขวา	- - - ค	- - ร ม	- ฟ - ล	- - - -	- - ช ช	- ม - ช	- - ม -	- - - ช
มือซ้าย	- ช - -	- ค - -	- ม - -	ช ฟ ม ร	- ช - -	- ท - ช	- - - ร ค	- ช - -

ย้อน ๒ บรรทัดนี้ใหม่อีก ๑ ครั้ง

กลับต้นเพลงกล่อมพระยาใหม่อีก ๑ ครั้ง

หัวเพลงเร็ว

มือขวา	- - ฟ -	- ม - -	- ร - ร	- - - ม	- ร - ม	- ฟ - ช	- - - ฟ	- - - ช
มือซ้าย	- - - ม ร	- - - ร	- - - -	- - - ม	- ร - ม	- ฟ - ช	- - - ฟ	- - - ช

มือขวา	- - - -	- ฟ - -	- - ฟ -	ฟ ช ล ค	- - - -	- - ช ช	- - - -	- - - ฟ
มือซ้าย	- - - -	- - - ค	- - - ค	- - - ค	- - - -	- - ช -	- ฟ - ค	- - - ค

มือขวา	- - - -	- - - ฟ ฟ	- - - ฟ	- - - -	- - - ฟ ฟ	- - - ฟ	- - - ล	- - - -
มือซ้าย	- - - -	- - ฟ -	- ม - -	- - - -	- - ฟ -	- ม - -	- ม - -	ช ฟ ม ร

ย้อน ๓ บรรทัดใหม่อีก ๑ ครั้ง แล้วถอนจังหวะ

ออกเร็ว

มือขวา	- - ฟ -	- ม - -	- ร - ร	- - - ม	- - - ฟ	- - - ช	- - - ฟ	- - - ช
มือซ้าย	- - - ม ร	- - - ร	- - - -	- - - ม	- - - ฟ	- - - ช	- - - ฟ	- - - ช

มือขวา	- - ช ช	- ร - ม	- ฟ - ช	- - - ช	- - - ค	- - ร ม	- - - -	- ฟ - ช
มือซ้าย	- ช - -	- ร - ม	- ฟ - ช	- ช - -	- ช - -	- ค - -	- ร - ม	- - - -

มือขวา	- - ฟ -	- ช - ฟ	- - - -	- - - -	- - - ค	- - ร ม	- - - -	- ฟ - ช
มือซ้าย	- - - ม ร	- - - -	- ม - ร	- - - -	- ช - -	- ค - -	- ร - ม	- - - -

มือขวา	- - ช ช	- ร - ม	- ฟ - ช	- - - ช	- - - ค	- - ร ม	- - - -	- ฟ - ช
มือซ้าย	- ช - -	- ร - ม	- ฟ - ช	- ช - -	- ช - -	- ค - -	- ร - ม	- - - -

มือขวา	- - ฟ -	- ช - ฟ	- - - -	- - - -	- - - ช	- - ล ท	- - - -	- ค - ร
มือซ้าย	- - - มร	- - - -	- ม - ร	- - - -	- ร - -	- ช - -	- ล - ท	- - - -

มือขวา	- - - -	- - - -	- ค - ร	- - - -	- - - ช	- - ล ท	- - - -	- ค - ร
มือซ้าย	- - - -	- ล - ท	- - - -	- - - -	- ร - -	- ช - -	- ล - ท	- - - ล

มือขวา	- ค - -	- ร - ค	- - - -	- - - -
มือซ้าย	- - ท ล	- - - -	- ท - ล	- - - -

มือขวา	- - - ค	- - ร ม	- - - -	- ฟ - ช	- - ช ช	- ร - ม	- ฟ - ช	- - - ช
มือซ้าย	- ช - -	- ค - -	- ร - ม	- - - -	- ช - -	- ล - ท	- ค - ช	- ช - -

มือขวา	- - - ค	- - ร ม	- - - -	- ฟ - ช	- - ฟ -	- ช - ฟ	- - - -	- - - -
มือซ้าย	- ช - -	- ค - -	- ร - ม	- - - -	- - - มร	- - - -	- ม - ร	- - - -

ย้อน ๒ บรรทัดนี้ใหม่อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- - - ช	- - ล ท	- - - -	- ค - ร	- - - -	- - - -	- ค - ร	- - - -
มือซ้าย	- ร - -	- ช - -	- ล - ท	- - - -	- - - -	- ล - ท	- - - -	- - - -

มือขวา	- - - ช	- - ล ท	- - - -	- ค - ร	- ค - -	- ร - ค	- - - -	- - - -
มือซ้าย	- ร - -	- ช - -	- ล - ท	- - - -	- - ท ล	- - - -	- ท - ล	- - - -

ย้อน ๒ บรรทัดนี้ใหม่อีก ๑ ครั้ง

มือขวา	- - - ค	- - ร ม	- - - -	- ฟ - ช	- - ช ช	- ร - ม	- ฟ - ช	- - - ช
มือซ้าย	- ช - -	- ค - -	- ร - ม	- - - -	- ช - -	- ล - ท	- ค - ช	- ช - -

มือขวา	- - - ค	- - ร ม	- - - -	- ฟ - ช
มือซ้าย	- ช - -	- ค - -	- ร - ม	- - - -

รัวฉิ่งพระลั่น

(หลังจากบรรทัดที่ ๑ เป็นจังหวะอิสระ ไปตามกลุ่มทำนอง)

มือขวา	- ม - -	ร ร - ช	- ช - -	ฟ ฟ - ช	- ล - -	ช ช - ร	- - ม -	ช - ท -
มือซ้าย	- ท - ล	- - - ช	- ช - ฟ	- - - ช	- ล - ช	- - - ล	- - - รค	ร - - ลช

มือขวา	- - - -	- - - ช	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ช
มือซ้าย	- - - -	- - - ช	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ช

มือขวา	- - - -	- - - ร	- - - ม	- - - ช	- - - ท	- - - -	- ท - -	- ล - -
มือซ้าย	- - - -	- - - ล	- - - ท	- - - ช	- - - ท	- - - -	- - ลช	- - - ช

มือขวา	- - - -	- - - ร	- - - ม	- - - ช	- - - ท	- - - -	- ท - -	- ล - -
มือซ้าย	- - - -	- - - ล	- - - ท	- - - ช	- - - ท	- - - -	- - ลช	- - - ช

มือขวา	- ท - -	- ล - -	- ท - -	- ล - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ช
มือซ้าย	- - ลช	- - - ช	- - ลช	- - - ช	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ช

มือขวา	- - - ช	- - ลท	- - - -	- ค - ร	- - - -	- - - -	- ฟ - -	- ม - -
มือซ้าย	- ร - -	- ช - -	- ล - ท	- - - -	- - - -	- - - -	- - มร	- - - ร

มือขวา	- ฟ - -	- ม - -	- ฟ - -	- ม - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ร
มือซ้าย	- - มร	- - - ร	- - มร	- - - ร	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ร

มือขวา	- - - -	- - - ค	- ค - -	- - - ค	- ม - -	- ร - -	- ม - -	- ร - -
มือซ้าย	- - - -	- - - ช	- - คค	- ล - -	- - รค	- - - ค	- - รค	- - - ค

มือขวา	- ม - -	- ร - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ค
มือซ้าย	- - รค	- - - ค	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ค

มือขวา	- - - ช	ลท-ล	- ม - ร	- - - -	- - - ท	- - - -	- - - ท	- - - ท
มือซ้าย	- ช - -	- ท - ล	- ม - ร	- - - ท	- - - -	- - - ท	- - - -	- ท - -

มือขวา	- - - ท	- - - ท	- - - -	- - - ท	- - - -	- ม - ร	- - - -	- - - ล
มือซ้าย	- ท - -	- ท - -	- - - -	- - - ท	- - - -	- ม - ร	- - - ล	- - - -

มือขวา	- - - -	- - - ล	- - - ล	- - - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล
มือซ้าย	- - - ล	- - - -	- ล - -	- ล - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล

มือขวา	- ร - ม	- ร - ท	- ล - -	- - - ซ	- - - -	- - - ซ	- - - -	- - - ซ
มือซ้าย	- ร - ม	- ร - ท	- ล - ซ	- - - -	- - - ซ	- - - -	- - - -	- - - ซ

เพลงนี้พระฉันทเพลเรื่องกระบอกรวมด้วยเพลงต่าง ๆ ทั้งสิ้น 15 เพลงด้วยกัน โดยในการขึ้นต้นเรื่องจะเริ่มต้นด้วยเพลงกระบอก ซึ่งเป็นเพลงสำคัญและได้นำมาตั้งเป็นชื่อเพลงเรื่องนี้ด้วย

ในการขึ้นต้นเรื่องประกอบด้วยเพลงสำคัญ 4 เพลงคือ

1. เพลงกระบอก
2. เพลงกระบอกนาค
3. เพลงแมลงวันทอง
4. เพลงกระบอกทอง

เมื่อทำการพิจารณาเหตุผลด้านต่าง ๆ ที่ได้มีการนำเพลงแมลงวันทองมาแทรกระหว่างเพลงที่มีชื่อขึ้นต้นด้วยคำว่า “กระบอก” นั้น สาเหตุด้วยทำนองเพลงของเพลงแมลงวันทองนั้นมีสำนวนที่มีความคล้ายคลึงกันเพลงกระบอกและเพลงกระบอกนาค ยกตัวอย่างดังนี้

เพลงกระบอก ท่อนที่ 2 ประโยคที่ 1

มือขวา	- - - -	- ล - ล	- ล - -	ซ ซ - ล	- - ท ท	- ท - -	ล ล - -	ซ ซ - ม
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ล - ซ	- - - ล	- ท - -	- ร - ล	- - - ซ	- - - ท

เพลงกระบอกนาค ท่อนที่ 1 ประโยคที่ 1

มือขวา	- - - -	- ม - ม	- - ร ม	- ซ - ล	- - ท ท	- ร - -	ล ล - -	ซ ซ - ม
มือซ้าย	- - - ม	- - - ท	- - ค	- ซ - ล	- ท - -	- ร - ล	- - - ซ	- - - ท

เพลงแมลงวันทอง ประโยคที่ 1 - 2

มือขวา	- - - ล	- - - ล	- - ร -	ร ร - -	ค ค - -	ท ท - -	ล ล - -	ซ ซ - ล
มือซ้าย	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ค	- - - ท	- - - ล	- - - ซ	- - - ล

มือขวา	- - - ล	- - - ล	- - ร -	ร ร - -	ค ค - -	ท ท - -	ล ล - -	ซ ซ - ล
มือซ้าย	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ค	- - - ท	- - - ล	- - - ซ	- - - ล

เมื่อพิจารณาสำนวนของทำนองเพลง ทั้ง 3 เพลง ซึ่งเป็นเพลงขึ้นต้นเพลงเรื่องกระบอกแล้วจะพบว่า การดำเนินทำนองมีความคล้ายคลึงกัน โดยมีสำนวนที่มีการตีเก็บเสียงที่เป็นคู่ ๘

โนเสียง “ที” - ท ทท คล้ายคลึงกันทั้งสามเพลง ส่วนเพลงกระบอกทองนั้น มีสำนวนเพลงค่อนข้างโนไปทางเพลงประเภทหน้าทับปรบไก่ คือมีสำนวนเพลงที่มีความลงตัวในทุก ๆ ประโยค ซึ่งมีความแตกต่างไปจากทำนองของเพลงกระบอก กระบอกนาคและแมลงวันทอง

หลังจากเพลงกระบอกทอง ต่อด้วยเพลงดวงพระธาตุ พบว่ามีสำนวนเพลงหน้าทับปรบไก่อีก ๑ เพลงด้วย โดยเพลงดวงพระธาตุในเพลงเรื่องฉิ่งพระฉิ่งนี้ มีความพิเศษแตกต่างไปจากเพลงดวงพระธาตุโดยทั่วไป สามารถแบ่งทำนองเพลงออกเป็น ๓ ส่วนดังนี้

ส่วนที่ ๑ เป็นส่วนต้นของเพลงดวงพระธาตุ เป็นมือฆ้องที่ใช้ในเพลงเรื่องและใช้กับเพลงดวงพระธาตุที่ใช้ในการเทศมหาชาติด้วย

ส่วนที่ ๒ เป็นส่วนที่เป็นทำนองสองชั้นโดยทั่วไปแต่มีการดำเนินสำนวนกลอนที่มีลักษณะแตกต่างจากทำนองโดยทั่วไป

ส่วนที่ ๓ เป็นส่วนต่อท้ายเพลงดวงพระธาตุ โดยสำนวนเพลงมีลักษณะเป็นทำนอง “สองชั้นฉาย” โดยพบลักษณะการฉายรูปเป็นอัตราสี่ชั้น ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากสำนวนการบรรเลง “โยน” ซึ่งเป็นส่วนสุดท้ายของเพลง

ดังมีรายละเอียดของส่วนต่าง ๆ ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ของเพลงดวงพระธาตุ ประกอบด้วยทำนองเพลง ๒ ประโยคด้วยกัน และทั้ง ๒ ประโยคมีความแตกต่างจากกัน โดยประโยคที่ ๑ มีลักษณะสำนวนที่เป็นลักษณะการถามตอบ และประโยคที่ ๒ จบท้ายด้วยสำนวนเปิด ซึ่งมีเสียงลูกตกเป็นเสียง “ลา” แทนที่จะจบด้วยสำนวนปิดอย่างที่ควรจะเป็น ด้วยเสียง “ฟา” ดังรายละเอียดของทำนองทั้ง ๒ ประโยค ดังนี้

ประโยคที่ ๑ มีลักษณะสำนวน ถาม – ตอบ

ถาม				ตอบ			
---	-- รม	--- ร	--- ช	---	-- รม	--- ร	--- ล
- ล - ท	-- ค	--- ล	--- ช	- ล - ท	-- ค	--- ล	--- ล

ประโยคที่ ๒ มีลักษณะสำนวนเปิดในตอนท้ายประโยค ด้วยเสียง “ลา”

---	- ค - ค	- ร - ค	- ล - ช	- ล - ช	- ฟ - ช	-- ลช	-- ลล
---	---	- ร - ค	- ล - ช	- ล - ช	- ฟ - ช	-- ลช	- ล--

ส่วนที่ ๒ เป็นส่วนที่เป็นทำนองสองชั้นโดยทั่วไปแต่มีการดำเนินสำนวนกลอนที่มีลักษณะแตกต่างจากทำนองโดยทั่วไป อยู่ ๓ แห่งด้วยกันดังทำนองเปรียบเทียบต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑ ท่อน ๑ ประโยคที่ ๒ ห้องที่ ๕ - ๘
ทำนองสองชั้นทั่วไป

- ร ค ล	- ช - -	ฟ ฟ - -	ช ช - ล
- ร ค ล	- ช - ฟ	- - - ช	- - - ล

ทำนองเพลงฉิ่ง

- ล - ช	- ฟ - ช	- - ลช	- - ล ล
- ล - ช	- ฟ - ช	- - ลช	- ล - -

ตัวอย่างที่ ๒ ท่อน ๒ ประโยคที่ ๑ ห้องที่ ๑ - ๔
ทำนองสองชั้นทั่วไป

- - - ร	- - ฟ ฟ	- - - ช	- - ฟ ฟ
- - - ล	- ฟ - -	- - - ช	- ฟ - -

ทำนองเพลงฉิ่ง

- - ฟ ร	- - ฟ ฟ	- - ฟ ช	- - ฟ ฟ
- - ฟ ล	- ฟ - -	- - ฟ ช	- ฟ - -

ตัวอย่างที่ ๓ ท่อน ๒ ประโยคที่ ๒ ห้องที่ ๕ - ๘
ทำนองสองชั้นทั่วไป

- ค - ฟ	- - ช ล	- ค - ล	- ช - ฟ
- ช - ฟ	- - - ล	- ค - ล	- ช - ฟ

ทำนองเพลงฉิ่ง

- ล - ช	- ฟ - ร	- ฟ - -	ช ช - ฟ
- ล - ช	- ฟ - ร	- ฟ - ช	- - - ฟ

ส่วนที่ ๓ เป็นส่วนต่อท้ายเพลงดวงพระธาตุ โดยสำนวนเพลงมีลักษณะเป็นทำนอง
“สองชั้นฉาย” โดยพบลักษณะการฉายรูปเป็นอัตราสี่ชั้น ซึ่งสามารถพิจารณาได้ ๒ ประการคือ

๑. สำนวนการบรรเลง “โยน” ซึ่งเป็นส่วนสุดท้ายของเพลง
๒. สำนวนของเพลงสำเร็จลงเป็น ๑ ประโยค ต้องใช้ความยาว ๑๖ ห้องโน้ต
ดังรายละเอียดของทำนองเพลงดังนี้

ตัวอย่างทำนองโยน ทำยส่วนที่ ๓ ของเพลงดวงพระธาตุ

---ร	----	---ร	---ร	---ร	---ร	----	---ร
----	-ม-ร	----	----	---ช	----	-ม-ร	----

----ร	----	---ร	---ร	---ร	----ร	----	---ร
----	-ม-ร	----	----	---ช	----	-ม-ร	----

ตัวอย่างสำนวนเพลงที่มีลักษณะ “สองชั้นฉาย”

---	---ค	----	-พ-พ	---ช	---ก	---ช	---ร
----	---ช	---พ	----	---ช	---ก	---ช	---ก

----	----	---ช	---ก	---ช	---ร	---ช	---ร
----	----	---ช	---ก	---ช	---ก	---ช	---ก

เพลงเรื่องฉิ่งกระบอกนี้ เพลงลำดับที่ ๖ เป็นเพลงสรรเสริญพระบารมี หลังจากนั้นจะ
เป็นการเรียบเรียงเพลงอันเกี่ยวข้องกับน้ำมาเรียงร้อยต่อกันดังนี้

อันดับที่ ๗ เพลงตะทำรำ

อันดับที่ ๘ เพลงฟองน้ำ

อันดับที่ ๙ เพลงทำน้ำ

อันดับที่ ๑๐ เพลงตะทำรำ

อันดับที่ ๑๑ เพลงคลื่นไค่น้ำ

อันดับที่ ๑๒ เพลงทะเลบัว

ส่วนลำดับที่ ๑๓ เป็นเพลงกล่อมพญา และจบท้ายด้วย รัวฉิ่ง และ เพลงเชิด ซึ่งเป็น
ลักษณะของการบรรเลงเพลงเรื่องเพลงฉิ่ง

เพลงฉิ่งที่ใช้บรรเลงในขณะพระฉันอาหารเพลนั้น ของบ้านพาศโยคสนั้น นอกจาก
เรื่องกระบอกแล้ว ยังนิยมบรรเลงเพลงฉิ่งเรื่องพระยาพายุเรืออีกเรื่องหนึ่งด้วย

เนื้อหาเพลงฉิ่งเรื่องพระยาพายุเรือ มีรายละเอียดดังนี้

เพลงฉิ่ง เรื่องพระยาพายุเรื่อ (ทางพาทย์โกศล)
 (ข้อมูลจากโครงการบันทึกข้อมูลทางดนตรีไทย
 ของศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรม แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

ท่อน ๑

มือขวา	- - ทท	- ด - ซ	- - - -	- ร - ร	- - - -	รม - ซ	- - - -	- ร - ร
มือซ้าย	- ท - -	- ด - ซ	- - - ด	- - - -	- ท - -	ค - - ซ	- - - ด	- - - ด

มือขวา	- - ทท	- ด - ซ	- - - -	- ร - ร	- - - -	รม - ซ	- - - -	- ร - ร
มือซ้าย	- ท - -	- ด - ซ	- - - ด	- - - -	- ท - -	ค - - ซ	- - - ด	- - - ด

มือขวา	- - - -	- ค - ค	- ค - -	ร ร - ค	- ค - -	รม - ซ	- ด - ซ	- ม - ร
มือซ้าย	- - - ซ	- - - -	- ซ - ด	- - - ซ	- ซ - -	ค - - ซ	- ด - ซ	- ท - ด

มือขวา	- - รร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร	- - รร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ซ - -	- - - ร	- - - -	- - - -	- ซ - -	- - - ร

มือขวา	- - ทท	- ด - ซ	- - - -	- ร - ร	- - - -	รม - ซ	- - - -	- ร - ร
มือซ้าย	- ท - -	- ด - ซ	- - - ด	- - - -	- ท - -	ค - - ซ	- - - ด	- - - ด

มือขวา	- - ทท	- ด - ซ	- - - -	- ร - ร	- - - -	รม - ซ	- - - -	- ร - ร
มือซ้าย	- ท - -	- ด - ซ	- - - ด	- - - -	- ท - -	ค - - ซ	- - - ด	- - - ด

มือขวา	- - - ค	- - - -	- ร - ค	- - - -	- ท - ด	- - - -	- ท - -	- ด - ท
มือซ้าย	- ซ - -	- ท - ด	- - - -	- ท - ด	- - - -	- ซ - ร	- - - ซ	- - - -

มือขวา	- ค - ร	ม ร - -	- - ดท	- - คร	- ค - -	รม - ซ	- ด - ซ	- ม - ร
มือซ้าย	- ซ - -	- - คท	ด ซ - -	ด ท - -	- ซ - -	ค - - ซ	- ด - ซ	- ท - ด

มือขวา	- - รร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร	- - รร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ซ - -	- - - ร	- - - -	- - - -	- ซ - -	- - - ร

กลับต้น

ท่อน ๒

มือขวา	- - - ท	- - - ล	- - ร ม	- ช - ล	- ร - ท	- ล - ช	- ล - ช	- - - -
มือซ้าย	- - - ท	- - - ล	- - ค -	- ช - ล	- ร - ท	- ล - ช	- ล - ช	- - - -

มือขวา	- ร - -	ร ร - -	ค ค - -	ท ท - ล	- - ช ช	- ล - ช	- ท - ล	- ช - ร
มือซ้าย	- ร - ร	- - - ค	- - - ท	- - - ล	- ช - -	- ล - ช	- ท - ล	- ช - ล

มือขวา	- - - ช	- - - ม	- ฟ - -	ฟช - ช	- - - ค	- - ร ม	- ฟ - -	ฟช - ช
มือซ้าย	- ช - -	- ร - -	- ค - -	ม - - ร	- ช - -	- ค - -	- ค - -	ม - - ร

มือขวา	- - ล ท	- - - ล	- ท - -	- ท - ร	- - - ค	- - ร ม	- ฟ - ล	ช ฟ - -
มือซ้าย	- - - -	- ล - -	- - - ล	- - - -	- ช - -	- ค - -	- ค - -	- - ม ร

มือขวา	- - ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร	- - ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ร	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ร

กลับต้น

ท่อน ๓

มือขวา	- - - ร	- - - ช	- - - -	- ร - ร	- ช - ช	- - ม -	- - ร ม	- ช - -
มือซ้าย	- - - ล	- - - ช	- - - ล	- - - -	- - - ม	- - - ร ค	- ค - -	- - - ร

มือขวา	- ช - ช	- - ม -	- - ร ม	- ร - ช	- - ท ท	- ล - ช	- - - -	- ร - ร
มือซ้าย	- - - ม	- - - ร ค	- ค - -	- ล - ช	- ท - -	- ล - ช	- - - ล	- - - -

มือขวา	- ช - ช	- - ม -	- - ร ม	- ช - -	- ช - ช	- - ม -	- - ร ม	- ร - ช
มือซ้าย	- - - ม	- - - ร ค	- ค - -	- - - ร	- - - ม	- - - ร ค	- ค - -	- ล - ช

มือขวา	- - - ล	- - - -	- ช - ช	- - - -	- - - ค	- - - ร	- - ช ช	- ล - ท
มือซ้าย	- - - ล	- - - ช	- - - -	- - - -	- - - ช	- - - ล	- ช - -	- ล - ท

มือขวา	- - - -	- ล - ท	- ล - -	- - - ท	- - ช -	- ช - ช	- - ร ม	- ช - ล
มือซ้าย	- - - -	- ล - ท	- ล - ท	- - - -	- - - ช	- - - ช	- ค - -	- ช - ล

มือขวา	- ท - ช	- - ล ท	- ล - -	- - - ท	- - ล ท	- ร - ม	- ม - ม	- ร - ท
มือซ้าย	- ท - ช	- - ล ท	- ล - ท	- - - -	- ช - -	- ร - ม	- ช - ม	- ร - ท

มือขวา	- - - -	- ล - ท	- ล - -	- - - ท	- ช - -	- ช - ช	- - ร ม	- ช - ล
มือซ้าย	- - - -	- ล - ท	- ล - ท	- - - -	- - - ช	- - - ช	- ค - -	- ช - ล

มือขวา	- ท - ช	- - ล ท	- ล - -	- - - ท	- - ล ท	- ร - ม	- ม - ม	- ร - ท
มือซ้าย	- ท - ช	- - ล ท	- ล - ท	- - - -	- ช - -	- ร - ม	- ช - ม	- ร - ท

มือขวา	- - - -	- ล - ท	- ล - -	- - - ท	- - - ม	- - - ล	- - ล ช	- ช - -
มือซ้าย	- - - -	- ล - ท	- ล - ท	- - - -	- - - ท	- - - ล	- - - ม	- - - ร

กลับคืน

ท่อน ๔

มือขวา	- - - ร	- - - ช	- - - -	- ร - ร	- ช - ช	- - ม -	- - ร ม	- ช - -
มือซ้าย	- - - ล	- - - ช	- - - ล	- - - -	- - - ม	- - - รค	- ค - -	- - - ร

มือขวา	- ช - ช	- - ม -	- - ร ม	- ร - ช	- - ท ท	- ล - ช	- - - -	- ร - ร
มือซ้าย	- - - ม	- - - รค	- ค - -	- ล - ช	- ท - -	- ล - ช	- - - ล	- - - -

มือขวา	- ช - ช	- - ม -	- - ร ม	- ช - -	- ช - ช	- - ม -	- - ร ม	- - ร - ช
มือซ้าย	- - - ม	- - - รค	- ค - -	- - - ร	- - - ม	- - - รค	- ค - -	- ล - ช

*

มือขวา	- - - ล	- - - ช	- - - ช	- - - -	- ช - ช	- - - -	- - - ค	- - - ล
มือซ้าย	- - - ล	- - - ช	- - - ช	- - - ช	- - - ช	- - - -	- - - ค	- - - ล

มือขวา	- ช - ม	- ร - ม	- - - -	- - ล -	- - - ม	- - - -	- - ล ล	- ค - ช
มือซ้าย	- ช - ท	- ล - ท	- - - -	- - - ชม	- ร - ท	- - - -	- ล - -	- ค - ช

มือขวา	- - ล ล	- ค - ช	- - - ค	- - - ล	- ช - ม	- ร - ม	- - - -	- - ล -
มือซ้าย	- ล - -	- ค - ช	- - - ค	- - - ล	- ช - ท	- ล - ท	- - - -	- - - ชม

มือขวา	- ร - ม	- - - -	- - - ล	- - ล -	- ช - -	ฟ - - ล	- - - -	- - - รม
มือซ้าย	- ล - ท	- - - -	- ล - -	- - - ชม	- ร - -	- ม ร ล	- - - -	- - - ค -

มือขวา	- ช - -	- - - ด	- - - ร	- ด - ท	- ด - ช	- ม - ด	- - - -	- - ด -
มือซ้าย	- ช - ด	- - - -	- - - ร	- ด - ท	- ด - ช	- ท - ด	- - - -	- - -ชม

มือขวา	- - - ด	- - - -	- - - ด	- - ด -	- ช - -	ฟ - - ด	- - - -	- - -รม
มือซ้าย	- ร - ด	- - - -	- ด - -	- - -ชม	- ร - -	- มร ด	- - - -	- - ด -

มือขวา	- ช - -	- - - ด	- - - ร	- ด - ท	- ด - ช	- ม - ด	- - - -	- - ด -
มือซ้าย	- ช - ด	- - - -	- - - ร	- ด - ท	- ด - ช	- ท - ด	- - - -	- - -ชม

มือขวา	- - - ด	- - - -	- - - ด	- - - ร	- - - ท	- ด - ช	- - -รม	- ช - ด
มือซ้าย	- ร - ด	- - - -	- - - ด	- - - ร	- - - ท	- ด - ช	- - ด -	- ช - ด

มือขวา	- - - ท	- ด - ร	- - - ช	- - - ด	- - - ท	- ด - ช	- - -รม	- ช - ด
มือซ้าย	- - - ท	- ด - ร	- - - ช	- - - ด	- - - ท	- ด - ช	- - ด -	- ช - ด

มือขวา	- - - ท	- ด - ร	- - - ฟ	- - - ด	- ช - ม	- - - ม	- - ชช	- ด - ร
มือซ้าย	- - - ท	- ด - ร	- - - ม	- - - -	- - - -	- ร - ท	- ช - -	- ด - ด

มือขวา	- - - ม	- - - ร	- ช - ด	- ช - -	ม ม - -	ร ร - ด	- ม - -	ช ช - -
มือซ้าย	- - - ท	- - - ด	- ช - ด	- ช - ท	- - - ด	- - - ช	- ด - ร	- - - ช

มือขวา	ด ด - -	ร ร - ม	- - - ม	- - - ช	- - - ด	- - - ร	- - ม ม	- ช - ร
มือซ้าย	- - - ด	- - - ท	- - - ท	- - - ช	- - - ช	- - - ด	- ท - -	- ช - ด

มือขวา	- ม - ร	- - - -	- ช - ด	- ช - -	ม ม - -	ร ร - ด	- ด - -	ช ช - -
มือซ้าย	- ท - ด	- - - -	- ช - ด	- ช - ท	- - - ด	- - - ช	- ม - ร	- - - ช

มือขวา	ด ด - -	ร ร - ม	- - - ม	- - - ช	- - - ด	- - - ร	- ช - -	- - - ช
มือซ้าย	- - - ด	- - - -	- - - ท	- - - ช	- - - ช	- - - ด	- - - ร	- ม - ช

มือขวา	- ฟ - -	- ฟ - -	- ช - -	- - - ช	- ฟ - -	- ฟ - -	- ช - -	- - - ช
มือซ้าย	- - มร	- - - ม	- - - ร	- ม - -	- - มร	- - - ม	- - - ร	- ม - -

มือขวา	- - - รม	- ช - ถ	- - - -	- - ถ ถ	- ท - ถ	- ช - ถ	- - - -	- - ถ ถ
มือซ้าย	- - ค -	- ช - ถ	- - - -	- ถ - -	- ท - ถ	- ช - ถ	- - - -	- ถ - -

มือขวา	- ท - ถ	- ช - ถ	- - - ค	- - - ร	- - - ม	- ร - ช	- - ช ช	- ช - ช
มือซ้าย	- ท - ถ	- ช - ถ	- - - ช	- - - ถ	- - - ท	- ถ - ช	- - - -	- - - -

มือขวา	- ช - -	ช ช - ช	- - ช ช	- ช - ช	- ช - -	ช ช - ช
มือซ้าย	- ค - -	- - - ช	- - - -	- - - -	- ค - -	- - - ช

ขั้นตอนเครื่องหมาย *

ท่อน ๕ (เพลงจึงจกทอง ท่อน ๑)

มือขวา	- - - ช	- - ร ร	- - ค ค	- ร - -	- - - ช	- ร - ร	- ค - ค	- ร - -
มือซ้าย	- - - ร	- - ร -	- - ค -	- - - ช	- - - ร	- - ร -	- - ค -	- - - ช

มือขวา	- - - ช	- - ร ร	- ถ - -	ช ฟ - -	- - ร ร	- ร - ร	- ช - -	ร ร - ร
มือซ้าย	- - - ร	- - ร -	- - ช ฟ	- - ม ร	- - - -	- - - -	- ร - -	- - - ร

มือขวา	- - ร ร	- ร - ร	- ช - -	ร ร - ร	- - - ช	- - ร ร	- - ค ค	- ร - -
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ร - -	- - - ร	- - - ร	- - ร -	- - ค -	- - - ช

*

มือขวา	- - - ช	- - ร ร	- - ค ค	- ร - -	- - - ช	- - ร ร	- - - -	- - - ร
มือซ้าย	- - - ร	- - ร -	- - ค -	- - - ช	- - - ร	- - ร -	- - - ค	- - - -

มือขวา	- - - ม	- - ม -	ร ค - -	- - ท ค	- - ร ม	ช ม - -	ร ค - -	- - ท ค
มือซ้าย	- ค - -	- - - ร ค	- - ท ถ	ช ถ - -	- ค - -	- - ร ค	- - ท ถ	ช ถ - -

มือขวา	- - - -	- ค - ค	- ร - ร	- ค - ท	- - ท -	- ถ - -	- ช - ช	- - - ร
มือซ้าย	- - - ค	- - - -	- ฟ - ร	- ค - ท	- - - ถ	- - - ช	- - - ร	- - - ร

มือขวา	- - - -	- ค - ค	- ร - ร	- ค - ท	- - ค ค	- ร - ร	- ร ร ร	- - - ร
มือซ้าย	- - - ค	- - - -	- ฟ - ร	- ค - ท	- ค - -	- ร - ฟ	- ถ ช ฟ	- ร - -

มือขวา	- - - -	- ค - ค	- ร - ร	- ค - ท	- - ร ร	- ค - -	ท ท - -	ถ ถ - ช
มือซ้าย	- - - ค	- - - -	- ฟ - ร	- ค - ท	- ร - -	- ค - ท	- - - ถ	- - - ช

มือขวา	- - - -	- ช - ช	- - ร ม	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ฟ	- ม - ร	- - - ช
มือซ้าย	- - - - ช	- - - - -	- ค - -	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ค	- ท - ล	- - - ช

มือขวา	- - ล ท	- ร - ม	- ร - ค	- ท - ล	- ท - ล	- ช - ฟ	- ม - ร	- - - ช
มือซ้าย	- ช - -	- ร - ม	- ร - ค	- ท - ล	- ท - ล	- ช - ค	- ท - ล	- - - ช

มือขวา	- - ช ช	- ช - ช	- ช - -	ช ช - ช	- - ช ช	- ช - ช	- ช - -	ช ช - ช
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ค - -	- - - ช	- - - -	- - - -	- ค - -	- - - ช

กลับต้นตรงเครื่องหมาย *

ท่อน ๖ (เพลงจิ้งจอกทอง ท่อน ๒)

มือขวา	- ล - -	ช ล - ช	- ค - ค	- ค - ช	- ล - -	ช ล - ช	- - ท ท	- ล - ช
มือซ้าย	- - ช ฟ	- - - ร	- ช - -	ช - - ช	- - ช ฟ	- - - ร	- ท - -	- ล - ช

มือขวา	- - ช ช	- ช - ช	- ช - -	ช ช - ช	- - ช ช	- ช - ช	- ช - -	ช ช - ช
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ค - -	- - - ช	- - - -	- - - -	- ค - -	- - - ช

มือขวา	- ล - -	ช ล - ช	- ค - ค	- ค - ช	- ล - -	ช ล - ช	- - ท ท	- ล - ช
มือซ้าย	- - ช ฟ	- - - ร	- ช - -	ช - - ช	- - ช ฟ	- - - ร	- ท - -	- ล - ช

มือขวา	- - - -	- ฟ - ช	- ล - ช	- ค - ล	- - - -	- ฟ - ช	- ล - ช	- ฟ - ม
มือซ้าย	- - - -	- ฟ - ช	- ล - ช	- ค - ล	- - - -	- ฟ - ช	- ล - ช	- ฟ - ม

มือขวา	- - - -	- ค - ร	- ม - ร	- ช - ม	- - - -	- ค - ร	- ม - ร	- ค - ท
มือซ้าย	- - - -	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ท	- - - -	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ฟ

มือขวา	- - - -	- ช - ล	- ท - ล	- ร - ท	- - ร ม	- ช - ล	- ร - ท	- ล - ช
มือซ้าย	- - - -	- ช - ล	- ท - ล	- ร - ท	- ค - -	- ช - ล	- ร - ท	- ล - ช

มือขวา	- - ร ม	- ช - ล	- ช - ล	- ท - ค	- ท - ล	- ช - ฟ	- ม - ร	- - - ช
มือซ้าย	- ค - -	- ช - ล	- ช - ล	- ท - ค	- ท - ล	- ช - ฟ	- ม - ร	- - - ช

มือขวา	-- ลท	- ร - ม	- ร - ค	- ท - ล	- ท - ล	- ช - ฟ	- ม - ร	- - - ช
มือซ้าย	- ช - -	- ร - ม	- ร - ค	- ท - ล	- ท - ล	- ช - ฟ	- ม - ร	- - - ช

มือขวา	- - ชช	- ช - ช	- ช - -	ชช - ช	- - ชช	- ช - ช	- ช - -	ชช - ช
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ค - -	- - - ช	- - - -	- - - -	- ค - -	- - - ช

กลับต้น

(เพลงพระเจ้าลอยภาค ท่อน ๑)

มือขวา	- - - ค	- - - ร	- - - ม	- - - ช	- - ลท	- ล - ช	- ฟ - -	ฟ - - ล
มือซ้าย	- - - ช	- - - ล	- - - ท	- - - ช	- - - ท	- ล - ช	- ค - -	- มร - ล

มือขวา	- - - -	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ช	- - มร	- - - ม	- - ร -	- - ค ค
มือซ้าย	- - - -	- ท - ช	- ล - ช	- ท - ช	- - - -	- ม - -	- - คท	- - ค -

มือขวา	- - - ค	- - - ร	- - - ม	- - - ช	- - ลท	- ล - ช	- ฟ - -	ฟ - - ล
มือซ้าย	- - - ช	- - - ล	- - - ท	- - - ช	- - - ท	- ล - ช	- ค - -	- มร - ล

มือขวา	- - - -	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ช	- - มร	- - - ม	- - ร -	- - ค ค
มือซ้าย	- - - -	- ท - ช	- ล - ช	- ท - ช	- - - -	- ม - -	- - คท	- - ค -

(เพลงพระเจ้าลอยภาค ท่อน ๒)

มือขวา	- - ร ร	- - - ท	- ค - ร	- - ม ม	- - ชล	- - ชร	- ร - -	ค ร - ค
มือซ้าย	- - - ร -	- ล - -	- - - -	- - - ม -	- ม - -	ช ม - -	- - ลท	- - - ช

มือขวา	- - ร ร	- - - ท	- ค - ร	- - ม ม	- - ชล	- - ชร	- ร - -	ค ร - ค
มือซ้าย	- - - ร -	- ล - -	- - - -	- - - ม -	- ม - -	ช ม - -	- - ลท	- - - ช

(เพลงพระเจ้าลอยภาค ท่อน ๓)

มือขวา	- - ช ม	- - ม ม	- - ชล	- - ชร	- ม - ร	- - - ท	- ค - -	- คร - ค
มือซ้าย	- - - -	- ม - -	- ม - -	ช ม - -	- - - -	- ล - -	- ช - -	ท - - ช

มือขวา	- - ช ม	- - ม ม	- - ชล	- - ชร	- ม - ร	- - - ท	- ค - -	- คร - ค
มือซ้าย	- - - -	- ม - -	- ม - -	ช ม - -	- - - -	- ล - -	- ช - -	ท - - ช

มือขวา	- - ลท	- - คร	- - ชล	- - ชร	- ม - ร	- - - ท	- ค - -	- คร - ค
มือซ้าย	- ช - -	ลท - -	- ม - -	ช ม - -	- - - -	- ล - -	- ช - -	ท - - ช

มือขวา	- - ล ท	- - ด ร	- - ช ด	- - ช ร	- ม - ร	- - - ท	- ค - -	- ด ร - ค
มือซ้าย	- ช - -	ล ท - -	- ม - -	ช ม - -	- - - -	- ล - -	- ช - - -	ท - - ช

(เพลงพระเจ้าลอยภาค ท่อน ๔)

มือขวา	- ช ช	- - - ม	- ฟ - ช	- - ล ด	- - ฟ ฟ	- ช - ล	- ช - ฟ	- ม - ร
มือซ้าย	- - ช -	- ร - -	- - - -	- ล - -	- ฟ - -	- ช - ล	- ช - ฟ	- ม - ร

มือขวา	- ช ช	- - - ม	- ฟ - ช	- - ล ด	- - ฟ ฟ	- ช - ล	- ช - ฟ	- ม - ร
มือซ้าย	- - ช -	- ร - -	- - - -	- ล - -	- ฟ - -	- ช - ล	- ช - ฟ	- ม - ร

(เพลงพระเจ้าลอยภาค ท่อน ๕)

มือขวา	- - ม ม	- - ม ม	- - ร ม	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ม	- ช - -	ล ด - ช
มือซ้าย	- ม - -	- ม - -	- ค - -	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ท	- ช - ล	- - - ช

มือขวา	- - - -	- ม - ม	- - ร ม	- ช - ล	- ช - ค	- - ร ม	- ช - ม	- ร - ค
มือซ้าย	- - - ท	- - - -	- ค - -	- ช - ล	- ร - ค	- - - ม	- ม - ม	- ร - ค

มือขวา	- - ม ม	- - ม ม	- - ร ม	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ม	- ช - -	ล ด - ช
มือซ้าย	- ม - -	- ม - -	- ค - -	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ท	- ช - ล	- - - ช

มือขวา	- - - -	- ม - ม	- - ร ม	- ช - ล	- ช - ค	- - ร ม	- ช - ม	- ร - ค
มือซ้าย	- - - ท	- - - -	- ค - -	- ช - ล	- ร - ค	- - - ม	- ม - ม	- ร - ค

ชั้นเดี่ยว ทางเปลี่ยนอยู่ในเรื่องฝรั่งรำทำ ถอนมาจากฝั่งกลางพระฉิ่งเข้า

ท่อน ๑

มือขวา	- - ร ม	- ช - ล	- - ร ม	- ช - ล	- ช - ฟ	- ม - ร
มือซ้าย	- ค - -	- ช - ล	- ค - -	- ช - ล	- ช - ฟ	- ม - ร

โยน

มือขวา	- ม ร -	ร ม ร -	- ม ร -	ร ม ร -	- ม ร -	ร ม ร -	ร ม ร ร	- - - ร
มือซ้าย	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- ร - -

กลับต้น

มือขวา	- - - -	- - ร ม	- - - -	- - ร ม	- ร - ม	- - - ช	- - ล ด	- ช - ม
มือซ้าย	- ล - ท	- ค - -	- ล - ท	- ค - -	- ล - ท	- ช - -	- ล - -	- ช - ท

มือขวา	- ร - ช	- - ด ด	- ช - ม	- ร - ด	- ช - ม	- ร - ช	- - ด ด	- ช - ม
มือซ้าย	- ด - ช	- ด - -	- ช - ท	- ด - ด	- ช - ท	- ด - ช	- ด - -	- ช - ท

มือขวา	- ร - ช	- - ด ด	- ช - ม	- ร - ด	- ช - ม	- ร - ช
มือซ้าย	- ด - ช	- ด - -	- ช - ท	- ด - ด	- ช - ท	- ด - ช

โยน

มือขวา	- ด ช -	ช ด ช -	- ด ช -	ช ด ช -	- ด ช -	ช ด ช -	ช ด ช ช	- - - ช
มือซ้าย	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ค	- ช - -

ท่อน ๒

มือขวา	- ช ช	- ช - -	- - ช ด	ท ค ด -	ท ด - -	- - - ช	- ด - -	- ท - -
มือซ้าย	- - ช -	- - - ม	ร ม - -	- - ท ด	- - ช ม	- ร - -	- - ช ม	- - ด ช

มือขวา	- - ท ท	- - ท -	- ช - -	- - ช ด	ท ค ด -	ท ด - -	- - - ช	- ด - -
มือซ้าย	- - ท -	- - - ด ช	- - - ม	ร ม - -	- - ท ด	- - ช ม	- ร - -	- - ช ม

มือขวา	- - ด ท	- - ค ร	- ม - -	- ม - -	- - - ค	- - ค ร	ม ร - -	- ช - -
มือซ้าย	- ช - -	ด ท - -	- - ร ค	- - ร ค	- ด - ช	- ด - -	- - ค ด	- - ม ร

มือขวา	ม ช - ค	- ม - -	- - - ค	- - ค ร	ม ร - -	- ช - ร	- ค - -	ด ช - ช
มือซ้าย	- - - ช	- - ร ค	- ด - ช	- ด - -	- - ค ด	- ร - ร	- ค - -	- - ม ร

มือขวา	- - - ร	- ค - ด	- ช - ร	- ค - -	ด ช - ช	- - - ร	- ค - -	ด ช - ช
มือซ้าย	- - - ร	- ค - ด	- ร - ร	- ค - -	- - ม ร	- - - ร	- ค - -	- - ม ร

มือขวา	- - - ร	- ค - ด	- ช - ร	- ค - -	ด ช - ช
มือซ้าย	- - - ร	- ค - ด	- ร - ร	- ค - -	- - ม ร

โยน

มือขวา	- ด ช -	ช ด ช -	- ด ช -	ช ด ช -	- ด ช -	ช ด ช -	ช ด ช ช	- - - ช
มือซ้าย	- - - ค	- - - ช	- - - ค	- - - ช	- - - ค	- - - ช	- - - ค	- ช - -

ท่อน ๓ เพลงอยู่ในพระฉันทน์แบบคัค

มือขวา	- ล - ท	- ม - ร	- ช - ฬ	- ม - ร	- - ทท	- ล - ช	- - - ช	- ช - ช
มือซ้าย	- ม - ฬ	- ม - ร	- ร - ค	- ท - ล	- ท - -	- ล - ช	- ร - -	ร - - ร

มือขวา	- ล - ท	- ม - ร	- ช - ฬ	- ม - ร	- - ทท	- ล - ช
มือซ้าย	- ม - ฬ	- ม - ร	- ร - ค	- ท - ล	- ท - -	- ล - ช

สร้อย

มือขวา	- - ชช	- ม - ล	- ช - ท	- ร - ค	- - ร ม	ช ม - -	ร ค - -	ท ล - -
มือซ้าย	- ช - -	- ท - ล	- ช - ท	- ล - ช	- ค - -	- - ร ค	- - ท ล	- - ช ร

มือขวา	- - ท -	- - - ม	- - ทท	- ล - ช	- - ท -	ท ล - -	- - ทท	- ล - ช
มือซ้าย	- - ลช	- ร - -	- ท - -	- ล - ช	- - ลช	- - ช ม	- ท - -	- ล - ช

กลับคั่น

ท่อน ๔

มือขวา	ท ล - -	- ช - -	- ช - -	- ช - ล	- - ล -	- ช - ช
มือซ้าย	- - ชร	- - - ร	- - - ร	- - - -	- - ชร	- - - ร

มือขวา	ท ล - -	- ช - -	- ช - -	- ช - ล	- - ล -	- ช - ช
มือซ้าย	- - ชร	- - - ร	- - - ร	- - - -	- - ชร	- - - ร

มือขวา	- - ลท	ร ม - ร	- - ทท	- ล - ช	- - ลท	ร ม - ร	- - ทท	- ล - ช
มือซ้าย	- ช - -	ร ม - ร	- ท - -	- ล - ช	- ช - -	ร ม - ร	- ท - -	- ล - ช

สร้อย

มือขวา	- - ชช	- ม - ล	- ช - ท	- ร - ค	- - ร ม	ช ม - -	ร ค - -	ท ล - -
มือซ้าย	- ช - -	- ท - ล	- ช - ท	- ล - ช	- ค - -	- - ร ค	- - ท ล	- - ช ร

มือขวา	- - ท -	- - - ม	- - ทท	- ล - ช	- - ท -	ท ล - -	- - ทท	- ล - ช
มือซ้าย	- - ลช	- ร - -	- ท - -	- ล - ช	- - ลช	- - ช ม	- ท - -	- ล - ช

กลับคั่น

ท่อน ๕

มือขวา	- ล - -	ซ ซ - -	- ค - ล	- ซ - ฟ	- ล - -	ซ ซ - -	- ค - ล	- ซ - ฟ
มือซ้าย	- ล - ซ	- - - -	- ค - ล	- ซ - ฟ	- ล - ซ	- - - -	- ค - ล	- ซ - ฟ

มือขวา	- ซ - -	ฟ ฟ - -	- ล - -	ซ ฟ - -	- ซ - -	ฟ ฟ - -	- ล - -	ซ ฟ - -
มือซ้าย	- ซ - ฟ	- - - -	- - ซ ฟ	- - ม ร	- ซ - ฟ	- - - -	- - ซ ฟ	- - ม ร

มือขวา	- - ท ท	- - ท ท	- - ล ท	ร ม - ร	- - ท ท	- - ท ท	- - ล ท	ร ม - ร
มือซ้าย	- ท - -	- ท - -	- ซ - -	ร ม - ร	- ท - -	- ท - -	- ซ - -	ร ม - ร

มือขวา	- - ท ท	- ล - ซ	- ท ล ซ	- - ร ร
มือซ้าย	- ท - -	- ล - ซ	- ท ล ซ	- ล - -

มือขวา	- ม ร -	ร ม ร ร	- ม ร -	ร ม ร ร	- ม ร -	ร ม ร ร	ร ม ร ร	- - - ร
มือซ้าย	- - - ซ	- - - ร	- - - ซ	- - - ร	- - - ซ	- - - ร	- - - ซ	- ร - -

กลับต้น

ท่อน ๖

มือขวา	- - ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ม	- - ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ม
มือซ้าย	- ร - -	- ล - -	- ล - ล	- - - ท	- ร - -	- ล - -	- ล - ล	- - - ท

มือขวา	- - ร ม	ฟ ซ - ฟ	- ล - -	ซ ฟ - -	- - ร ม	ฟ ซ - ฟ	- ล - -	ซ ฟ - -
มือซ้าย	- ค - -	- - - ค	- - ซ ฟ	- - ม ร	- ค - -	- - - ค	- - ซ ฟ	- - ม ร

มือขวา	- - ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ม	- - ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ม
มือซ้าย	- ร - -	- ล - -	- ล - ล	- - - ท	- ร - -	- ล - -	- ล - ล	- - - ท

มือขวา	- - ร ม	ฟ ซ - ฟ	- ล - -	ซ ฟ - -	- - ร ม	ฟ ซ - ฟ	- ล - -	ซ ฟ - -
มือซ้าย	- ค - -	- - - ค	- - ซ ฟ	- - ม ร	- ค - -	- - - ค	- - ซ ฟ	- - ม ร

มือขวา	- ซ ล ซ	- ซ ล ซ	- ล ซ -	ร ม ฟ ซ	- ซ ล ซ	- ซ ล ซ	- ค - ล	- ซ - ฟ
มือซ้าย	ซ - - -	ซ - - -	ซ - - ค	- - - ซ	ซ - - -	ซ - - -	- ค - ล	- ซ - ฟ

มือขวา	- ม --	ร ร - ม	- ฟ - ช	- ล - ช	- ม --	ร ร - ม	- ฟ - ช	- - ฟ ฟ
มือซ้าย	- ท - ล	- - - ท	- ค - ร	- ม - ร	- ท - ล	- - - ท	- ค - ร	- ค - -

มือขวา	- ม --	ร ร - ม	- ฟ - ช	- ล - ช	- ม --	ร ร - ม	- ฟ - ช	- - ฟ ฟ
มือซ้าย	- ท - ล	- - - ท	- ค - ร	- ม - ร	- ท - ล	- - - ท	- ค - ร	- ค - -

มือขวา	- - ล ล	- - ล ล	- - ช ช	- - ฟ ฟ	- - ล ล	- - ล ล	- - ช ช	- - ฟ ฟ
มือซ้าย	- ล - -	- ล - -	- ช - -	- ฟ - -	- ล - -	- ล - -	- ช - -	- ฟ - -

มือขวา	- ม --	ร ร - ม	- ฟ - ช	- ล - ช	- ม --	ร ร - ม	- ฟ - ช	- - ฟ ฟ
มือซ้าย	- ท - ล	- - - ท	- ค - ร	- ม - ร	- ท - ล	- - - ท	- ค - ร	- ค - -

มือขวา	- ม --	ร ร - ม	- ฟ - ช	- ล - ช	- ม --	ร ร - ม	- ฟ - ช	- - ฟ ฟ
มือซ้าย	- ท - ล	- - - ท	- ค - ร	- ม - ร	- ท - ล	- - - ท	- ค - ร	- ค - -

มือขวา	- - ล ล	- - ล ล	- - ช ช	- - ฟ ฟ	- - ล ล	- - ล ล	- - ช ช	- - ฟ ฟ
มือซ้าย	- ล - -	- ล - -	- ช - -	- ฟ - -	- ล - -	- ล - -	- ช - -	- ฟ - -

มือขวา	- ม --	ร ร - ม	- ฟ - ช	- ล - ช	- ม --	ร ร - ม	- ฟ - ช	- - ฟ ฟ
มือซ้าย	- ท - ล	- - - ท	- ค - ร	- ม - ร	- ท - ล	- - - ท	- ค - ร	- ค - -

มือขวา	- ม --	ร ร - ม	- ฟ - ช	- ล - ช	- ม --	ร ร - ม	- ฟ - ช	- - ฟ ฟ
มือซ้าย	- ท - ล	- - - ท	- ค - ร	- ม - ร	- ท - ล	- - - ท	- ค - ร	- ค - -

แขกมัคคีนหมู

ท่อน ๑

มือขวา	ค - ช -	ช - ช -	ช - ม ร	- - - -	ค - ช -	ช - ช -	ช - ม ร	- - - -
มือซ้าย	ค ค - ม	- ร - ม	- ค - -	ค ช - -	ค ค - ม	- ร - ม	- ค - -	ค ช - -

มือขวา	ร ร ม ร	- - ม ร	- - ร ร	ม ร - -	ม ร - -	- ร ม ล ช
มือซ้าย	- ร - -	ค ช - -	ค ช ร -	- - ค ช	- - ค ช	ค - - ล ช

มือขวา	ช ล ช -	ช ล ช -	ช ล ช -	ช ล ช -	ช ล ช -	ช ล ช -	ช ล ช ช	- - - ช
มือซ้าย	- - - ค	- - - ช	- - - ค	- - - ช	- - - ค	- - - ช	- - - ค	- ช - -

มือขวา	ค-ช-	ช-ช-	ช-มร	- - - -	ค-ช-	ช-ช-	ช-มร	- - - -
มือซ้าย	คค-ม	- ร -ม	- ค - -	คช - -	คค-ม	- ร -ม	- ค - -	คช - -

มือขวา	ร ร มร	- - มร	- - รร	ม ร - -	ม ร - -	- ร ม คช
มือซ้าย	- ร - -	คช - -	คช ร -	- - คช	- - คช	ค - - คช

มือขวา	ช ล ช-	ช ล ช-	ช ล ช-	ช ล ช-	ช ล ช-	ช ล ช-	ช ล ชช	- - - ช
มือซ้าย	- - - ค	- - - ช	- - - ค	- - - ช	- - - ค	- - - ช	- - - ค	- ช - -

มือขวา	- - ทค	ร ม ฟช	ช ล ช	- - ฟช	- - ทค	ร ม ฟช	ช ล ช	- - ฟช
มือซ้าย	ช ล - -	- - - -	ฟม - -	ฟ ม - -	ช ล - -	- - - -	ฟม - -	ฟ ม - -

มือขวา	- - ล -	ช ม-ช	- ม - -	ม ร - -	คค ทค	- - ลช	- ม - -	ม ร - -
มือซ้าย	- ล - -	- - ช -	ค - รค	- - คค	- ล - -	ช ม - ร	ค - รค	- - คค

มือขวา	- ค - ร	ค - - ค	- ร - -	- ค - -	- - คม	- - - -
มือซ้าย	- ช - -	- ช - -	- - คช	- ช - -	คท - -	รคทค

มือขวา	- - ล ล	- ล - -	ล ล - ล	- ล - ค	- - คค	- ค - -	คค-ค	- ค - ร
มือซ้าย	- - ล -	ม - - -	- - ม -	ม - - ช	- - ค -	ช - - -	- - ช -	ช - - ล

มือขวา	- - ร ร	- ร - -	ร ร - ร	- ร - ม	- - ม ม	- ม - -	ม ม - ม	- - - ม
มือซ้าย	- - ร -	ล - - -	- - ล -	ล - - ท	- - ม -	ท - - -	- - ท -	- ท - -

มือขวา	- - ล -	ช ม-ช	- ม - -	ม ร - -	คค ทค	- - ลช	- ม - -	ม ร - -
มือซ้าย	- ล - -	- - ช -	ค - รค	- - คค	- ล - -	ช ม - ร	ค - รค	- - คค

มือขวา	- ค - ร	ค - - ค	- ร - -	- ค - -	- - คม	- - - -
มือซ้าย	- ช - -	- ช - -	- - คช	- ช - -	คท - -	รคทค

มือขวา	- - ท ล	ท ร - ร	- - ท ล	ท ร - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - ช

มือขวา	- ท - -	ล ท ค ร	- ม - -	ร ท - -	- ท - -	ล ท ค ร	- ม - -	ร ท - -
มือซ้าย	- - ล ช	- - - ล	- - ร ท	- - ล ช	- - ล ช	- - - ล	- - ร ท	- - ล ช

มือขวา	ท - ล ท	ค ม - -	ช พ - -	ม ร - ช	- - ช ล	ท ค - ท	ท ล - -	ท ล - ช
มือซ้าย	- ช - -	- - ร ค	- - ม ร	- - ค	ร ม - -	- - ท	- - ช ม	- - ช ม

มือขวา	- ช ล ท	ค ร ม -	ม ร - ร	- - - -
มือซ้าย	ร - - -	- - ร	- - ค -	ค ท ล ช

มือขวา	- ท - ช	- ท - ล	- ช - ม	- ร - ช	- ท - ร	- ท - ล	- ช - ม	- ร - ช
มือซ้าย	- ท - ช	- ท - ล	- ช - ท	- ล - ช	- ท - ร	- ท - ล	- ช - ท	- ล - ช

มือขวา	ช ล ช -	ช ล ช -	ช ล ช -	ช ล ช -	ช ล ช -	ช ล ช -	ช ล ช ช	- - - ช
มือซ้าย	- - - ค	- - - ช	- - - ค	- - - ช	- - - ค	- - - ช	- - - ค	- ช - -

กลับคั่น

ท่อน ๒

มือขวา	- ค - -	ช ช - ช	- ค - -	ช ช - ช	- ค - -	ช ช - ช	- ค - -	ช ช - ช
มือซ้าย	- ช - ช	- - ม -	- ช - ช	- - ม -	- ช - ช	- - ม -	- ช - ช	- - ม -

มือขวา	ช ล ช -	ช ล ช -	ช ล ช -	ช ล ช -	ช ล ช -	ช ล ช -	ช ล ช ช	- - - ช
มือซ้าย	- - - ค	- - - ช	- - - ค	- - - ช	- - - ค	- - - ช	- - - ค	- ช - -

มือขวา	- ค - -	ช ช - ช	- ค - -	ช ช - ช	- ค - -	ช ช - ช	- ค - -	ช ช - ช
มือซ้าย	- ช - ช	- - ม -	- ช - ช	- - ม -	- ช - ช	- - ม -	- ช - ช	- - ม -

มือขวา	ช ล ช -	ช ล ช -	ช ล ช -	ช ล ช -	ช ล ช -	ช ล ช -	ช ล ช ช	- - - ช
มือซ้าย	- - - ค	- - - ช	- - - ค	- - - ช	- - - ค	- - - ช	- - - ค	- ช - -

มือขวา	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ช	- ล - ช	- - ท -	ร ล - ท
มือซ้าย	- - ช -	- - ช -	- - ช -	- - ช -	- ท - -	ร ล - ท

มือขวา	- ค ท -	ท ค ท -	- ค ท -	ท ค ท -	- ค ท -	ท ค ท -	ท ค ท ท	- - - ท
มือซ้าย	- - - ม	- - - ท	- - - ม	- - - ท	- - - ม	- - - ท	- - - ค	- ท - -

มือขวา	- ม - ช	- ล - ช	- - ท-	รล-ท	- - - -	- ค-ท	- ค-ท	ชล - ช
มือซ้าย	- - ช-	- - ช -	- ท - -	รล-ท	- - - -	ค-ท	ค-ท	ฟ - ช-

มือขวา	- ช - -	- ค-ท	- ค-ท	ชล - ช	- ค-ท	- ร-ค	- ม-ร	- ค-ท
มือซ้าย	- ค - -	ค-ท	ค-ท	ฟ - ช-	ค-ท	-ร-ค	-ม-ร	ค-ท

มือขวา	- ค-ท	ชล - ช	- ค-ท	- ร-ค	- ม-ร	- ค-ท	- ค-ท	ชล - ช
มือซ้าย	ค-ท	ฟ - ช-	ค-ท	-ร-ค	-ม-ร	ค-ท	ค-ท	ฟ - ช-

มือขวา	- - ช	รม ชล	ทลชม	-ร-ช	-ท-ร	-ท-ล	-ช-ม	-ร-ช
มือซ้าย	-ช- -	ค- ชล	ทลชท	-ล-ช	-ท-ร	-ท-ล	-ช-ท	-ล-ช

มือขวา	ช ล ช-	ชลช-	ช ล ช-	ชลช-	ช ล ช-	ชลช-	ชลชช	- - - ช
มือซ้าย	- - -ค	- - -ช	- - -ค	- - -ช	- - -ค	- - -ช	- - -ค	- ช - -

กลับคืน

เพลง (ไม่สามารถสืบค้นชื่อได้)

ท่อน ๑

มือขวา	- ท - -	-ลท-ล	- - มม	-ช-ล	-ร-ท	-ล-ช
มือซ้าย	- ฟ - -	ช - ม	- - -ม	-ร-ม	-ร-ท	-ล-ช

มือขวา	- ท - -	-ลท-ล	- - มม	-ช-ล	-ร-ท	-ล-ช
มือซ้าย	- ฟ - -	ช - ม	- - -ม	-ร-ม	-ร-ท	-ล-ช

มือขวา	- ม - ล	- ช - ม	- ช - -	-ลท-ล	-ร-ท	-ล-ช
มือซ้าย	- ท- ล	- ช- ท	- ร- -	ช - ม	-ร-ท	-ล-ช

มือขวา	- ม - ล	- ช - ม	- ช - -	-ลท-ล	-ร-ท	-ล-ช
มือซ้าย	- ท- ล	- ช- ท	- ร- -	ช - ม	-ร-ท	-ล-ช

มือขวา	- - - -	- มม -	-ร-ท	-ล-ช	- - - -	- มม -	-ร-ท	-ล-ช
มือซ้าย	- ร- -	- - ม -	-ร-ท	-ล-ช	- ร- -	- - ม -	-ร-ท	-ล-ช

มือขวา	- ม - ล	- ช - ม	- ท - -	-ลท-ล	- - มม	-ช-ล	-ร-ท	-ล-ช
มือซ้าย	- ท- ล	- ช- ท	- ฟ- -	ช - ม	- ท- -	-ช-ล	-ร-ท	-ล-ช

มือขวา	- ท --	-ลท-ล	-- มม	-ช-ล	-ร-ท	-ล-ช
มือซ้าย	-ท--	ช-ม	---ม	-ร-ม	-ร-ท	-ล-ช

มือขวา	-ม-ล	-ช-ม	-ช--	-ลท-ล	-ร-ท	-ล-ช
มือซ้าย	-ท-ล	-ช-ท	-ร--	ช-ม	-ร-ท	-ล-ช

มือขวา	-ม-ล	-ช-ม	-ช--	-ลท-ล	-ร-ท	-ล-ช
มือซ้าย	-ท-ล	-ช-ท	-ร--	ช-ม	-ร-ท	-ล-ช

มือขวา	----	-มม-	-ร-ท	-ล-ช	----	-มม-	-ร-ท	-ล-ช
มือซ้าย	-ร--	--ม-	-ร-ท	-ล-ช	-ร--	--ม-	-ร-ท	-ล-ช

มือขวา	-ม-ล	-ช-ม	-ร-ช	-ท-ล	-ร-ช	-ท-ล	-ร-ค	-ท-ล
มือซ้าย	-ท-ล	-ช-ท	-ล-ช	-ท-ล	-ล-ช	-ท-ล	-ร-ค	-ท-ล

มือขวา	-ร-ค	-ท-ล	-ร-ช	-ท-ล	-ร-ช	-ท-ล	-ร-ค	-ท-ล
มือซ้าย	-ร-ค	-ท-ล	-ล-ช	-ท-ล	-ล-ช	-ท-ล	-ร-ค	-ท-ล

มือขวา	-ร-ค	-ท-ล
มือซ้าย	-ร-ค	-ท-ล

กลับคืนในตัวเอง

ท่อน ๒ (ท่อนที่ ๑ ในเพลงถึงตามท่อน)

มือขวา	-ร-ช	--ลท	-ล-ท	-ค-ร	-ม-ม	-ร--	ทท--	ลล-ช
มือซ้าย	-ล-ช	--ท	-ล-ท	-ค-ร	-ช-ม	-ร-ท	---ล	---ช

มือขวา	-ร-ช	--ลท	-ล-ท	-ค-ร	-ม-ม	-ร--	ทท--	ลล-ช
มือซ้าย	-ล-ช	--ท	-ล-ท	-ค-ร	-ช-ม	-ร-ท	---ล	---ช

มือขวา	----	-ร-ม-ช	-ท-ร	-ท-ล	----	-ร-ม-ช	-ช--	ลล-ช
มือซ้าย	-ท--	ค--ช	-ท-ร	-ท-ล	-ท--	ค--ช	-ช-ล	---ช

มือขวา	- - - -	-ร ม -ช	- ท -ร	- ท -ล	- - - -	-ร ม -ช	- ช - -	ล ล -ช
มือซ้าย	- ท - -	ค - -ช	- ท -ร	- ท -ล	- ท - -	ค - -ช	-ช -ล	- - -ช

กลับค้ำ

ท่อน ๓ (ท่อนที่ ๒ ของเพลงถึงสามท่อน)

มือขวา	- - ท -	ล ช - ล	- - ท -	ล ช - ล	- - ท -	ล ช - ล	- ร - ท	- ล - ช
มือซ้าย	- ท - -	ล ช - ล	- ท - -	ล ช - ล	- ท - -	ล ช - ล	- ร - ท	- ล - ช

มือขวา	- - ท -	ล ช - ล	- - ท -	ล ช - ล	- - ท -	ล ช - ล	- ร - ท	- ล - ช
มือซ้าย	- ท - -	ล ช - ล	- ท - -	ล ช - ล	- ท - -	ล ช - ล	- ร - ท	- ล - ช

มือขวา	- - - -	-ร ม -ช	- ท -ร	- ท -ล	- - - -	-ร ม -ช	- ช - -	ล ล -ช
มือซ้าย	- ท - -	ค - -ช	- ท -ร	- ท -ล	- ท - -	ค - -ช	-ช -ล	- - -ช

มือขวา	- - - -	-ร ม -ช	- ท -ร	- ท -ล	- - - -	-ร ม -ช	- ช - -	ล ล -ช
มือซ้าย	- ท - -	ค - -ช	- ท -ร	- ท -ล	- ท - -	ค - -ช	-ช -ล	- - -ช

กลับค้ำ

ท่อน ๔ (ท่อนที่ ๓ ของเพลงถึงสามท่อน)

มือขวา	- - ร ค	- - - ล	- - ร ค	- - - ล	- - ร ค	- - ท ค	- - ร ค	- - ร -
มือซ้าย	- - - -	ท ล ช -	- - - -	ท ล ช -	- - - -	ท ล - -	ท ล - -	ท ล - ช

มือขวา	- - ร ค	- - - ล	- - ร ค	- - - ล	- - ร ค	- - ท ค	- - ร ค	- - ร -
มือซ้าย	- - - -	ท ล ช -	- - - -	ท ล ช -	- - - -	ท ล - -	ท ล - -	ท ล - ช

มือขวา	- - - -	-ร ม -ช	- ท -ร	- ท -ล	- - - -	-ร ม -ช	- ช - -	ล ล -ช
มือซ้าย	- ท - -	ค - -ช	- ท -ร	- ท -ล	- ท - -	ค - -ช	-ช -ล	- - -ช

มือขวา	- - - -	-ร ม -ช	- ท -ร	- ท -ล	- - - -	-ร ม -ช	- ช - -	ล ล -ช
มือซ้าย	- ท - -	ค - -ช	- ท -ร	- ท -ล	- ท - -	ค - -ช	-ช -ล	- - -ช

กลับค้ำ

เพลงถึงช้างประสานงา

ท่อน ๑

มือขวา	- - - -	ร - ร ร	- - - -	ม - ม ม	- - - -	ช - ช ช	- ล - -	ท ท - ล
มือซ้าย	- - - -	- ร - -	- - - -	- ม - -	- - - -	- ช - -	- ล - ท	- - - ล

มือขวา	- - - -	ร - รร	- - - -	ม - มม	- - - -	ช - ชช	- ล - -	ทท - ล
มือซ้าย	- - - -	- ร - -	- - - -	- ม - -	- - - -	- ช - -	- ล - ท	- - - ล

มือขวา	- ม - -	รร - ช	- ล ช -	ชม - -	- ร - -	- ร - ค	- - ช -	ล ท - ล
มือซ้าย	- ม - ร	- ล - ช	- - - ม	- - รค	- - ลท	ค - - ช	- ช - -	- ท - ล

มือขวา	- ม - -	รร - ช	- ล ช -	ชม - -	- ร - -	- ร - ค	- - ช -	ล ท - ล
มือซ้าย	- ม - ร	- ล - ช	- - - ม	- - รค	- - ลท	ค - - ช	- ช - -	- ท - ล

มือขวา	- ฟ - -	- ม - -	ฟ - มฟ	- - ชล	- - ร -	ทล - -	- - มฟ	- - ชล
มือซ้าย	- ฟ - ม	- - - -	- ร - -	มฟ - -	- ท - ล	- - ชฟ	มร - -	มฟ - -

มือขวา	- - ร -	- - ร -	ทล - -	- ล - -	ชม - -	- - คร	มร - -
มือซ้าย	- ท - ล	- ท - ล	- - ชม	- - ชม	- - รค	- ล - -	- - คล

มือขวา	- ฟ - -	- ม - -	ฟ - มฟ	- - ชล	- - ร -	ทล - -	- - มฟ	- - ชล
มือซ้าย	- ฟ - ม	- - - -	- ร - -	มฟ - -	- ท - ล	- - ชฟ	มร - -	มฟ - -

มือขวา	- - ร -	ทล - -	- ล - -	ชม - -	- - คร	มร - -
มือซ้าย	- ท - ล	- - ชม	- - ชม	- - รค	- ล - -	- - คล

มือขวา	- ช - -	- ม - -	- - คร	มร - -	- ช - -	- ม - -	- - คร	มร - -
มือซ้าย	- ช - ม	- - - -	- ล - -	- - คล	- ช - ม	- - - -	- ล - -	- - คท

มือขวา	- - ลท	- - คร	ช - ช -	ช - ช -	- ร - ร	- ท - -
มือซ้าย	ลช - -	ลท - -	- ม - ร	- ม - ร	- ล - -	ช ล - ล

มือขวา	- - ลท	- - คร	ช - ช -	ช - ช -	- ร - -	ค ร - ค
มือซ้าย	- ช - -	ลท - -	- ม - ร	- ม - ร	- - ลท	- - - ช

มือขวา	- - รม	ชม - -	รค - -	- ร - ทค	- ม - ร	- - คค	- ร - ม	- ช - ล
มือซ้าย	- ค - -	- - รค	- - ทล	- ล - ช	- ท - ล	- ช - -	- ล - ท	- ช - ล

มือขวา	- ท ล -	ล ท ล -	- ท ล -	ล ท ล -	- ท ล -	ล ท ล -	ล ท ล ล	- - - ล
มือซ้าย	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- ล - -

กลับต้น

ทอน ๒

มือขวา	- - ล -	ท-ท -	-ม - -	-ร ม ช	- - ล -	ท-ท -	-ม - ร	-ค - ร
มือซ้าย	- ล - -	- ล - ช	- ร - -	ค- - ช	- ล - -	- ล - ช	- ท - ล	- ช - ล

มือขวา	- - ล -	ท-ท -	-ม - -	-ร ม ช	- - ล -	ท-ท -	-ม - ร	-ค - ร
มือซ้าย	- ล - -	- ล - ช	- ร - -	ค- - ช	- ล - -	- ล - ช	- ท - ล	- ช - ล

มือขวา	- - ช -	- - ช -	-ร - -	-ค - ร	- - ช -	- - ช -	-ร - -	ค ร - ค
มือซ้าย	- ม - ร	- ม - ร	- ค - ล	- ช - ล	- ม - ร	- ม - ร	- ค - ล	- - - ช

มือขวา	- - ช -	- - ช -	-ร - -	-ค - ร	- - ช -	- - ช -	-ร - -	ค ร - ค
มือซ้าย	- ม - ร	- ม - ร	- ค - ล	- ช - ล	- ม - ร	- ม - ร	- ค - ล	- - - ช

มือขวา	-ร - -	ค ร - ค	-ค ร - ค	-ค - -	-ร - -	ค ร - ค	-ค ร - ค	-ค - -
มือซ้าย	-ค - ล	- - - ช	ล - - ช	-ช - -	-ค - ล	- - - ช	ล - - ช	-ช - -

มือขวา	-ค - ร	-ม - ร	-ค - ร	-ม - ช	-ค - ร	-ม - ร	-ช - ม	-ร - ค
มือซ้าย	-ช - ล	-ท - ล	-ช - ล	-ท - ร	-ช - ล	-ท - ล	-ช - ท	-ล - ช

มือขวา	-ค - ร	-ม - ร	-ค - ร	-ม - ช	-ค - ร	-ม - ร	-ช - ม	-ร - ค
มือซ้าย	-ช - ล	-ท - ล	-ช - ล	-ท - ร	-ช - ล	-ท - ล	-ช - ท	-ล - ช

มือขวา	-ร - -	ค ร - ค	-ค ร - ค	-ค - -	-ร - -	ค ร - ค	-ค ร - ค	-ค - -
มือซ้าย	-ค - ล	- - - ช	ล - - ช	-ช - -	-ค - ล	- - - ช	ล - - ช	-ช - -

มือขวา	-ม - ร	- - ค ค	-ร - ม	-ช - ล
มือซ้าย	-ท - ล	-ช - -	-ล - ท	-ช - ล

มือขวา	- ท ล -	ล ท ล -	- ท ล -	ล ท ล -	- ท ล -	ล ท ล -	ล ท ล ล	- - - ล
มือซ้าย	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- ล - -

กลับต้น

เพลงฉิ่งมุล่ง

ท่อน ๑

มือขวา	-----	-- คค	-- มร	--- ค	- ล - ช	- ฟ - ม	- ร - ช
มือซ้าย	-----	- ค --	- ร --	ค ล - ช	- ล - ช	- ฟ - ท	- ล - ช

มือขวา	-----	-- คค	-- มร	--- ค	- ล - ช	- ฟ - ม	- ร - ช
มือซ้าย	-----	- ค --	- ร --	ค ล - ช	- ล - ช	- ฟ - ท	- ล - ช

มือขวา	-----	-- รร	- ฟ - ช	-- ลล	ค ล --	ช ฟ --	- ฟ ชล
มือซ้าย	-----	- ล --	- ฟ - ช	- ล --	-- ช ฟ	-- มร	ค - - ล

มือขวา	-----	-- รร	- ฟ - ช	-- ลล	ค ล --	ช ฟ --	- ฟ ชล
มือซ้าย	-----	- ล --	- ฟ - ช	- ล --	-- ช ฟ	-- มร	ค - - ล

มือขวา	-----	-- คค	- มรค	- ล - ค	- ล - -	ค ค - ร	- มรค	- ล - ช
มือซ้าย	-----	- ค --	- มรค	- ม - ค	- ม - ค	--- ร	- มรค	- ล - ช

มือขวา	- ล --	ช ฟ --	- ฟ - ช	-- ลล
มือซ้าย	-- ช ฟ	-- มร	- ฟ - ช	- ล --

มือขวา	-----	-- คค	- มรค	- ล - ค	- ล - -	ค ค - ร	- มรค	- ล - ช
มือซ้าย	-----	- ค --	- มรค	- ม - ค	- ม - ค	--- ร	- มรค	- ล - ช

มือขวา	- ล --	ช ฟ --	- ฟ - ช	-- ลล
มือซ้าย	-- ช ฟ	-- มร	- ฟ - ช	- ล --

มือขวา	-- รร	-- ลล	- ช ฟ ช	-- ลล	- มรค	-- ลล	- ช ฟ ช	-- ฟ ฟ
มือซ้าย	- ร --	- ล --	ช - ฟ ช	- ล --	- มรค	- ล --	ช - ฟ ช	- ฟ - -

มือขวา	- ช - ช	- ม - -
มือซ้าย	- ช - -	ค ร - ร

มือขวา	-- รร	-- ลล	- ช ฟ ช	-- ลล	- มรค	-- ลล	- ช ฟ ช	-- ฟ ฟ
มือซ้าย	- ร --	- ล --	ช - ฟ ช	- ล --	- มรค	- ล --	ช - ฟ ช	- ฟ - -

มือขวา	- ช - ช	- ม - -
มือซ้าย	- ช - -	ค ร - ร

กลับคืน

ท่อน ๒

มือขวา	- - - -	ค - คค	- - ม -	- - - ค	- - ร ม	- - ฟช	- ล - -	ชฟ - -
มือซ้าย	- - - -	- ช - -	- - รค	- ล - ช	- ค - -	ร ม - -	ฟ - ชฟ	- - มร

มือขวา	- - รร	- - คค	- - ม -	- - - ค	- - ร ม	- - ฟช	- ล - -	ชฟ - -
มือซ้าย	- ล - -	- ช - -	- - รค	- ล - ช	- ค - -	ร ม - -	ฟ - ชฟ	- - มร

มือขวา	- - - ร ม	- ล - ช	- - ช -	มร - -	มร - ฟ	- ฟชล	ร ร - ชฟ	- - - ร
มือซ้าย	- - ค -	- ล - ช	- ม - ร	- - ค ล	- ค - -	ม - - -	- ค - -	- มรค

มือขวา	- - - ร ม	- ล - ช	- ล - ร	- ค - ล	- ช - ค	- - ร ม	- ม - -	ม ม - ร
มือซ้าย	- - ค -	- ล - ช	- ม - ร	- ค - ม	- ร - ค	- - - ม	- ช - ม	- - - ร

มือขวา	- - รร	- - ลล	คค - -	ชฟ - -	ช - ร ม	ฟช - ฟ	- ช - ช	- ม - -
มือซ้าย	- ล - -	- ล - -	- - ชฟ	- - มร	- ค - -	- - - ค	- ร - -	ค ร - ร

มือขวา	- - รร	- - ลล	คค - -	ชฟ - -	ช - ร ม	ฟช - ฟ	- ช - ช	- ม - -
มือซ้าย	- ล - -	- ล - -	- - ชฟ	- - มร	- ค - -	- - - ค	- ร - -	ค ร - ร

กลับคืน

ท่อน ๓

มือขวา	- - รร	- - คค	- - ม -	- - - ค	- - ดร	มร - -	ค - ดร	- ม - ฟ
มือซ้าย	- ร - -	- ค - -	- - รค	- ล - ช	- ท - -	- - คช	- ช - ล	- ท - ค

มือขวา	- - ฟฟ	- - คค	- - ม -	- - - ค	- - ดร	มร - -	ค - ดร	- ม - ฟ
มือซ้าย	- ค - -	- ช - -	- - รค	- ล - ช	- ท - -	- - คช	- ช - ล	- ท - ค

มือขวา	- - ฟฟ	- - ฟฟ	- ค - ร	- ม - ฟ	- - ชล	คค - -	ชฟ - -	มร - -
มือซ้าย	- ค - -	- ค - -	- ช - ล	- ท - ค	- ฟ - -	- - ชฟ	- - มร	- - คช

มือขวา	-- ฟฟ	-- ฟฟ	-ค-ร	-ม-ฟ	-- ชล	คต --	ชฟ --	มร --
มือซ้าย	-ฟ--	-ฟ--	-ช-ล	-ท-ค	-ฟ--	--ชฟ	--มร	--คท

มือขวา	-- ลท	-- คร	--ฟ-	--- ร	--ฟ-	ม -- ฟ	-ฟ-ช	-ล-ค
มือซ้าย	-ช--	ลท--	-- มร	-ค-ล	-- มร	-ฟ--	-ค-ร	-ม-ค

มือขวา	-- ลท	-- คร	--ฟ-	--- ร	--ฟ-	ม -- ฟ	-ฟ-ช	-ล-ค
มือซ้าย	-ช--	ลท--	-- มร	-ค-ล	-- มร	-ฟ--	-ค-ร	-ม-ค

มือขวา	---ค	--ชช	-ช-ม	-รมชล	ทคทล	ทลชฟ	ชฟมร	ฟชลค
มือซ้าย	---ค	-ช--	-ช ท	ค-ชล	ทคทล	ทลชฟ	ชฟมร	ฟชลค

มือขวา	---ค	--ชช	-ช-ม	-รมชล	ทคทล	ทลชฟ	ชฟมร	ฟชลค
มือซ้าย	---ค	-ช--	-ช ท	ค-ชล	ทคทล	ทลชฟ	ชฟมร	ฟชลค

มือขวา	-- ลช	ชลทค	-- คท	ลช--
มือซ้าย	--- ฟ	--- ค	---	--ฟค

มือขวา	-- คค	-ค-ร	มร--	--คร	ม-รม	ฟ-ช-	ชฟ--	มร--
มือซ้าย	-ช--	ช--ล	--คท	ลท--	-ค--	-ม-ฟ	--มร	--คช

มือขวา	-- คค	-ค-ร	มร--	--คร	ม-รม	ฟ-ช-	ชฟ--	มฟชล
มือซ้าย	-ช--	ช--ล	--คท	ลท--	-ค--	-ม-ฟ	--มร	---

มือขวา	-รมช-	ลช-ล	-ชลค-	รค-ร	มร--	คต--	ช-มช	--ชล
มือซ้าย	ค--ม	-ร-ม	ฟ--ล	-ช-ล	--คต	--ชม	-ร--	รม--

มือขวา	-ลช-	ลช-ล	-รค-	รค-ร	มร--	คต--	ชล--	ชฟ--
มือซ้าย	ม--ม	-ร-ม	ล--ล	-ช-ล	--คต	--ชฟ	--ชฟ	--มร

มือขวา	ฟม-ฟ	--ฟม	-มฟช	--ลล	--ชช	--ฟฟ	-ล--	ชฟ--
มือซ้าย	--ร-	มร--	ร--	-ล--	-ช--	-ฟ--	--ชฟ	--มร

มือขวา	ฟ ม - ฟ	- - ฟ ม	- ม ฟ ช	ล ค - ล	ช ล - ช	ฟ ช - ฟ	- ล - -	ช ฟ - -
มือซ้าย	- - ร -	ม ร - -	ร - - -	- ล - -	- ล - -	- ช - -	- - ช ฟ	- - ม ร

มือขวา	ล - ช ล	ช ฟ - -	ค - ล ช	- ช - ม	ฟ - ฟ ช	- - ล ล
มือซ้าย	- ฟ - -	- - ม ร	- ช - -	ฟ - ร -	- ค - -	- ล - -

มือขวา	- - ม ม	- - ม ม	- ม ร ค	- ท - ล
มือซ้าย	- ม - -	- ม - -	- ม ร ค	- ท - ล

มือขวา	- ช - -	- ม - -	ช ม - -	ร ค - -	- ช - -	- ม - -	ช ม - -	ร ค - -
มือซ้าย	- ช - ม	- - - -	- - ร ค	- - ท ล	- ช - ม	- - - -	- - ร ค	- - ท ล

มือขวา	ค - ช ล	- ล ค -	ค ร - -	ค ล
มือซ้าย	- ฟ - -	ช - - ล	- - ค ล	- - ช ฟ

มือขวา	ล - ช ล	ค ล - -	ช ฟ - -	ฟ - ร ฟ	- ล - ช	- - ฟ ฟ	- ช - ล	- ค - ร
มือซ้าย	- ฟ - -	- - ช ฟ	- - ม ร	- ค - -	- ล - -	- ค - -	- ช - ล	- ค - ร

กลับต้น

ลูกโยนเชื่อมไปที่ ปลายมุล่ง

มือขวา	- ม ร -	ร ม ร ร	- ม ร -	ร ม ร ร	- ม ร -	ร ม ร ร	ร ม ร ร	- - - ร
มือซ้าย	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- - - ร	- - - ช	- ร - -

ปลายมุล่ง

มือขวา	- ร - ร	- - ฟ ช	- ล ค -	ล ช - -	- ร - ร	- - ฟ ช	- ล ค -	ล ช - -
มือซ้าย	- ล - -	ค ร - -	- - - ช	- - ฟ ร	- ล - -	ค ร - -	- - - ช	- - ฟ ร

มือขวา	ช - ช -	ช - ช -	ช - ช -	- ค - ค	- - ค ค	ร ฟ - -	- ฟ - -	- - ค ค
มือซ้าย	- ม - ร	- ม - ร	- ม - ร	- ช - -	- - ค -	- - - ร	- - - ร	- - ค -

มือขวา	- - ล ท	- - ค ร	- ม - -	ร ค - -
มือซ้าย	- ช - -	ล ท - -	- - ร ค	- - ท ล

มือขวา	- ทล -	ลทล -	- ทล -	ลทล -	- ทล -	ลทล -	ลทลล	- - - ล
มือซ้าย	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	ร	- ล - -

กลับคืน

ท่อน ๒

มือขวา	- ท - -	ล - ทล	- ท - -	ล - ทล	- - คค	- ร - ม	- ร - ค	- ท - ล
มือซ้าย	- - - ล	- - - -	- - - ล	- - - -	- ค - -	- ร - ม	- ร - ค	- ท - ล

มือขวา	- ท - -	ล - ทล	- ท - -	ล - ทล	- - คค	- ร - ม	- ร - ค	- ท - ล
มือซ้าย	- - - ล	- - - -	- - - ล	- - - -	- ค - -	- ร - ม	- ร - ค	- ท - ล

มือขวา	- ค - ม	รค - -	ท - ลท	คร - ค	- ค - ม	รค - -	ท - ลท	คร - ค
มือซ้าย	- ท - -	- - ทล	- ช - -	- - - ช	- ท - -	- - ทล	- ช - -	- - - ช

มือขวา	ล - ชล	- - - -	ช - รม	ฟช - ฟ	ล - ชล	- - - -	ช - รม	ฟช - ฟ
มือซ้าย	- ฟ - -	ชฟมร	- ค - -	- - - ค	- ฟ - -	ชฟมร	- ค - -	- - - ค

มือขวา	- - รม	รค - -	ท - ลท	คร - ค	- - รม	รค - -	ท - ลท	คร - ค
มือซ้าย	- ค - -	- - ทล	- ช - -	- - - ช	- ค - -	- - ทล	- ช - -	- - - ช

มือขวา	- ม - ร	- - คค	- ร - ม	- ช - ล
มือซ้าย	- ท - ล	- ช - -	- ล - ท	- ช - ล

มือขวา	- ทล -	ลทล -	- ทล -	ลทล -	- ทล -	ลทล -	ลทลล	- - - ล
มือซ้าย	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ล	ร	- ล - -

กลับคืน

ออกเพลงเร็ดฉิ่ง สองชั้น

เพลงฉิ่งพระฉิ่งเรื่องพระยาพายุเรื่อนี้ มีส่วนประกอบดังนี้

ส่วนที่ ๑ เป็นเพลงอัตราสองชั้น

เพลงฉิ่งสองชั้น ๔ ท่อน

เพลงฉิ่งจิ้งจกทอง ๒ ท่อน

เพลงพระเจ้าลอยลาด ๕ ท่อน

ส่วนที่ ๒ เป็นเพลงอัตราชั้นเดียว

เพลงฉิ่ง ชั้นเดียว ๗ ท่อน

ออกแขกมัดคันทันหมู่ ๒ ท่อน

ออกเพลงฉิ่งชั้นเดียว ๔ ท่อน

ออกเพลงฉิ่งข้างประสานงา ๒ ท่อน

ออกเพลงฉิ่งมุล่ง ๓ ท่อน

ออกเพลงปลายมุล่ง

ส่วนที่ ๓ เป็นส่วนที่ลงจบด้วยเพลงเชิดฉิ่ง สองชั้น

เพลงฉิ่งพระยาพายเรือ ขึ้นคันทันเรื่องด้วยเพลงฉิ่งอัตราสองชั้นจำนวน ๔ ท่อน ลักษณะทำนองของเพลงฉิ่งทั้ง ๔ ท่อนนั้น มีกระสวนทำนองไปในทิศทางเดียวกัน ดังจะยกตัวอย่างกระสวนทำนองที่พบเหมือนกันในทุก ๆ ท่อน ดังนี้

ท่อน ๑ ประโยคที่ ๑ ห้องที่ ๑-๔

มือขวา	- - ทท	- ล - ซ	- - - -	- ร - ร
มือซ้าย	- ท - -	- ล - ซ	- - - ล	- - - -

ท่อน ๒ ประโยคที่ ๒ ห้องที่ ๕-๘

มือขวา	- - ซซ	- ล - ซ	- ท - ล	- ซ - ร
มือซ้าย	- ซ - -	- ล - ซ	- ท - ล	- ซ - ล

ท่อน ๓ ประโยคที่ ๒ ห้องที่ ๕-๘

มือขวา	- - ทท	- ล - ซ	- - - -	- ร - ร
มือซ้าย	- ท - -	- ล - ซ	- - - ล	- - - -

ท่อน ๔ ประโยคที่ ๒ ห้องที่ ๕-๘

มือขวา	- - ทท	- ล - ซ	- - - -	- ร - ร
มือซ้าย	- ท - -	- ล - ซ	- - - ล	- - - -

เมื่อจบเพลงฉิ่ง ๔ ท่อนแล้ว มีการนำเพลงฉิ่งจิ้งจกทองมาเรียงร้อยต่อกันอีก ๒ ท่อน ซึ่งลักษณะกระสวนทำนองของเพลงจิ้งจกทองมีความคล้ายคลึงกับสำนวนของเพลงฉิ่ง ๔ ท่อน

ซึ่งบรรเลงมาในช่วงแรก ยกตัวอย่างลักษณะกระสวนทำนองที่มีความคล้ายคลึงเพลงนี้ ๔ ท่อนในตอนต้น ดังนี้

ท่อนที่ ๕ (เพลงจิ้งจกทองท่อนที่ ๑) ประโยคที่ ๖ ห้อง ๕-๘

มือขวา	- - ท -	- ล - -	- ช - ช	- - - ร
มือซ้าย	- - - ลช	- - - ช	- - - ร	- - - ร

ท่อนที่ ๖ (เพลงจิ้งจกทอง ท่อนที่ ๒) ประโยคที่ ๑ ห้องที่ ๗-๘

มือขวา	- - ท ท	- ล - ช
มือซ้าย	- ท - -	- ล - ช

นอกจากนี้แล้วเพลงนี้จิ้งจกทอง ในท่อนที่ ๒ ยังมีทำนองที่มีการเว้นว่างของต้นทำนองแต่ละวรรค ซึ่งมีความคล้ายคลึงกันกับเพลงนี้ ๔ ท่อน ในท่อนที่ ๔ ดังจะได้แสดงให้เห็นดังนี้

เพลงนี้ ๔ ท่อน ท่อนที่ ๔

มือขวา	- - - ค	- - - ล	- ช - ม	- ร - ม	- - - -	- - ล -	- - - ม	- - - -
มือซ้าย	- - - ค	- - - ล	- ช - ท	- ล - ท	- - - -	- - - ชม	- ร - ท	- - - -

เพลงนี้จิ้งจกทอง ท่อนที่ ๒

มือขวา	- - - -	- ฟ - ช	- ล - ช	- ค - ล	- - - -	- ฟ - ช	- ล - ช	- ฟ - ม
มือซ้าย	- - - -	- ฟ - ช	- ล - ช	- ค - ล	- - - -	- ฟ - ช	- ล - ช	- ฟ - ม

เมื่อจบเพลงจิ้งจกทอง ๒ ท่อนแล้ว ในส่วนที่ ๑ นี้ยังนำเพลงพระเจ้าลอยดามาต่ออีก ๕ ท่อนด้วยกัน

ส่วนที่ ๒ เป็นเพลงนี้ชั้นเดียว จะพบว่ามีกรนำเพลงนี้ ซึ่งสามารถใช้เป็นเพลงเกร็ด นำไปบรรเลงต่อกับเพลงเรื่องเพลงนี้เรื่องใดก็ได้ตามแต่โอกาสในเรื่องการใช้เวลา ประกอบกับพิธีกรรม มาเรียงร้อยต่อกัน ดังนี้

เพลงนี้ ชั้นเดียว ๗ ท่อน

ออกแขกมัดคืนหมุ ๒ ท่อน

ออกเพลงนี้ชั้นเดียว ๔ ท่อน

ออกเพลงนี้ข้างประธานงา ๒ ท่อน

ออกเพลงนี้มุล่ง ๓ ท่อน

ออกเพลงปลายมุล่ง
 ส่วนที่ ๓ เป็นส่วนที่ลงจบด้วยเพลงเชิดมิ่ง สองชั้น

รูปแบบที่ ๒

เพลงมิ่งพระฉันทเพลของกรมศิลปากร ซึ่งสืบทอดทางสายหลวงบำรุงจิตรเจริญ จะ
 บรรเลงเพลงมิ่งเรื่องกระบोक (ดังได้อธิบายรายละเอียดเพลงมิ่งเรื่องกระบोकไว้แล้วข้างต้น)

รูปแบบที่ ๓

สำนักคุณครูพุ่ม บำรุงวาทย์ จะบรรเลงเพลงมิ่งเรื่องจิ้งจกทอง

ดังมีรายละเอียดเนื้อหาดังต่อไปนี้

เพลงมิ่ง จิ้งจกทอง¹⁴

๑. เพลงจิ้งจกทอง

ท่อน ๑

มือขวา	-----	--- รร	--- -	- ร - ร	-----	--- รร	- ช - ฟ	-----
มือซ้าย	-----	-- ร -	--- ค	-- - ช	-----	-- ร -	-----	- ม - ร

มือขวา	-----	--- รร	--- -	- ร - ร	-----	--- รร	- ช - ฟ	-----
มือซ้าย	-----	-- ร -	--- ค	-- - ช	-----	-- ร -	-----	- ม - ร

มือขวา	-----	--- รร	--- -	- ร - ร	-----	--- รร	-----	-----
มือซ้าย	-----	-- ร -	--- ค	-- - ช	-----	-- ร -	--- -ล	--- ท

มือขวา	-ค-ม	-- ม-	---ค-	-ท-ค	---รม	-- ม-	---ค-	-ท-ค
มือซ้าย	-----	---รค	---ทค	---ช	---ค-	---รค	---ทค	---ช

มือขวา	--- -	-ค-ค	-ท-ร	-ค-ท	---รม	-ช-ล	-ช-ล	-ท-ค
มือซ้าย	---ค	--- -	-ท-ร	-ค-ท	---ค-	-ช-ล	-ช-ล	-ท-ค

¹⁴ ข้อมูลจากโน้ตสากลซึ่งเป็นทางของ กรมศิลปากร บันทึกลงบนแผ่นไมโครฟิล์ม อาจารย์
 ประสาร วงศ์วิโรจน์รักษ์ เอื้อเฟื้อข้อมูลในการทำวิจัย

มือขวา	- - ดค	- - ดค	- ท-ร	- ค-ท	--- รม	- ช-ล	- ร-ท	- ล-ช
มือซ้าย	- ค--	- ค--	- ท-ร	- ค-ท	--ค-	- ช-ล	- ร-ท	- ล-ช

มือขวา	- - ชช	- ช-ช	- ช--	ชช-ช	--ชช	- ช-ช	- ช--	ชช-ช
มือซ้าย	-- --	----	- ค--	-- -ช	----	----	- ค--	-- -ช

ท่อน ๒

มือขวา	- ช--	- ฟ-ช	- ค-ค	- ค-ช	- ช--	- ฟ-ช	- ล-ค	- ล-ช
มือซ้าย	-- ฟม	----ช	- ช--	- ช-ช	-- ฟม	----ช	- ล-ค	- ล-ช

มือขวา	- - ชช	- ช-ช	- ช--	ชช-ช	--ชช	- ช-ช	- ช--	ชช-ช
มือซ้าย	-- --	----	- ค--	-- -ช	----	----	- ค--	-- -ช

มือขวา	- ช--	- ฟ-ช	- ค-ค	- ค-ช	- ช--	- ฟ-ช	- ล-ค	- ล-ช
มือซ้าย	-- ฟม	----ช	- ช--	- ช-ช	-- ฟม	----ช	- ล-ค	- ล-ช

มือขวา	- - - -	- ฟ-ช	- ล-ช	- ฟ-ล	- - - -	- ฟ-ช	- ล-ช	- ฟ-ม
มือซ้าย	- - - -	- ฟ-ช	- ล-ช	- ฟ-ล	- - - -	- ฟ-ช	- ล-ช	- ฟ-ม

มือขวา	- - - -	- - - ร	- ม--	ม--ม	- - - -	- - - ร	- ม--	ม--ท
มือซ้าย	- - - -	- ค--	----	- รค--	- - - -	- ค--	----	- รค-ท

มือขวา	- - - -	- ช-ล	- ท-ล	- ร-ท	--- รม	- ช-ล	- ร-ท	- ล-ช
มือซ้าย	- - - -	- ช-ล	- ท-ล	- ร-ท	--ค-	- ช-ล	- ร-ท	- ล-ช

มือขวา	--- รม	- ช-ล	- ท-ค	- ร-ค	- ท-ล	- ช-ล	- - มม	ชล-ช
มือซ้าย	--ค-	- ช-ล	- ท-ค	- ร-ค	- ท-ล	- ช-ล	- ม--	- ล-ช

มือขวา	- - ชช	- ช-ช	- ช--	ชช-ช	--ชช	- ช-ช	- ช--	ชช-ช
มือซ้าย	-- --	----	- ค--	-- -ช	----	----	- ค--	-- -ช

๒. เพลงต้นอกทะเล

ท่อน ๑

มือขวา	- - - -	- ซ - ซ	- - - ร	- - - ท	- - - ร	- - - ซ	- - - ลท	- ล - ท
มือซ้าย	- - - ซ	- - - -	- - - ร	- - - ท	- - - ร	- - - ซ	- - - ท	- ล - ท

มือขวา	- - ล ท	- ร - ม	- ม - ม	- ร - ท	- ร - ท	- ล - -	ซซ - -	ล ล - ท
มือซ้าย	- ซ - -	- ร - ม	- ซ - ม	- ร - ท	- ร - ท	- ล - ซ	- - - ล	- - - ท

มือขวา	- - ท ท	- ท - ท	- ท - -	ทท - ท	- - ทท	- ท - ท	- ท - -	ทท - ท
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ม - -	- - - ท	- - - -	- - - -	- ม - -	- - - ท

มือขวา	- - - -	- ท - ท	- - - ร	- - - ท	- - - ร	- - - ซ	- - - ลท	- ล - ท
มือซ้าย	- - - ท	- - - -	- - - ร	- - - ท	- - - ร	- - - ซ	- - - ท	- ล - ท

มือขวา	- - ล ท	- ร - ม	- ม - ม	- ร - ท	- ร - ท	- ล - -	ซซ - -	ล ล - ท
มือซ้าย	- ซ - -	- ร - ม	- ซ - ม	- ร - ท	- ร - ท	- ล - ซ	- - - ล	- - - ท

มือขวา	- - ท ท	- ท - ท	- ท - -	ทท - ท	- - ทท	- ท - ท	- ท - -	ทท - ท
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ม - -	- - - ท	- - - -	- - - -	- ม - -	- - - ท

กลับต้นในคัว

ท่อน ๒

มือขวา	- - - ล	- - - -	- ซ - ซ	- - - ร	- - - ร	- - - -	- ซ - ซ	- - - ล
มือซ้าย	- - - ล	- - - ซ	- - - -	- - - ล	- - - ล	- - - ซ	- - - -	- - - ล

มือขวา	- - - -	- ท - ค	- - - ค	- - ค -	- ท - ล	- - - -	- ท - ค	- ร - ร
มือซ้าย	- ซ - ล	- - - -	- ซ - -	- - - ทล	- - - -	- ซ - ล	- - - -	- - - ซ

มือขวา	- - - ม	- - - -	- ร - ร	- - - ร	- - มซ	- - - ม	- - ร ม	- ซ - ล
มือซ้าย	- - - -	- - - ร	- - - ซ	- ร - -	- ร - -	- ม - -	- ค - -	- ซ - ล

มือขวา	- ท - ร	- ม - ล	- ซ - ล	- - - ท	- - ร ม	- ซ - ล	- ร - ท	- ล - ซ
มือซ้าย	- ท - ร	- ม - ล	- ซ - ล	- ท - -	- ค - -	- ซ - ล	- ร - ท	- ล - ซ

มือขวา	- - ช ช	- ช - ช	- ช - -	ช ช - ช	- - ช ช	- ช - ช	- ช - -	ช ช - ช
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ค - -	- - - ช	- - - -	- - - -	- ค - -	- - - ช

กลับต้น

๓. เพลงตระทำด้า

ท่อน ๑

มือขวา	- - - -	- ท ล ช	- - - ม	- ร - ช	- - - ช	- - - ช	ฟ - ม	ร ร - ช
มือซ้าย	- - - -	- ท ล ช	- - - ท	- ล - ช	- - - ค	- ช - -	มร - ฟ	- ค - -

มือขวา	- - ร ม	- ช - ล	- - - ล	- - - ล	- ม - -	ร ร - ม	- ท - -	- ม - ช
มือซ้าย	- ค - -	- ช - ล	- - - ร	- ล - -	- ม - ร	- - - ม	- - ล ช	- ท - ช

มือขวา	- - ร ม	- ช - ล	- ช - ฟ	- ม - ร	- - ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร
มือซ้าย	- ค - -	- ช - ล	- ช - ฟ	- ม - ร	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ร

กลับต้น

ท่อน ๒

มือขวา	- - - -	- - ร ม	- - - ม	- ช - ล	- - - -	- - ร ม	- - - ม	- ช - ล
มือซ้าย	- ล - ท	- ค - -	- ม - -	- ช - ล	- ล - ท	- ค - -	- ม - -	- ช - ล

มือขวา	- ร - ท	- ล - -	ฟ ฟ - -	ม ม - ร	- - - -	- ม - ม	- - - ฟ	- - - -
มือซ้าย	- ร - ท	- ล - ฟ	- - - ม	- - - ร	- - - -	- - - ท	- - - ค	- - - -

มือขวา	- - - -	- - ร ม	- ฟ - -	ฟ - - -	- - - -	- ม - ม	- - - ฟ	- - - -
มือซ้าย	- ล - ท	- ค - -	- - - -	- มร - ท	- - - -	- - - ท	- - - ค	- - - -

มือขวา	- - - -	- - ร ม	- ฟ - ฟ	ฟ - - -	- - - -	- - ร ม	- - - ม	- ช - ล
มือซ้าย	- ล - ท	- ค - -	- - - -	- มร - ท	- ล - ท	- ค - -	- ม - -	- ช - ล

มือขวา	- - - -	- - ร ม	- - - ม	- ช - ล	- ร - ท	- ล - -	ฟ ฟ - -	ม ม - ร
มือซ้าย	- ล - ท	- ค - -	- ม - -	- ช - ล	- ร - ท	- ล - ฟ	- - - ม	- - - ร

๕

มือขวา	- - - -	- ม - ม	- - - ฟ	- - - -	- - - -	- - ร ม	- ฟ - -	ฟ - - -
มือซ้าย	- - - -	- - - ท	- - - ค	- - - -	- ล - ท	- ค - -	- - - -	- ม ร - ท

มือขวา	- - - -	- ม - ม	- - - ฟ	- - - -	- - - -	- - ร ม	- ฟ - ฟ	ฟ - - ท
มือซ้าย	- - - -	- - - ท	- - - ค	- - - -	- ล - ท	- ค - -	- - - -	- ม ร - ท

มือขวา	- - - ท	- - - ท	- ร - -	- ล - -	- ช - ล	- ช ล ท	- - - ท	- - - ท
มือซ้าย	- - - ม	- ท - -	- ร - ล	- - - -	- ช - ล	- ช ล ท	- - - ม	- ท - -

มือขวา	- ร - -	- ล - -	- ช - ล	- ม - -	- - - ค	- ค - -	- - - ค	- ร - ร
มือซ้าย	- ร - ล	- - - -	- ช - ล	- - ร ค	- ช - -	- - ท ล	- ท - ช	- - - ช

มือขวา	- - - ช	- - - ช	- ร - -	- ล - -	- ช - ล	- ช ล ท	- - - ท	- - - ท
มือซ้าย	- - - ค	- ช - -	- ร - ล	- - - -	- ช - ล	- ช ล ท	- - - ม	- ท - -

มือขวา	- ร - -	- ล - -	- ช - ล	- ม - -	- - - ค	- ค - -	- - - ค	- ร - ร
มือซ้าย	- ร - ล	- - - -	- ช - ล	- - ร ค	- ช - -	- - ท ล	- ท - ช	- - - ช

มือขวา	- - - ล	- - - -	- ช - ช	- - - ล	- - - ล	- - - -	- ช - ช	- - - ค
มือซ้าย	- - - ล	- - - ช	- - - -	- - - ล	- - - ล	- - - ช	- - - -	- - - ช

มือขวา	- ร - ค	- - - -	- - - -	- ท - ค	- - - ค	- ค - -	- ท - -	ท ล - ร
มือซ้าย	- - - -	- ท - ล	- ช - ล	- - - ช	- ช - -	- - ท ล	- - - -	- ช - ร

มือขวา	- - - -	- ร - -	- ร - -	- ร - ค	- ค - -	- ร - ค	- - - ท	- ค - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - ล	- - - ล	- - - ช	- - ท ล	- - - -	- ล - -	- - - ช

มือขวา	- - - -	- - - ช	- - - -	- - - ฟ	- - - ช	- - - ม	- - - ม	- ม - ร
มือซ้าย	- - - -	- ล - -	- - - -	- ฟ - -	- ช - -	- ค - ร	- - - ร	- ร - ช

มือขวา	- - - ล	- - - -	- ช - ช	- - - ล	- - - ล	- - - -	- ช - ช	- - - ค
มือซ้าย	- - - ล	- - - ช	- - - -	- - - ล	- - - ล	- - - ช	- - - -	- - - ช

มือขวา	- ร - ค	- - - -	- - - -	- ท - ค	- - - ค	- ค - -	- ท - -	ทล - ร
มือซ้าย	- - - -	- ท - ล	- ช - ล	- - - ช	- ช - -	- - ทล	- - - -	- ช - ร

มือขวา	- - - -	- ร - -	- ร - -	- ร - ค	- ค - -	- ร - ค	- - - ท	- ค - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - ล	- - - ล	- - - ช	- - ทล	- - - -	- ล - -	- - - ช

มือขวา	- - - -	- ร - ร	- - - -	- ค - ร	- ม - ช	- ล ช -	- ม - -	มร - ท
มือซ้าย	- - - ร	- - - -	- ล - ท	- - - -	- - - -	- - - ร	- - - -	- - ค ท

มือขวา	- - - ท	- - - ท	- ร - -	- ล - -	- ช - ล	- ช ลค	- - - -	- - - ค
มือซ้าย	- - - ม	- ท - -	- ร - ล	- - - -	- ช - ล	- ช ลค	- - - ค	- - - -

มือขวา	- ท - -	- ล - -	- ช - ล	- ม - -	- - - ค	- ค - -	- ท - ค	- ร - ร
มือซ้าย	- - - ล	- - - -	- ช - ล	- - รค	- ช - -	- - ทล	- - - -	- - - ช

มือขวา	- - - ช	- - - ช	- ร - -	- ล - -	- ช - ล	- ช ลค	- - - -	- ค - ค
มือซ้าย	- - - ช	- ช - -	- ร - ล	- - - -	- ช - ล	- ช ลค	- - - ค	- - - -

มือขวา	- ท - -	- ล - -	- ช - ล	- ม - -	- - - ค	- ค - -	- ท - ค	- ร - ร
มือซ้าย	- ช - ล	- - - -	- ช - ล	- - รค	- ช - -	- - ทล	- - - -	- - - ร

*

มือขวา	- - - -	- ช - -	- - - ร	- - - ร	- - - ม	- ช - ช	- ค - -	รม - ร
มือซ้าย	- - - ร	- - - -	- ท - -	- ท - -	- - - ท	- ช - -	- ค - -	ค - - ล

มือขวา	- - - -	- ช - -	- - - ร	- - - ร	- - - ม	- ช - ช	- ค - -	รม - ร
มือซ้าย	- - - ร	- - - -	- ท - -	- ท - -	- - - ท	- ช - -	- ช - -	ค - - ล

มือขวา	- - - ช	- ล - ล	- ช - ฟ	- ม - ร	- - - ม	- ช - -	- ค - -	รม - ร
มือซ้าย	- - - ช	- ล - -	- ร - ค	- ท - ล	- - - ท	- ช - -	- ช - -	ค - - ล

มือขวา	- - - ช	- ล - ล	- ช - ฟ	- ม - ร	- - - ม	- ช - -	- ค - -	ร ม - ร
มือซ้าย	- - - ช	- ล - -	- ร - ค	- ท - ล	- - - ท	- ช - -	- ช - -	ค - - ล

กลับด้าน*

มือขวา	- ช - ช	- ม - -	- - ร ม	- ม - -	- ช - ช	- ม - -	- ร - -	- - - -
มือซ้าย	- - - ม	- - ร ค	- ค - -	- - ร ค	- - - ม	- - ร ค	- - - ท	- - - -

มือขวา	- ช - ช	- ม - -	- - ร ม	- ม - -	- ช - ช	- ม - -	- ร - -	- - - -
มือซ้าย	- - - ม	- - ร ค	- ค - -	- - ร ค	- - - ม	- - ร ค	- - - ท	- - - -

มือขวา	- ร - ร	- ท - -	- - - ช	- - ล ท	- - - ล	- ท - ท	- ร - -	ม ม - ร
มือซ้าย	- - - ท	- - ล ช	- ร - -	- ช - -	- - - -	- ฟ - -	- ร - ม	- - - ร

มือขวา	- ร - ร	- ท - -	- - - ช	- - ล ท	- - - ล	- ท - ท	- ร - -	ม ม - ร
มือซ้าย	- - - ท	- - ล ช	- ร - -	- ช - -	- - - -	- ฟ - -	- ฟ - ช	- - - ร

มือขวา	- - - -	- ร - ร	- - - ร	- - - ร	- - - -	ค - - ค	- - ค ร	- ร - -
มือซ้าย	- - - ร	- - - -	- ค - -	- ค - -	- ค - -	- ท ล ท	- ท - -	- ช - -

มือขวา	- - - -	- ร - ร	- - - ร	- - - ร	- - - -	ค - - ค	- - ค ร	- ร - -
มือซ้าย	- - - ร	- - - -	- ค - -	- ค - -	- ค - -	- ท ล ท	- ท - -	- ช - -

มือขวา	- - - -	- ค - ค	- ม ร ค	- - - ช	- ท ล -	- ล - -	- ช - -	- ฟ - ฟ
มือซ้าย	- - - ค	- - - -	- ม ร ค	- ช - -	- - - ล	- - ช -	- - - ฟ	- - - -

มือขวา	- - - ค	- - ร ม	- - - ม	- ช - -	- - - ฟ	- ฟ - -	- ม - -	ม - - ช
มือซ้าย	- ช - -	- ค - -	- ร - -	- - - ร	- ม - ฟ	- - ม ร	- - - -	- ร ค ช

มือขวา	- ม - ช	- ล - ค	- ม ร ค	- ล - ช	- ม - -	ร ร - ม	- ฟ - -	ช ช - ฟ
มือซ้าย	- ท - ช	- ล - ล	- ม ร ค	- ล - ช	- - - ร	- - - -	- - - ช	- - - ฟ

มือขวา	- - - ฟ	- - ชล	- ค - ค	- ล - -	- ช - ฟ	- - - -	- - - -	- ม - ฟ
มือซ้าย	- ค - -	- ฟ - -	- - - ล	- - ชฟ	- - - -	- ม - ร	- ค - ร	- - - ค

มือขวา	- - คค	- - ลล	- - ชช	- - ฟฟ	- - ชล	- ช - -	- ม - -	- ช - ร
มือซ้าย	- ค - -	- ล - -	- ช - -	- ฟ - -	- ฟ - -	- - - -	- ร - -	- - - ร

มือขวา	- - รร	- ร - ร	- ร - -	รร - ร	- - รร	- ร - ร	- ร - -	รร - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ร	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ร

๕. เพลงทำน้ำ

วรรค ๑

มือขวา	- - - รร	- ช - -	- ช - -	- ม - ฟ	- - - ฟ	- ช - -	- ม - ฟ	- - - -
มือซ้าย	- - ร -	- - - ร	- - - ร	- - - -	- ม - -	- - - ร	- - - ค	- - - -

มือขวา	- - - รร	- ช - -	- ช - -	- ม - ฟ	- - - ฟ	- ช - -	- ม - ฟ	- - - -
มือซ้าย	- - ร -	- - - ร	- - - ร	- - - -	- ม - -	- - - ร	- - - ค	- - - -

วรรค ๒

มือขวา	- - ชฟ	- ฟ - -	- ช - ช	- - - ค	- - - ค	- - - -	- ช - ช	- - - -
มือซ้าย	- - - ม	- - - ช	- - - ค	- - - ค	- - - ค	- - - ช	- - - -	- - - ฟ

มือขวา	- - ชฟ	- ฟ - -	- ช - ช	- - - ค	- - - ค	- - - -	- ช - ช	- - - -
มือซ้าย	- - - ม	- - - ช	- - - ค	- - - ค	- - - ค	- - - ช	- - - -	- - - ฟ

วรรค ๓

มือขวา	- - - รร	- ช - -	- ช - -	- ม - ฟ	- - - ฟ	- ช - -	- ม - ฟ	- - - -
มือซ้าย	- - ร -	- - - ร	- - - ร	- - - -	- ม - -	- - - ร	- - - -	- - - -

แยก

มือขวา	- - - -	- - - คร	- ม - -	ม - - ล	- - - ฟ	- - ชล	- ค - ล	- ช - ฟ
มือซ้าย	- ช - ล	- - ท -	- - - -	- รค - ล	- ฟ - -	- - - ล	- ค - ล	- ช - ฟ

มือขวา	- - - -	- - - คร	- ม - -	ม - - ล	- - - ฟ	- - ชล	- ค - ล	- ช - ฟ
มือซ้าย	- ช - ล	- - ท -	- - - -	- รค ล	- ฟ - -	- - - ล	- ค - ล	- ช - ฟ

วรรค ๔

มือขวา	- - ฟ ม-	- - - ม	- ฟ - ช	- - ล ล	- - ค ค	- - ล ล	- - ช ช	- - ฟ ฟ
มือซ้าย	- - - ร	- - - -	- - - -	- ล - -	- ค - -	- ล - -	- ช - -	- ฟ - -

มือขวา	- - ฟ ม-	- - - ม	- ฟ - ช	- - ล ล	- - ค ค	- - ล ล	- - ช ช	- - ฟ ฟ
มือซ้าย	- - - ร	- - - -	- - - -	- ล - -	- ค - -	- ล - -	- ช - -	- ฟ - -

ออก

มือขวา	- - - -	- ล - ล	- - ช ช	- ล - ค	- - ม ม	- ร - -	ค ค - -	ล ล - ช
มือซ้าย	- - - ล	- - - -	- ช - -	- ล - ค	- ม - -	- ร - ค	- - - ล	- - - ช

มือขวา	- - - -	- - - ฟ	- ฟ - -	- ม - ฟ	- - ช ล	- ล - -	- - - -	- - - -
มือซ้าย	- - - ค	- - - -	- - ม ร	- - - ค	- ฟ - -	- - ช ฟ	- ม - ร	- ค - ล

มือขวา	- - - -	- ล - ล	- - ช ช	- ล - ค	- - ม ม	- ร - -	ค ค - -	ล ล - ช
มือซ้าย	- - - ล	- - - -	- ช - -	- ล - ค	- ม - -	- ร - ค	- - - ล	- - - ช

มือขวา	- - - ช	- - - ฟ	- ฟ - -	- ม - ฟ	- - ช ล	- ล - -	- - ฟ -	- ม - ฟ
มือซ้าย	- - - ค	- - - -	- - ม ร	- - - ค	- ฟ - -	- - ช ฟ	- - - ม ร	- - - ค

มือขวา	- - ค ค	- - ล ล	- - ช ช	- - ฟ ฟ	- - - ช	- - - -	- ม - -	- ร - ร
มือซ้าย	- ค - -	- ล - -	- ช - -	- ฟ - -	- - - ร	- - - -	- ม - -	- ช - -

มือขวา	- - ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร	- - ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ร	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ร

๖. เพลงฟองน้ำ

ท่อน ๑

มือขวา	- - - ร	- - - ร	- ช - ล	- ท - ค	- ร - ค	- ท - ค	- - ช ล	- - - ช
มือซ้าย	- - - ช	- ร - -	- ช - ล	- ท - ค	- ร - ค	- ท - ค	- ฟ - -	- ช - -

มือขวา	- - - ช	- - - ช	- ช - ล	- ท - ค	- ร - ค	- ท - ค	- - ช ล	- - - ช
มือซ้าย	- - - ค	- ช - -	- ช - ล	- ท - ค	- ร - ค	- ท - ค	- ฟ - -	- ช - -

มือขวา	- - - ซ	- - - ซ	- ร - ม	- ฟ - ซ	- ล - ซ	- ฟ - ซ	- - ร ม	- - - ร
มือซ้าย	- - - ค	- ซ - -	- ร - ม	- ฟ - ซ	- ล - ซ	- ฟ - ซ	- ค - -	- ร - -

มือขวา	- - - ร	- - - ร	- ร - ม	- ฟ - ซ	- ล - ซ	- ฟ - ซ	- - ร ม	- - - ร
มือซ้าย	- - - ซ	- ร - -	- ร - ม	- ฟ - ซ	- ล - ซ	- ฟ - ซ	- ค - -	- ร - -

มือขวา	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม	- - - ร	- - - ซ	- - - -	- ล - ฟ	- - - ซ
มือซ้าย	- - - ร	- - - ค	- - - ร	- - - ล	- - - ซ	- - - -	- ล - ฟ	- - - ซ

มือขวา	- ค - -	คค-ซ	- - ล ซ	- - ล ล
มือซ้าย	- ค - -	- ค - ซ	- - - -	- ล - -

มือขวา	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม	- - - ร	- - - ซ	- - - -	- ล - ฟ	- - - ซ
มือซ้าย	- - - ร	- - - ค	- - - ร	- - - ล	- - - ซ	- - - -	- ล - ฟ	- - - ซ

มือขวา	- ค - -	คค-ซ	- - ล ซ	- - ล ล
มือซ้าย	- ค - -	- ค - ซ	- - - -	- ล - -

มือขวา	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม	- - - ร	- - - ซ	- - - ฟ	- - - ม	- - - ร
มือซ้าย	- - - ร	- - - ค	- - - ร	- - - ล	- - - ร	- - - ค	- - - ร	- - - ล

มือขวา	- - - ซ	- - - ซ	- - - ซ	- - - ม	- ฟ - -	- ฟซ - -	- ม - -	- ฟซ - -
มือซ้าย	- ร - -	- ร - -	- ร - -	- ร - -	- ฟ - -	ม - - ร	- - - -	ม - - ร

มือขวา	- - - ล	- - - ซ	- ล - ฟ	- ซ - ล	- - ม ม	- ร - ค	- - ล ล	- ซ - ล
มือซ้าย	- - - ล	- - - ซ	- ล - ฟ	- ซ - ล	- ม - -	- ร - ค	- ล - -	- ซ - ล

มือขวา	- - - ร	- ล - ซ	- - - -	- - - -	- ฟ - -	- ฟซ - -	- ฟ - -	- ฟซ - ซ
มือซ้าย	- - ร - ร	- - - -	- ฟ - ม	- ร - ม	- - - -	ม - - ม	- - - -	ม - - ร

มือขวา	- - - ล	- - - ซ	- ล - ฟ	- ซ - ล	- - ม ม	- ร - ค	- - ล ล	- ซ - ล
มือซ้าย	- - - ล	- - - ซ	- ล - ฟ	- ซ - ล	- ม - -	- ร - ค	- ล - -	- ซ - ล

มือขวา	- - - ร	- ล - ช	- - - -	- - - -	- ฟ - -	- ฟช - -	- ฟ - -	- ฟช - ช
มือซ้าย	- - - รร	- - - -	- ฟ - ม	- ร - ม	- - - -	ม - - ม	- - - -	ม - - ร

มือขวา	- - - -	- ค - ค	- - - -	- ล - ล	- - ชช	- ฟ - ช	- ฟ - ช	- ฟ - ช
มือซ้าย	- - - ค	- - - -	- - - ล	- - - -	- ช - -	- ฟ - ช	- ฟ - ช	- ฟ - ช

มือขวา	- ค - -	- ค - ล	- ล - ล	- - - ล	- - - ร	- ล - ช	- - - -	- - - -
มือซ้าย	- ค - -	- ค - -	- - - ร	- ล - -	- - - รร	- - - -	- ฟ - ม	- ร - ม

มือขวา	- ฟ - -	- ฟช - -	- ฟ - -	- ฟช - ช	- - - -	- ค - ค	- - - -	- ล - ล
มือซ้าย	- - - -	ม - - ม	- - - -	ม - - ร	- - - ค	- - - -	- - - ล	- - - -

มือขวา	- - ชช	- ฟ - ช	- ฟ - ช	- ฟ - ช	- ค - -	- ค - ล	- ล - ล	- - - ล
มือซ้าย	- ช - -	- ฟ - ช	- ฟ - ช	- ฟ - ช	- ค - -	- ค - -	- - - ร	- ล - -

มือขวา	- - - ร	- ล - ช	- - - -	- - - -	- ฟ - -	- ฟช - -	- ฟ - -	- ฟช - ช
มือซ้าย	- - - รร	- - - -	- ฟ - ม	- ร - ม	- - - -	ม - - ม	- - - -	ม - - ร

มือขวา	- - รร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร	- - รร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ร	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ร

ท่อน ๒

มือขวา	- ล - -	ชช - ค	- ค - -	ชช - ฟ	- - มม	- ร - ม	- ฟ - ช	- - - -
มือซ้าย	- ล - ช	- - - ค	- ค - ช	- - - ฟ	- ม - -	- ร - ม	- ฟ - ช	- - - -

มือขวา	- ล - -	ชช - ค	- ค - -	ชช - ฟ	- - มม	- ร - ม	- ฟ - -	- ฟช - ช
มือซ้าย	- ล - ช	- - - ค	- ค - ช	- - - ฟ	- ม - -	- ร - ม	- - - -	ม - - ร

มือขวา	- - รร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร	- - รร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ร	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ร

มือขวา	- ล - -	ชช - ค	- ค - -	ชช - ฟ	- - มม	- ร - ม	- ฟ - ช	- - - -
มือซ้าย	- ล - ช	- - - ค	- ค - ช	- - - ฟ	- ม - -	- ร - ม	- ฟ - ช	- - - -

มือขวา	- ล - -	ช ช - ค	- ค - -	ช ช - ฟ	- - ม ม	- ร - ม	- ฟ - -	- ฟช - ช
มือซ้าย	- ล - ช	- - - ค	- ค - ช	- - - ฟ	- ม - -	- ร - ม	- - - -	ม - - ร

มือขวา	- ล - -	ช ช - ค	- ค - -	ช ช - ฟ	- - ม ม	- ร - ม	- ฟ - ช	- - - -
มือซ้าย	- ล - ช	- - - ค	- ค - ช	- - - ฟ	- ม - -	- ร - ม	- ฟ - ช	- - - -

มือขวา	- - - ค	- - ร ม	- - ร ม	- - ฟช	- ค - -	- ค - ช	- - ลช	- - ล ล
มือซ้าย	- ช - -	- ค - -	ร ค - -	ร ม - -	- ค - -	- ค - ช	- - ลช	- ล - -

มือขวา	- - - ร	- ล - ช	- - - -	- - - -	- ฟ - -	- ฟช - -	- ฟ - -	- ฟช - ช
มือซ้าย	- - - รร	- - - -	- ฟ - ม	- ร - ม	- - - -	ม - - ม	- - - -	ม - - ร

มือขวา	- - - ค	- - ร ม	- - ร ม	- - ฟช	- ค - -	- ค - ช	- - ลช	- - ล ล
มือซ้าย	- ช - -	- ค - -	ร ค - -	ร ม - -	- ค - -	- ค - ช	- - ลช	- ล - -

มือขวา	- - - ร	- ล - ช	- - - -	- - - -	- ฟ - -	- ฟช - -	- ฟ - -	- ฟช - ช
มือซ้าย	- - - รร	- - - -	- ฟ - ม	- ร - ม	- - - -	ม - - ม	- - - -	ม - - ร

สร้อย

มือขวา	- - - -	- ค - ค	- ม ร ค	- - ล ล	- - ชช	- ฟ - ช	- ฟ - ช	- - - -
มือซ้าย	- - - ค	- - - -	- ม ร ค	- ล - -	- ช - -	- ฟ - ช	- ฟ - ช	- - - -

มือขวา	- ค - -	- ค - ช	- - ลช	- - ล ล	- - - ร	- ล - ช	- - - -	- - - -
มือซ้าย	- ค - -	- ค - ช	- - ลช	- ล - -	- - - รร	- - - -	- ฟ - ม	- ร - ม

มือขวา	- ฟ - -	- ฟช - -	- ฟ - -	- ฟช - ช
มือซ้าย	- - - -	ม - - ม	- - - -	ม - - ร

มือขวา	- - - -	- ค - ค	- ม ร ค	- - ล ล	- - ชช	- ฟ - ช	- ฟ - ช	- - - -
มือซ้าย	- - - ค	- - - -	- ม ร ค	- ล - -	- ช - -	- ฟ - ช	- ฟ - ช	- - - -

มือขวา	- ค - -	- ค - ช	- - ลช	- - ล ล	- - - ร	- ล - ช	- - - -	- - - -
มือซ้าย	- ค - -	- ค - ช	- - ลช	- ล - -	- - - รร	- - - -	- ฟ - ม	- ร - ม

มือขวา	- ฟ --	- ฟช --	- ฟ --	- ฟช - ช
มือซ้าย	- - - -	ม - - ม	- - - -	ม - - ร

มือขวา	- - ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร	- - ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ร	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ร

กลับคันท่อน ๒

๗. เพลงฝั่งน้ำ

ท่อน ๑

มือขวา	- - - -	- - - ชช	- - - -	- - - ชช	- - - -	- - - ลท	- ร - ร	- - - ทท
มือซ้าย	- - - ร	- - - ช -	- - - - ร	- - - ช -	- ร - ม	- - - ช -	- - - ล	- - - ท ฟ

มือขวา	- - - ท	- - - -	ร ท - -	- ล - ท	- - - ทล -	- ล - ท	- - - ลท	- ร - ม
มือซ้าย	- - - ฟ	- - - -	- - - ลช	- - - ฟ	- - - ช	- - - ฟ	- - - ช -	- ร - ม

มือขวา	- ม - -	- ม - -	- ช - ช	- - - -	- - - ม	- - - ร	- - - ร -	- ค - ร
มือซ้าย	- ม - -	- ม - ช	- - - -	- - - -	- - - ท	- - - ล	- - - คท	- - - -

มือขวา	- - ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร	- - ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ร	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ร

กลับคันท่อน

ท่อน ๒

มือขวา	- ม - -	- ม - -	- ช - ช	- - - -	- - - ม	- - - ร	- - - ร -	- ค - ร
มือซ้าย	- ท - -	- ม - ช	- - - -	- - - -	- - - ท	- - - ล	- - - คท	- - - -

มือขวา	- ท - -	ท ท - -	ล ล - -	ช ช - -	ม ม - -	ช ช - -	ล ล - -	ท ท - ม
มือซ้าย	- - - ท	- - - ล	- - - ช	- - - ม	- - - ช	- - - ล	- - - ท	- - - ท

มือขวา	- ล - -	- ล - ม	- - - -	- ช - ช	- - - ม	- - - ร	- - - ร -	- ค - ร
มือซ้าย	- ล - -	- ล - ท	- - - ช	- - - -	- - - ท	- - - ล	- - - คท	- - - -

มือขวา	-- ร ร	- ร - ร	- ร --	ร ร - ร	-- ร ร	- ร - ร	- ร --	ร ร - ร
มือซ้าย	----	----	- ช --	---- ร	----	----	- ช --	---- ร

กลับต้น

๘. เพลงคลื่นกระทบฝั่ง

วรรค ๑

มือขวา	-- -ชช	--- ช	- ร --	- - - ร	-- -ชช	--- ช	- ร --	- - - ร
มือซ้าย	-- ช -	- ร --	----	- ท - ล	-- ช -	- ร --	----	- ท - ล

มือขวา	--- ค	-- -รรม	- ช - ช	- - ม -	---รร	--- ร	- ร --	ท - - ร
มือซ้าย	- ช --	-- ค -	--- ม	--- รค	-- ร -	- ท --	- ช --	-ลช - ร

กลับต้น

มือขวา	--- ค	-- -คค	- ช - ค	--- ร	-ช - ช	-- -มม	- ช --	ม - - -
มือซ้าย	--- ช	-- ค -	--- ช	----	--- ร	-- ม -	----	-รค - ล

มือขวา	--- ค	-- -คค	- ช - ค	--- ร	-ช - ช	-- -มม	- ช --	ม - - -
มือซ้าย	--- ช	-- ค -	--- ช	----	--- ร	-- ม -	----	-รค - ล

วรรค ๒

มือขวา	--- ล	-- -ลล	- ร - ร	-- -ทท	- ร - ร	-- -ทท	- ร --	ท - - ร
มือซ้าย	--- ม	-- ล -	--- ล	-- ท -	--- ล	-- ท -	- ช --	-ลช - ร

มือขวา	--- ร	--- ร	- ร - ร	-- -ทท	- ร - ร	-- -ทท	-- ม ม	ช ล - ช
มือซ้าย	--- ช	- ร --	--- ล	-- ท -	--- ล	-- ท -	- ม --	- ล - ช

มือขวา	--- ช	--- ช	- ร - ร	-- -ทท	- ร - ร	-- -ทท	- ร --	ท - - ร
มือซ้าย	--- ค	- ช --	--- ล	-- ท -	--- ล	-- ท -	- ช --	-ลช - ร

มือขวา	--- ร	--- ร	- ร - ร	-- -ทท	- ร - ร	-- -ทท	-- ม ม	ช ล - ช
มือซ้าย	--- ช	- ร --	--- ล	-- ท -	--- ล	-- ท -	- ม --	- ล - ช

วรรค ๓

มือขวา	- - - ช	- ช - ช	- - - ช	- ช - ช	- - - ช	- ช - ช	- - ค ล	- - - ช
มือซ้าย	- - - -	- ร - ม	- - - -	- ร - ม	- - - -	- ร - ม	- - - -	ช ม - -

มือขวา	- - - ช	- ช - ช	- - - ช	- ช - ช	- - - ค	- - ร ม	- ช - ช	- ม - -
มือซ้าย	- - - -	- ร - ม	- - - -	- ร - ม	- ช - -	- ค -	- - - ม	- - ร ค

กลับคั่น

วรรค ๔

มือขวา	- - - -	- ช - ช	- ค - ล	- ช - ม	- - - -	- ร - ม	- ช - -	ล ล - ช
มือซ้าย	- - - ช	- - - -	- ค - ล	- ช - ท	- - - -	- ล - ท	- ช - ล	- - - ช

มือขวา	- - - -	- ช - ช	- ค - ล	- ช - ม	- - - ค	- - ร ม	- ช - ช	- ม - -
มือซ้าย	- - - ช	- - - -	- ค - ล	- ช - ท	- ช - -	- ค -	- - - ม	- - ร ค

กลับคั่น

วรรค ๕

มือขวา	- - - ช	- - ลท	- ค - ร	- - ม -	- ช - ฟ	- - - -	- ม - -	ม - - ช
มือซ้าย	- ร - -	- ช - -	- - - -	- - - รค	- - - -	- ม - ร	- - - -	- รค - ช

มือขวา	- - - -	- - ชล	- ท - ค	- - - ท	- ร - ค	- - - ท	- - ชล	- - - ช
มือซ้าย	- ร - ม	- ฟ - -	- ท - ค	- ท - -	- - - -	- ท - -	- ฟ - -	- ช - -

มือขวา	- - - -	- ช - ช	- - - ม	- - - ล	- - - ช	- - - ม	- - - ร	- - - ช
มือซ้าย	- - - ช	- - - -	- - - ท	- - - ล	- - - ช	- - - ท	- - - ล	- - - ช

มือขวา	- - - ลท	- ร - ม	- ร - ค	- ท - ล	- - - ช	- - - ม	- - - ร	- - - ช
มือซ้าย	- - - ช -	- ร - ม	- ร - ม	- ร - ม	- - - ช	- - - ท	- - - ล	- - - ช

มือขวา	- - ชช	- ช - ช	- ช - -	ช ช - ช	- - ชช	- ช - ช	- ช - -	ช ช - ช
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ค - -	- - - ช	- - - -	- - - -	- ค - -	- - - ช

กลับคั่น

๕. เพลงดอยลาด

วรรค ๑

มือขวา	- - - -	- ม - ม	- - ร ร	- ม - ช	- - - -	- ม - ม	- - ร ร	- ม - ช
มือซ้าย	- - - ม	- - - -	- ร - -	- ม - ช	- - - ม	- - - -	- ร - -	- ม - ช

มือขวา	- - - ร ม	- ช - ม	- - - ร ม	- ช - ล	- - - -	- - - ร ม	- ช - ล	- - - -
มือซ้าย	- - ค -	- ช - ท	- - ค -	- ช - ล	- - - -	- - ค -	- ช - ล	- - - -

มือขวา	- - - ร ม	- ช - ล	- ร - ค	- ท - ล
มือซ้าย	- - ค -	- ช - ล	- ร - ค	- ท - ล

มือขวา	- - ล ล	- ล - ล	- ล - -	ล ล - ล	- - ล ล	- ล - ล	- ล - -	ล ล - ล
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ร - -	- - - ล	- - - -	- - - -	- ร - -	- - - ล

กลับต้น

วรรค ๒

มือขวา	- ร - ค	- - - -	- ท - ร	- - - ท	- - - -	- ท - ร	- - - ท	- - - -
มือซ้าย	- - - -	- ท - ล	- - - -	- ช - ล	- - - -	- - - -	- ช - ล	- - - -

มือขวา	- ร - ค	- - - -	- ท - ร	- - - ท	- - - ร ม	- ช - -	- - - ร ม	- ช - ล
มือซ้าย	- - - -	- ท - ล	- - - -	- ช - ล	- ค - -	- - - ม	- ค - -	- ช - ล

มือขวา	- - ล ล	- ล - ล	- ล - -	ล ล - ล	- - ล ล	- ล - ล	- ล - -	ล ล - ล
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ร - -	- - - ล	- - - -	- - - -	- ร - -	- - - ล

กลับต้น

วรรค ๓

มือขวา	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ล	- ท - ร	- - - ช	- - - -	ล ท - ร	- - - ร
มือซ้าย	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ล	- ท - ร	- - - ช	- - - -	- - - ร	- - - ร

มือขวา	- ช - ล	- ท - ล	- - ฟ ฟ	- ม - ร
มือซ้าย	- ช - ล	- ท - ล	- ฟ - -	- ม - ร

มือขวา	-- ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร	-- ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ร	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - ร

กลับคั่น

๑๐. เพลงออกทะเล

ท่อน ๑

มือขวา	-- ร ม	- ช - -	- ช - -	- - - ชช	- - - ลล	- ท - -	- ม - ช	- - - -
มือซ้าย	- ค - -	- - - ม	- - - ม	- - - ช -	- - - ล -	- - - ร	- - - ช	- - - -

มือขวา	- ม - -	ร ร - -	ช ช - -	ล ล - ท	- ร - ท	- ล - -	ช ช - -	ล ล - ท
มือซ้าย	- ม - ร	- - - ช	- - - ล	- - - ท	- ร - ท	- ล - ช	- - - ล	- - - ท

มือขวา	- - ท ท	- ท - ท	- ท - -	ท ท - ท	- - ท ท	- ท - ท	- ท - -	ท ท - ท
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ม - -	- - - ท	- - - -	- - - -	- ม - -	- - - ท

กลับคั่น

ท่อน ๒

มือขวา	- - - -	- ม - ร	- ค - ท	- - - -	- ม - ร	- ค - ท	- - ช ช	- ล - ท
มือซ้าย	- - - -	- ม - ร	- ค - ท	- - - -	- ม - ร	- ค - ท	- ช - -	- - - ท

มือขวา	- ม - -	ร ร - -	ช ช - -	ล ล - ท	- ร - ท	- ล - -	ช ช - -	ล ล - ท
มือซ้าย	- ม - ร	- - - ช	- - - ล	- - - ท	- ร - ท	- ล - ช	- - - ล	- - - ท

มือขวา	- - ท ท	- ท - ท	- ท - -	ท ท - ท	- - ท ท	- ท - ท	- ท - -	ท ท - ท
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ม - -	- - - ท	- - - -	- - - -	- ม - -	- - - ท

กลับคั่น

ลงจบ

มือขวา	- ร - ม	- ร - -	ท ท - -	ล ล - ช
มือซ้าย	- ร - ม	- ร - ท	- - - ล	- - - ช

เพลงฉิ่งพระฉิ่งเพลงเรื่องจิ้งจกทอง ประกอบด้วยเพลงฉิ่ง 10 เพลง โดยขึ้นคั่นด้วย เพลงจิ้งจกทอง ซึ่งเป็นเพลงสำคัญของเรื่องและนำมาเป็นชื่อของเพลงฉิ่งเรื่องนี้ ส่วนเพลงอื่น ๆ นั้น จะเป็นเพลงอันเกี่ยวข้องกับน้ำโดยส่วนใหญ่ ได้แก่ เพลงคั่นออกทะเล เพลงทำน้ำ เพลงฝั่งน้ำ เพลงฟองน้ำ เพลงคลื่นกระทบฝั่ง และเพลงออกทะเล นอกจากนี้ยังมีเพลง ตะทำรำและเพลงลอยดาวแทรกอยู่ในเพลงฉิ่งเรื่องนี้ด้วย

เพลงจึงจกทอง ประกอบด้วยทำนองเพลง ๒ ท่อนด้วยกัน มีลักษณะอันเป็นเอกลักษณ์ของเพลงคือ มีการใช้เสียงที่ซัดกันเรียงร้อยต่อกันไป ดังตัวอย่างทำนองต่อไปนี้

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ ห้องที่ ๕-๘

- - - -	- - - รร	- - - -	- ร - ร	- - - -	- - - รร	- ช - ฟ	- - - -
- - - -	- - ร -	- - - ค	- - - ช	- - - -	- - ร -	- - - -	- ม - ร

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๕ ห้องที่ ๕-๘

- - - -	- ค - ค	- ท - ร	- ค - ท	- - - รร	- ช - ล	- ช - ล	- ท - ค
- - - ค	- - - -	- ท - ร	- ค - ท	- - ค -	- ช - ล	- ช - ล	- ท - ค

ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๔ ห้องที่ ๑-๘

- - - -	- ฟ - ช	- ล - ช	- ฟ - ล	- - - -	- ฟ - ช	- ล - ช	- ฟ - ม
- - - -	- ฟ - ช	- ล - ช	- ฟ - ล	- - - -	- ฟ - ช	- ล - ช	- ฟ - ม

เพลงลำดับที่ ๒ ของเพลงเรื่องจึงจกทอง คือเพลงต้นนอกทะเล ประกอบด้วยทำนองเพลง ๒ ท่อน ค้วยกัน ท่อนที่ ๑ ใช้บันไดเสียงเพียงออล่าง กล่าวคือมีการใช้กลุ่มเสียง ช ล ท X รร ตลอดทั้งท่อน ไม่มีบันไดเสียงอื่นปะปน ส่วนท่อน ๒ มีการใช้บันไดเสียงเพียงออล่างเช่นเดียวกับท่อน ๑ แต่มีการใช้เสียง โค ซึ่งเป็นเสียงสำคัญของบันไดเสียงเพียงออบน มาเป็นเสียงเชื่อมในทำนองบางประโยค ดังตัวอย่างทำนองต่อไปนี้

ประโยคที่ ๒ ห้องที่ ๑-๘

- - - -	- ท - ค	- - - ค	- - ค -	- ท - ล	- - - -	- ท - ค	- ร - ร
- ช - ล	- - - -	- ช - -	- - - ท ล	- - - -	- ช - ล	- - - -	- - - ช

ประโยคที่ ๑ ห้องที่ ๗-๘

- - - ม	- - - -	- ร - ร	- - - ร	- - มช	- - - ม	- - รร	- ช - ล
- - - -	- - - ร	- - - ช	- ร - -	- ร - -	- ม - -	- ค - -	- ช - ล

ประโยคที่ ๔ ห้องที่ ๕-๖

- ท - ร	- ม - ล	- ช - ล	- - - ท	- - รร	- ช - ล	- ร - ท	- ล - ช
- ท - ร	- ม - ล	- ช - ล	- ท - -	- ค - -	- ช - ล	- ร - ท	- ล - ช

โดยประโยคตัวอย่างทั้ง ๓ ประโยคนี้ มีลักษณะการใช้เสียงที่ซัดกันมาเรียงร้อยเป็นทำนอง ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ต่อเนื่องมาจากเพลงจิ้งจกทอง ซึ่งเป็นเพลงอันดับแรกของเรื่องนี้ เพลงลำดับที่ ๓ คือเพลงตะทำรำ เมื่อทำการพิจารณาข้อมูลเปรียบเทียบ เพลงตะทำรำ ในเพลงเรื่องกระบอก กับเรื่องจิ้งจกทองนี้ พบว่า เพลงจิ้งเรื่องจิ้งจกทอง ได้คัดท่อนเอาเพียงส่วนต้นของทำนองเพลงตะทำรำมีเรียงร้อยไว้ในเรื่อง โดยมีทำนองเพียง ๓ ประโยคเท่านั้น และจบด้วยทำนองโยน ลักษณะทำนองแม้มีเพียง ๓ ประโยคแต่เป็นทำนองมีความหลากหลาย ดังจะได้แยกแยะทำนองต่าง ๆ ออกได้ดังนี้

ประโยคที่ ๑

- - - -	- ทลช	- - - - ม	- ร - ช	- - - - ช	- - - - ช	ฟ - ม	ร ร - ช
- - - -	- ทลช	- - - - ท	- ล - ช	- - - - ค	- ช - -	มร - ฟ	- ค - -

ทำนองประโยคที่ ๑ นี้ แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มย่อย กลุ่มแรกคือห้องที่ ๑ - ๔ ส่วนกลุ่มที่สองคือห้องที่ ๕ - ๘ แม้ว่าทั้งสองกลุ่มจะมีเสียงลูกตกที่เสียงซอลเหมือนกัน แต่ทำนองกลับมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง โดยทำนองในกลุ่มแรกมีการฉายมือในห้องที่ ๓ - ๔ แต่ทำนองกลุ่มที่ ๒ มีลักษณะการบรรเลงเก็บละเอียดประกอบกับการสลับในห้องที่ ๗ อีกด้วย

ประโยคที่ ๒

- - ร ม	- ช - ล	- - - - ล	- - - - ล	- ม - -	ร ร - ม	- ท - -	- ม - ช
- ค - -	- ช - ล	- - - - ร	- ล - -	- ม - ร	- - - - ม	- - ลช	- ท - ช

ทำนองประโยคที่ ๒ นี้ สามารถแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มย่อยเช่นเดียวกัน กลุ่มแรกคือห้องที่ ๑ - ๔ ส่วนกลุ่มที่สองคือห้องที่ ๕ - ๘ ทั้งสองกลุ่มทำนองมีเสียงลูกตกที่แตกต่างกัน กล่าวคือห้องที่ ๔ ตกเสียงลา ห้องที่ ๘ ตกเสียงซอล และทำนองก็มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ซึ่งเป็นลักษณะที่แตกต่างไปจากทำนองประโยคที่ ๑ ทำนองทั้งสองกลุ่มของประโยคที่ ๒ นี้ไม่มีความสัมพันธ์กันเลย

ประโยคที่ ๓

- - ร ม	- ช - ล	- ช - ฟ	- ม - ร	- - - - ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร
- ค - -	- ช - ล	- ช - ฟ	- ม - ร	- - - -	- - - -	- ช - -	- - - - ร

ทำนองประโยคนี้ ๔ ห้องแรกเป็นการฉายมือเหมือนเป็น “ทำนองบาก” เพื่อนำไปสู่ “ทำนองโยน” ในตอนท้ายประโยค

เพลงในลำดับที่ ๔ ของเพลงนี้เรื่องจึงจกทองนี้ ไม่สามารถสืบค้นชื่อได้ ลักษณะทำนองเพลง ยังคงเอกลักษณ์เช่นเดียวกับเพลงตะท่าว่า กล่าวคือ พบลักษณะของ “ความไม่สัมพันธ์ของทำนองเพลง” ทำให้เกิดความแปลก ดังตัวอย่างทำนองเพลงต่อไปนี้

ประโยคที่ ๒ - ๓

- ร - ท	- ล - -	พ พ - -	ม ม - ร	- - - -	- ม - ม	- - - พ	- - - -
- ร - ท	- ล - พ	- - - ม	- - - ร	- - - -	- - - ท	- - - ค	- - - -

- - - -	- - ร ม	- พ - -	พ - - -	- - - -	- ม - ม	- - - พ	- - - -
- ล - ท	- ค - -	- - - -	- ม ร - ท	- - - -	- - - ท	- - - ค	- - - -

ทำนองเพลงในท้องที่ ๑ - ๔ ของทั้งสองประโยค เป็นเหมือนประโยคถาม แต่ถามในลักษณะที่มีความแตกต่างกัน ทำนองเพลงในท้องที่ ๕ - ๘ เป็นทำนองที่มีการลัดจังหวะหน้าและหลัง โดยเป็นทำนองเดียวกันทั้งสองประโยค โดยทำนอง ๔ ห้องแรก และ ๔ ห้องหลังของทั้งสองประโยคเป็นสำนวนที่ไม่มีความสัมพันธ์กัน

นับได้ว่า เป็นความพิเศษอย่างหนึ่งของเพลงเรื่องเพลงนี้ ที่สามารถนำเอาประโยคที่ไม่มีความสัมพันธ์กันมาเรียงร้อยต่อกัน ทำให้เกิดความแปลกและน่าทึ่งนำไปสู่ความไพเราะและเป็นการแสดงออกทางศิลปะอีกประการหนึ่งด้วย

นอกจากนี้ ยังมีทำนองเพลงบางทำนองของเพลงลำดับที่ ๔ นี้ที่ไม่ต้องการความลงตัวของทำนองเพลง ดังตัวอย่างทำนองต่อไปนี้

ประโยคที่ ๘ - ๑๐ สามารถแบ่งทำนองออกได้ ๘ ส่วนที่ไม่เท่ากันดังนี้

ส่วนที่ ๑

- - - ท	- - - ท	- ร - -	- ล - -
- - - ม	- ท - -	- ร - ล	- - - -

ส่วนที่ ๒

- ช - ล	- ช ล ท
- ช - ล	- ช ล ท

ส่วนที่ ๓

- - - ท	- - - ท	- ร - -	- ล - -
- - - ม	- ท - -	- ร - ล	- - - -

ส่วนที่ ๔

- ช - ล	- ม - -	- - - ค	- ค - -	- - - ค	- ร - ร
- ช - ล	- - ร ค	- ช - -	- - ท ล	- ท - ช	- - - ช

ส่วนที่ ๕

- - - ช	- - - ช	- ร - -	- ล - -
- - - ค	- ช - -	- ร - ล	- - - -

ส่วนที่ ๖

- ช - ล	- ช ล ท
- ช - ล	- ช ล ท

ส่วนที่ ๗

- - - ท	- - - ท	- ร - -	- ล - -
- - - ม	- ท - -	- ร - ล	- - - -

ส่วนที่ ๘

- ช - ล	- ม - -	- - - ค	- ค - -	- - - ค	- ร - ร
- ช - ล	- - ร ค	- ช - -	- - ท ล	- ท - ช	- - - ช

ตัวอย่างทำนองต่อไปนี้ เมื่อทำการพิจารณาพบว่า

ส่วนที่ ๑ เป็นทำนองถามขึ้นต้น

ส่วนที่ ๒ เป็นการตอบ ที่มีการใช้เสียงซ้ำทำให้เกิดความหนักแน่น

ส่วนที่ ๓ เป็นการถามลักษณะเช่นเดียวกับส่วนขึ้นต้น

ส่วนที่ ๔ เป็นการตอบอย่างเดียวกับส่วนที่ ๒ หากแต่มีความยาวมากกว่า

ส่วนที่ ๕ - ๘ เป็นการซ้ำทำนองของส่วนที่ ๑ - ๔

ลักษณะการเรียงร้อยและการดำเนินทำนองเพลงดังตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น จะพบมากและมีเฉพาะในเพลงเรื่องเพลงถึงเท่านั้น ถือได้ว่าเป็นลักษณะเฉพาะ เนื่องจาก เป็นเพลงที่ไม่ต้องมีจังหวะหน้าทับเข้ามาควบคุมทำให้เกิดอิสระในการดำเนินทำนองของเพลง

เพลงในลำดับที่ ๕ ของเพลงถึงเรื่องจิ้งจอกทอง คือเพลงทำน้ำ พบลักษณะการเรียงร้อยทำนองเพลง ๒ ประการคือ

ประการแรก มีการนำเสียงที่ห่างเป็นคู่ ๔ มาเรียงร้อยกับเสียงที่ชิดกัน ดังทำนองต่อไปนี้

ประโยคที่ ๑ ห้องที่ ๑ - ๔

	คู่ ๔	คู่ ๔	เสียงซิด
- - - รร	- ช - -	- ช - -	- ม - ฟ
- - ร -	- - - ร	- - - ร	- - - -

ประการที่ ๒ มีการนำเสียงที่ซิดกันมาเรียงร้อยประกอบกับการตีคู่ ๘ ดังทำนองต่อไปนี้

ประโยคที่ ๘

	เสียงซิด	คู่ ๘	คู่ ๘	คู่ ๘	คู่ ๘	คู่ ๘
- - ฟ ม-	- - - ม	- ฟ - ช	- - ถ ถ	- - ค ค	- - ถ ถ	- - ช ช
- - - ร	- - - -	- - - -	- ถ - -	- ค - -	- ถ - -	- ช - -

เพลงในลำดับที่ ๖ คือเพลงฟองน้ำ พบลักษณะการดำเนินทำนอง ๓ ประการคือ

ประการแรก พบลักษณะสำนวนเพลงแบบเพลงประเภทหน้าทับปรบไ้ แต่มีลักษณะที่เรียกว่า “คร่อม” ไม่เป็นอย่างที่ควรจะเป็น โดยมีห้องที่ ๑ - ๒ และห้องที่ ๗ - ๘ ทำหน้าที่เปิด และ ปิดทำนอง ดังตัวอย่างทำนองต่อไปนี้

ประโยคที่ ๑ - ๔

มือขวา	- - - ร	- - - ร	- ช - ถ	- ท - ค	- ร - ค	- ท - ค	- - ช ถ	- - - ช
มือซ้าย	- - - ช	- ร - -	- ช - ถ	- ท - ค	- ร - ค	- ท - ค	- ฟ - -	- ช - -

มือขวา	- - - ช	- - - ช	- ช - ถ	- ท - ค	- ร - ค	- ท - ค	- - ช ถ	- - - ช
มือซ้าย	- - - ค	- ช - -	- ช - ถ	- ท - ค	- ร - ค	- ท - ค	- ฟ - -	- ช - -

มือขวา	- - - ช	- - - ช	- ร - ม	- ฟ - ช	- ถ - ช	- ฟ - ช	- - ร ม	- - - ร
มือซ้าย	- - - ค	- ช - -	- ร - ม	- ฟ - ช	- ถ - ช	- ฟ - ช	- ค - -	- ร - -

มือขวา	- - - ร	- - - ร	- ร - ม	- ฟ - ช	- ถ - ช	- ฟ - ช	- - ร ม	- - - ร
มือซ้าย	- - - ช	- ร - -	- ร - ม	- ฟ - ช	- ถ - ช	- ฟ - ช	- ค - -	- ร - -

ทำนองเพลงทั้ง ๔ ประโยคนี้จะพบว่า การดำเนินทำนองที่แท้จริงอยู่ระหว่างห้องที่ ๓ - ๖ ส่วนห้องที่ ๑ - ๒ และห้องที่ ๗ - ๘ ทำหน้าที่เป็นตัวเปิดและปิดทำนองเท่านั้น ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกันทั้ง ๔ ประโยค

ประการที่สอง เพลงฟองน้ำนี้ มีการสลับในเนื้อหาที่มีความชัดเจน ดังตัวอย่าง
ทำนองต่อไปนี้

ท่อน ๑ ประโยคที่ ๑๐ ห้องที่ ๕ - ๘

- - - ช	- - - ช	- - - ช	- - - ม	- ฟ - -	- ฟช - -	- ม - -	- ฟช - -
- ร - -	- ร - -	- ร - -	- ร - -	- ฟ - -	ม - - ร	- - - -	ม - - ร

ประการที่ ๓ พบการลัดจังหวะในการดำเนินทำนอง ดังตัวอย่างทำนองต่อไปนี้
ท่อน ๒ ประโยคที่ ๑, ๔ และ ๖

- ล - -	ชช - ค	- ค - -	ช ช - ฟ	- - ม ม	- ร - ม	- ฟ - ช	- - - -
- ล - ช	- - - ค	- ค - ช	- - - ฟ	- ม - -	- ร - ม	- ฟ - ช	- - - -

เพลงลำดับที่ ๗ ของเพลงฉิ่งเรื่องจิ้งจกทอง ได้แก่เพลงฝั่งน้ำ พบลักษณะการสลับ
เสียงเดี่ยวในทำนองเพลง ดังตัวอย่างทำนองต่อไปนี้

ท่อน ๑ ประโยคที่ ๑ ห้องที่ ๒, ๔ และ ๘

- - - -	- - - ชช	- - - -	- - - ชช	- - - -	- - - ลท	- ร - ร	- - - ทท
- - - ร	- - ช -	- - - ร	- - ช -	- ร - ม	- - ช -	- - - ล	- - ท ฟ

เพลงในลำดับที่ ๘ คือเพลงคลื่นกระทบฝั่ง พบลักษณะที่สำคัญ ๒ ประการคือ
ประการแรก ใช้เสียงห่าง เป็นคู่ ๔ ประกอบเข้าเป็นทำนอง ดังตัวอย่างทำนองต่อไปนี้

ประโยคที่ ๑ มีการใช้เสียง เร และเสียง ซอล ประกอบกันเป็นหลัก

- - - ชช	- - - ช	- ร - -	- - - ร	- - - ชช	- - - ช	- ร - -	- - - ร
- - ช -	- ร - -	- - - -	- ท - ล	- - ช -	- ร - -	- - - -	- ท - ล

ประการที่สอง มีการใช้ทำนองที่ซ้ำกัน ๒ ครั้ง ประกอบเข้าด้วยกัน ดังตัวอย่างทำนอง
ต่อไปนี้

วรรคที่ ๒ ประโยคที่ ๑ - ๔ ห้องที่ ๑ - ๔ และห้องที่ ๕ - ๖

มือขวา	- - - ล	- - - ลล	- ร - ร	- - - ทท	- ร - ร	- - - ทท	- ร - -	ท - - ร
มือซ้าย	- - - ม	- - ล -	- - - ล	- - ท -	- - - ล	- - ท -	- ช - -	- ลช - ร

มือขวา	- - - ร	- - - ร	- ร - ร	- - - ทท	- ร - ร	- - - ทท	- - ม ม	ช ล - ช
มือซ้าย	- - - ช	- ร - -	- - - ล	- - ท -	- - - ล	- - ท -	- ม - -	- ล - ช

มือขวา	- - - ช	- - - ช	- ร - ร	- - - ทท	- ร - ร	- - - ทท	- ร - -	ท - - ร
มือซ้าย	- - - ค	- ช - -	- - - ล	- - ท -	- - - ล	- - ท -	- ช - -	- ลช - ร

มือขวา	- - - ร	- - - ร	- ร - ร	- - - ทท	- ร - ร	- - - ทท	- - ม ม	ช ล - ช
มือซ้าย	- - - ช	- ร - -	- - - ล	- - ท -	- - - ล	- - ท -	- ม - -	- ล - ช

วรรคที่ ๓ ประโยคที่ ๑ - ๒ ห้องที่ ๑ - ๒ และห้องที่ ๓ - ๔

มือขวา	- - - ช	- ช - ช	- - - ช	- ช - ช	- - - ช	- ช - ช	- - ค ล	- - - ช
มือซ้าย	- - - -	- ร - ม	- - - -	- ร - ม	- - - -	- ร - ม	- - - -	ช ม - -

มือขวา	- - - ช	- ช - ช	- - - ช	- ช - ช	- - - ค	- - ร ม	- ช - ช	- ม - -
มือซ้าย	- - - -	- ร - ม	- - - -	- ร - ม	- ช - -	- ค -	- - - ม	- - ร ค

วรรคที่ ๔ ประโยคที่ ๑ - ๒ ห้องที่ ๑ - ๒ และห้องที่ ๓ - ๔

มือขวา	- - - -	- ช - ช	- ค - ล	- ช - ม	- - - -	- ร - ม	- ช - -	ล ล - ช
มือซ้าย	- - - ช	- - - -	- ค - ล	- ช - ท	- - - -	- ล - ท	- ช - ล	- - - ช

มือขวา	- - - -	- ช - ช	- ค - ล	- ช - ม	- - - ค	- - ร ม	- ช - ช	- ม - -
มือซ้าย	- - - ช	- - - -	- ค - ล	- ช - ท	- ช - -	- ค -	- - - ม	- - ร ค

เพลงลอยดาว ซึ่งเป็นเพลงอันดับที่ ๕ ของเพลงฉิ่งเรื่องจิ้งจกทองนี้ แบ่งออกเป็น ๓วรรค โดยวรรคแรกใช้บันไดเสียงเฟียชออบน เป็นส่วนใหญ่ วรรคที่ ๒ และวรรคที่ ๓ ใช้บันไดเสียงเฟียชอดล่าง ลักษณะการดำเนินทำนองมีลักษณะการซ้ำทำนองไปสู่ทำนองต่อไป เช่นเดียวกับเพลงที่ได้กล่าวมาข้างต้น

เพลงออกทะเล ลักษณะการดำเนินทำนองเป็นทางสองชั้นซึ่งบรรเลงโดยทั่วไป และเป็นเพลงสุดท้ายของเพลงฉิ่งเรื่องนี้

การบรรเลงฉิ่งพระฉัน้ำและพระฉัน้ำเพณ้ำนั้น สามารถสรุปได้ว่า เพลงฉิ่งพระฉัน้ำเข้าที่บรรเลงกันอยู่ทั่วไปประกอบด้วยกัน 4 ทาง โดยแต่ละทางจะมีเนื้อหาแตกต่างกันไป ดังนี้

๑. ทางที่ใช้บรรเลงของกรมศิลปากร ซึ่งเป็นทางที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากหลวงบำรุงจิตรเจริญ

๒. ทางอาจารย์พินิจ ฉายสุวรรณ ได้ทำการสอบทานทางกับครูช่อ อากาศโปรง และคุณครูพริ้ง คนตรีรส

๓. ทางที่ใช้บรรเลงกันอยู่ทั่วไป

๔. ทางของสำนักงานวางทั่ว พาทยโกศล

จากการค้นคว้า พบว่าเพลงต้นเพลงฉิ่ง ๓ ชั้น เป็นเพลงที่ขยายมาจาก เพลงต้นเพลงฉิ่งเพลงที่ ๑ ซึ่งปรากฏอยู่ในเพลงฉิ่งพระฉัน้ำทางของคุณครูพินิจ ฉายสุวรรณ โดยใช้ทฤษฎีรูปแบบการประพันธ์ที่เรียกว่า “การขยายเพลง”

จากการวิเคราะห์ พบว่า ลักษณะการลงจบเพลงฉิ่งพระฉัน้ำนั้น สามารถแบ่งได้เป็นหลายวิธี การแบ่งนี้ได้อาศัยแนวคิดซึ่งเกิดจากการปฏิบัติจาก ๓ แนวคิดคือ

แนวคิดที่ ๑ เป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานมาจากรูปแบบของการบรรเลง ที่ต้องมีการบรรเลงมาจากอัตราสามชั้น สองชั้น และอัตราชั้นเดียว และจบด้วยรั้วฉิ่งพระฉัน้ำซึ่งถือเป็นแบบแผนมาตรฐานในการบรรเลง แนวคิดในการบรรเลงนี้จะมีนักดนตรีซึ่งบรรเลงประกอบพิธีที่เป็นทางการและมีมาตรฐานของการบรรเลงใช้กันเป็นส่วนใหญ่

แนวคิดที่ ๒ เป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานมาจากการบรรเลงของวงดนตรีโดยทั่วไปที่มีการบรรเลงประกอบพิธีสามัญชน ทั้งนี้จะไม่มีกฎเกณฑ์ในการบรรเลงที่ชัดเจนตายตัว หากพระฉัน้ำอ้มตรงใดก็แล้วแต่จะบรรเลงเพลงเชิดทันที โดยให้เพลงเชิดมีความหมายเป็นการเสร็จสิ้นและทำการเก็บสำรับอาหารให้เรียบร้อย

แนวคิดที่ ๓ เป็นแนวคิดที่ยึดหลักในการบรรเลงเพลงโดยทั่วไป โดยปกติแล้วเวลาบรรเลงใดก็แล้วแต่ ถ้าทำการลงจบด้วยการ “ทอดลง” จะให้ความหมายถึงความเป็นระเบียบเรียบร้อย มีสัมมาคารวะ เพลงฉิ่งพระฉัน้ำเป็นเพลงที่บรรเลงให้กับพระสงฆ์ เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม มีลักษณะของการบรรเลงที่แสดงความเคารพและระมัดระวัง แนวคิดนี้เองทำให้มีการลงจบเพลงด้วยการทอดลง ทำให้เกิดความเรียบร้อยและสวยงามของบรรเลง

จากทั้ง ๓ แนวคิด ทำให้การลงจบเพลงฉิ่งพระฉัน้ำ ซึ่งเป็นเพลงฉิ่งพระฉัน้ำที่เป็นแบบแผนนี้ มีปรากฏการณ์ในการลงจบเพลงแตกต่างกันไปโดยมีปัจจัยขึ้นอยู่กับสถาน เวลา และนักดนตรี ซึ่งสามารถแบ่งได้ดังต่อไปนี้

- วิธีที่ ๑   จบด้วยรัวฉิ่งพระฉิ่ง
 วิธีที่ ๒   จบด้วยรัวฉิ่งพระฉิ่ง แล้วออกเชิด
 วิธีที่ ๓   จบด้วยเพลงเชิด
 วิธีที่ ๔   ทอดลงจบ

เพลงฉิ่งพระฉิ่งเพลง จากการศึกษาพบการบรรเลงมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละสำนัก
 คนตรี สามารถแบ่งออกเป็น ๓ รูปแบบคือ

- รูปแบบที่ ๑ สำนักพาทย์โกสลด บรรเลงเพลงเรื่องดังนี้
- เพลงฉิ่งเรื่องกระบोक
  - เพลงฉิ่งเรื่องพระยาพายุเรือ
- รูปแบบที่ ๒ กรมศิลปากร ซึ่งสืบทอดทางสายหลวงบำรุงจิตรเจริญ
 บรรเลงเพลงเรื่องดังนี้
- เพลงฉิ่งเรื่องกระบोक
- รูปแบบที่ ๓ สำนักคุณครูพุ่ม บาปุยะวาทย์ บรรเลงเพลงเรื่องดังนี้
- เพลงฉิ่งเรื่องจิ้งจกทอง

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ ๔

เพลงฉิ่งกับการแสดงและการปรับพื้นฐานด้านทักษะของศิลปิน

เพลงฉิ่ง เป็นเพลงเรื่องประเภทหนึ่งที่ถูกนำไปใช้ในลักษณะต่าง ๆ โดยในการอภิปรายต่อไปนี้เป็นกรนำเพลงฉิ่งไปประกอบการแสดงโดยมีการนำไปแทรกในอากัปกิริยาเดินเพื่อชมความงามของบางสิ่งบางอย่าง นอกจากนี้แล้วเพลงฉิ่งยังถูกนำไปประดิษฐ์เป็นท่วงขับร้องและนำไปเป็นเพลงฝึกทักษะของศิลปินเพื่อปรับพื้นฐาน ดังจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

๔.๑ เพลงฉิ่งที่บรรจุอยู่ในการแสดง

สืบเนื่องแต่โบราณการแสดงของไทยจะมีการนำท่วงขับร้องและการบรรเลงเพลงไทยบรรจุเข้าไปประกอบอากัปกิริยาคู่กัน การแสดงต่าง ๆ สามารถแบ่งออกได้หลายประเภท ยกตัวอย่างเช่น การแสดงละครนอก การแสดงละครใน การแสดงละครพื้นทาง การแสดงละครดึกดำบรรพ์ การแสดงหุ่นกระบอก การแสดงหุ่นละครเล็ก การแสดงลิเก เป็นต้น

ในการบรรจุบทเพลงหรือบทประพันธ์นั้น โบราณจารย์จะได้พิจารณาถึงความเหมาะสมกับลักษณะอาการของตัวละครหรือบรรยากาศตามท้องเรื่อง

บรรดาเพลงต่าง ๆ ที่ถูกนำมาบรรจุในการแสดงต่าง ๆ เพลงฉิ่งเป็นเพลงประเภทหนึ่งที่ถูกคัดเลือกเข้ามาบรรจุเพื่อแสดงอากัปกิริยาเป็นครั้งคราว โดยมากมักเป็นการแสดงโขนละครโดยจะบรรจุเพลงฉิ่งประกอบอาการกิริยาดนแบบท่อนอง เช่น การเดินชมสวน ชมความงามของสิ่งรอบตัว ดังมีรายละเอียดของบทละครที่มีความชัดเจนในการสื่อถึงการนำเพลงฉิ่งมาประกอบอากัปกิริยาดังกล่าวต่อไป

บทละครในเรื่องอิเหนา ตอนลมหอบ

ฉากที่ ๕ อุทยานเชิงเขา

สมมติเป็นเวลาเย็น วันเดียวกับฉากที่ ๓

- ปี่พาทย์ทำเพลงฉิ่ง -

เปิดม่าน

- เห็นนางบุษบาประทับอยู่บนระแทะ มีสองนางพี่เลี้ยงติดตาม -

- ประสันตากับกะระตาดและกิดาหยันช่วยกันลากระแทะ -

- นอกนั้นมีกิดาหยันบ้าง เสนาบ้าง คอยอารักขา -

ร้องเพลงแขกโหม่ง

เมื่อนั้น
ประทีประแทะทองรจนา
นุชบาเยาวยอดเสน่ห์หา
กัลยาพี่เลี้ยงเคียงไป
(ปีพาทย์รับ)

ร้องเพลงคันทะนาว

มาถึงเชิงผาสดาหมัน
สองนางพลาทงทูลอรไท
รุกขชาติเรียงรังงามไสว
ชีชวนชมไม้หลายพรรณ

ทำเพลงแมลงภู่งทอง

- พี่เลี้ยงทูลเชิญนุชบาลงจากกระแทะเที่ยวชมสวน แล้วจึงกลับขึ้นรถ-¹

จากบทประพันธ์ข้างต้นจะเห็นได้ว่าการเดิมชมสวน ชมความงามธรรมชาติของนางนุชบา ซึ่งเป็นนางเอกของเรื่องนั้น จะใช้เพลงฉิ่งประกอบอาภักดิ์ปกริยา

บทละครคึกคักบรรพ์เรื่องสังข์ศิลป์ชัย ตอน ตกแห

จากเขาไม้ที่ ๒

(เจ็ด कुमार ออก)

ร้องลำฆมคกงนอก

ศรีสันต์ รุกขชาติชอบกล ตะละคันทะละอย่าง
हन็อง เป็นเชิงเป็นซุ้ม ชุ่มช้อบสลบสล้าง บนเนินไศล
ศรีสันต์ ไม้ผลหลายพรรณ แน่นนั้นอะไร
हन็อง มะม่วงมะพร้าว มะนาวมะกรูดมะพุดมะไฟ มิใช่ไหน้อย
ศรีสันต์ โนนอีกอีกโข ตะโกทุเรียน
हन็อง มะปริงมะปราง มะขางมะก้อตะคร้อตะเคียน ตะขบช้อย
ศรีสันต์ ลูกคดหนักหนา ออกระย้าย้อย

¹ กรมศิลปากร, บทละครของกรมศิลปากร (ที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพนางแจ่มช้อย คุริยพันธุ์ ณ ฌาปนสถานกรมตำรวจ วัดศรีทศเทพ ๒๔ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๒๗) (เอกสารอัครดำเนิน), หน้า ๑๘๑.

हन้อง จะช่วยกันเก็บ จะช่วยกันหักจะชักจะสอย ไปปลับพลาฯ
ปีพาทย์ทำเพลงฉิ่ง (เก็บลูกไม้)²

จากบทประพันธ์ข้างต้นจะเห็นได้ว่าการเดิมชมความงามธรรมชาติ เก็บผลไม้
ประเภทต่าง ๆ ของเจ้าคุณมรนั้น จะใช้เพลงฉิ่งประกอบอาภักดิ์ปกริยา

จากบทละคร เรื่องรามเกียรติ์ ตอนฆ่านางสีดา

เล่นพักสอง
(นางสีดาออก)

ร้องเพลงฉิ่ง

สีดา ออกมาสบเหมาะแท้ ไม้ดอกคอกออกแฮะ
จะเก็บให้สมใจ บัดนี้ฯ

(ปีพาทย์ทำเพลงฉิ่ง นางสีดากับกำนัลเก็บดอกไม้แล้วเลยเล่นไล่ นางอาศูรออกจาก
ที่ซุ่ม จับกำนัลชื่อสาริกินเสียแล้วแปลงตัวแทนเจ้าเล่นกับเพื่อน...ฯ)³

จากบทละครข้างต้น มีลักษณะของการนำเพลงฉิ่งเข้าไปบรรจุในการแสดงละคร
ขณะที่นางสีดาและนางกำนัลต่าง ๆ เดินเก็บดอกไม้ ชมธรรมชาติเช่นเดียวกัน

บทละครศึกคำรบร่ำเรื่องสังข์ศิลป์ชัย ตอนที่ ๒ คามหา

ฉากหน้าพลับพลา ที่ ๓

(ฉากที่ ๑ นั้นเอง นางเกสรสมณา กับนางสุพรรณเดินเก็บดอกไม้)

ร้องลำแจกสาหร่ายรับปีพาทย์

เกสร วันนี้แสนสำราญบานใจ

สองนาง

เลือกเก็บดอกไม้ที่หอมหวาน

² เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ , ชุมนุมบทละคร
และบทขับร้อง (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวิลพร , พ.ศ. ๒๕๑๔) หน้า ๑๒๕.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๖.

เกสร	จำปากลิ้นตระหลบอบอวล	
สองนาง		ถ้าดวงชวนชื่นชูง
เกสร	พิภพจะกรองอุบะห้อย	
สองนาง		มะลิวัลย์จะร้อยเป็นสร้อยใส่
เกสร	จะผูกพรรณบุปผาเป็นมาลัย	
สองนาง		วางไว้ข้างที่ไสยาฯ

ปีพาทย์ทำเพลงฉิ่ง (สองนางเก็บดอกไม้มานั่งเลือกผูกร้อย)^๔

จากบทประพันธ์ข้างต้นเป็นอีกบทประพันธ์หนึ่งที่มีลักษณะการนำเพลงฉิ่งมาบรรจุก่อนที่ นางเกสรสุมณฑาและนางสุพรรณเคินเก็บดอกไม้

ในการนำเพลงฉิ่งมาบรรจุในขณะการเดินทอคน่องเพื่อชมความงามของธรรมชาติหรือเพื่อวัตถุประสงค์ที่เป็นไปเพื่อความเพลิดเพลินนั้น จากการวิเคราะห์พบประเด็นที่เป็นเหตุผลในการคัดเลือกเพลงดังกล่าวมาบรรจุประกอบอากัปกริยาดังนี้

๑. จากลักษณะการดำเนินทำนองของเพลงฉิ่ง ซึ่งเป็นทำนองที่ไม่มีจังหวะหน้าทับเข้ามาควบคุมการดำเนินทำนอง ทำให้ลักษณะของทำนองเพลงนั้นให้ความรู้สึกที่เบาและสบายเหมาะสำหรับบรรเลงประกอบอากัปกริยาดังกล่าว

๒. ลักษณะทำนองของเพลงฉิ่งนั้นมีความเป็นอิสระ ไม่มีการกำหนดที่แน่นอนของประโยคเพลงอย่างเพลงประเภทอื่น ๆ เช่นเพลงปรบไค้ที่ต้องมีสัดส่วนของประโยคเพลงเท่า ๆ กัน ทำให้เพลงปรบไค้ให้ความรู้สึกที่หนักแน่นมั่นคงมากกว่าเพลงฉิ่ง ลักษณะที่เป็นอิสระนี้เองมีความสอดคล้องกับอากัปกริยาที่เป็นอิสระในการชมความงามของธรรมชาติต่าง ๆ

๓. จากลักษณะทำนองหลักของเพลงฉิ่ง เมื่อแปลทำนองเป็นทางระนาดเอกหรือเครื่องดนตรีอื่น ๆ นั้น ผู้บรรเลงต้องใช้สติปัญญาขั้นสูงในการแปลทำนอง และเมื่อนำทำนองเพลงที่แปลแล้วบรรเลงร่วมกันกับเครื่องดนตรีในวงโดยไม่มีจังหวะหน้าทับเข้ามาควบคุม จะทำให้ทำนองเพลงมีความไพเราะเหมาะสำหรับนำมาบรรเลงเพื่อประกอบอากัปกริยาที่มีความสบายในการชมความงามของธรรมชาติหรือกิจกรรมใด ๆ อันเป็นกิจกรรมที่ทำให้มีความสุขในขณะนั้น

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๕.

๔.๒ เพลงฉิ่งที่นำมาประดิษฐ์เป็นทางร้อง

เพลงฉิ่งเป็นเพลงที่มีลักษณะการดำเนินทำนองเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งแตกต่างไปจากเพลงประเภทเพลงเถาหรือเพลงเกร็ดต่าง ๆ ที่จะมีการบรรเลงร้องรับระหว่างนักร้องกับคนตรี เพลงฉิ่งที่นำมาเป็นทางขับร้องนั้น ได้เกิดขึ้นในภายหลังนี้เอง โดยจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ได้กล่าวไว้ดังนี้

ก้านันสำราญ เกิดผล ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า

"ยังไม่ปรากฏว่ามีใครนำเพลงฉิ่งพระฉันทาทำเป็นทางขับร้องนะ ถ้าจะมีการขับร้องก็จะไปร้องกันที่เพลงคันทเพลงฉิ่ง"^๕

อาจารย์พินิจ ฉายสุวรรณ ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า

"เรื่องการนำเพลงฉิ่งไปทำเพลงทางร้อง ก็มีอยู่ในเรื่องฝรั่งรำเท้า มีเพลงตะเข้เจิง เจ้า เช่น ถ้าเป็นคันทก็อยู่ในคันทดาวคิงส์ ก็สรุปได้ว่าเพลงในคันทดาวคิงส์มีการร้องเพลงฉิ่ง เป็นเพลงชุดเดียวกับเรื่องฝรั่งรำเท้า แต่เรื่องฝรั่งรำเท้าจริง ๆ ไม่มีร้อง เพราะเป็นเพลงเรื่องประเภทเพลงซ้ำ"^๖

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า

"เพลงฉิ่งที่ทำเป็นทางขับร้องนั้น ก็มีทำกัน เช่น เพลงฉิ่งแมลงภู่ทองเป็นเพลงฉิ่งอัตราสองชั้น มีทางขับร้อง แล้วก็เอาไปเป็นเพลงลาวคิ้ว อันนี้เป็นของโบราณ ใช้หน้าทับสองไม้

แล้วที่ทำเป็นทางขับร้องก็มีเรื่องสังข์ศิลป์ชัย สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์เอามาทำเป็นทางร้อง เกิดทีหลังแล้วใช้ตอนสังข์ศิลป์ชัยเดินเล่นช่อนหากับพี่น้อง"^๗

อาจารย์بيب คงลายทอง ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า

"เพลงฉิ่งนำมาเป็นทางขับร้องยังไม่เคยเห็น เคยเห็นแต่เล่นคันทบรรพ์"^๘

^๕ สัมภาษณ์ ก้านันสำราญ เกิดผล, ๒๔ กันยายน ๒๕๔๓.

^๖ สัมภาษณ์ พินิจ ฉายสุวรรณ, ๒๖ กันยายน ๒๕๔๓.

^๗ สัมภาษณ์พิชิต ชัยเสรี, ๕ ตุลาคม ๒๕๔๓.

^๘ สัมภาษณ์بيب คงลายทอง, ๒๑ กันยายน ๒๕๔๓.

บัดนี้พี่ชายเป็นหนุ่มแล้ว
จงคืนค้น หันหน้ามาข้างนี้

ถึงได้กับน้องแก้วควรที่
คู่ที่ให้เห็นก็เป็นไร¹²

จากบทละคร เรื่องรามเกียรติ์ ตอนผ่านางสีดา

เล่นพักสอง
(นางสีดาออก)

ร้องเพลงฉิ่ง

สีดา ออกมาสบเหมาะแท้ ไม้ดอกคอกออกแฉ่
จะเก็บให้สมใจ บัดนี้ฯ

(ปีพาทย์ทำเพลงฉิ่ง นางสีดากับกำนัลเก็บดอกไม้แล้วเลขเล่นได้ นางอาศูรออกจากที่
ซุ่ม จับกำนัลชื่อสาริกินเสียแล้วแปลงตัวแทนเข้าเล่นกับเพื่อน...ฯ)

จากบทมโหรีเรื่องอิเหนา ซึ่งเป็นบทที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรง-
ราชานุภาพได้สันนิษฐานว่า เป็นของเจ้าพระยวงศาสุรศักดิ์ (แสง) ในรัชกาลที่ ๒ ซึ่งตีบทอด
มาจากบทละครอิเหนาพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๑ ลักษณะที่เรียงบทไม่เรียงตามลำดับเรื่อง
อิเหนาซึ่งแตกต่างจากบทมโหรีเรื่องกากี โดยสันนิษฐานว่าน่าจะเอาถ้ามโหรีตั้งเป็นหลัก เพียง
แต่เอาบทละครอิเหนามาร้องเท่านั้น

บทมโหรีดังกล่าวมีเนื้อหาดังนี้

บทที่ ๑๗ ร้องเพลงฉิ่ง มีลูกคู่

๐ สาวหยุดยืนย้อยห้อยระย้า	จะหักให้มาหารัศมี
เด็ดดอกประยงค์อยู่ตรงนี้	ให้ยาหทัยสังคามระคา
กลแต่ฉวยฉูดยูดยื้อ	นี้ถ้าว่าเก็บบุหงา
ช่างไม่อดสูอนุชา	อะไรนั่นเป็นน่านายใจ ๑ ๔ คำ
	ถูกหมัดจินจิม ¹³

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕.

¹³ มนตรี ตราโมทและวิเชียร กุลคัมภ์, ฟังและเข้าใจเพลงไทย (กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์ไทยเกษม, พ.ศ. ๒๕๒๓) หน้า ๑๔.

จากคัมภีร์เรื่องรามเกียรติ์ ตอนอินทรชิตแผลงศรนาศบาศ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ได้ทรงนิพนธ์ขึ้น ใช้ขับร้องและบรรเลงในงานต้อนรับเจ้าชาย เสนรีแห่งปรุชเซีย ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๒

บทร้องดังกล่าวมีการขับร้องเพลงมุล่ง ซึ่งเป็นเพลงที่การประพันธ์ขึ้นโดยการนำ เนื้อหาเพลงมุล่งบางตอนมาทำเป็นทำนองเพลงประเภทหน้าทับปรบไก่อ้น โดยมีเนื้อหา ดังนี้

มุล่ง

๐ เมื่อนั้น	พระจักรีปริดีเปรมเกษมสันต์
จึงชวนพระอนุชาจรจักร์	มาขึ้นทรงรถสุวรรณทนต์ไค
ตั้งให้เล็กโยธาพลากร	วานรโหล่นห้วยไหว
คล้ายคลี่รีพลศกล ไกร	กลับไปพลับพลาพนาลี ฯ เชิด ฯ ¹⁴

จากเพลงคัมภีร์เรื่องท้าวแสนปม พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีบทขับร้องเพลงถอยหลังเข้าคลอง ซึ่งเป็นเพลงในส่วนต้นของเพลงฉิ่งพระฉันทน์เจ้าชูดใหญ่ โดยในส่วนต้นนี้ ประกอบไปด้วยเพลงคัมภีร์เพลงฉิ่ง เพลงสามเต้า เพลงจรเข้ขวางคลอง เพลงถอยหลังเข้าคลองและเพลงดวงพระธาตุ

เพลงคัมภีร์เรื่องท้าวแสนปม ดังกล่าวมีเนื้อหาดังนี้

ถอยหลังเข้าคลอง

๐ เมื่อนั้น	องค์พระชินแสนเรืองศรี
ครั้นได้ฤกษ์ยามยามดี	จรลีไปยังที่ตั้งทัพ ฯ เสมอ ฯ
กลแต่ฉวยฉูดชูดยื้อ	นี้ถ้าวเก็บบุหงา ¹⁵

จากบทมโหรีเรื่องรถเสน สมัยกรุงศรีอยุธยา ดังกล่าวมีเนื้อหาดังนี้

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๓.

¹⁵ มนตรี ตรีโมทและวิเชียร กุลคัมภ์, ฟังและเข้าใจเพลงไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยเกษม , พ.ศ. ๒๕๒๓) หน้า ๑๖๘.

ปีพาทย์ตีกคำบรรพ์และละครตีกคำบรรพ์ แสดงและบรรเลงกันอย่างแพร่หลายนั้น เพลงเรื่องเพลงฉิ่งได้ถูกนำมาบรรจไว้ในการแสดงละครดังกล่าว เนื่องด้วยลักษณะการขับร้องและบรรเลงตีกคำบรรพ์นั้น ต้องเป็นไปเพื่อความบันเทิงที่ไม่ซ้ำจนทำให้เกิดความเบื่อไม่ว่าจะเป็นฉาก แสง เสียงได้ถูกนำมาบรรจไว้อย่างตระการตากับผู้ชม นับได้ว่าวงปีพาทย์ตีกคำบรรพ์เป็นการปรับปรุงใหม่เพื่อการชมที่รวดเร็ว ชวนให้ติดตาม ไม่ต้องใช้ความรู้ในการชมมากอย่างการแสดงละครในซึ่งมีมาแต่เดิมก่อนหน้านั้น เพลงฉิ่งได้ถูกนำมาประดิษฐ์เป็นทางขับร้องเพื่อให้ประกอบการแสดงละครดังกล่าว แต่เป็นส่วนที่น้อยมาก ดังปรากฏหลักฐานที่สำคัญซึ่งค้นพบได้จากบทละครตีกคำบรรพ์ พระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ผู้ให้กำเนิดและเป็นเจ้าของวงดนตรีไทยปีพาทย์ตีกคำบรรพ์ ดังนี้

จากบทละครตีกคำบรรพ์ เรื่องคาวี ตอนที่ ๑ เสาพระขรรค์ ฉากคำหนักน้ำที่ ๒

ร้องเพลงฉิ่ง รับปีพาทย์

อ้อพระขรรค์คูชีวิตของคาวี   ไม่ป่นปี้เป็นแต่หมองเขม่าฝ้า
เห็นจะยังไม่ทันถึงมรณา   ถ้างน้ำทำน้ำจะพินขึ้นทันใด

(ปีพาทย์ทำเพลงฉิ่ง)

จากบทละครตีกคำบรรพ์ เรื่องคาวี ตอนที่ ๓ หึ่ง ฉากในคำหนักที่ ๖ มีบทขับร้องเพลงฉิ่ง ดังนี้

ร้องเพลงฉิ่งท่อน ๒ ตัดรับปีพาทย์

คาวี   โฉมเฉลา   นี้จะเฝ้าไกรธขึ้นไปถึงไหน
ถ้าพี่แก่เหมือนแต่ก่อนร้อนชไร   จะสกัดตัดอาลัยก็ตามที่
บัดนี้พี่ยาเป็นหนุ่มแล้ว   ถึงได้กับน้องแก้วควรที่
จงผินผัน หันหน้ามาข้างนี้   คู่พี่ให้เห็นก็เป็นไร

จากบทละคร เรื่องรามเกียรติ์ ตอนนางสีดา

เล่นพักสอง (นางสีดาออก)

ร้องเพลงฉิ่ง

สีดา   ออกมาสบเหมาะแท้   ไม้ดอกคอกออกอภัย
จะเก็บให้สมใจ บัดนี้ฯ

จากบทมโหรีเรื่องอิเหนา

บทที่ ๑๗ ร้องเพลงฉิ่ง มีลูกคู่

๐ สาวหยุดยืนย้อยห้อยระย้า	จะหักให้มาหารัศมี
เด็ดดอกประยงค์อยู่ตรงนี้	ให้ยาหยีสังคามาระตา
กลแต่ฉวยจุกขุคี่	นี้ถ้าว่าเก็บบุหงา
ข้าง ไม่อดศูอนุชา	อะไรนั่นเป็นน่ายาใจ ฯ ๔ คำ

ในการสืบค้นข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิและข้อมูลทางเสียงพบข้อมูลเพลงฉิ่งที่นำมาเป็น
ทางขับร้องอยู่ ๑ ข้อมูลคือ จากบทละครศึกดาบรพรเรื่อง

ส่วนที่ ๓ เป็นข้อมูลบทขับร้องเพลงฉิ่ง โดยเป็นบทขับร้องเพลงฉิ่งที่นำมาประพันธ์
ใหม่เป็นเพลงเกร็ดและบรรเลงอยู่ในเรื่องของมโหรี ข้อมูลในส่วนที่ ๓ นี้ เป็นข้อมูลหรือ
เป็นเนื้อหาที่เป็นส่วนที่พัฒนาต่อมาจากเนื้อหาในส่วนที่เป็นแก่นแท้ของเพลงเรื่องเพลงฉิ่ง
โดยเนื้อหาที่ปรากฏนั้นเป็นการขับร้องเพลงในเรื่องมโหรี โดยเพลงต่าง ๆ เหล่านี้ได้ถูก
ประพันธ์ขึ้น โดยมีเพลงเรื่องเพลงฉิ่งเป็นเพลงต้นแบบ โดยมีการแต่งกันใหม่ในลักษณะต่าง ๆ

เนื้อหาของเพลงเกร็ดต่างๆ นี้มีปรากฏเป็นหลักฐานอยู่มากมาย ดังจะยกตัวอย่างดังนี้

มุล่ง

๐ เมื่อนั้น	พระจักรีปริดีเปรมเกษมสันต์
จึงชวนพระอนุชาจรจัด	มาขึ้นทรงรถสุวรรณทนต์
สั่งให้เลิกโยธาพลากร	วานรโหล่นห้วนไหว
คล้ายคลี่รพดสกล ไกร	กลับไปพลับพลาพนาลี ฯ

ถอยหลังเข้าคลอง

๐ เมื่อนั้น	องค์พระจินแสนเรืองศรี
ครั้นได้ฤกษ์งามยามดี	จรลีไปยังที่ตั้งทัพ ฯ เสมอ ฯ
กลแต่ฉวยจุกขุคี่	นี้ถ้าว่าเก็บบุหงา

๔.๓ เพลงฉิ่งที่นำมาฝึกทักษะเพื่อการปรับพื้นฐานของศิลปิน

เพลงฉิ่ง เป็นเพลงชั้นสูงที่โบราณจารย์ได้คัดเลือกมาใช้บรรเลงเพื่อปรับพื้นฐานของนักดนตรีไทย ซึ่งมักจะเป็นเพลงฉิ่งอัตราชั้นเดียว เพลงฉิ่งที่นิยมนำมาเป็นเพลงเพื่อไล่มือก้นเกือบทุกเครื่องดนตรีคือ เพลงฉิ่งมุล่ง ส่วนเพลงฉิ่งอื่น ๆ ที่นิยมนำมาใช้ศึกษาเพื่อปรับพื้นฐานเช่น เพลงฉิ่งช้างประสาธนา เพลงฉิ่งตรัง เพลงฉิ่งแมลงภู่ทอง เป็นต้น เพลงฉิ่งที่กล่าวชื่อมาข้างต้นเป็นรายชื่อเพลงในรายวิชาทักษะดุริยางค์ไทย ๑ โดยเฉพาะวิชาเอกเครื่องสายไทยของหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต ของคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีไว้เพื่อปรับพื้นฐานของผู้ที่เข้ามาศึกษาใหม่ของหลักสูตรเพื่อให้มีระเบียบไปในทิศทางเดียวกัน

ในการไล่มือก้นของโบราณแล้ว มีหลักในการไล่มือก้นว่านักดนตรีต้องการไล่มือก้นเพื่อวัตถุประสงค์ใด ดังที่ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี ได้อธิบายว่า

ปกติการไล่มือก้นเขาไล่มือก้น ๓ อย่าง

๑. ไล่มือก้น ก็จะได้กำลัง ได้ความฮึด ความทน

๒. ไล่มุล่ง จะได้ความร้อน ความไหว

๓. ไล่มือก้น การไล่มือก้นทาง ได้ประโยชน์ในความทนด้วย

แล้วแต่ว่าใครจะต้องการไล่มือก้นแบบไหน พอพริ้งเวลาไล่มือก้น พอบ

ทะเล - ล่องเรือ ก็จะออกมุล่งต่อไปเลย¹⁷

ในการไล่มือก้นในสมัยโบราณจะไล่มือก้นหลายแบบเนื่องจาก นักดนตรีต้องมีกิจกรรมในทางดนตรีไทยกันตลอด ไม่ว่าจะเป็นการประชันดนตรี การบรรเลงแสดงความสามารถในงานต่าง ๆ โดยที่นักดนตรีจะได้รับการอุปถัมภ์จากเจ้านายในราชสำนัก มีต้องทำงานอย่างอื่นเช่นเดียวกับนักดนตรีปัจจุบัน นักดนตรีสมัยก่อนมีหน้าที่ฝึกซ้อมเพียงอย่างเดียวและบรรเลงตามกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อแสดงความสามารถและแสดงภูมิของเจ้าของสำนักหรือเจ้าของสถานที่ที่ได้รับอุปถัมภ์นักดนตรีนั้น ๆ อยู่ ทำให้การบรรเลงและการไล่มือก้นเพื่อกิจกรรมต่าง ๆ มีความเข้มข้นมากกว่าในสมัยปัจจุบัน ปัจจุบันมักไล่มือก้นเพียงเพลงฉิ่งมุล่งเท่านั้น

ในการไล่มือก้นด้วยเพลงฉิ่งมุล่งนั้น มีผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้ให้ความเห็นไว้ต่าง ๆ กันดังต่อไปนี้

¹⁷ พิชิต ชัยเสรี, สัมภาษณ์ ๕ ตุลาคม ๒๕๔๓.

อาจารย์จรัส อางณรงค์ ได้อธิบายว่า
 "ฉันได้เพลงมุล่งมาตลอด"¹⁸

อาจารย์ป๊อ คงลายทอง ได้อธิบายว่า

ได้เพลงมุล่งมาตลอด สำหรับป๊อใน ไม่เคยได้ทะเลมาก่อน แต่มุล่งน่าจะเกิดมาที่หลังมีไว้สำหรับได้ระนาดเอก น่าจะเกิดสมัยที่มีการประชันขันแข่งกันนี้แหละ เอาไว้ใช้เวลาเล่นนางหงส์ด้วย แต่ห้องวงใหญ่ได้เพลงเรื่องถึงพระฉัน¹⁹

อาจารย์ก้านัน สำราญ เกิดผล ได้อธิบายว่า

ฉันได้เพลงทะเล ทั้งบ้านพาทยโกศล และบ้านอยุธยา เพลงทะเลเฉพาะระนาดเอกมันเป็นเรื่องเหมือนกับฆ้องวงดีทะเลทั้ง ๗ ท่อน ๒ ท่อนสุดท้ายเป็นเพลงด่องเรือ²⁰

อาจารย์พินิจ ฉายสุวรรณ ได้อธิบายว่า

ใช้เพลงมุล่งได้มือ ลูกจะห่าง ต้องการให้เกิดการเหวี่ยงมือ ให้แม่นยำได้ดี เพลงถึงมุล่งท่านจัดไว้เป็นทางฝึกมือ

ครูพริ้ง คนตรีรส เวลาได้ก็ไล่มุล่ง ต่อด้วยสาธุการเพื่อให้มือเรียบและตามด้วยทะเล เพื่อให้แตกฉานเรื่องทาง และการนำไปใช้ และได้เชิดเพื่อความไหว²¹

อาจารย์สุเชาว์ หลิมพาณิชย์ ได้อธิบายว่า

ได้เพลงมุล่ง เพลงเดี่ยว คุณครูบุญยงค์ ให้ฝึกมุล่ง เพื่อจะได้กลอนเพลงด้วย และมีการได้สาธุการ แต่ไม่นิยมนัก เพลงเป็นเพลงที่เคารพ

¹⁸ จรัส อางณรงค์, สัมภาษณ์ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๓.

¹⁹ ป๊อ คงลายทอง, สัมภาษณ์ ๒๒ กันยายน ๒๕๔๓.

²⁰ สำราญ เกิดผล, สัมภาษณ์ ๒๔ กันยายน ๒๕๔๓.

²¹ พินิจ ฉายสุวรรณ, สัมภาษณ์ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๔๓.

กัน หรือไม่กี่อาจจะไล่สารการเพียงเที่ยวเดียว แล้วไล่เพลงอื่นต่อเป็นเหมือน การไหว้ครูด้วยเสียงดนตรี²²

อาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร ได้อธิบายว่า

ส่วนใหญ่ก็ไล่มุล่ง แต่ครูหลวงประดิษฐ ได้ต่อเพลงทะเลแยกไล่กัน ด้วย แลได้กันน้อย คนที่ไม่เรียนทะเลแยกสำนวนกลอนไม่แตกกลาน มุล่งไล่กัน มาแต่โบราณ บางทีครูไล่มุล่ง เพลงเรื่อง วิธีไล่ก็อย่าหยุด อย่าถอย ไล่เพื่อให้เกิดความคงทน เพลงอะไรก็ได้ การไล่เป็นแม่บทของการดำเนินทำนอง เป็นแนวทาง²³

อาจารย์พันโทเสนาะ หลวงสุนทร ได้อธิบายว่า

เวลาไล่มือบ้านคุณครูหลวงประดิษฐ จะไล่ตั้งแต่ตีตีห้า คนมือใหม่คุณครูจะให้ไล่ทะเลแยก สามชั้น ๒ ท่อน เพราะมือจะเรียบเพื่อเป็นการปรับมือ คนที่มีความคล่องแคล่วแล้วจะให้ไล่มุล่งเพราะมือจะข้ามไปข้ามมา²⁴

อาจารย์อุทัย พาทยโกศล ได้อธิบายว่า

ที่บ้านปัจจุบันจะไล่มุล่ง ก่อน ๆ ไล่ทะเลแยก ๖ ท่อน ทะแยกยาวมาก เวลาเศษท่อน ๔ ท่อนก็เฝ้าเสร็จเพราะเพลงยาวมาก เพลงจึงพระฉันไม่นำ มาไล่ เอาแต่เพลงมุล่ง ตอนผมเด็กๆ รุ่นอาที่ซ้อมเขาก็สารการเลย แต่ไล่แบบควบคุมแนว แล้วโหมโรงเข้า โหมโรงเย็น เพลงเรื่อง ไล่เข้า ไล่เย็นทุกวัน ซ้อมกันทั้งชุด

ถ้าเป็นตอนที่เขาจะประชันกันระหว่างวังต่าง ๆ ก็จะไม่มุล่ง ทะแยก ไล่อย่างไรก็ไม่ถึงมุล่ง เพราะมุล่งจะได้กำลังข้อ เกรี้ยวกราด เอาไปเดี๋ยวก็ได้ มุล่งได้รับความนิยมมากที่สุด²⁵

²² สุเชวีร์ หลิมพานิชย์, สัมภาษณ์ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๔๓.

²³ ประสิทธิ์ ถาวร, สัมภาษณ์ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๔๓.

²⁴ เสนาะ หลวงสุนทร, สัมภาษณ์ ๖ เมษายน ๒๕๔๓.

²⁵ อุทัย พาทยโกศล, สัมภาษณ์ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๓.

จากความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหลาย ๆ ท่านจากหลายสำนักดนตรี พบบทเพลงสำหรับการไล่มือดังนี้

๑. ไล่มือเพลงทะเล
๒. ไล่มือเพลงมุล่ง
๓. ไล่มือเพลงสาธุการ
๔. ไล่มือเพลงเชิด
๕. ไล่มือเพลงโหมโรงเช้า โหมโรงเย็น
๖. ไล่มือเพลงเรื่องต่างๆ

โดยบทเพลงต่าง ๆ ที่นำมาเป็นเพลงบรรเลงไล่มือถ้าพิจารณาบทเพลงแล้วไล่มือให้บรรเลงตามวัตถุประสงค์สามารถแบ่งออกเป็นหมวดต่าง ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่แตกต่างกันดังนี้

๑. ไล่มือเพลงทะเล และเพลงเรื่องต่างๆ เพื่อให้ให้นักดนตรีได้กำลัง ได้ความอดทน ความอึด สำนักดนตรีพาทย์โกสลดไล่มือเพลงทะเลกันเป็นประจำ เมื่อพิจารณาบทเพลงของสำนักพาทย์โกสลด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบทเพลงที่มีความยาวมาก มีทางเปลี่ยนเกือบทุกบทเพลง ความอึด ความอดทนของนักดนตรีจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะสามารถบรรเลงเพลงได้เป็นอย่างดี ทำให้ลักษณะการไล่มือของนักดนตรีสำนักนี้มักใช้เพลงทะเลกันเป็นประจำ ส่วนสำนักหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) นั้น มีการไล่มือเพลงทะเล เพลงมุล่ง และเพลงเรื่องเพื่อความคงทนด้วย

๒. ไล่มือเพลงมุล่ง และไล่มือเพลงเชิด เพื่อให้ให้นักดนตรีได้ความไหว ความร้อนของมือนักดนตรีไล่มือมุล่งเพื่อนำผลที่ได้จากการไล่มือไปใช้ในการประชันขันแข่งกันเป็นส่วนใหญ่

๓. ไล่มือเพลงสาธุการ เพื่อให้ได้ปฏิภาณไหวพริบในการดำเนินทำนองหรือทางของเพลง รวมไปถึงได้ความคงทนในการบรรเลง ทำให้เกิดการปรับมือเพื่อเกิด "ความเรียบ" ด้วย

ในการไล่มือที่กล่าวมาข้างต้นเป็นปรากฏการณ์ที่นักดนตรีสมัยก่อนใช้ไล่มือและเล่าสืบต่อกันมา ปัจจุบันเหลือเพียงการไล่มือเพลงมุล่ง เท่านั้น ส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อให้เกิดความไหว ความร้อนของมือ

เพลงมุล่ง เป็นเพลงอัตราชั้นเดียว ในชั้นต่อมาคุณครูบุญยงค์ เกตุคง ได้นำมาประดิษฐ์เพิ่มเป็นสามชั้นและสองชั้นครบเป็นเพลงเถา ส่วนทำนองที่มีอยู่เดิมนั้นเป็นเพียงอัตราชั้นเดียว และใช้ไล่มือสืบต่อกันมาจนปัจจุบันโดยทั่วไป

บทเพลงฉิ่งเรื่องมด มีเนื้อหาดังต่อไปนี้

เพลงฉิ่งมด

ท่อน ๑

มือขวา	-----	--คค	--มร	---ค	-ด-ช	-ฟ-ม	-ร-ช
มือซ้าย	-----	-ค--	-ร--	คด-ช	-ด-ช	-ฟ-ท	-ด-ช

มือขวา	-----	--คค	--มร	---ค	-ด-ช	-ฟ-ม	-ร-ช
มือซ้าย	-----	-ค--	-ร--	คด-ช	-ด-ช	-ฟ-ท	-ด-ช

มือขวา	-----	--รร	-ฟ-ช	--ดล	คด--	ชฟ--	-ฟชด
มือซ้าย	-----	-ล--	-ฟ-ช	-ล--	--ชฟ	--มร	ค-ล

มือขวา	-----	--รร	-ฟ-ช	--ดล	คด--	ชฟ--	-ฟชด
มือซ้าย	-----	-ล--	-ฟ-ช	-ล--	--ชฟ	--มร	ค-ล

มือขวา	-----	--คค	-มรค	-ด-ค	-ด--	คค-ร	-มรค	-ด-ช
มือซ้าย	-----	-ค--	-มรค	-ม-ค	-ม-ค	---ร	-มรค	-ด-ช

มือขวา	-ล--	ชฟ--	-ฟ-ช	--ดล
มือซ้าย	--ชฟ	--มร	-ฟ-ช	-ล--

มือขวา	-----	--คค	-มรค	-ด-ค	-ด--	คค-ร	-มรค	-ด-ช
มือซ้าย	-----	-ค--	-มรค	-ม-ค	-ม-ค	---ร	-มรค	-ด-ช

มือขวา	-ล--	ชฟ--	-ฟ-ช	--ดล
มือซ้าย	--ชฟ	--มร	-ฟ-ช	-ล--

มือขวา	--รร	--ลล	-ชฟช	--ดล	-มรค	--ลล	-ชฟช	--ฟฟ
มือซ้าย	-ร--	-ล--	ช-ฟช	-ล--	-มรค	-ล--	ช-ฟช	-ฟ--

มือขวา	-ช-ช	-ม--
มือซ้าย	-ช--	คร-ร

มือขวา	--รร	--ลล	-ซฟซ	--ลล	-มรด	--ลล	-ซฟซ	--ฟฟ
มือซ้าย	-ร--	-ล--	ซ-ฟซ	-ล--	-มรด	-ล--	ซ-ฟซ	-ฟ--

มือขวา	-ซ-ซ	-ม--
มือซ้าย	-ซ--	คร-ร

กลับคั่น

ท่อน ๒

มือขวา	----	ค-คค	--ม-	----ค	--รม	--ฟซ	-ล--	ซฟ--
มือซ้าย	----	-ซ--	--รค	-ล-ซ	-ค--	รม--	ฟ-ซฟ	--มร

มือขวา	--รร	--คค	--ม-	----ค	--รม	--ฟซ	-ล--	ซฟ--
มือซ้าย	-ล--	-ซ--	--รค	-ล-ซ	-ค--	รม--	ฟ-ซฟ	--มร

มือขวา	---รม	-ล-ซ	--ซ-	มร--	มร-ฟ	-ฟซล	รร-ซฟ	---ร
มือซ้าย	--ค-	-ล-ซ	-มร	--คค	-ค--	ม---	-ค--	-มรด

มือขวา	---รม	-ล-ซ	-ล-ร	-ค-ค	-ซ-ค	--รม	-ม--	มม-ร
มือซ้าย	--ค-	-ล-ซ	-ม-ร	-ค-ม	-ร-ค	---ม	-ซ-ม	---ร

มือขวา	--รร	--ลล	คค--	ซฟ--	ซ-รม	ฟซ-ฟ	-ซ-ซ	-ม--
มือซ้าย	-ล--	-ล--	--ซฟ	--มร	-ค--	---ค	-ร--	คร-ร

มือขวา	--รร	--ลล	คค--	ซฟ--	ซ-รม	ฟซ-ฟ	-ซ-ซ	-ม--
มือซ้าย	-ล--	-ล--	--ซฟ	--มร	-ค--	---ค	-ร--	คร-ร

กลับคั่น

ท่อน ๓

มือขวา	--รร	--คค	--ม-	----ค	--คร	มร--	ค-คร	-ม-ฟ
มือซ้าย	-ร--	-ค--	--รค	-ล-ซ	-ท--	--คซ	-ซ-ล	-ท-ค

มือขวา	--ฟฟ	--คค	--ม-	----ค	--คร	มร--	ค-คร	-ม-ฟ
มือซ้าย	-ค--	-ซ--	--รค	-ล-ซ	-ท--	--คซ	-ซ-ล	-ท-ค

มือขวา	--ฟฟ	--ฟฟ	-ค-ร	-ม-ฟ	--ซล	คค--	ซฟ--	มร--
มือซ้าย	-ค--	-ค--	-ซ-ล	-ท-ค	-ฟ--	--ซฟ	--มร	--คซ

มือขวา	-- ฟฟ	-- ฟฟ	-ค-ร	-ม-ฟ	-- ซล	คด --	ซฟ --	มร --
มือซ้าย	-ฟ--	-ฟ--	-ซ-ล	-ท-ค	-ฟ--	--ซฟ	--มร	--คท

มือขวา	-- ลท	-- คร	--ฟ-	---ร	--ฟ-	ม--ฟ	-ฟ-ซ	-ล-ค
มือซ้าย	-ซ--	ลท--	--มร	-ค-ล	--มร	-ฟ--	-ค-ร	-ม-ค

มือขวา	-- ลท	-- คร	--ฟ-	---ร	--ฟ-	ม--ฟ	-ฟ-ซ	-ล-ค
มือซ้าย	-ซ--	ลท--	--มร	-ค-ล	--มร	-ฟ--	-ค-ร	-ม-ค

มือขวา	---ค	--ซซ	-ซ-ม	-รมซล	ทคทล	ทลซฟ	ซฟมร	ฟซลค
มือซ้าย	---ค	-ซ--	-ซท	ค-ซล	ทคทล	ทลซฟ	ซฟมร	ฟซลค

มือขวา	---ค	--ซซ	-ซ-ม	-รมซล	ทคทล	ทลซฟ	ซฟมร	ฟซลค
มือซ้าย	---ค	-ซ--	-ซท	ค-ซล	ทคทล	ทลซฟ	ซฟมร	ฟซลค

มือขวา	--ลซ	ซลทค	--คท	ลซ--
มือซ้าย	---ฟ	---ค	----	--ฟค

มือขวา	--คค	-ค-ร	มร--	--คร	ม-รม	ฟ-ซ-	ซฟ--	มร--
มือซ้าย	-ซ--	ซ--ล	--คท	ลท--	-ค--	-ม-ฟ	--มร	--คซ

มือขวา	--คค	-ค-ร	มร--	--คร	ม-รม	ฟ-ซ-	ซฟ--	มฟซล
มือซ้าย	-ซ--	ซ--ล	--คท	ลท--	-ค--	-ม-ฟ	--มร	----

มือขวา	-รมซ-	ลซ-ล	-ซลค-	รค-ร	มร--	คด--	ซ-มซ	--ซล
มือซ้าย	ค--ม	-ร-ม	ฟ--ล	-ซ-ล	--คด	--ซม	-ร--	รม--

มือขวา	-ลซ-	ลซ-ล	-รค-	รค-ร	มร--	คด--	ซล--	ซฟ--
มือซ้าย	ม--ม	-ร-ม	ล--ล	-ซ-ล	--คด	--ซฟ	--ซฟ	--มร

มือขวา	ฟม-ฟ	--ฟม	-มฟซ	--ลล	--ซซ	--ฟฟ	-ล--	ซฟ--
มือซ้าย	--ร-	มร--	ร---	-ล--	-ซ--	-ฟ--	--ซฟ	--มร

มือขวา	ฟ-ม-ฟ	--ฟ-ม	-ม-ฟ-ช	ล-ค-ล	ช-ล-ช	ฟ-ช-ฟ	-ล--	ชฟ--
มือซ้าย	--ร-	มร--	ร---	-ล--	-ล--	-ช--	--ชฟ	--มร

มือขวา	ล-ช-ล	ชฟ--	ค-ล-ช	-ช-ม	ฟ-ฟ-ช	--ล-ล
มือซ้าย	-ฟ--	--มร	-ช--	ฟ-ร-	-ค--	-ล--

มือขวา	--ม-ม	--ม-ม	-ม-ร-ค	-ท-ล
มือซ้าย	-ม--	-ม--	-ม-ร-ค	-ท-ล

มือขวา	-ช--	-ม--	ช-ม--	ร-ค--	-ช--	-ม--	ช-ม--	ร-ค--
มือซ้าย	-ช-ม	----	--ร-ค	--ท-ล	-ช-ม	----	--ร-ค	--ท-ล

มือขวา	ค-ช-ล	-ล-ค-	ค-ร--	ค-ล
มือซ้าย	-ฟ--	ช--ล	--ค-ล	--ชฟ

มือขวา	ล-ช-ล	ค-ล--	ชฟ--	ฟ-ร-ฟ	-ล-ช	--ฟ-ฟ	-ช-ล	-ค-ร
มือซ้าย	-ฟ--	--ชฟ	--มร	-ค--	-ล--	-ค--	-ช-ล	-ค-ร

กลับคั่น

เพลงฉิ่งมุล่ง เป็นเพลงที่มีความพิเศษหลายประการ ทำให้ได้รับการคัดเลือกเป็น บทเพลงสำหรับฝึกและไถ่มือของนักดนตรีไทย รูปลักษณะของทำนองเพลงมุล่งแบ่งออกเป็น หัวข้อดังต่อไปนี้

๑. เป็นเพลง ๓ ท่อน มีสคส่วนของเนื้อหาแตกต่างกันทั้งสามท่อน
๒. จำนวนกลอนมีความคล้ายคลึงกันทั้ง ๓ ท่อน แต่มีการเรียงร้อยให้แตกต่างกัน ทำให้เกิดความยากในการจดจำ
๓. จำนวนกลอนมีความเคลื่อนไหวของเสียงกระ โดดข้ามไปข้ามมา ทำให้เกิดความยากในการบังคับมือ
๔. ลักษณะเสียงเรียง ไปเรียงมาซ้ำ ๆ กัน ทำให้เกิดทักษะในการผูกกลอนเพลงของ เครื่องดนตรีต่าง ๆ
๕. เป็นเพลงฉิ่งอัตราชั้นเดียว การบรรเลงด้วยความเร็วเป็นระยะเวลาสั้น ทำให้เกิด คุณสมบัติที่เรียกว่า “ไหว”^{๒๖}

^{๒๖} คำว่า “ไหว” หมายถึง สามารถบรรเลงได้รวดเร็วและอดทน แต่สามารถควบคุม เสียงให้เกิดคุณภาพได้ตลอดการบรรเลงนั้น

ดังมีรายละเอียดแต่ละหัวข้อต่อไปนี้

๑. เป็นเพลง ๓ ท่อน มีสัดส่วนของเนื้อหาแตกต่างกันทั้งสามท่อน ดังนี้

ท่อน ๑ ประกอบด้วยเพลง ๔ ประโยค

- ประโยคที่ ๑ ประกอบด้วยทำนองเพลง ๗ ห้อง โน้ตบรรเลง ๒ ครั้ง
- ประโยคที่ ๒ ประกอบด้วยทำนองเพลง ๗ ห้อง โน้ตบรรเลง ๒ ครั้ง
- ประโยคที่ ๓ ประกอบด้วยทำนองเพลง ๑๒ ห้อง โน้ตบรรเลง ๒ ครั้ง
- ประโยคที่ ๔ ประกอบด้วยทำนองเพลง ๑๐ ห้อง โน้ตบรรเลง ๒ ครั้ง

ท่อน ๒ ประกอบด้วยเพลง ๓ ประโยค

- ประโยคที่ ๑ ประกอบด้วยทำนองเพลง ๘ ห้อง โน้ตบรรเลง ๒ ครั้ง
- ประโยคที่ ๒ ประกอบด้วยทำนองเพลง ๘ ห้อง โน้ตบรรเลง ๒ ครั้ง
- ประโยคที่ ๓ ประกอบด้วยทำนองเพลง ๘ ห้อง โน้ตบรรเลง ๒ ครั้ง

ท่อน ๓ ประกอบด้วยเพลง ๓ กลุ่มทำนอง

- กลุ่มทำนองที่ ๑ ประกอบด้วยเพลง ๔ ประโยค
- ประโยคที่ ๑ ประกอบด้วยทำนองเพลง ๘ ห้อง โน้ตบรรเลง ๒ ครั้ง
- ประโยคที่ ๒ ประกอบด้วยทำนองเพลง ๘ ห้อง โน้ตบรรเลง ๒ ครั้ง
- ประโยคที่ ๓ ประกอบด้วยทำนองเพลง ๘ ห้อง โน้ตบรรเลง ๒ ครั้ง
- ประโยคที่ ๔ ประกอบด้วยทำนองเพลง ๘ ห้อง โน้ตบรรเลง ๒ ครั้ง

กลุ่มทำนองที่ ๒ ประกอบด้วยเพลง ๓ ประโยค

- ประโยคที่ ๑ ประกอบด้วยทำนองเพลง ๔ ห้อง โน้ตเป็นการขึ้นต้น
- ประโยคที่ ๒ ประกอบด้วยทำนองเพลง ๘ ห้อง โน้ตบรรเลง ๒ ครั้ง
- ประโยคที่ ๓ ประกอบด้วยทำนองเพลง ๘ ห้อง โน้ตบรรเลง ๒ ครั้ง

กลุ่มทำนองที่ ๓ ประกอบด้วยเพลง ๖ ประโยค

- ประโยคที่ ๑ ประกอบด้วยทำนองเพลง ๘ ห้อง โน้ตบรรเลง ๒ ครั้ง
- ประโยคที่ ๒ ประกอบด้วยทำนองเพลง ๖ ห้อง โน้ต
- ประโยคที่ ๓ ประกอบด้วยทำนองเพลง ๔ ห้อง โน้ต
- ประโยคที่ ๔ ประกอบด้วยทำนองเพลง ๔ ห้อง โน้ตบรรเลง ๒ ครั้ง
- ประโยคที่ ๕ ประกอบด้วยทำนองเพลง ๔ ห้อง โน้ต
- ประโยคที่ ๖ ประกอบด้วยทำนองเพลง ๘ ห้อง โน้ต

๒. จำนวนกลอนมีความคล้ายคลึงกันทั้ง ๓ ท่อน แต่มีการเรียงร้อยที่แตกต่างกัน

ทำให้เกิดความยากต่อการจดจำ

ตัวอย่างที่ ๑

ประโยคที่ ๔ ของท่อน ๑

มือขวา	--รร	--ลล	-ซฟซ	--ลล	-มรค	--ลล	-ซฟซ	--ฟฟ
มือซ้าย	-ร--	-ล--	ซ-ฟซ	-ล--	-มรค	-ล--	ซ-ฟซ	-ฟ--

มือขวา	-ซ-ซ	-ม--
มือซ้าย	-ซ--	คร-ร

มีความคล้ายคลึงกับท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๓

มือขวา	--รร	--ลล	คค--	ซฟ--	ซ-รม	ฟซ-ฟ	-ซ-ซ	-ม--
มือซ้าย	-ล--	-ล--	--ซฟ	--มร	-ค--	--ค	-ร--	คร-ร

ตัวอย่างที่ ๒

ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑

มือขวา	----	--คค	--มร	--ค	-ล-ซ	-ฟ-ม	-ร-ซ
มือซ้าย	----	-ค--	-ร--	คค-ซ	-ล-ซ	-ฟ-ท	-ล-ซ

มีความคล้ายคลึงกับท่อน ๒ ประโยคที่ ๑

มือขวา	----	ค-คค	--ม-	----ค	--รม	--ฟซ	-ล--	ซฟ--
มือซ้าย	----	-ซ--	--รค	-ล-ซ	-ค--	รม--	ฟ-ซฟ	--มร

มีความคล้ายคลึงกับท่อน ๓ ประโยคที่ ๑

มือขวา	--รร	--คค	--ม-	----ค	--คร	มร--	ค-คร	-ม-ฟ
มือซ้าย	-ร--	-ค--	--รค	-ล-ซ	-ท--	--คซ	-ซ-ล	-ท-ค

๓. จำนวนกลอนของเพลงจึงมู่ง มีความเคลื่อนไหวของเสียงกระโดดข้ามไปข้าม มา ทำให้เกิดความยากในการบังคับมือ ดังตัวอย่างทำนองเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑

ท่อน ๑ ประโยคที่ ๓ ห้องที่ ๒-๖

มือขวา	----	--คค	-มรค	-ล-ค	-ล--	คค-ร	-มรค	-ล-ซ
มือซ้าย	----	-ค--	-มรค	-ม-ค	-ม-ค	----ร	-มรค	-ล-ซ

มือขวา	-ล--	ซฟ--	-ฟ-ซ	--ลล
มือซ้าย	--ซฟ	--มร	-ฟ-ซ	-ล--

ตัวอย่างที่ ๒ ท่อนที่ ๓ กลุ่มที่ ๑ ประโยคที่ ๓

มือขวา	-- ลท	-- คร	-- ฟ-	--- ร	-- ฟ-	ม -- ฟ	-ฟ-ช	-ล-ค
มือซ้าย	-ช--	ลท--	-- มร	-ค-ล	-- มร	-ฟ--	-ค-ร	-ม-ค

ทำนองประโยคนี้ เมื่อแปลทำนองจะได้ทำนองที่มีการข้ามเสียงกระโดดไปมาดังนี้

ลขลท	ลทคร	มฟมร	คทคร	ฟมฟร	มฟมฟ	ลขลฟ	ชลทค
------	------	------	------	------	------	------	------

๔. เพลงฉิ่งมุล่ง ลักษณะเสียงเรียงไปเรียงมาซ้ำ ๆ กัน ทำให้เกิดทักษะในการผูกกลอนเพลงของเครื่องดนตรีต่างๆ ดังตัวอย่างทำนองต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑ ท่อน ๓ กลุ่มที่ ๑ ประโยคที่ ๓

มือขวา	-- ลท	-- คร	-- ฟ-	--- ร	-- ฟ-	ม -- ฟ	-ฟ-ช	-ล-ค
มือซ้าย	-ช--	ลท--	-- มร	-ค-ล	-- มร	-ฟ--	-ค-ร	-ม-ค

ทำนองประโยคนี้ เมื่อแปลทำนองจะได้ทำนองที่มีเสียงเรียงไปมา ดังนี้

ลขลท	ลทคร	มฟมร	คทคร	ฟมฟร	มฟมฟ	ลขลฟ	ชลทค
------	------	------	------	------	------	------	------

ตัวอย่างที่ ๒ ท่อน ๓ กลุ่มที่ ๓ ประโยคที่ ๑

มือขวา	ฟม-ฟ	-- ฟ ม	-ม ฟช	-- ลล	-- ชช	-- ฟฟ	-ล--	ชฟ--
มือซ้าย	-- ร-	มร--	ร---	-ล--	-ช--	-ฟ--	--ชฟ	--มร

ทำนองประโยคนี้ เมื่อแปลทำนองจะได้ทำนองที่มีเสียงเรียงไปมา ดังนี้

ฟมรฟ	มรฟม	รมฟช	คอลล	ฟลชฟ	มฟชล	คลชฟ	ชฟมร
------	------	------	------	------	------	------	------

๕. เพลงฉิ่งเป็นเพลงอัตราชั้นเดียว มีลักษณะการดำเนินทำนองเพลงที่มีการสับมือข้ามเสียงกระโดดไปมา และเป็นการบรรเลงด้วยความเร็วเป็นระยะเวลานาน ทำให้เมื่อผู้บรรเลงฝึกในระยะเวลาานาน ๆ จะเกิดคุณสมบัติที่เรียกว่า “ไหว”

จากการศึกษาค้นคว้าในการนำเพลงฉิ่งมาบรรจุนั้นเพื่อชมความงามของธรรมชาติ หรือเพื่อวัตถุประสงค์ที่เป็นไปเพื่อความเพลิดเพลินนั้น จากการวิเคราะห์พบประเด็นที่เป็นเหตุผลในการคัดเลือกเพลงดังกล่าวมาบรรจุก่อประกอบเข้ากับปรีชาดังนี้

๑. จากลักษณะการดำเนินทำนองของเพลงฉิ่ง ซึ่งจะเป็การทำนองที่ไม่มีจังหวะหน้าทับเข้ามาควบคุมการดำเนินทำนอง ทำให้ลักษณะของทำนองเพลงนั้นให้ความรู้สึกที่เบาและสบายเหมาะสำหรับบรรเลงประกอบอาถักปกริยาดังกล่าว

๒. ลักษณะทำนองเพลงของเพลงฉิ่งนั้น มีความเป็นอิสระไม่มีการกำหนดที่แน่นอนของประโยคเพลงอย่างเพลงประเภทอื่น ๆ เช่น เพลงปรบไก่ ที่ต้องมีสัดส่วนของประโยคเพลงเท่า ๆ กัน ทำให้เพลงปรบไก่ให้ความรู้สึกที่หนักแน่น มันคงมากกว่าเพลงฉิ่ง ลักษณะที่เป็นอิสระนี้เอง มีความสอดคล้องกับอาถักปกริยาที่เป็นอิสระในการชมความงามของธรรมชาติ

๓. จากลักษณะทำนองหลักของเพลงฉิ่ง เมื่อแปลทำนองเป็นทางระนาดเอกหรือเครื่องดนตรีอื่น ๆ นั้น ผู้บรรเลงจะต้องใช้สติปัญญาขั้นสูงในการแปลทำนอง และเมื่อนำทำนองเพลงที่แปลแล้ว บรรเลงร่วมกันกับเครื่องดนตรีในวงโดยไม่มีจังหวะหน้าทับเข้ามาควบคุม จะทำให้ทำนองเพลงมีความไพเราะ เหมาะสำหรืนำมาบรรเลงเพื่อประกอบอาถักปกริยาที่มีความสบายในการชมความงามของธรรมชาติหรือกิจกรรมใดๆ อันเป็นกิจกรรมที่ทำให้มีความสุขในขณะนั้น

เรื่องของการนำเพลงฉิ่งมาบรรจุเป็นทางขับร้อง จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและการค้นคว้าเอกสาร ผู้วิจัยได้แบ่งข้อมูลออกเป็น ๓ ส่วนด้วยกันดังนี้

ส่วนที่ ๑ เป็นส่วนที่กล่าวว่าเพลงฉิ่งนั้นไม่มีการนำมาเป็นทางขับร้อง

ส่วนที่ ๒ เป็นส่วนที่มีผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านกล่าวว่ามีการนำมาเป็นทางขับร้องโดยนำไปบรรจุไว้ในการแสดงละครดึกดำบรรพ์

ส่วนที่ ๓ เป็นข้อมูลบทขับร้องเพลงฉิ่ง โดยเป็นบทขับร้องเพลงฉิ่งที่นำมาประพันธ์ใหม่ เป็นเพลงเกร็ดและบรรเลงอยู่ในเรื่องของมโหรี

ส่วนเรื่องของการนำเพลงฉิ่งมาใช้เป็นเพลงปรับพื้นฐานของศิลป์ จากการค้นคว้าพบว่า เพลงมุล่ง เป็นเพลงที่มีความสำคัญและใช้เป็นเพลงสำหรับไล่มือมาจนปัจจุบัน เพลงฉิ่งมุล่ง เป็นเพลงที่มีความพิเศษหลายประการสามารถแบ่งออกได้เป็นหัวข้อต่อไปนี้

๑. เป็นเพลง ๓ ท่อน มีสัดส่วนของเนื้อหาแตกต่างกันทั้งสามท่อน

๒. จำนวนกลอนมีความคล้ายคลึงกันทั้งสามท่อน แต่มีการเรียงร้อยให้แตกต่างกัน ทำให้เกิดความยากต่อการจดจำ

๓. จำนวนกลอนมีความเคลื่อนไหวของเสียงกระ โคดข้ามไปข้ามมา ทำให้เกิดความยากในการบังคับมือ

๔. ลักษณะเสียงเรียงไปเรียงมาซ้ำ ๆ กัน ทำให้เกิดทักษะในการผูกกลอนของเพลง
ในเครื่องดนตรีต่าง ๆ

๕. เป็นเพลงฉิ่งอัตราชั้นเดียว การบรรเลงด้วยความเร็วเป็นระยะเวลานาน ทำให้เกิด
คุณสมบัติที่เรียกว่า “ไหว”

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ ๕

รูปแบบการประพันธ์และการบรรเลงเพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่ง

ลักษณะการประพันธ์และลักษณะการบรรเลงเพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่ง มีรูปแบบที่เป็นลักษณะเฉพาะของตัวเองตามเอกลักษณ์ของเพลง และมีบริบทที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น ๕ ประเด็นที่สำคัญคือ

ประเด็นที่ ๑ ทำการวิเคราะห์โครงสร้างของเพลง โดยทำการวิเคราะห์บันไดเสียงหรือทางของเพลง โดยในที่นี้คำว่าทางหมายถึงระดับเสียงที่ใช้ในการบรรเลง นอกจากนี้ยังทำการวิเคราะห์เสียงหลักที่ใช้ในการบรรเลง เพื่อทำการหาข้อสรุปรูปแบบโครงสร้างของเพลงว่าเพลงฉิ่งอันเป็นสื่อที่ศิลปินนำไปใช้ถ่ายทอดผลงานเพื่อสร้างความปลั่งจำเพาะ (Tonal value) ให้เกิดขึ้นในเนื้องาน

ประเด็นที่ ๒ ผู้วิจัยจะได้ทำการศึกษารูปแบบการกระทำเพื่อนำเสนองาน โดยจะทำการศึกษารูปแบบการบรรเลง รูปแบบของท่วงทำนอง ซึ่งจะมีรายละเอียดของทำนองหลัก จังหวะและแนวการบรรเลง เพื่อให้ได้ข้อสรุปเรื่องของลีลาการบรรเลงและพัฒนาการ

ประเด็นที่ ๓ ทำการวิเคราะห์รายละเอียดเพื่อแสดงให้เห็นถึงต้นกำเนิดของเพลงฉิ่งเพลงฉิ่ง อัคราสามชั้น

ประเด็นที่ ๔ ทำการวิเคราะห์เพลงเรื่องเพลงฉิ่งที่เป็นต้นกำเนิดของการประพันธ์เพลงเถา ในลักษณะเพลงปรบไก่

ประเด็นที่ ๕ ทำการเปรียบเทียบลักษณะทำนองเพลงฉิ่งกับเพลงประเภทอื่น ๆ เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างซึ่งทำให้เกิดลักษณะเฉพาะของเพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่ง

โดยมีรายละเอียดของเนื้อหาดังต่อไปนี้

๕.๑ โครงสร้างของเพลง

โครงสร้างของเพลงเรื่องเพลงฉิ่ง ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อในการทำการวิเคราะห์ออกเป็น ๒ ประเด็นหลักคือ เรื่องของบันไดเสียงหรือทาง และเสียงหลักที่ใช้ในการบรรเลง

บันไดเสียงหรือทางที่ใช้ จากการสัมภาษณ์คณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิต่าง ๆ ได้ให้คำอธิบายดังต่อไปนี้

อาจารย์จิรัส อาจณรงค์ อธิบายว่า

“ ปกติเพลงฉิ่งจะใช้เสียงในทั้งหมด แต่คุณครูเทียบท่านลด ๑ เสียงคอน บรรเลงอัตราสามชั้น พอสองชั้นเข้าเสียงในอย่างเดิม ลดแล้วเป่ายกขึ้นทำให้เพราะ และแปลกขึ้น”¹

อาจารย์بيب คงลายทอง อธิบายว่า

“ เพลงฉิ่ง ๔ ท่อน จะลด ๑ เสียง โดยปี่ในจะเล่น เร ฟา เร โค ลา ปกติต้องเล่น มี ซอล มี เร ที พอสองชั้นเข้าเสียงในเหมือนเดิม เสียงจะโปร่ง รู้สึกดีขึ้น”²

อาจารย์กำนันตำราญ เกิดผล อธิบายว่า

“ ใช้เสียงใน ลดเสียงจะลดเฉพาะอัตราสามชั้น พอถึงอัตราสองชั้นจะเข้าเสียงในเหมือนเดิม ถ้าลดเสียงจะเพราะมากขึ้นแต่ปี่ก็จะเป่ายากมาก ที่บ้านนี้ก็เล่นลดเสียง แต่ลดก็ต้องดูว่าคนปี่เป่าได้มั๊ยด้วย

บ้านจางวางทั่วก็ลดเสียงเหมือนกัน จากเสียงมี เป็น เร”³

อาจารย์พินิจ ฉายสุวรรณ อธิบายว่า

“ เล่นเสียงใน เขาลดเสียงไปในตัว ปี่จะเข้าทางเขานะ บางคนก็ว่าไม่คล่อง จริง ๆ มันเข้าทางกันทำให้เพราะขึ้น เสียงที่ลดนั้นแหละทำให้เพราะ”⁴

รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี อธิบายว่า

“อัตราสามชั้นจะใช้ระดับเสียงลด เป็นอย่างนี้ เรายังก็เล่นกันมาอย่างนี้ ถ้าถามเหตุผลคนโบราณไม่ได้อธิบายไว้ แต่ฉันจะสันนิษฐานตามที่ได้เรียนมาคือพระฉันตีเพื่อให้ประกอบเวลาพระฉันอาหาร แล้วเวลาพระฉันเขาจะไม่ต้องการความแข็ง แต่จะชอบความนุ่ม ระหว่างเสียงเพียงออล่างกับเสียงใน เสียงเพียงออล่างจะนุ่มกว่า แล้วดนตรีก็ถูกผลิตขึ้นมาเพื่อสุนทรีย์รส จะรอยจะเป็นด้วยเหตุนี้แหละ โบราณท่านมีความละเอียดเหลือเกิน ประกอบกับคนปี่สามารถเป่าเสียงเพียงออล่างได้ ฉันเจอมาเยอะแล้ว พี่วีก็เป่าเสียงเพียงออล่างได้ ปี่กับบอกเองว่าเป่าเสียงเพียงออล่างได้ ไม่กลัว

¹ สัมภาษณ์จิรัส อาจณรงค์, ๒๑ กันยายน ๒๕๔๓.

² สัมภาษณ์بيب คงลายทอง, ๒๑ กันยายน ๒๕๔๓.

³ สัมภาษณ์กำนันตำราญ เกิดผล, ๒๔ กันยายน ๒๕๔๓.

⁴ สัมภาษณ์พินิจ ฉายสุวรรณ, ๒๖ กันยายน ๒๕๔๓.

เลย เพราะฉะนั้นก็ไม่มีปัญหา สมมติถ้าเอาไม้แข็งเล่น ปีกี่เบาเสียงในจีนมากจะมีเสียง “แจ็ด” ขึ้นมา พระก็ไม่ฉันทันพอดี

ฉันทันไม่เคยเห็นวงไหนบรรเลงโดยไม่ลดเสียงเลยนะ”⁵

อาจารย์สุเชาว์ หลิมพานิชย์ อธิบายว่า

“ ถ้าเล่นมาตั้งแต่ต้น ถึง ๔ ท่อน ก็จะต้องลดเสียงก่อน ก็คือลดเสียงแล้ว เล่นเสียงในต่อไป”⁶

อาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร อธิบายว่า

“ เพลงฉิ่งใช้เสียงใน คือเสียงโอดของลูกฆ้อง เสียงในมืออยู่ ๒ เสียงก็คือ

๑. เสียงในตรงกับโอดลูกฆ้อง นับจากลูกยอดลูกที่ ๕ อันนี้เดิมทีเดียว ไม่ว่าจะเป็เพลงหน้าพาทย์ก็จะเล่น - ชลท - ร-ม --- ซ --- ล

๒. เสียงในกรวดหรือเสียงในหลิบ ใช้บรรเลงรับร้องเพลงเสภา

ในอดีตเคยมีหนังใหญ่ ใช้เสียงกลาง เพราะใช้ปีกกลาง เสียงกลางสูงกว่าเสียงใน ๑ เสียง ครบนี้อาจเป็นเหตุให้มีระนาดเอกมี ๒๒ ลูก เรื่องนี้ก็มีประเด็นอยู่เหมือนกันคือ

ประเด็นแรก ระนาดเอกปกติมี ๒๑ ลูก พอบรรเลงเสียงกลางมันไม่สะดวก เลยเพิ่มอีก ๑ ลูก ทำให้บรรเลงสะดวกขึ้น มันก็เหมือนการบรรเลงเสียงใน

ประเด็นที่สอง ระนาดใส่ลูกเพิ่มเป็น ๒๒ ลูก พอตีกับรางทำให้ดูสวยงาม

ประเด็นที่สาม ระนาด ๒๒ ลูกจะใช้เฉพาะไม้จริงเท่านั้น ระนาดไม้ไผ่ไม่มีปรากฏ ๒๒ ลูกเด็ดขาด แต่ปัจจุบันเข้าใจกันผิด อะไรก็แล้วแต่อยู่ที่ทำนองเพลง เพลงอะไรต้องบรรเลงไม้นวม เพลงอะไรต้องบรรเลงไม้แข็ง ต้องมีการแยกแยะ ตอนนี่ต้องพูดได้ว่าคนครีไทยสูญอยู่แล้วแต่มีคนเล่นมากขึ้น การสอนการปรับวงครุต้องมีพื้นฐานตั้งแต่ต้นว่าการบรรเลงเพลงไทยมีกี่ประเภท ความเร็วอะไรหลายอย่าง

⁵ สัมภาษณ์พิชิต ชัยเสรี, ๕ ตุลาคม ๒๕๔๓.

⁶ สัมภาษณ์สุเชาว์ หลิมพานิชย์, ๑๖ ตุลาคม ๒๕๔๓.

สรุปที่ว่า เพลงฉิ่งนั้นเล่นเสียงใน แล้วจำนวนกลอนเป็นตัวแยกระดับนัก
คนตรี”⁷

จากการสัมภาษณ์คณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน ทำให้สามารถสรุปได้ว่าระดับเสียงหรือ
ทางที่ใช้ในการบรรเลงเพลงเรื่องเพลงฉิ่ง โดยเฉพาะเพลงเรื่องฉิ่งพระฉิ่งนั้น จะใช้ระดับเสียงทาง
ใน เฉพาะเพลงฉิ่ง ๔ ท่อนที่เป็นอัตราจังหวะสามชั้นนั้น จะเล่นเสียงเพียงออโดยลดเสียงลงมา ๑
เสียง แต่ด้วยเป็นเสียงเพียงออนี้เองทำให้ปีในเป่ายากมากขึ้น เพราะปีในโดยปกติจะต้องบรรเลง
ด้วยเสียงในจึงจะสะดวกและเกิดความสบายในการใช้นิ้ว เพลงเรื่องฉิ่งพระฉิ่งนี้มีการลดเสียงเพื่อ
ความไพเราะและให้ความรู้สึกโปร่งสบาย ไม่นัก เหมาะแก่การบรรเลงเพื่อให้พระฉิ่งอาหารและ
นักคนตรีที่เป่าปีเองก็มีความสามารถที่จะเป่าเสียงลดได้ ทำให้เกิดรูปแบบที่เป็นลักษณะเฉพาะใน
การใช้ระดับเสียงลักษณะนี้ขึ้น

ตัวอย่าง ทำนองเพลงที่ยังไม่ได้ลดเสียง เมื่อกำหนดให้ระนาดมี ๒๑ เสียง และลูกที่ ๒ นับ
จากลูกยอดของระนาดเอก เป็นเสียงเร ซึ่งเป็นระดับเสียงทางในของทางปีพาทย์

เพลงฉิ่งพระฉิ่งเช้า

อัตราสามชั้น ท่อน ๑ บรรทัดที่ ๑ ทำนองดังนี้

มือขวา	- ร - ม	- ร - -	ท ท - -	ล ล - ช	- ล - ฟ	- ม - ร	- - - -	- ร ม - ช
มือซ้าย	- ร - ม	- ร - ท	- - - ล	- - - ช	- ล - ค	- ท - ล	- ท - -	ค - - ช

โครงสร้างเสียงหลักของระดับเสียงทางใน ซึ่งเสียงเร คือลูกที่ ๒ นับจากลูกยอดของ
ระนาดเอก มีโครงสร้างเสียงหลัก ๕ เสียง คือ ช ล ท X ร ม ซึ่งถ้าเทียบกับระดับเสียงที่ใช้กับ
การบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย ระดับเสียงในนี้จะเป็นโครงสร้างเสียง ล ท ค X ม ฟ
เมื่อทำการลดเสียงจากเสียงในลงมาเป็นเสียงเพียงออต่าง โดยคิดเป็นระบบเสียงของปีพาทย์
จะมีทำนองเพลงดังนี้

มือขวา	- ค - ร	- ค - -	ล ล - -	ช ช - ฟ	- ช - ม	- ร - ค	- - - -	- ค ร - ฟ
มือซ้าย	- ค - ร	- ค - ล	- - - ช	- - - ฟ	- ช - ท	- ล - ช	- ล - -	ท - - ฟ

⁷ สัมภาษณ์ประสิทธิ์ ธารว , ๓๑ ตุลาคม ๒๕๔๓.

โครงสร้างหลักของเสียงเพียงออ ซึ่งเสียงเร เป็นลูกที่ ๒ นับจากลูกยอดของระนาบเอก มีโครงสร้างเสียงหลัก ๕ เสียง คือ ฟ ช ล X ค ร เมื่อเทียบเป็นระบบเสียงที่นับลูกที่ ๓ จากลูกยอดของระนาบเอกเป็นเสียงเรในทางเครื่องสาย โครงสร้างเสียงเพียงออล่างนี้จะมีโครงสร้างเสียงหลักอยู่ที่ ช ล ท X ร ม

การบรรเลงเพลงเรื่องเพลงฉิ่งในเรื่องฉิ่งพระฉันทราสามชั้นนี้ ทำการลดเสียงดังที่ได้อธิบายมาข้างต้นนี้ เมื่อทำการถอนแนววงสู่อัตราสองชั้น จะพบว่ามีการกลับไปบรรเลงเสียงทางในเหมือนเดิม ดังตัวอย่างทำนองต่อไปนี้

อัตราสองชั้น ท่อน ๑ บรรทัดที่ ๑ ทำนองดังนี้

มือขวา	- ม - -	- ร - ม	- ล - -	ช ช - ล	- ม - -	- ร - ม	- ล - -	ช ช - ล
มือซ้าย	- ร - ท	- ล - ท	- ล - ช	- - - ล	- ร - ท	- ล - ท	- ล - ช	- - - ล

โครงสร้างเสียงหลักของระดับเสียงทางใน ซึ่งเสียงเร คือลูกที่ ๒ นับจากลูกยอดของระนาบเอก มีโครงสร้างเสียงหลัก ๕ เสียง คือ ช ล ท X ร ม

ระดับเสียงและโครงสร้างเสียงของเพลงฉิ่งเรื่องอื่น ๆ นั้น เมื่อทำการศึกษาพบรายละเอียดการใช้ระดับแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มคือ

กลุ่มแรก เป็นลักษณะการใช้ระดับเสียงทางใน ซึ่งมักจะพบในการบรรเลงเพลงฉิ่งพระฉันทที่เป็นชุดใหญ่ ๆ เช่น เพลงฉิ่งพระฉันทเพลงเรื่องกระบอก เรื่องจิ้งจกทอง เรื่องพระยาพายเรือ ยกเว้นเวลาฉิ่งพระฉันทเข้าที่มีลักษณะการใช้ระดับเสียงเป็น ๒ ระบบ

กลุ่มที่สอง เป็นลักษณะการใช้ระดับเสียงทางเพียงออ ซึ่งมักจะพบในการบรรเลงเพลงฉิ่งที่เป็นเพลงเกร็ด ไม่ยาวนาน เช่น เพลงฉิ่งปลายนมุล่ง เพลงฉิ่งดวงพระธาตุ เพลงฉิ่งตรัง เป็นต้น

ในการแบ่งกลุ่มออกเป็น ๒ กลุ่มนี้ ไม่ได้หมายความว่าเพลงฉิ่งในกลุ่มที่สองจะไม่สามารถบรรเลงด้วยบันไดเสียงทางในได้ หากแต่อยู่ที่การนำไปใช้ ถ้าเพลงในกลุ่มที่สองต้องถูกนำไปบรรเลงรวมหรือแทรกอยู่ในเพลงฉิ่งกลุ่มแรก ก็ต้องใช้ระดับเสียงทางในเพื่อการบรรเลงได้เช่นกัน อีกประเด็นหนึ่งคือการนำเพลงฉิ่งมาบรรเลงโดยวงเครื่องสายไทย มีความจำเป็นต้องลดบันไดเสียงลงมาเป็นทางเพียงออ (เพียงออล่างและเพียงออบน) เพื่อความสะดวกในการบรรเลงทั้งเรื่องข้อจำกัดของเสียงและเรื่องของการใช้นิ้วของเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายจีนต่าง ๆ ซึ่งโดยมากมักจะนำเพลงฉิ่งที่เป็นเพลงเกร็ดต่าง ๆ มาบรรเลงมากกว่าที่จะนำเพลงฉิ่งชุดพระฉันทเข้าและพระฉันทเพลงที่เป็นเรื่องของปีพาทย์พิธีมาบรรเลง

ระดับเสียงของเพลงฉิ่งเรื่องต่าง ๆ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. เพลงฉิ่งพระฉันทน์เพลงเรื่องกระบอก ใช้ระดับเสียงทางใน โดยมีตัวอย่างทำนองเพลงดังนี้

เพลงกระบอก ท่อน ๑ บรรทัดที่ ๑

มือขวา	- - - ม	- ร - ท	- - - -	- - - ท	- ช - -	- ลท-ร	- ม - ร	- ท - ล
มือซ้าย	- - - ม	- ร - ท	- - - ท	- - - -	- ร - -	ช - ร	- ม - ร	- ท - ล

๒. เพลงฉิ่งพระฉันทน์เพลงเรื่องจิ้งจกทองใช้ระดับเสียงทางใน โดยมีตัวอย่างทำนองเพลงดังนี้

เพลงต้นนอกทะเล (เพลงลำดับที่ ๒) ท่อน ๑ บรรทัดที่ ๑

มือขวา	- - - -	- ช - ช	- - - ร	- - - ท	- - - ร	- - - ช	- - ลท	- ล - ท
มือซ้าย	- - - ช	- - - -	- - - ร	- - - ท	- - - ร	- - - ช	- - - ท	- ล - ท

๓. เพลงฉิ่งพระฉันทน์เพลงเรื่องพระยาพายุเรือ ใช้ระดับเสียงใน โดยมีตัวอย่างทำนองเพลงดังนี้

ท่อน ๑ บรรทัดที่ ๑

มือขวา	- - ทท	- ล-ช	- - - -	- ร - ร	- - - -	- ร-ม-ช	- - - -	- ร - ร
มือซ้าย	- ท - -	- ล-ช	- - - ล	- - - -	- ท - -	ค - - ช	- - - ล	- - - ล

๔. เพลงฉิ่งครึ่ง ใช้ระดับเสียงทางใน ทางเพียงออกลางและเพียงอบน โดยมีตัวอย่างทำนองเพลงดังนี้

ท่อน ๑ บรรทัดที่ ๑

ระดับเสียงทางใน

มือขวา	- ทล-	- - - ช	- ชทล	- - - ช	- ชทล	- - - -	ล-ทล	- - - -
มือซ้าย	- - - ช	- ร - -	ร - - -	ชร - -	ร - - -	ชฟมร	- ช - -	ชฟมร

ระดับเสียงทางเพียงออกลาง

มือขวา	- ลช-	- - - ฟ	- ฟลช	- - - ฟ	- ฟลช	- - - -	ช-ลช	- - - -
มือซ้าย	- - - ฟ	- ค - -	ค - - -	ฟค - -	ค - - -	ฟมรค	- ฟ - -	ฟมรค

ระดับเสียงทางเพียงออบน

มือขวา	- ม ร -	- - - ค	- ค ม ร	- - - ค	- ค ม ร	- - - -	ร - ม ร	- - - -
มือซ้าย	- - - ค	- ช - -	ช - - -	ค ช - -	ช - - -	ค ท ล ช	- ค - -	ค ท ล ช

๕. เพลงฉิ่งคางคกปากสระ ใช้ระดับเสียงทางเพียงออล่าง โดยมีตัวอย่างทำนองเพลงดังนี้

ท่อน ๑ บรรทัดที่ ๑

มือขวา	- - - -	ล - ล ล	- ช ฟ ช	- ล - ร	- - - -	ล - ล ล	- ร - ค	- - ช ล
มือซ้าย	- - - -	- ล - -	- ช ฟ ช	- ล - ล	- - - -	- ล - -	- ร - ค	- ฟ - -

๖. เพลงฉิ่งปูลม หรือปลายมุล่ง ใช้ระดับเสียงทางเพียงออล่าง โดยมีตัวอย่างทำนองเพลงดังนี้

ท่อน ๑ บรรทัดที่ ๑

มือขวา	- ร - ร	- - ฟ ช	ล - ค -	ล ช - -	- ร - ร	- - ฟ ช	ล - ค -	ล ช - -
มือซ้าย	- ล - -	ค ร - -	- ช - ช	- - ฟ ร	- ล - -	ค ร - -	- ช - ช	- - ฟ ร

๗. เพลงฉิ่งดวงพระธาตุ ใช้ระดับเสียงทางเพียงออล่าง โดยมีตัวอย่างทำนองเพลงดังนี้

ท่อน ๑ บรรทัดที่ ๑

มือขวา	- - ร ม	- ร - ล	- - ร ม	- ร - ล	- - ค ค	- ล - ช	- ล - -	ค ค - ล
มือซ้าย	- ค - -	- ล - ล	- ค - -	- ล - ล	- ค - -	- ล - ช	- ล - ค	- - - ล

จากการศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างเสียงและเสียงหลักของเพลงเรื่องเพลงฉิ่ง ได้ข้อสรุปดังต่อไปนี้

๑. เพลงเรื่องเพลงฉิ่งพระฉันทน์เจ้า ใช้บันไดเสียงทางใน เฉพาะอัตราสามชั้นลดเสียงลงเป็นทางเพียงออล่าง เหตุด้วยความไพเราะของเสียง

๒. เพลงเรื่องฉิ่งพระฉันทน์ชูดพระฉันทน์เจ้า พระฉันทน์เพด ใช้บันไดเสียงทางใน

๓. เพลงฉิ่งประเภทเพลงเกร็ดต่างๆ ใช้บันไดเสียงทางใน ทางเพียงออล่าง ทางเพียงออบน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการนำไปใช้ว่าใช้กับวงดนตรีประเภทใด หรือขึ้นอยู่กับความสามารถของนักดนตรี โดยเฉพาะเครื่องเป่า

๔. โครงสร้างเสียงหลัก

เมื่อคิดจากระนาดเอกมี ๒๑ ลูก ลูกที่ ๒ นับจากลูกยอดเป็นเสียงเร พบว่ามีโครงสร้างเสียงหลักที่ใช้ในเพลงเรื่องเพลงฉิ่งเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

ทางใน ซ ล ท X ร ม
 ทางเพียงออต่าง ฟ ซ ล X คร
 ทางเพียงออบน ท คร X ฟ ซ

เมื่อคิดจากระนาดเอกมี ๒๑ ลูก ลูกที่ ๓ นับจากลูกยอดเป็นเสียงเร ซึ่งเป็นระบบ
 ทัวไป พบ โครงสร้างเสียงหลักที่ใช้ในเพลงเรื่องเพลงฉิ่งดังต่อไปนี้

ทางใน ล ท ค X ม ฟ
 ทางเพียงออต่าง ซ ล ท X ร ม
 ทางเพียงออบน คร ม X ซ ล

๕. โครงสร้างเสียงที่ทำการสรุปในข้อ ๔ เป็นโครงสร้างเสียงส่วนใหญ่ที่ใช้ในเพลงเรื่อง
 เรื่องหนึ่ง ๆ แต่การดำเนินทำนองในเนื้อหาของเพลงมีการเคลื่อนระดับเสียงไปสู่ระดับเสียงอื่นๆ
 เปลี่ยนไปเปลี่ยนมา ซึ่งเป็นลักษณะทั่วไปของเพลงไทยที่มักจะไม่ใช่ระดับเสียงเพียงทางเดียว
 ตลอดทั้งเพลง

๕.๒ รูปแบบการกระทำเพื่อนำเสนองาน

รูปแบบการกระทำเพื่อนำเสนองานเรื่องของเพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่ง นี้ หมายถึงการ
 วิเคราะห์รูปแบบการจัดกระทำเพื่อนำเสนอเนื้อหาของตัวเพลงเรื่องเพลงฉิ่ง ซึ่งเป็นสังคีตลักษณะ
 แบ่งออกเป็น

๕.๒.๑ รูปแบบการบรรเลง

๕.๒.๒ รูปแบบท่วงทำนอง

เนื้อทำนองหลัก

จังหวะ

แนวการบรรเลง

ในการดำเนินการวิจัยหัวข้อนี้เพื่อให้ได้ข้อสรุปเรื่องลีลาการบรรเลงของเพลงเรื่องเพลงฉิ่ง
 ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๕.๒.๑ รูปแบบการบรรเลง

จากการศึกษาค้นคว้า พบว่ารูปแบบการบรรเลงของเพลงเรื่องเพลงฉิ่งนั้นมีอยู่
 หลายประเด็นหลายแบบด้วยกัน ดังจะได้นำเสนอรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ ๑ สำหรับพระฉิ่งเข้า จะบรรเลงด้วยเพลงฉิ่งพระฉิ่งเข้าชุดใหญ่

ประเด็นที่ ๒ สำหรับพระฉิ่งเพล่นั้น แยกออกได้เป็น ๓ รูปแบบคือ

รูปแบบที่ ๑ สำนักพาทย์โกสลด บรรเลงเพลงเรื่องคังนี้

- เพลงฉิ่งเรื่องกระบอบอก
- เพลงฉิ่งเรื่องพระยาพายุเรือ

รูปแบบที่ ๒ กรมศิลป์ากร ซึ่งสืบทอดทางสายหลวงบำรุงจิตรเจริญ

บรรเลงเพลงเรื่องคังนี้

- เพลงฉิ่งเรื่องกระบอบอก

รูปแบบที่ ๓ สำนักคุณครูพุ่ม บำรุงชะวาทย์ บรรเลงเพลงเรื่องคังนี้

- เพลงฉิ่งเรื่องจิ้งจกทอง

โดยมีรายละเอียดของรูปแบบการบรรเลงคังต่อไปนี้

เพลงฉิ่งพระฉิ่งเข้าสามารถสรุปและยกตัวอย่างเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบคังนี้

๑. ทางที่ใช้บรรเลงของกรมศิลป์ากร ซึ่งเป็นทางที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากหลวงบำรุงจิตรเจริญ (รูป ศาสนะวิสัย) ประกอบด้วย

ส่วนคั้น

๑. คั้นเพลงฉิ่ง
๒. สามเส้า
๓. จรเข้ขวางคลอง
๔. ถอยหลังเข้าคลอง
๕. สร้อยเพลงฉิ่ง

ส่วนตัวฉิ่งพระฉิ่ง

๑. เพลงฉิ่งพระฉิ่ง อัคราสามชั้น (ฉิ่ง ๔ ท่อน)

ส่วนกลาง

๑. เพลงฉิ่ง อัคราสองชั้น ๑๑ ท่อน (หรือเรียกกันว่า ๑๑ วรรค)

ส่วนปลาย

๑. เพลงฉิ่ง อัคราชั้นเดียว ๔ ท่อน (หรือเรียกกันว่า ๔ วรรค)

ส่วนท้าย

๑. รัวฉิ่งพระฉิ่ง
๒. เข็ด

๒. ทางที่อาจารย์พินิจ ฉายสุวรรณได้ทำการสอบทานกับครูช่อ อากาศโปรงและคุณครู
พริ้ง คนตรีรส มีส่วนประกอบดังนี้

ส่วนต้น

๑. ดันเพลงฉิ่ง
๒. สามเส้า
๓. จรเข้ขวางคลอง
๔. ถอยหลังเข้าคลอง
๕. ดวงพระธาตุ
๖. สร้อยเพลงฉิ่ง

ส่วนตัวฉิ่งพระฉิ่ง

๑. เพลงฉิ่งพระฉิ่ง อัตรสามชั้น (ฉิ่ง ๔ ท่อน)

ส่วนกลาง

๑. เพลงฉิ่ง อัตรสองชั้น ๑๑ ท่อน (หรือเรียกกันว่า ๑๑ วรรค)

ส่วนปลาย

๑. เพลงฉิ่ง อัตรชั้นเดียว ๔ ท่อน (หรือเรียกกันว่า ๔ วรรค)

ส่วนท้าย

๑. รัวฉิ่งพระฉิ่ง

๓. ทางที่ใช้บรรเลงกันอยู่โดยทั่วไป มีส่วนประกอบแบ่งออกเป็น ๒ รูปแบบดังนี้

รูปแบบที่ ๑

ส่วนตัวฉิ่งพระฉิ่ง

๑. เพลงฉิ่งพระฉิ่ง อัตรสามชั้น (ฉิ่ง ๔ ท่อน)

ส่วนกลาง

๑. เพลงฉิ่ง อัตรสองชั้น

ส่วนปลาย

๑. เพลงฉิ่ง อัตรชั้นเดียว

ส่วนท้าย

๑. รัวฉิ่งพระฉิ่ง

รูปแบบที่ ๒

ส่วนตัวฉิ่งพระฉิ่ง

๑. เพลงฉิ่งพระฉิ่ง อัตรสามชั้น (ฉิ่ง ๔ ท่อน)

ส่วนกลาง

๑. เพลงฉิ่ง อัตราสองชั้น

ส่วนปลาย

๑. เพลงฉิ่ง อัตราร้อยเดียว

ส่วนท้าย

๑. เชิด

๔. ทางที่ใช้บรรเลงประกอบพระฉิ่งเข้าของสำนักจางวางทั่ว พาทย์โกศล มีส่วนประกอบดังนี้

ส่วนตัวฉิ่งพระฉิ่ง

๑. เพลงฉิ่งพระฉิ่ง อัตราสองชั้น (ฉิ่ง ๔ ท่อน)

ส่วนกลาง

๑. เพลงฉิ่ง อัตราสองชั้น
๒. แทรกเพลงกระเรียนทอง
๓. แทรกเพลงกระเรียนร่อน
๔. เข้าเพลงฉิ่ง อัตราสองชั้น (ต่อ)

ส่วนปลาย

๑. เพลงฉิ่ง อัตราร้อยเดียว

ส่วนท้าย

๑. รัวฉิ่งพระฉิ่ง

ส่วนเพิ่มเติม หากพระยังฉิ่งไม่อ้อม

๑. เพลงฉิ่งใหญ่
๒. เพลงฉิ่งหน้า

ส่วนท้ายสุด

๑. เชิด

เพลงฉิ่งพระฉิ่งเพลงสามารถจำแนกรูปแบบการบรรเลงโดยแบ่งตามวิธีการปฏิบัติของแต่ละสำนัก โดยมีรูปแบบในการแบ่งออกได้เป็น ๓ รูปแบบคือ

รูปแบบที่ ๑ สำนักพาทย์โกศล บรรเลงเพลงเรื่องดังนี้

- เพลงฉิ่งเรื่องกระบอก
- เพลงฉิ่งเรื่องพระยาพายุเรือ

รูปแบบที่ ๒ กรมศิลปากร ซึ่งสืบทอดทางสายหลวงบำรุงจิตรเจริญ
บรรเลงเพลงเรื่องดังนี้

- เพลงฉิ่งเรื่องกระบอก

รูปแบบที่ ๓ สำนักคุณครูห่ม บาปุยะวาทย์ บรรเลงเพลงเรื่องดังนี้

- เพลงฉิ่งเรื่องจิ้งจกทอง

สำนักพาทย์โกสธ มีการนำเพลงเรื่องเพลงฉิ่งเรื่องกระบอก และเรื่องพระยาพายเรือ
เพลงฉิ่งเรื่องกระบอก ประกอบด้วย

๑. เพลงกระบอกเงิน
๒. เพลงกระบอกนาค
๓. เพลงแมลงวันทอง
๔. เพลงกระบอกทอง
๕. เพลงดวงพระธาตุ
๖. เพลงสรรเสริญพระบารมี
๗. เพลงตะทำรำ
๘. เพลงฝั่งน้ำ
๙. เพลงพองน้ำ
๑๐. เพลงคลื่นใต้น้ำ
๑๑. เพลงทะเลบัว
๑๒. เพลงกล่อมพญา
๑๓. เพลงรั้วเร็ว
๑๔. ถอนจิ้งหะรั้วเร็ว
๑๕. เพลงเชิด

หรือสามารถเรียงเพลงได้อีกแบบหนึ่งคือ

๑. เพลงกระบอกเงิน
๒. เพลงกระบอกนาค
๓. เพลงแมลงวันทอง
๔. เพลงกระบอกทอง
๕. เพลงดวงพระธาตุ
๖. เพลงสรรเสริญพระบารมี
๗. เพลงฝั่งน้ำ

๘. เพลงฟองน้ำ
๙. เพลงทำน้ำ
๑๐. เพลงตะทำรำ
๑๑. เพลงคลื่นได้น้ำ
๑๒. เพลงทะเลบัว
๑๓. เพลงกล่อมพญา
๑๔. รัวฉิ่ง
๑๕. เพลงเชิด

เพลงฉิ่งเรื่องพระยาพายเรือ ไม่สามารถสืบค้นชื่อเพลงได้ครบทั้งเรื่อง
เพลงฉิ่งเรื่องจิ้งจกทอง ประกอบด้วยเพลงดังต่อไปนี้

๑. เพลงจิ้งจกทอง
๒. เพลงคั่นอกทะเล
๓. เพลงตะทำลำ
๔. ไม่ทราบชื่อ
๕. เพลงทำน้ำ
๖. เพลงฟองน้ำ
๗. เพลงฝั่งน้ำ
๘. เพลงคลื่นกระทบฝั่ง
๙. เพลงลอยถาด
๑๐. เพลงออกทะเล

ส่วนเพลงฉิ่งที่เป็นเพลงเกร็ดสั้น ๆ นั้น ไม่สามารถสืบค้นชื่อเพลงที่ประกอบ
เข้าด้วยกัน ดังมีรายชื่อเพลงต่อไปนี้

๑. เพลงเรื่องฉิ่งครึ่ง
๒. เพลงฉิ่งดวงพระธาตุ
๓. เพลงฉิ่งปูลมหรือปลายมุล่ง
๔. เพลงฉิ่งคางคกปากสระ

เมื่อพิจารณารายละเอียดของรูปแบบการบรรเลงของเพลงเรื่องเพลงฉิ่งเรื่องต่าง ๆ ทำให้ได้
ข้อสรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ประเด็นแรก เรื่องของรูปแบบการบรรเลงพบว่า มีรูปแบบการเลียนแบบเพลงเรื่อง
เพลงช้า กล่าวคือ เพลงเรื่องจะมีเพลงประเภทเพลงปรบไกวเป็นอัตราสามชั้น เพลงฉิ่งก็จะมีเพลงใน
อัตราจังหวะสามชั้น(สองชั้นฉาย) เพลงเรื่องมีเพลงสองไม้เป็นอัตราสองชั้น เพลงฉิ่งก็จะมีเพลง

ในอัตราจังหวะสองชั้น เพลงเรื่องมีเพลงเร็วเป็นอัตราจังหวะชั้นเดียว เพลงฉิ่งก็จะมีเพลงอัตรา
ชั้นเดียว และเพลงเรื่องก็จะจบด้วยเพลงลา เพลงฉิ่งก็เช่นเดียวกันจะมีการจบด้วยเพลงเชิดหรือ
เพลงลา นับว่ามีรูปแบบการบรรเลงที่ครบถ้วนตามลักษณะของรูปแบบการบรรเลงเพลงเรื่อง

ประเด็นที่สอง พบว่าเพลงเรื่องเพลงฉิ่งของไทยมีรูปแบบการบรรเลงเป็น ๔ movement
เช่นเดียวกับลักษณะการบรรเลงซิมโฟนีของตะวันตก กล่าวคือมีอัตราสามชั้นซึ่งมีความช้า อัตรา
สองชั้นมีความเร็วปานกลาง และมีอัตราชั้นเดียวที่มีความเร็ว และมีตัวแสดงการจบเพลง เพลง
เรื่องนี้เองที่เป็นภูมิปัญญาสูงสุดของคนไทยเหมือนกับที่ชาวตะวันตกมีซิมโฟนีเป็นภูมิปัญญาสูงสุด
เช่นเดียวกัน และเพลงเรื่องของไทยก็มีความหลากหลาย ซับซ้อน สามารถฟังกันได้โดยเต็มอิม
สำหรับผู้ที่มีความรู้และศึกษามาเท่านั้นจึงจะสามารถรับฟังได้สุนทรียรสอย่างแท้จริง และเพลง
เรื่องแต่ละเรื่องของไทยนั้นมีความยาวไม่ต่ำกว่า ๓๐ - ๔๐ นาทีเช่นเดียวกัน

ประเด็นที่สาม จากการศึกษาพบว่าส่วนย่อยๆ ซึ่งหมายถึงเพลงเกร็ดต่าง ๆ ที่มาหลอมรวม
เป็นเพลงเรื่องกลุ่มใหญ่นั้น ในแต่ละเพลงต้องมีความสัมพันธ์กัน มีความคล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะ
เป็นลักษณะสำนวนของเพลง กลอนเพลง ต้องมีส่วนที่เหมือนกันในทุก ๆ ท่อน จึงจะได้รับเลือก
มารวมเข้าชุดเดียวกัน ดังจะได้แสดงตัวอย่างดังต่อไปนี้

เพลงฉิ่งพระฉันทเจ้า ในส่วนต้นก่อนเข้าเพลงฉิ่ง ๔ ท่อน มีเพลงต้นเพลงฉิ่ง และเพลง
สามเส้า จะมีประโยคสุดท้ายของท่อนเหมือนกันทุกท่อน โดยมีสำนวนเพลงดังกล่าวดังนี้

มือขวา	-- ร ม	- ช - ล	- ช - ม	- ร - ด	- ม - ร	- ร --	- ร - ด	- - - ร
มือซ้าย	- ด - -	- ช - ล	- ช - ท	- ล - ช	- - - -	- ด - ล	- - - ช	- - - ล

ประเด็นที่สี่ จากการศึกษาพบว่า การเลือกเพลงนำมารวมเข้าชุดเดียวกันนั้น นอกจากจะ
พิจารณาตามเนื้อหาของเพลงต่างๆ แล้ว ชื่อเพลงที่มีความเกี่ยวข้องกันก็จะถูกนำมาพิจารณาในการ
คัดเลือกบทเพลงนำเข้ามารวมเรื่องเดียวกันด้วย ยกตัวอย่างเช่น เพลงฉิ่งเรื่องจิ้งจอกทองจะประกอบ
ด้วยเพลงอันเกี่ยวข้องกับน้ำเกือบทั้งสิ้น คือ เพลงต้นนอกทะเล เพลงทำน้ำ เพลงฟองน้ำ เพลงฝั่งน้ำ
เพลงคลื่นกระทบฝั่ง เพลงลอยดาด เพลงนอกทะเล เป็นต้น

๕.๒.๒ รูปแบบท่วงทำนอง

ในการศึกษารูปแบบท่วงทำนองของเพลงเรื่องเพลงฉิ่ง ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อที่จะทำ
การค้นคว้าออกเป็น ๓ หัวข้อด้วยกันคือ

- ๕.๒.๒.๑ เนื้อทำนองหลัก
- ๕.๒.๒.๒ จังหวะ
- ๕.๒.๒.๓ แนวการบรรเลง

๕.๒.๒.๑ เนื้อทำนองหลัก

เนื้อทำนองหลักของเพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่ง มีลักษณะที่แตกต่างไป จากเพลงประเภทอื่น ๆ เมื่อทำการศึกษาข้อมูลเพลงเรื่องเพลงฉิ่งต่าง ๆ ทำให้สามารถสรุปลักษณะของทำนองหลักของเพลงเรื่องเพลงฉิ่งได้ ๘ ประเด็นดังต่อไปนี้

- ประเด็นที่ ๑ เนื้อทำนองหลักมีมือฆ้องที่เป็นลักษณะเฉพาะ
 ประเด็นที่ ๒ เนื้อทำนองหลักมีลักษณะของความไม่ลงตัว
 ประเด็นที่ ๓ เนื้อทำนองหลักมีการตีแบบ “ลักจังหวะ” เป็นส่วนมาก
 ประเด็นที่ ๔ เนื้อทำนองหลักมีการ “สะบัด” เข้าไปในเนื้อหา
 ประเด็นที่ ๕ เนื้อทำนองหลักมีการ “ตีคู่แปด” เข้าไปในเนื้อหา
 ประเด็นที่ ๖ เนื้อทำนองหลักมีท่วงทำนองที่เรียกว่า “สองชั้นฉาย”
 ประเด็นที่ ๗ เนื้อทำนองหลักมีท่วงทำนอง “โยน” ประกอบโดยทั่วไป
 ประเด็นที่ ๘ เนื้อทำนองหลักมีลักษณะเป็นชุดทำนอง และมีการตัดทอนเพลงไปมาอย่างเหมาะสม
 ประเด็นที่ ๙ เนื้อทำนองหลักมีทำนองที่ซ้ำกันหรือคล้ายคลึงกันนำมาเรียงร้อยต่อกัน

๑. เนื้อทำนองหลักมีมือฆ้องที่เป็นลักษณะเฉพาะ

ลักษณะมือฆ้องเพลงเรื่องเพลงฉิ่ง อาจารย์พิณิจ ฉายสุวรรณ ได้อธิบายว่า “มือฆ้องนั้นเหมือนกันทุกสำนัก ผิดกันก็นิดหน่อยเท่านั้น”^๘

ลักษณะมือฆ้องที่เป็นทำนองหลักของเพลงเรื่องเพลงฉิ่ง มีลักษณะที่ไม่เหมือนกับมือฆ้องที่เป็นลักษณะทั่วไป ดังตัวอย่างทำนองที่เป็นทำนองเดียวกันโดยทำนองแรกเป็นทำนองของเพลงที่บรรเลงโดยทั่วไปทำการเปรียบเทียบกับทำนองที่เป็นทำนองเพลงเรื่องเพลงฉิ่ง

ตัวอย่างที่ ๑

ลักษณะทำนองหลักแบบทั่วไป

เพลงดวงพระราตุ ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๒

มือขวา	-- ฟ -	ฟฟ -	ซซ - -	ด ด - ค	- ร ค ด	- ซ - -	ฟฟ - -	ซซ - ด
มือซ้าย	--- ฟ	--- ซ	--- ด	--- ค	- ร ค ด	- ซ - ฟ	--- ซ	--- ด

ลักษณะทำนองหลักที่เป็นเพลงเรื่องเพลงฉิ่ง

มือขวา	- ฟ - -	ฟฟ - ซ	- - ด -	ด ด - ค	- ร - ค	- ด - ซ	- - ด ซ	- - ด ด
มือซ้าย	- ฟ - ฟ	--- ซ	--- ด	--- ค	- ร - ค	- ด - ซ	- - ด ซ	- ด - -

^๘ สัมภาษณ์พิณิจ ฉายสุวรรณ, ๒๖ กันยายน ๒๕๔๓.

ตัวอย่างที่ ๒

ลักษณะทำนองหลักแบบทั่วไป

เพลงดวงพระธาตุ ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๒

มือขวา	- ค - ฟ	-- ซ ล	- ซ --	ล ล - ซ	- ค - ฟ	-- ซ ล	- ค - ล	- ซ - ฟ
มือซ้าย	- ซ - ฟ	-- ซ ล	- ซ - ล	- - - ซ	- ซ - ฟ	-- ซ ล	- ค - ล	- ซ - ฟ

ลักษณะทำนองหลักที่เป็นเพลงเรื่องเพลงฉิ่ง

มือขวา	- ค - ฟ	-- ซ ล	- ซ --	ล ล - ซ	- ล - ซ	- ฟ - ร	- ฟ --	ซ ซ - ฟ
มือซ้าย	- ซ - ฟ	-- ซ ล	- ซ - ล	- - - ซ	- ล - ซ	- ฟ - ล	- ฟ - ซ	- - - ฟ

ตัวอย่างที่ ๓

ลักษณะทำนองหลักแบบทั่วไป

เพลง พระเจ้าลอยถาด ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๒

มือขวา	- - - -	- ม - ซ	- ล - ซ	- ม - ซ	- ร - ร	- ม - -	- - ร -	ค ร - ค
มือซ้าย	- - - -	- ท - ซ	- ล - ซ	- ท - ซ	- - ร -	- - - ร	- - ล ท	- - - ซ

ลักษณะทำนองหลักที่เป็นเพลงเรื่องเพลงฉิ่ง

มือขวา	- - - -	- ม - ซ	- ล - ซ	- ม - ซ	- - ม ร	- - - ม	- - ร -	- - ค ค
มือซ้าย	- - - -	- ท - ซ	- ล - ซ	- ท - ซ	- - - -	- ม - -	- - ค ท	- - ค -

ลักษณะการใช้มือฉิ่งที่เป็นลักษณะเฉพาะดังกล่าวของเพลงฉิ่ง กำนันสำราญเกิดผล ได้ให้ความเห็นไว้ดังนี้ “เพลงฉิ่งจะมีมือเฉพาะ เพราะเป็นเพลงเรื่องชนิดหนึ่ง มือฉิ่งต่างไปจากธรรมดา ทำให้มีความหมายมากขึ้น มีรสชาติขึ้น เป็นมือของเพลงเรื่องขึ้นมา”⁹

๒. เนื้อทำนองหลักมีลักษณะของความไม่ลงตัว

จากการพิจารณาข้อมูลที่ค้นคว้าได้จากการดำเนินการวิจัย พบว่าเนื้อทำนองหลักของเพลงเรื่องเพลงฉิ่งต่าง ๆ นั้นมีความไม่ลงตัว คำว่า “ไม่ลงตัว” นั้น หมายถึง ในบทเพลง ๑ ท่อน จะมีทำนองที่เข้ามาประกอบกันในสัดส่วนหรือความยาวในแต่ละประโยคไม่เท่ากัน ดังจะได้ยกตัวอย่างทำนองเพลงดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑ เพลงฉิ่งมุล่ง ท่อนที่ ๑

ประโยคที่ ๑

⁹ สัมภาษณ์ กำนันสำราญ เกิดผล, ๒๔ กันยายน ๒๕๔๓.

มือขวา	----	--คค	--มร	---ค	-ล-ช	-ฟ-ม	-ร-ช
มือซ้าย	----	-ค--	-ร--	คล-ช	-ล-ช	-ฟ-ท	-ล-ช

ประโยคที่ ๒

มือขวา	----	--รร	-ฟ-ช	--ลล	คล--	ชฟ--	-ฟชล
มือซ้าย	----	-ล--	-ฟ-ช	-ล--	--ชฟ	--มร	ค--ล

ประโยคที่ ๓

มือขวา	----	--คค	-มรด	-ล-ค	-ล--	คค-ร	-มรด	-ล-ช
มือซ้าย	----	-ค--	-มรด	-ม-ค	-ม-ค	---ร	-มรด	-ล-ช

มือขวา	-ล--	ชฟ--	-ฟ-ช	--ลล
มือซ้าย	--ชฟ	--มร	-ฟ-ช	-ล--

ประโยคที่ ๔

มือขวา	--รร	--ลล	-ชฟช	--ลล	-มรด	--ลล	-ชฟช	--ฟฟ
มือซ้าย	-ร--	-ล--	ช-ฟช	-ล--	-มรด	-ล--	ช-ฟช	-ฟ--

มือขวา	-ช-ช	-ม--
มือซ้าย	-ช--	คร-ร

โดยปกติทำนองเพลงไทยประเภทหน้าทับปรบไ้ หรือหน้าทับเขมร หรือหน้าทับสดาขงค์ และเพลงหน้าทับพิเศษอื่น ๆ เมื่อทำการบันทึกด้วยโน้ตระบบไทยแล้ว อัตราสามชั้น ๑ ทำนองเพลงจะจบภายใน ๘ ห้องโน้ตไทย ถ้าเป็นอัตราสองชั้นจะจบทำนองเพลง ๑ ทำนองภายใน ๔ ห้องโน้ตไทย และอัตราชั้นเดียวจะจบทำนองเพลงภายใน ๒ - ๔ ห้องโน้ตไทย หากเป็นเพลงประเภทหน้าทับสองไม้ ก็มักจะจบทำนองหรือจบทำนองโยนในท้ายของแต่ละหน้าทับ กล่าวคืออัตราสามชั้นจะจบทำนองเพลงภายใน ๘ ห้องโน้ตไทย อัตราสองชั้นภายใน ๔ ห้องโน้ตไทย และอัตราชั้นเดียวภายใน ๒ ห้องโน้ตไทย เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับทำนองเพลง แต่สามารถสรุปได้ว่าทำนองเพลงดังกล่าวจะจบทำนองเพลงในห้องคู่เสมอ

แต่การดำเนินทำนองเพลงไทยประเภทเพลงฉิ่งพบความไม่ลงตัว ดังทำนองเพลงมุล่งท่อน ๑ พบว่า ทั้ง ๔ ทำนองที่มาประกอบกันเป็น ๑ ท่อนนั้นมีอัตราส่วนที่ไม่เท่ากันดังนี้

- ประโยคที่ ๑ ประกอบด้วยทำนองเพลงจำนวน ๓ ห้องโน้ตไทย
 ประโยคที่ ๒ ประกอบด้วยทำนองเพลงจำนวน ๓ ห้องโน้ตไทย
 ประโยคที่ ๓ ประกอบด้วยทำนองเพลงจำนวน ๘+๔ ห้องโน้ตไทย

ประโยคที่ ๔ ประกอบด้วยทำนองเพลงจำนวน ๘ + ๒ ห้องโน้ตไทย

ลักษณะทำนองเพลงเพลงนี้สามารถจบทำนองทั้งภายในห้องโน้ตที่เป็นห้องคี่และห้องโน้ตที่เป็นห้องคู่ได้เสมอ ที่เป็นเช่นนั้นได้เนื่องด้วยเพลงเรื่องเพลงนี้มีอิสระในเรื่องการไม่มีจังหวะหน้าทับเข้ามาควบคุมทำนองเพลงนั่นเอง

ตัวอย่างที่ ๒ เพลงแมลงวันทอง ท่อน ๑

กลุ่มทำนองที่ ๑ มีการซ้ำ ๒ ครั้ง

มือขวา	--- ๓	--- ๓	-- ร -	ร ร --	ค ค --	ท ท --	๓ ๓ --	ซ ซ - ๓
มือซ้าย	--- ร	--- ๓	--- ร	--- ค	--- ท	--- ๓	--- ซ	--- ๓

กลุ่มทำนองที่ ๒

มือขวา	--- ๓	--- ๓	-- ร -	ร ร --	ค ค --	ท ท --	๓ ๓ --	ท ท --
มือซ้าย	--- ร	--- ๓	--- ร	--- ค	--- ท	--- ๓	--- ท	--- ค

มือขวา	ค ค --	ท ท --
มือซ้าย	--- ท	--- ๓

กลุ่มทำนองที่ ๓

มือขวา	-- ร -	ร ร --	ค ค --	ท ท - ๓
มือซ้าย	--- ร	--- ค	--- ท	--- ๓

กลุ่มทำนองที่ ๔

มือขวา	--- -	- ซ - ซ
มือซ้าย	--- ซ	--- -

ทำนองเพลงแมลงวันทอง ท่อน ๑ พบว่า ทั้ง ๔ ทำนองที่มาประกอบในอัตราส่วนที่ไม่เท่ากันดังนี้

ประโยคที่ ๑	ประกอบด้วยทำนองเพลงจำนวน ๘	ห้องโน้ตไทย
ประโยคที่ ๒	ประกอบด้วยทำนองเพลงจำนวน ๑๐	ห้องโน้ตไทย
ประโยคที่ ๓	ประกอบด้วยทำนองเพลงจำนวน ๔	ห้องโน้ตไทย
ประโยคที่ ๔	ประกอบด้วยทำนองเพลงจำนวน ๒	ห้องโน้ตไทย

จากอัตราส่วนดังกล่าวแม้ว่าทั้ง ๔ กลุ่มทำนองจะมีอัตราส่วนที่ไม่เท่ากันแต่ทำนองเพลงกลับมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ทำให้เกิดอัตราส่วนการเพิ่มและทอนทำนองที่มีความพอดี เหมาะเจาะ ทำให้เกิดความไพเราะได้อย่างดียิ่ง

๓. เนื้อทำนองหลักมีการตีแบบ “ลัดจังหวะ” เป็นส่วนมาก

เนื้อทำนองหลักมีวิธีการบรรเลง “ลัดจังหวะ” มาประกอบขึ้นเป็นทำนองหลัก ซึ่งถือได้ว่าเป็นลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการบรรเลงเพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่ง ดังจะได้ยกตัวอย่างทำนองหลักที่มีความชัดเจนดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑ เพลง ฉิ่งพระยาพายเรือ ท่อน ๔ ประโยคที่ ๔

มือขวา	- - - ค	- - - ล	- ช - ม	- ร - ม	- - - -	- - ล -	- - - ม	- - - -
มือซ้าย	- - - ค	- - - ล	- ช - ท	- ล - ท	- - - -	- - ชม	- ร - ท	- - - -

ตัวอย่างที่ ๒ เพลง ฉิ่งพระยาพายเรือ ท่อน ๔ ประโยคที่ ๑๕

มือขวา	- - - ม	- - - ช	- - - ค	- - - ร	- - ม ม	- ช - ร	- ม - ร	- - - -
มือซ้าย	- - - ท	- - - ช	- - - ช	- - - ล	- ท - -	- ช - ล	- ท - ล	- - - -

ตัวอย่างที่ ๓ เพลง ตะท้าวรำ ประโยคที่ ๖

มือขวา	- - - -	- - ร ม	- ฟ - -	ฟ - - -	- - - -	- ม - ม	- - - ฟ	- - - -
มือซ้าย	- ล - ท	- ค - -	- - - -	- ม ร - ท	- - - -	- - - ท	- - - ค	- - - -

ตัวอย่างที่ ๔ เพลง ทำน้ำ วรรคที่ ๑ ประโยคที่ ๑

มือขวา	- - ร ร	- ช - -	- ช - -	- ม - ฟ	- - - ฟ	- ช - -	- ม - ฟ	- - - -
มือซ้าย	- ร - -	- - - ร	- - - ร	- - - -	- ม - -	- - - ร	- - - ค	- - - -

ตัวอย่างที่ ๕ เพลง ฉิ่งพระฉันทน์ สองชั้น ท่อน ๕ ประโยคที่ ๑

มือขวา	- ร - ร	- ท - -	- - - ล	- - - -	- ร - ร	- ท - -	- - - ล	- - - -
มือซ้าย	- - - ท	- - ลช	- ร - ช	- - - -	- - - ท	- - ลช	- ร - ช	- - - -

๔. เนื้อทำนองหลักมีการ “สะบัด” เข้าไปในเนื้อหา

เนื้อทำนองหลักมีวิธีการบรรเลง “สะบัด” มาประกอบขึ้นเป็นทำนองหลัก ซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญและพบมากในการบรรเลงเพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่ง ดังจะได้ยกตัวอย่างทำนองหลักที่มีความชัดเจนดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑ เพลง จิ้งจกทอง ท่อน ๑ ประโยคที่ ๔

มือขวา	- ค - ม	- ม - -	- ค - -	- ท - ค	- - ร ม	- ม - -	- ค - -	- ท - ค
มือซ้าย	- - - -	- - ร ค	- - ท ล	- - - -	- ค - -	- - ร ค	- - ท ล	- - - -

ตัวอย่างที่ ๒ เพลง ตะทำรำ (เพลงเรื่องจิ้งจกทอง) ประโยคที่ ๗

มือขวา	- - - -	- - ร ม	- ฟ - -	ฟ - - -	- - - -	- - ร ม	- - - -	- - - -
มือซ้าย	- ล - ท	- ค - -	- - - -	- ม ร - ท	- ล - ท	- ค - -	- ม - -	- - - -

ตัวอย่างที่ ๓ เพลง มัดคันทนุ (เพลงเรื่องพระยาพายเรือ) ท่อน ๑ ประโยคที่ ๗

มือขวา	- - ท ค	ร ม ฟ ช	ช - ล ช	ช - ฟ ช	- - ท ค	ร ม ฟ ช	ช - ล ช	ช - ฟ ช
มือซ้าย	ช ล - -	- - - -	- ฟ ม - -	- ฟ ม - -	ช ล - -	- - - -	- ฟ ม - -	- ฟ ม - -

ตัวอย่างที่ ๔ เพลง สรรเสริญพระบารมี (เพลงเรื่องกระบोक) ท่อน ๑ ประโยคที่ ๒

มือขวา	- - - ท	- - - ท	- - - -	- - - -	- - - -	ชช - ล	- ร ค -	ค - - ท
มือซ้าย	- - - ม	- - - ท	- - - ร	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

ตัวอย่างที่ ๕ เพลง ฟังน้ำ (เพลงเรื่องกระบोक) ท่อน ๑ ประโยคที่ ๕

มือขวา	- ค - -	- ค - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
มือซ้าย	- ค - -	- ค - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

มือขวา	- ฟ - -	ฟ - - -	- ฟ - -	- ฟช - ร
มือซ้าย	- ค - -	- ม ร - ท	- ค - -	ม - - -

๕. เนื้อทำนองหลักมีการ “ตีคู่แปด” เข้าไปในเนื้อหา

เนื้อทำนองหลักมีการ “ตีคู่แปด” เข้าไปในเนื้อทำนองหลัก ซึ่งถือได้ว่าเป็นลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการบรรเลงเพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่ง ดังจะได้ยกตัวอย่างทำนองหลักที่มีความชัดเจนดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑ เพลงฉิ่งพระฉันทน์เข้า สองชั้น วรรคที่ ๒ ประโยคที่ ๓

มือขวา	- - ล ล	ท ล ช ร	- ล - -	ช ช - ล	- ช - ล	- ช ล ท
มือซ้าย	- ล - -	ท ล ช ล	- ล - ช	- - - ล	- ช - ล	- ช ล ท

ตัวอย่างที่ ๒ เพลง ตะทำรำ ท่อน ๑ ประโยคที่ ๓

มือขวา	ฟ - ม -	ร ร - ช	- ท ล ช	- ม - ช	- - - ร ม	- ช - ล	ท ล ช ฟ	- ม - ร
มือซ้าย	- ม ร - ร	- - - ช	- ท ล ช	- ท - ช	ล ท - ล -	- ช - ล	ท ล ช ฟ	- ม - ร

ตัวอย่างที่ ๓ เพลงฉิ่งพระฉันทน์ สองชั้น ท่อน ๓ ประโยคที่ ๔

มือขวา	- - - ช	ล ท ค ร	- - ร ค	- - ร ร	- ค - -	ร ร - ค	- - ม ม	- ร - ค
มือซ้าย	- ช - -	ล ท ค ร	- - ร ค	- ร - -	- ค - ร	- - - ค	- ม - -	- ร - ค

ตัวอย่างที่ ๔ เพลง พระยาพายเรือ ท่อน ๕ ประโยคที่ ๓

มือขวา	- - ช ช	- ฟ - ช	- ฟ - ล	- ช - ฟ	- - ช ช	- ฟ - ช	- ฟ - ล	- ช - ฟ
มือซ้าย	- ช - -	- ฟ - ช	- ฟ - ล	- ช - ฟ	- ช - -	- ฟ - ช	- ฟ - ล	- ช - ฟ

ตัวอย่างที่ ๕ เพลง มัคคีนหมู (เพลงฉิ่งพระยาพายเรือ) ท่อน ๒ ประโยคที่ ๑๐

มือขวา	- - - ช	- ร ม ช ล	ท ล ช ม	- ร - ช	- ท - ร	- ท - ล	- ช - ม	- ร - ช
มือซ้าย	- ช - -	ค - ช ล	ท ล ช ท	- ล - ช	- ท - ร	- ท - ล	- ช - ท	- ล - ช

๖. เนื้อทำนองหลักมีท่วงทำนองที่เรียกว่า “สองชั้นฉาย”

ลักษณะทำนองหลักของทำนองเพลงฉิ่ง มีรูปแบบของท่วงทำนองที่มีลักษณะ สองชั้นฉายปรากฏให้เห็น โดยเฉพาะลักษณะทำนองเพลงฉิ่งพระฉันทน์เข้า หรือฉิ่ง ๔ ท่อน เป็นทำนองอัตราสองชั้น แต่ฉายรูปเป็นอัตราสามชั้น และมีการควบคุมจังหวะฉิ่งเป็นอัตราสามชั้นกันในปัจจุบัน

รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรีได้ให้คำอธิบายว่า

“ อัตรของเพลงฉิ่ง ๔ ท่อน ที่ว่าเป็นสามชั้นหรือสองชั้นกันแน่นั้น มันเป็นการฉายรูป (สองชั้นฉาย) เพราะถูกทำเป็นลูกทำอัตรสามชั้น ประมาณอยู่ในตอนหลังของแต่ละท่อน ฉะนั้นเมื่อมีเท่านี้ขึ้นอยู่หรือวางอยู่มันเป็นการบังคับให้ทำนองเพลงเป็นอัตรสามชั้น แต่ทำนองเพลงขึ้นต้นที่ปรากฏอยู่นี้เป็นอัตรสองชั้นเพราะปรากฏอยู่ในโลม ในโลม พวกนี้เป็นอัตรสองชั้นทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นคัดสันใจได้เลยว่าเป็นอัตรฉายคือสองชั้นฉาย มันฉายรูปเป็นสามชั้น เหมือนเพลงนาคเกี้ยวนั่นเอง”¹⁰

อาจารย์จิรัส อาจณรงค์ ได้ให้คำอธิบายถึงอัตรของเพลงฉิ่งพระฉิ่งเช้า ตอนต้นหรือส่วนที่เป็นเพลงฉิ่ง ๔ ท่อนที่มีการฉายรูปไว้ว่า

“ เพลงฉิ่งพระฉิ่งเช้า เป็นอัตรสองชั้นหมดเลยตั้งแต่ต้น สองชั้นแล้วก็ขึ้นเดี่ยว ไม่ได้ดอกลงเป็นสามชั้น ท่อนสุดท้ายเรียกปลายเพลงฉิ่งพระฉิ่ง ส่วนที่รวเรียก รวท้ายเพลงฉิ่งพระฉิ่ง เป็นการรวไม่มีจังหวะ ถ้าตีจบทั้งหมด ต้องรวฉิ่งพระฉิ่ง เวลายกสำหรับจะตีเพลงเชิด ถ้าพระฉิ่งอิมก่อนเพลงไม่ถึงท่อนสุดท้ายก็เชิดได้เลย เป็นประเพณีโบราณต้องเชิดเพื่อยกสำหรับ เขาทำกันมาแต่ก็ไม่เป็นการบังคับอะไรนะ”¹¹

ตัวอย่างที่ ๑

ทำนองลูกท่าของเพลงฉิ่งพระฉิ่งเช้า อัตรสามชั้น ที่มีลักษณะเป็นอัตรสามชั้น

มือขวา	- - - ฟ	- ม - ม	- - - -	- - - - ม	- ฟ ล -	ฟ ม - -	- - - -	ม ร - ม
มือซ้าย	- - - -	- - - ล	- - - - ม	- - - -	- - - - ม	- - ร ท	- ล - ท	- ล - ท

ตัวอย่างที่ ๒

ทำนองขึ้นต้นเพลงฉิ่งพระฉิ่งเช้า ท่อน ๑ ประโยคที่ ๑ ที่เป็นทำนองอัตรสองชั้นซึ่งเป็นทำนองที่พบในเพลงลงตรงและโลม

มือขวา	- ร - ม	- ร - -	ท ท - -	ล ล - ช	- ล - ฟ	- ม - ร	- - - -	- ร ม - ช
มือซ้าย	- ร - ม	- ร - ท	- - - ล	- - - ช	- ล - ค	- ท - ล	- ท - -	ค - - ช

¹⁰ สัมภาษณ์พิชิต ชัยเสรี, ๕ ตุลาคม ๒๕๔๓.

¹¹ สัมภาษณ์จิรัส อาจณรงค์, ๒๑ กันยายน ๒๕๔๓.

ตัวอย่างที่ ๓

ทำนองเพลงที่มีการฉายรูปเป็นทำนองของเพลงอัตราสามชั้น

มือขวา	- - - ร	- - มฟ	- ล - ล	- - ฟ -	- - - ร	- - มฟ	- ล - -	ทท-ล
มือซ้าย	- ล - -	- ร - -	- - - ฟ	- - - มร	- ล - -	- ร - -	- ล - ท	- - - ล

ตัวอย่างที่ ๔

ทำนองเพลงที่มีการฉายรูปเป็นทำนองของเพลงอัตราสามชั้น

มือขวา	- ม - -	ม ร - ม	- ล - -	ซซ-ล	- ท - ร	- ท - -	ล ล - -	ซซ-ม
มือซ้าย	- ร - ท	- ล - ท	- ล - ซ	- - - ล	- ท - ร	- ท - ล	- - - ซ	- - - ท

ตัวอย่างที่ ๕

ทำนองเพลงที่มีการฉายรูปเป็นทำนองของเพลงอัตราสามชั้น

มือขวา	- - - -	- - ร ม	- ฟ - -	ฟ ม - -	- ท - -	ล ล - -	ทท - -	ร ร - ม
มือซ้าย	- ล - ท	- ค - -	- - - -	- ร - ท	- ฟ - ม	- - - ฟ	- - - ร	- - - ท

๗. เนื้อทำนองหลักมีท่วงทำนอง "โยน" ประกอบโดยทั่วไป

เนื้อทำนองหลักเพลงถึงเรื่องต่างๆ จากการพิจารณาพบว่ามีทำนอง "โยน" ประกอบอยู่ โดยทั่วไป ดังตัวอย่างทำนองเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑

เพลงถึงพระฉันทเจ้า สองชั้น

วรรคที่ ๑ ประโยคที่ ๑-๓

มือขวา	- ม - -	ม ร - ม	- ล - -	ซซ-ล	- ม - -	ม ร - ม	- ล - -	ซซ-ล
มือซ้าย	- ร - ท	- ล - ท	- ล - ซ	- - - ล	- ร - ท	- ล - ท	- ล - ซ	- - - ล

มือขวา	- - ล ล	- ซ - ล	- ซ - ฟ	- ม - ร
มือซ้าย	- ล - -	- ซ - ล	- ซ - ฟ	- ม - ร

มือขวา	- - - -	- ร - ร	- ร - -	- - - ร	- - - -	- ร - ร	- ร - -	- - - ร
มือซ้าย	- - มร	- - - -	- ซ - -	ม ร - -	- - มร	- - - -	- ซ - -	ม ร - -

วรรคที่ ๑ ประโยคที่ ๑๓-๑๕

มือขวา	- - ชช	-- ตต	-ท-ถ	-ช-ม	-ท-ร	-ท--	ตต--	ชช-ม
มือซ้าย	-ช--	-ถ--	----	-ช--	-ท-ร	-ท-ถ	---ช	---ท

มือขวา	-- รร	-ม-ช
มือซ้าย	-ถ--	-ท-ร

มือขวา	----	-ช-ช	-ช--	-- -ช	----	-ช-ช	-ช--	-- -ช
มือซ้าย	-- ถช	----	-ค--	ถช--	-- ถช	----	-ค--	ถช--

วรรคที่ ๒ ประโยคที่ ๑๓-๑๕

มือขวา	- - ชถ	-ค-ร	-ม-ร	-ค-ถ	---ช	----ร	-มรค	----
มือซ้าย	-ฟ--	-ค-ร	-ม-ร	-ค-ถ	---ช	----ร	-มรค	----

มือขวา	-ทถ-	---ช
มือซ้าย	---ช	-ม-ร

มือขวา	----	-ช-ช	-ช--	-- -ช	----	-ช-ช	-ช--	-- -ช
มือซ้าย	-- ถช	----	-ค--	ถช--	-- ถช	----	-ค--	ถช--

วรรคที่ ๕ ประโยคที่ ๗-๘

มือขวา	---ร	-- มฟ	-ถ-ถ	-- ฟ-	-- ถถ	-ท-ถ	-ช-ฟ	-ม-ร
มือซ้าย	-ถ--	-ร--	-- -ฟ	---มร	-ถ--	-ท-ถ	-ช-ฟ	-ม-ร

มือขวา	----	-ร-ร	-ร--	---ร	----	-ร-ร	-ร--	---ร
มือซ้าย	-- มร	----	-ช--	มร--	-- มร	----	-ช--	มร--

ตัวอย่างที่ ๒

เพลงเรื่องนึ่งพระยาพายเรือ

ท่อน ๑ ประโยคที่ ๑-๔

มือขวา	-- ท ท	- ถ - ซ	- - - -	- ร - ร	- - - -	- ร ม - ซ	- - - -	- ร - ร
มือซ้าย	- ท - -	- ถ - ซ	- - - ถ	- - - -	- ท - -	ค - - ซ	- - - ถ	- - - -

มือขวา	-- ท ท	- ถ - ซ	- - - -	- ร - ร	- - - -	- ร ม - ซ	- - - -	- ร - ร
มือซ้าย	- ท - -	- ถ - ซ	- - - ถ	- - - -	- ท - -	ค - - ซ	- - - ถ	- - - -

มือขวา	- - - -	- ค - ค	- ค - -	ร ร - ค	- ค - -	- ร ม - ซ	- ถ - ซ	- ม - ร
มือซ้าย	- - - ซ	- - - -	- ซ - ถ	- - - ซ	- ซ - -	ค - - ซ	- ถ - ซ	- ม - ร

มือขวา	- - ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร	- - ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ซ - -	- - - ร	- - - -	- - - -	- ซ - -	- - - ร

ท่อน ๒ ประโยคที่ ๔-๕

มือขวา	-- ถ ท	- - - ถ	- ท - -	- ท - ร	- - ค	-- ร ม	- ฟ - ถ	ซ ฟ - -
มือซ้าย	- - - ท	- ถ - -	- - - ถ	- - - -	- ซ - -	- - ค -	- ค - -	- - ม ร

มือขวา	- - ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร	- - ร ร	- ร - ร	- ร - -	ร ร - ร
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ซ - -	- - - ร	- - - -	- - - -	- ซ - -	- - - ร

ตัวอย่างที่ ๒

เพลงนึ่งเรื่องจิ้งจกทอง

เพลงจิ้งจกทอง

ท่อน ๑ ประโยคที่ ๖-๗

มือขวา	-- ค ค	-- ค ค	- ท - ร	- ค - ท	-- ร ม	- ซ - ถ	- ร - ท	- ถ - ซ
มือซ้าย	- ค - -	- ค - -	- ท - ร	- ค - ท	- ค - -	- ซ - ถ	- ร - ท	- ถ - ซ

มือขวา	-- ซ ซ	- ซ - ซ	- ซ - -	ซ ซ - ซ	-- ซ ซ	- ซ - ซ	- ซ - -	ซ ซ - ซ
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ร - -	- - - ซ	- - - -	- - - -	- ร - -	- - - ซ

ท่อน ๒ ประโยคที่ ๑ - ๒

มือขวา	- ช - -	- ฟ - ช	- ค - ค	- ค - ช	- ช - -	- ฟ - ช	- ล - ค	- ล - ช
มือซ้าย	- - ฟ ม	- - - ช	- ช - -	- ค - ช	- - ฟ ม	- - - ช	- ล - ค	- ล - ช

มือขวา	- - ช ช	- ช - ช	- ช - -	ช ช - ช	- - ช ช	- ช - ช	- ช - -	ช ช - ช
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ร - -	- - - ช	- - - -	- - - -	- ร - -	- - - ช

เพลงคั่นนอกทะเล

ท่อน ๑ ประโยคที่ ๑ - ๓

มือขวา	- - - -	- ช - ช	- - - ร	- - - ท	- - - ร	- - - ช	- - ล ท	- ล - ท
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- - - ร	- - - ท	- - - ร	- - - ช	- - - ท	- ล - ท

มือขวา	- - ล ท	- ร - ม	- ม - ม	- ร - ท	- ร - ท	- ล - -	ช ช - -	ล ล - ท
มือซ้าย	- ช - -	- ร - ม	- ช - ม	- ร - ท	- ร - ท	- ล - ช	- - - ล	- - - ท

มือขวา	- - ท ท	- ท - ท	- ท - -	ท ท - ท	- - ท ท	- ท - ท	- ท - -	ท ท - ท
มือซ้าย	- - - -	- - - -	- ม - -	- - - ท	- - - -	- - - -	- ม - -	- - - ท

๘. เนื้อทำนองหลักมีลักษณะเป็นชุดทำนอง และมีการตัดทอนเพลงไปมาอย่างเหมาะสม

ลักษณะเนื้อทำนองหลักของเพลงเรื่องเพลงฉิ่งนั้น มีลักษณะการเรียงร้อยทำนองเป็นกลุ่มยาว ๆ หรือเป็นชุด โดยมีการตัดทอนเพลงลงเป็นกลุ่ม และยังคงลักษณะการดำเนินทำนองอย่างเพลงฉิ่งอยู่ ดังตัวอย่างทำนองเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑

เพลงฉิ่งพระฉันทน์ สองชั้น

ท่อน ๑ ประโยคที่ ๖ - ๙

มือขวา	- - ช ช	- - ล ล	- ท - ล	- ช - ม	- - ร ร	- ม - ช
มือซ้าย	- ช - -	- ล - -	- ท - ล	- ช - ท	- ล - -	- ท - ร

มือขวา	- - ร ม	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ม	- ท - ร	- ท - -	ล ล - -	ช ช - ม
มือซ้าย	- ค - -	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ท	- ท - ร	- ท - ล	- - - ช	- - - ท

มือขวา	-- ร ร	- ม - ช
มือซ้าย	- ล --	- ท - ร

ตัวอย่างที่ ๒ เพลงแมลงวันทอง ประโยคที่ ๑ - ๔

มือขวา	--- ล	--- ล	-- ร -	ร ร --	ค ค --	ท ท --	ล ล --	ช ช - ล
มือซ้าย	--- ร	--- ล	--- ร	--- ค	--- ท	--- ล	--- ช	--- ล

มือขวา	--- ล	--- ล	-- ร -	ร ร --	ค ค --	ท ท --	ล ล - -	ช ช - ล
มือซ้าย	--- ร	--- ล	--- ร	--- ค	--- ท	--- ล	--- ช	--- ล

มือขวา	--- ล	--- ล	-- ร -	ร ร --	ค ค --	ท ท --	ล ล - -	ท ท - -
มือซ้าย	--- ร	--- ล	--- ร	--- ค	--- ท	--- ล	--- ท	--- ค

มือขวา	ค ค --	ท ท - ล	-- ร -	ร ร --	ค ค --	ท ท - ล	- - - -	- ช - ช
มือซ้าย	--- ท	--- ล	--- ร	--- ค	--- ท	--- ล	--- ช	--- -

๕. เนื้อทำนองหลักมีทำนองที่ซ้ำกันหรือคล้ายคลึงกันนำมาเรียงร้อยต่อกัน

เนื้อทำนองหลักของเพลงเรื่องเพลงฉิ่ง มีทำนองเพลงที่มีการซ้ำกันและคล้ายคลึงกัน

บางทำนองเพลงมีความคล้ายคลึงกันระหว่างเพลง บางทำนองเพลงมีความคล้ายคลึงกันในระหว่างท่อนของเพลงเดียวกัน ดังตัวอย่างทำนองเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑

เพลงฉิ่งพระนรินทร์ สามชั้น

ทำนองเพลงท่อน ๑ ท่อน ๒ ท่อน ๓ และท่อน ๔ มีทำนองเพลง ๔ ประโยคทำนองซ้ำกัน

ทั้ง ๔ ท่อน ดังทำนองเพลงต่อไปนี้

มือขวา	- - - ร	- - ม ฟ	- ล - ล	- - ฟ -	- - - ร	- - ม ฟ	- ล - -	ท ท - ล
มือซ้าย	- ล - -	- ร - -	--- ฟ	--- ม ร	- ล - -	- ร - -	- ล - ท	--- ล

มือขวา	- - ม ฟ	- ล - ท	- ล - ฟ	- ม - ร	- ฟ ล -	ฟ ม - -	- - - -	ม ร - ม
มือซ้าย	- ร - -	- ล - ท	- ล - ฟ	- ม - ร	- - - ม	- - ร ท	- ล - ท	--- ท

มือขวา	- - - ร	- - มฟ	- ล - ล	- - ฟ -	- - - ร	- - มฟ	- ล - -	ทท-ล
มือซ้าย	- ล - -	- ร - -	- - - ฟ	- - - มร	- ล - -	- ร - -	- ล - ท	- - - ล

มือขวา	- - มฟ	- ล - ท	- ล - ฟ	- ม - ร	- ฟล -	ฟม - -	- - - -	มร - ม
มือซ้าย	- ร - -	- ล - ท	- ล - ฟ	- ม - ร	- - - ม	- - รท	- ล - ท	- - - ท

ตัวอย่างที่ ๒

เพลงพระณันเจ้า สองชั้น

วรรคที่ ๗ วรรคที่ ๘ วรรคที่ ๙ และวรรคที่ ๑๐ จะมีทำนองเพลงที่เหมือนกันทั้ง ๔ ท่อน ใน ๔ ประโยคสุดท้ายเช่นเดียวกับเพลงในตัวอย่างที่ ๑ ดังมีทำนองเพลงต่อไปนี้

มือขวา	- ฟ - ล	- - - -	- - - - ค	- - ร ม	- - ร ม	- - ฟช	- - ด ร	- - ค -
มือซ้าย	- ค - -	ช ฟ ม ร	- ช - -	- ค - -	รค - -	ร ม - -	- ล - -	ค ล - ช

มือขวา	- ฟ - ล	- - - -	- - - - ค	- - ร ม	- - ร ม	- - ฟช	- ช - -	ฟช - ฟ
มือซ้าย	- ค - -	ช ฟ ม ร	- ช - -	- ค - -	รค - -	ร ม - -	- - ร ม	- - - ค

มือขวา	- ฟ - ล	- - - -	- - - - ค	- - ร ม	- - ร ม	- - ฟช	- - ด ร	- - ค -
มือซ้าย	- ค - -	ช ฟ ม ร	- ช - -	- ค - -	รค - -	ร ม - -	- ล - -	ค ล - ช

มือขวา	- ฟ - ล	- - - -	- - - - ค	- - ร ม	- - ร ม	- - ฟช	- ช - -	ฟช - ฟ
มือซ้าย	- ค - -	ช ฟ ม ร	- ช - -	- ค - -	รค - -	ร ม - -	- - ร ม	- - - ค

ตัวอย่างที่ ๓

เพลงฉิ่งพระณันเจ้า ชั้นเดียว

วรรคที่ ๑ และวรรคที่ ๒ มีทำนองเพลงที่เหมือนกันทั้ง ๒ ท่อนดังนี้

มือขวา	- - ร ร	- ค - ร	- ค - -	ร ร - ค	- - ร ร	- ค - ร	- ค - -	ร ร - ค
มือซ้าย	- ร - -	- ค - ร	- ค - ร	- - - ค	- ร - -	- ค - ร	- ค - ร	- - - ค

วรรคที่ ๒ และวรรคที่ ๓ มีทำนองเพลงซ้ำกันทั้ง ๒ ท่อน ดังนี้

มือขวา	- ท - -	ถถ - ท	- ค - ร	- ม - ร	- ท - -	ถถ - ท	- ค - ร	- - ค ค
มือซ้าย	- ท - ถ	- - - ท	- ค - ร	- ม - ร	- ท - ถ	- - - ท	- ค - ร	- ค - -

ตัวอย่างที่ ๔

เพลงฉิ่งพระฉันทเพล เรื่องกระบอก

เพลงกระบอก

ท่อน ๑ และท่อน ๒ มีทำนองเพลงที่ซ้ำกัน ๒ ท่อน ดังนี้

มือขวา	- - - -	- ถ - ถ	- ท - ถ	- ช - ม	- - - -	- - ร ม	- ถ - -	ชช - ถ
มือซ้าย	- - - ถ	- - - -	- ท - ถ	- ช - ท	- ถ - ท	- ค - -	- ถ - ช	- - - ถ

มือขวา	- - - -	- ถ - ถ	- ช - ม	- ร - ช	- - ร ม	- ช - ถ	- ช - -	ถถ - ช
มือซ้าย	- - - ถ	- - - -	- ช - ท	- ถ - ช	- ค - -	- ช - ถ	- ช - ถ	- - - ช

เพลงกระบอกนาค มีทำนองเพลงท่อน ๑ และท่อน ๒ ซ้ำกันดังนี้

มือขวา	- ถ - -	ช ม - -	- - - -	- ร - ม	- - - -	- - ร ม	- ช - -	ถถ - ช
มือซ้าย	- - ช ม	- - ร ท	- ถ - ท	- ถ - ท	- ถ - ท	- ค - -	- ช - ถ	- - - ช

ตัวอย่างที่ ๕

ส่วนต้นของเพลงฉิ่งพระฉันทเข้า

เพลงฉิ่งเพลงฉิ่ง

ท่อน ๑ และท่อน ๒ มีทำนองที่เหมือนกันดังนี้

มือขวา	- - ร ม	- ช - ถ	- ช - ม	- ร - ค	- ม - ร	- ร - -	- ร - ค	- - - ร
มือซ้าย	- ค - -	- ช - ถ	- ช - ท	- ถ - ช	- - - -	- ค - ถ	- - - ช	- - - ถ

เพลงสามเส้า

ท่อน ๑ และท่อน ๒ มีทำนองเพลงเหมือนกันกับเพลงฉิ่งเพลงฉิ่ง ดังทำนองเพลงต่อไปนี้

มือขวา	- - ร ม	- ช - ถ	- ช - ม	- ร - ค	- ม - ร	- ร - -	- ร - ค	- - - ร
มือซ้าย	- ค - -	- ช - ถ	- ช - ท	- ถ - ช	- - - -	- ค - ถ	- - - ช	- - - ถ

เพลงจรเข้หางยาวและเพลงจรเข้ขวางคลอง มีทำนองเพลงซ้ำกันดังทำนองต่อไปนี้

มือขวา	- - ซล	- ค-ร	- ม-ร	- ค-ล	- ซ-ค	- -ร ม	- ม-ม	- ร-ค
มือซ้าย	- ฟ--	- ค-ร	- ม-ร	- ค-ม	- ร-ค	- - -ม	- ซ-ม	- ร-ค

๑๐. เนื้อทำนองหลักมีการบังคับมือให้มีความถี่มากขึ้น

เนื้อทำนองหลักของเพลงเรื่องเพลงฉิ่ง มีลักษณะการบังคับมือให้มีความถี่มากขึ้น โดยมีการบรรเลงเก็บละเอียด ดังตัวอย่างทำนองต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑

เพลงฉิ่งดวงพระธาตุ ประโยคที่ ๑๒-๑๕

มือขวา	- ล-ล	- - -ล	- ร ม ร	- ค ร ค	- ท ค ท	- ล ท ล	- - ล ท	ค-ร ร
มือซ้าย	- - -ร	- ล--	ร - - -	ค - - -	ท - - -	ล - - -	- ซ - -	- ร - -

มือขวา	- ร-ร	- - -ร	- ร ม ร	- ค ร ค	- ท ค ท	- ล ท ล	- ซล ซ	- ฟซฟ
มือซ้าย	- - -ซ	- ร--	ร - - -	ค - - -	ท - - -	ล - - -	ซ - - -	ฟ - - -

มือขวา	- ซฟฟ	- - -ฟ	- ซล ซ	- ฟซฟ	- มฟม	- ร ม ร	- - ร ม	ฟ-ซซ
มือซ้าย	- - -ท	- ฟ--	ซ - - -	ฟ - - -	ม - - -	ร - - -	- ค - -	- ซ - -

มือขวา	- ซ-ซ	- - -ซ	- ซล ซ	- ฟซฟ	- มฟม	- ร ม ร	- - ร ม	ฟ-ซซ
มือซ้าย	- - -ค	- ซ--	ซ - - -	ฟ - - -	ม - - -	ร - - -	- ค - -	- ซ - -

ตัวอย่างที่ ๒ เพลงแขกเงาะ (ในเพลงเรื่องฉิ่งตรง) ประโยคที่ ๑-๒

มือขวา	- - - -	ล ซ--	ล ซ--	- - ล ล	- - - -	ล ซ--	ล ซ--	- - ล ล
มือซ้าย	- - - -	- - ฟ ซ	- - ฟ ซ	- ล - -	- - - -	- - ฟ ซ	- - ฟ ซ	- ล - -

มือขวา	- ร ม ร	- ท ร ท	- ล ท ล	- ซ ล ซ
มือซ้าย	ร - - -	ท - - -	ล - - -	ซ - - -

๑๑. เนื้อทำนองหลักมีการใช้มือแบบเพลงหน้าพาทย์

เนื้อทำนองเพลงของเพลงเรื่องเพลงฉิ่ง บางทำนองมีการใช้มือคล้ายเพลงหน้าพาทย์ กล่าวคือมีการสะบัดในทำนองหลักซ็อน ๆ กัน ดังตัวอย่างทำนองต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑

เพลงสรรเสริญพระบารมี (เพลงเรื่องกระบोक)

ประโยคที่ ๒ ห้องที่ ๗ - ๘

มือขวา	---ท	---ท	----	--ซซ	-ด--	ซซ-ด	-รค-	ค--ท
มือซ้าย	---ม	---ท	---ร	---ซ	-ม-ร	---ม	--ทล	ทลท

๕.๒.๒.๒. จังหวะ

จังหวะของเพลงเรื่องเพลงฉิ่งนั้น มีผู้ทรงคุณวุฒิได้อธิบายไว้ดังนี้

อาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร อธิบายว่า

“เพลงฉิ่งพระฉิ่งเช้า ตรงฉิ่ง ๔ ท่อน เป็นอัตราสองชั้น หลักก็คือว่า ๒ ฉิ่ง ๒ ฉับ เท่ากับ ๑ จังหวะหน้าทับ ถ้าปรับไก่ ๒ ฉิ่ง ๒ ฉับ เท่ากับ ๑ จังหวะหน้าทับ สมัยรัตนโกสินทร์ มีเพลงสามชั้นเกิดขึ้นเยอะ พอสามชั้นเกิดขึ้นเลย เพิ่มขึ้นอีกเป็น ๔ ฉิ่ง ๔ ฉับ พอสองชั้นก็เป็น ๔ ฉิ่ง ๔ ฉับตาม ชั้นเดียวก็ ๔ ฉิ่ง ๔ ฉับตามอีก

ถ้าการรับร้องละคร หรือเพลงดับให้ยึดหลักเดิม ๒ ฉิ่ง ๒ ฉับ ยกตัวอย่างเพลงสร้อยเพลง ใครเป็นเจ้าเข้าครอง ดี ๒ ฉิ่ง ๒ ฉับ จะทำให้เพลงนุ่ม และเพราะขึ้น บุหลันลอยเลื่อน ดี ๒ ฉิ่ง ๒ ฉับ เพลงฉิ่งพระฉิ่งก็เช่นเดียวกัน ทำให้อย่างไรให้เพลงนุ่ม หรือนุ่มนวล ต้องยึดหลักสุนทรีย์

เพราะฉะนั้นโดยรูปแบบที่แท้จริง เพลงฉิ่งพระฉิ่ง ไม่มีอัตราสามชั้น มีสองชั้น ชั้นเดียว เชิด รัวเลย เวลาจะจบถ้าไม่จบเพลง ออกเชิดเลย ถ้าจบหมดเพลงก็จบด้วยรวฉิ่งพระฉิ่ง”¹²

กำนันสำราญ เกิดผล ได้อธิบายว่า

¹² สัมภาษณ์ประสิทธิ์ ถาวร, ๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๓.

“จังหวะของเพลงฉิ่งพระฉิ่งเข้านั้น ส่วนต้นเป็นเรื่องของมโหรีเขาเป็นอัตราสองชั้น ถ้าจะนับเพลงฉิ่งพระฉิ่งต้องเริ่มที่สามชั้น เพราะเนื้อเพลงเป็นลักษณะเพลงอัตราสามชั้น ที่เอามาเล่นต่อกันระหว่างส่วนต้นกับฉิ่งสี่ท่อนนั้นมันก็ไม่ผิด”¹³

อาจารย์พินิจ ฉายสุวรรณ ได้อธิบายว่า

“ฉิ่งพระฉิ่งเข้ มีส่วนที่แยกออกจากกัน ส่วนต้นเป็นอัตราสองชั้น แล้วต่อด้วยยี่กึ่งใหญ่หรือเพลงฉิ่ง ๔ ท่อน ตีฉิ่งด้วยสองชั้นมาตลอดเลย แล้วต่อด้วยสองชั้นเป็นเพลงยี่กึ่งน้อย จบด้วยชั้นเดียว ราวฉิ่งพระฉิ่ง ชื่อเพลงยี่กึ่งใหญ่นั้นได้มาจากกรุงเทพฯ ตอนที่มาเรียน ส่วนชื่อยี่กึ่งน้อยนั้นครูพริ้ง คนตรีรสเป็นผู้บอก”¹⁴

รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี ได้อธิบายว่า

“ฉิ่งพระฉิ่งเข้ส่วนต้นเพลงเป็นอัตราสองชั้น แต่เป็นสองชั้นฉายรูปเป็นสามชั้น

ส่วนเพลงอื่น ๆ ก็มีเพลงแมลงภู่งทอง ที่มีจังหวะเป็นอัตราสองชั้น มีการขับร้องแล้วก็เอาไปเป็นเพลงลาด้อย เป็นของโบราณ แล้วก็ใช้หน้าทับสองไม้ซึ่งพิเศษกว่าเพลงฉิ่งเพลงอื่น ๆ”¹⁵

จากการสัมภาษณ์คณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้สามารถสรุปเรื่องของจังหวะของเพลงเรื่องเพลงฉิ่งได้เป็น ๒ ประเด็นด้วยกันคือ

ประเด็นแรก เพลงฉิ่งพระฉิ่งเข้านั้น มีอัตราจังหวะของเพลงดังนี้

ส่วนต้น อัตราสองชั้น - เพลงฉิ่ง ๔ ท่อน อัตราสองชั้น แต่ตีฉิ่งเป็นอัตราสามชั้น - เพลงฉิ่งอัตราสองชั้น เพลงฉิ่งอัตราชั้นเดียว และจบด้วยราวฉิ่งพระฉิ่งไม่มีจังหวะหรือเพลงเจ็ด

ประเด็นที่สอง เพลงฉิ่งพระฉิ่งเข้หรือฉิ่งอื่น ๆ มีจังหวะฉิ่งตามอัตราของเพลงที่ปรากฏนั้น ๆ

¹³ สัมภาษณ์ก้านันสำราญ เกิดผล, ๒๔ กันยายน ๒๕๔๓.

¹⁴ สัมภาษณ์พินิจ ฉายสุวรรณ, ๒๖ กันยายน ๒๕๔๓.

¹⁵ สัมภาษณ์พิชิต ชัยเสรี, ๕ ตุลาคม ๒๕๔๓.

๕.๒.๒.๓. แนวการบรรเลง

แนวการบรรเลงเพลงเรื่องเพลงฉิ่งนั้นมิผู้ทรงคุณวุฒิได้อธิบายไว้ดังนี้

อาจารย์ประสิทธิ์ ถาวร อธิบายว่า

“แนวการบรรเลงเพลงฉิ่ง ก็คือคุณว่าเพลงนี้เล่นตอนพระฉิ่งในพระราชวัง พระเถระมาฉิ่ง เจ้าแผ่นดินก็เข้าไปสนทนา คนมีบุญหนักศักดิ์ใหญ่จึงจะเล่นเพลงฉิ่งกัน มันก็เกิดขึ้นจากราชสำนัก แล้วแพร่ไปต่างจังหวัด เอาอย่างกัน ทุกอย่างเกิดที่ราชสำนักก่อน การบรรเลงต้องราบเรียบ พระฉิ่งอย่างสบาย ไม่รุกกรึกรุน แนวจะเสมอ เรื่องการบรรเลงเพลงฉิ่งนี้ มันแตกต่างจากการบรรเลงเพลงสามชั้นหรือเพลงเถาอย่างสิ้นเชิง

เพลงประเภทนี้เป็นการอวดความคิด ความสามารถของผู้บรรเลงแต่ละเครื่องมือ เป็นเพลงที่ผู้บรรเลงต้องใช้สมอง ผู้ฟังก็ต้องใช้สมองด้วย สรุปว่าเป็นเพลงใช้ความคิด ปัจจุบันพูดไม่ดี คนดีไม่มีความคิด คนฟังไม่มีความคิด สมมติถ้าคนดีมีความคิด คนฟังไม่มีความคิดก็สูญเปล่า เปรียบเหมือนกับบรรณคดีแต่งมาเพราะสละสลวยแต่คนฟังฟังไม่ออกก็ไม่มีการประโยชน์เหมือนภาษามคธเทศนามา

การบรรเลงเพลงเถา เพลงสามชั้น เป็นวิธีการบรรเลงอีกแบบหนึ่งเป็นเพลงที่แสดงความเฉลียวฉลาด ลวดเจเวียนโลดโผน เสียงต่างๆ เช่น เสียงกรอด เสียงกรูบ อะไรต่าง ๆ ของเครื่องดนตรี แล้วเพลงก็เป็นไปตามโครงสร้าง เช่น ลูกล่อลูกขัด จะให้ความรู้สึกเรงร่า สนุกสนาน คนที่ไม่เป็นคนตรีอาจเข้าใจได้ง่าย แนวเสียงแนวการบรรเลงก็ต่างกันอย่างสิ้นเชิง

แนวการบรรเลงเพลงฉิ่งไม่ใช่ช้า แต่มันอยู่ที่ความสามารถ แนวการบรรเลงอยู่ที่ความสามารถของนักดนตรี โดยเฉพาะผู้นำวงมีความเร็วมากน้อยเท่าไร อดทนเท่าไร เพราะใช้เวลาบรรเลงนาน เขาจะต้องคิดอย่างไร

๑. แนวเสียง รสมือ แต่ละคน สม่่าเสมอตั้งแต่ต้นจนปลาย แนวเสียงต้องมีความความเรียบเรียบ เร็วเข้าจนไม่มีความรู้สึกสะดุด เหมือนสารถีขับรดเร็วขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงเมื่อไรไม่รู้สีกตัวเลย

๒. แนวการบรรเลงมีความราบเรียบ อุปมาเหมือนถนนที่ไม่ขรุขระ ราวค่างสมบูรณ์

๓. ท่วงทำนองหรือทางที่เราพูดว่า “กลอน” “สัมผัสกลอน” ใครจะเดินได้สนิทสนมกลมกลืนกันตลอด ข้อที่ ๓ นี้เองเป็นการอวดความคิด

คนระนาดอวดความคิดเรื่องกลอนเพลง การดำเนินทำนองของคนระนาด ทั้งที่
ลีลา ในเพลงถึงพระฉันหรือในเพลงเรื่องต่าง ๆ ไม่ยึดติดลูกตกของฆ้องวงใหญ่
เป็นสำคัญ

ระนาดมี ๒๑ ลูก ไม่ยึดติดลูกตก (ฆ้องวง) เช่น ลูกตกหมควรรค ตอน
ลงเสียงโคปน ระนาดเอกสามารถดำเนินทำนองสอดคล้องกันมาจนถึงลูกตกเสียง
โคต่างได้ โดยแสดงให้เห็นถึงความสามารถ โบราณท่านว่าระนาดมี ๒๑ ลูก ต้อง
ดีให้ครบร้อยมาตั้งแต่ลูกยอด จนมาลูกทั้ง ลูกทวน แล้วดำเนินไปถึงลูกยอดอีกได้
อย่างไร เขาฟังกันตรงนี้แหละ เหมือนลูกโซ่ ทำให้สนิทสนม กลมกลืน จึงเป็นผู้
มีความสามารถทางปัญญา

ชี้ให้เห็นว่าผู้บรรเลงนั้น ศึกษาามากน้อยเท่าไร คั้งนั้นโบราณจึง
กำหนดให้ศิษย์ต่อทางเพลงเรื่องต่างๆ สมมติทำนองห่าง ๆ

-ท-ถ -ช-ร - - -ร - - -ช - - -ช -- ลท -क्रम -ร-ช -ลทล ชม-ช

ระนาดต้องเดินกลอนให้ได้ ถ้าเดินไม่ได้ เขาว่าเป็นคนจนปัญญา ไม่มี
ครู คนฟังก็ต้องคิด ไม่งั้นสิ่งที่เขาบรรเลงจะไม่มีคุณค่า

แนวในเรื่องความเร็วของเพลงจึงนั้นขึ้นอยู่กับคนระนาดเอกเหมือนกัน
ความพอดีอยู่ที่ไหน ต้องรู้กำลังนักดนตรีและคนระนาด ทำให้สมบูรณ์และมีรส
ชาติได้แก่ไหนนั่นเอง”¹⁶

อาจารย์ปีบ คงลาขทองได้อธิบายว่า

“แนวการบรรเลงเพลงเรื่องเพลงลึ่งนั้น เป็นแนวกลาง ๆ ไม่ช้า ไม่เร็ว
เป็นการบรรเลงถวายพระ ไม่ได้บรรเลงเพื่อความสนุกสนาน โครมคราม ต้องทำ
ด้วยความเคารพ”¹⁷

กำนันสำราญ เกิดผล ได้อธิบายว่า

“แนวเพลงพวกนี้ ถ้าโบราณจะไม่บรรเลงเร็วอย่างเดี๋ยวนี้ โบราณ
ต้องการความเพราะ ความแข็ง ชัดเจน ฟังลีลาเดินทำนองของแต่ละเครื่องมือ ถ้า

¹⁶ สัมภาษณ์ประสิทธิ์ ฉาวร , ๓๑ ตุลาคม ๒๕๔๓.

¹⁷ สัมภาษณ์ปีบ คงลาขทอง, ๒๑ กันยายน ๒๕๔๓.

เร็วจะเดินไม่ได้ดี เขาจะทำเหมือนถ้าไม้ไผ่ สามชั้นโตหน่อย สองชั้นเรียวยาว ชั้นเดียวก็เล็ก”¹⁸

อาจารย์พินิจ ฉายสุวรรณ ได้อธิบายว่า

“ แนวเพลงฉิ่งต้องเป็นแนวกลางๆ จึงจะเกิดความไพเราะ เพราะเขาจะต้องฟัง

๑. ฟังทำนองเพลง

๒. ฟังคนระนาดเอกที่ประดิษฐ์กลอนซึ่งสำคัญมาก

๓. คนปี่ก็สำคัญ ต้องเป่าห่าง ๆ ถึงคราวเก็บก็เก็บ

คนระนาดก็มีครูสำรวย แก้วสว่าง เขาได้เพลงฉิ่งจากเจ้าคุณเสนาฯ ปัจจุบันสูญไปแล้ว คนปี่ที่เป็นเพลงฉิ่งเพราะก็เจ้าคุณเทวฯ”¹⁹

รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี ได้อธิบายว่า

“ แนวการบรรเลงเพลงฉิ่ง ก็ให้หนักถึงคนเวลาเดิน เวลาทำเพลงเร็ว ตะโพนจะตี ตีบ ฟริ่ง ฟริ่ง ตัวละครค่อย ๆ เดินไป ไม่เร็ว”²⁰

อาจารย์สุเชาว์ หลิมพานิชย์ได้อธิบายว่า

“ แนวการบรรเลงเพลงฉิ่งนั้น พูดถึงเป็นเรื่องก็เหมือนกับเพลงซำ คล้าย ๆ กัน ถ้าเราตีตัวเพลงฉิ่งเฉย ๆ ก็มักจะใช้อัตราชั้นเดียว แต่จะไม่ตีเร็ว เพราะจะทำให้ฟังไม่เพราะ”²¹

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้สามารถสรุปได้ว่าแนวการบรรเลงเพลงเรื่องเพลงฉิ่งนั้น จะเป็นแนวปานกลาง ไม่เร็วจนเกินไป ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

๑. เป็นเพลงที่บรรเลงเพื่อถวายพระ เพราะฉะนั้นต้องบรรเลงด้วยความเคารพ ไม่รวดเร็ว สนุกสนาน โครมคราม อย่างเพลงประเภทอื่น ๆ

¹⁸ สัมภาษณ์ก้านันสำราญ เกิดผล, ๒๔ กันยายน ๒๕๔๓.

¹⁹ สัมภาษณ์พินิจ ฉายสุวรรณ, ๒๖ กันยายน ๒๕๔๓.

²⁰ สัมภาษณ์พิชิต ชัยเสรี, ๕ ตุลาคม ๒๕๔๓.

²¹ สัมภาษณ์สุเชาว์ หลิมพานิชย์, ๑๖ ตุลาคม ๒๕๔๓.

๒. เป็นเพลงที่ผู้บรรเลงต้องใช้ความคิด และสมองในการดำเนินกลอนเพลง เพื่อความไพเราะและความชัดเจน

๓. เป็นเพลงที่ผู้บรรเลงต้องควบคุมทั้งแนวเสียงของเครื่องดนตรีและแนวการบรรเลงควบคู่กันไปด้วย

๔. เป็นเพลงเพื่อผู้ฟังที่มีความรู้และได้ใช้ความคิดตามผู้บรรเลงเพื่อดูความสามารถและสติปัญญาของผู้บรรเลงไปในขณะเดียวกันด้วย

๕.๓ ต้นกำเนิดของเพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น

เพลงต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น เป็นเพลงที่สำคัญเพลงหนึ่งของนักดนตรีไทยที่เรียนวิชาเอกเครื่องสายไทย เนื่องจากครูบาอาจารย์ส่วนใหญ่มักจะถ่ายทอดเพลงนี้ให้แก่ศิษย์ที่มาเรียนด้วยเป็นอันดับแรกของการฝึกหัดทักษะ ไม่ว่าจะป็นซอด้วง ซออู้ หรือจะเข้

โบราณได้นำเอาเพลงฉิ่งในอัตราจังหวะสองชั้นในเพลงเรื่องฉิ่งพระฉันทน์เข้ามาขยายเป็นสามชั้น เพลงต้นเพลงฉิ่งซึ่งเป็นเพลงอันดับแรกในเพลงเรื่องฉิ่งพระฉันทน์นี้มีอยู่ด้วยกัน ๔ ท่อน โดยนำมาเพียง ๒ ท่อนเท่านั้นแล้วทำการขยายออกเป็นสามชั้น บรรจุไว้เป็นเพลงประเภทเพลงดับชื่อว่า ดับต้นเพลงฉิ่ง สามชั้น ประกอบด้วยเพลงต้นเพลงฉิ่ง เพลงจรเข้หางยาว เพลงดวงพระธาตุ และเพลงนกขมิ้น

ทำนองเพลงต้นเพลงฉิ่ง อัตราสองชั้น ซึ่งเป็นเพลงแรกของเพลงเรื่องฉิ่งพระฉันทน์ มีทั้งหมด ๔ ท่อนด้วยกัน ดังต่อไปนี้

ท่อน ๑

มือขวา	- - - ม	- ร - ร	- - - -	- - - ร	- - - ด	- - - ร	- - - ม	- - - ช
มือซ้าย	- - - -	- - - ช	- - - ร	- - - -	- - - ช	- - - ถ	- - - ท	- - - ช

มือขวา	- - - ถ	- ช - ช	- - - -	- - - ช	- - - ด	- - - ร	- - - ม	- - - ช
มือซ้าย	- - - -	- - - ด	- - - ช	- - - -	- - - ช	- - - ถ	- - - ท	- - - ช

มือขวา	- - ร ม	- ช - ถ	- ช - ม	- ร - ด	- ม - ร	- ร - -	- ร - ด	- - - ร
มือซ้าย	- ด - -	- ช - ถ	- ช - ท	- ถ - ช	- - - -	- ด - ถ	- - - ช	- - - ถ

กลับต้น

ท่อน ๒

มือขวา	- - - -	- ม - ม	- - ร ม	- ช - ล	- ท - ร	- ท - -	ล ล - -	ช ช - ม
มือซ้าย	- - - ม	- - - ท	- ค - -	- ช - ล	- ท - ร	- ท - ล	- - - ช	- - - ท

มือขวา	- - ร ม	- ช - ล	- ช - ม	- ร - ค	- ม - ร	- ร - -	- ร - ค	- - - ร
มือซ้าย	- ค - -	- ช - ล	- ช - ท	- ล - ช	- - - -	- ค - ล	- - - ช	- - - ล

กลับต้น

ท่อน ๓

มือขวา	- ช - ล	- ช - ม	- - - ร	- ม - ช	- - ล ล	- ช - ม	- - - ร	- ม - ช
มือซ้าย	- ช - ล	- ช - ท	- - - ล	- ท - ช	- ล - -	- ช - ท	- - - ล	- ท - ช

มือขวา	- - ร ม	- ช - ล	- ช - ม	- ร - ค	- ม - ร	- ร - -	- ร - ค	- - - ร
มือซ้าย	- - ค -	- ช - ล	- ช - ท	- ล - ช	- - - -	- ค - ล	- - - ช	- - - ล

กลับต้น

ท่อน ๔

มือขวา	- - ท - -	- - ม - -	- - - ค	- - ร ม	- - ม - -	- ร - ม	- - - ม	- ช - -
มือซ้าย	- - ล ช	- - ร ค	- ช - -	- - ค -	- - ร ค	- - - -	- ร - -	- - - ม

มือขวา	- - ร ม	- ช - ล	- ช - ม	- ร - ค	- ม - ร	- ร - -	- ร - ค	- - - ร
มือซ้าย	- - ค -	- ช - ล	- ช - ท	- ล - ช	- - - -	- ค - ล	- - - ช	- - - ล

กลับต้น

จากทำนองเพลงทั้ง ๔ ท่อนนี้ ผู้ประพันธ์ได้เลือกเพียง ๒ ท่อนแรกนำไปประพันธ์เป็นเพลงสามชั้นโดยใช้วิธีที่เรียกว่า “ขยายเพลง”^{๒๒} โดยทำการขยายจากทำนองสองชั้นเดิมขึ้นเป็นอัตราสามชั้น ดังจะได้แสดงรายละเอียดการนำไปขยายดังต่อไปนี้

^{๒๒} การขยายเพลง เป็นรูปแบบการประพันธ์เพลงไทยชนิดหนึ่ง โดยส่วนใหญ่การขยายเพลงนั้นจะขยายขึ้น ๑ เท่าตัวจากทำนองเดิม

ท่อน ๑

ประโยคที่ ๑ (อัตราสองชั้น ในเพลงเรื่องเพลงฉิ่ง)

มือขวา	- - - ม	- ร - ร	- - - -	- - - ร	- - - ค	- - - ร	- - - ม	- - - ช
มือซ้าย	- - - -	- - - ช	- - - ร	- - - -	- - - ช	- - - ถ	- - - ท	- - - ช

ประโยคที่ ๑ (อัตราสามชั้น เมื่อทำการขยายแล้ว)

มือขวา	- - ร ม	- ช - ม	- - ร ม	ฟ - ช ช	- ค - ถ	- ช - -	ฟ ฟ - -	ม ม - ร
มือซ้าย	- ค - -	ร - ร -	ร ค - -	- ช - -	- ค - ถ	- ช - ฟ	- - - ท	- - - ถ

มือขวา	- ม ช -	ม ร - -	- - ถ ท	- - ค ร	- - ค -	- - - ร	- - - -	- ร ม - ช
มือซ้าย	- - - ร	- - ค ท	ถ ช - -	ถ ท - -	- - ท ถ	- ท - ถ	- ท - -	ค - - ช

ในการขยายเพลงประโยคที่ ๑ จากสองชั้นของเดิมมาเป็นอัตราสามชั้นนี้ พบว่า มีการนำกระสวนทำนองของเพลงที่ละเอียดขึ้นกว่าทำนองเดิมที่เป็นอัตราสองชั้นมาเรียงร้อยต่อกัน แต่ยังคงยึดหลักโครงสร้างทำนองเพลงแบบเดิมกล่าวคือทำนองสองชั้นเป็นลักษณะเรียงเสียงขึ้นไปทางเสียงสูง ทำนองที่ถูกขยายได้เรียงจำนวนขึ้นไปทางเสียงสูงเช่นเดียวกัน ดังจะพิจารณาได้จาก ๔ ห้องท้ายของเพลงฉิ่ง เปรียบเทียบกับบรรทัดที่ ๒ ของเพลงอัตราสามชั้น

จากครึ่งประโยคแรกของอัตราสองชั้นในเพลงฉิ่งเป็นลักษณะทำนองที่เรียกว่า “ลูกโยน” (๔ ห้องแรกของบรรทัด) ได้ขยายสำนวนโยนมาเป็นกลุ่มทำนอง ๒ กลุ่มทำนองที่มีลักษณะเกือบจะเป็นประโยคถามตอบ ซึ่งเป็นรูปแบบการประพันธ์ทำนองที่ใช้กันมากในบทเพลงทั่ว ๆ ไป

ส่วนครึ่งประโยคหลังของอัตราสองชั้นในเพลงฉิ่ง เป็นลักษณะทำนองที่เรียกว่า “ลูกกรอ” โดยมีเสียงหลักอยู่ ๔ เสียงเรียงขึ้นจากเสียงที่อยู่ทางเสียงต่ำไปหาเสียงที่อยู่ทางเสียงสูงเป็นเสียงลูกตก เมื่อทำการขยายมาเป็นเพลงอัตราสามชั้น พบว่ามีลักษณะการประพันธ์คล้ายกันกับประโยคแรกที่เป็นการเริ่มต้นกล่าวคือ ขยายเพลงออกเป็นกลุ่มทำนอง ๒ กลุ่มดำเนินทำนองไปตามลูกตกของอัตราสองชั้น เสียงลูกตกห้องที่ ๖ ของอัตราสองชั้น ตรงกับเสียงลูกตกอัตราสามชั้นห้องที่ ๔ บรรทัดที่ ๒ และเสียงลูกตกห้องที่ ๘ ของอัตราสองชั้น ตรงกับเสียงลูกตกอัตราสามชั้นห้องที่ ๘ บรรทัดที่ ๒ เช่นเดียวกัน

ประโยคที่ ๒ (อัตราสองชั้น ในเพลงเรื่องเพลงฉิ่ง)

มือขวา	- - - ด	- ช - ช	- - - -	- - - ช	- - - ด	- - - ร	- - - ม	- - - ช
มือซ้าย	- - - -	- - - ด	- - - ช	- - - -	- - - ช	- - - ด	- - - ท	- - - ช

ประโยคที่ ๒ (อัตราสามชั้น เมื่อทำการขยายแล้ว)

มือขวา	- ม - -	ร ท - -	ชช - -	ด ด - ท	- ร - ม	- ร - -	ท ท - -	ด ด - ช
มือซ้าย	- - ร ท	- - ด ช	- - - ด	- - - ท	- ร - ม	- ร - ท	- - - ด	- - - ช

มือขวา	- ม ช -	ม ร - -	- - ด ท	- - ด ร	- - ด -	- - - ร	- - - -	- ร ม - ช
มือซ้าย	- - - ร	- - ด ท	ด ช - -	ด ท - -	- - ท ด	- ท - ด	- ท - -	ด - - ช

ประโยคที่ ๒ ของอัตราสองชั้นพบว่า มีลักษณะการดำเนินทำนองเหมือนกันกับประโยคที่ ๑ แต่มีการเปลี่ยนเสียงลูกโทน ๔ ห้องแรกเป็นเสียงเดียวกับเสียงลูกตกทำของประโยคที่ ๑ ส่วน ๔ ห้องหลังเป็นทำนองเดิมของประโยคที่ ๑

เมื่อทำการขยายมาเป็นอัตราสามชั้นพบว่า ครั้งแรกของประโยคนี้นี้เมื่อทำการขยายทำนองขึ้นมีการเปลี่ยนสำนวนเพลงที่มีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับประโยคที่ ๑ กล่าวคือ ประโยคที่ ๑ นั้นมีการดำเนินทำนองเป็นกลุ่มทำนอง ๒ กลุ่มตอบรับกัน แต่ประโยคที่ ๒ (บรรทัดที่ ๑) นี้ มีการดำเนินทำนองเป็นกลุ่มยาวทำนองเดียว และเป็นสำนวนซึ่งพบมากในเพลงประเภทเพลงหน้าทับปรบไก่อ ส่วนครึ่งหลัง (บรรทัดที่ ๒) พบว่ายังคงใช้ทำนองเดิมซึ่งเหมือนกันกับทำนองของประโยคที่ ๑ มาเรียงร้อยต่อกัน

ประโยคที่ ๓ (อัตราสองชั้น ในเพลงเรื่องเพลงฉิ่ง)

มือขวา	- - ร ม	- ช - ด	- ช - ม	- ร - ด	- ม - ร	- ร - -	- ร - ด	- - - ร
มือซ้าย	- ด - -	- ช - ด	- ช - ท	- ด - ช	- - - -	- ด - ด	- - - ช	- - - ด

ประโยคที่ ๓ (อัตราสามชั้น เมื่อทำการขยายแล้ว)

มือขวา	- ม - -	ร ร - -	ม ม - -	ช ช - ล	- ค - ล	- ช - -	ม ม - -	ร ร - ค
มือซ้าย	- ท - ล	- - - ท	- - - ช	- - - ล	- ร - ม	- ร - ท	- - - ล	- - - ช

มือขวา	- ม - ช	- ม - -	ร ร - -	ค ค - ล	- ล - -	ช ช - -	ล ล - -	ค ค - ร
มือซ้าย	- ม - ช	- ม - ร	- - - ค	- - - ม	- ม - ร	- - - ม	- - - ค	- - - ร

ประโยคที่ ๓ ของอัตราสองชั้น เมื่อทำการขยายมาเป็นอัตราสามชั้นพบว่า มีการถอดทำนองจากสองชั้นออกเป็นสามชั้นแบบตรงไปตรงมาตามทำนองหลักของอัตราสองชั้น โดยผู้ประพันธ์ได้ทำการแบ่งทำนองอัตราสองชั้นออกเป็น ๔ ส่วน ๆ ละ ๒ ห้อง แล้วนำทำนองแต่ละส่วนซึ่งมีขนาด ๒ ห้องขยายออกเป็นขนาด ๔ ห้อง ได้ทำนองใหม่ ๔ ทำนองซึ่งมีลูกตกเดียวกันกับอัตราสองชั้นเรียงร้อยต่อกันไปจนจบท่อน

ท่อน ๒

ประโยคที่ ๑ (อัตราสองชั้น ในเพลงเรื่องเพลงฉิ่ง)

มือขวา	- - - -	- ม - ม	- - ร ม	- ช - ล	- ท - ร	- ท - -	ล ล - -	ช ช - ม
มือซ้าย	- - - ม	- - - ท	- ค - -	- ช - ล	- ท - ร	- ท - ล	- - - ช	- - - ท

ประโยคที่ ๑ (อัตราสามชั้น เมื่อทำการขยายแล้ว)

มือขวา	- - ร ม	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ม	- ม - -	ร ร - -	ม ม - -	ช ช - ล
มือซ้าย	- ค - -	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ท	- ท - ล	- - - ท	- - - ช	- - - ล

มือขวา	- - ล ท	- - ค ร	- ม - -	ร ค - -	- ม - -	ม ร - -	ร ท - -	ท ล - -
มือซ้าย	- ช - -	ล ท - -	ค - ร ค	- - ท ล	- - ร ท	- - ท ล	- - ล ช	- - ช ม

ประโยคที่ ๑ ท่อน ๒ ของอัตราสองชั้นของเพลงฉิ่ง เมื่อทำการขยายมาเป็นอัตราสามชั้นพบว่า โดยทำการถอดทีละ ๒ ห้อง ให้มีลูกตกสุดท้ายของแต่ละ ๒ ห้องเมื่อขยายเป็น ๔ ห้อง เป็นลูกตกเดียวกัน เหมือนกันหมดทั้ง ๔ ส่วน ดังจะแสดงรายละเอียดย่อ ดังนี้

ทำนองเดิม

มือขวา	- - - -	- ม - ม
มือซ้าย	- - - ม	- - - ท

ทำนองที่ขยายขึ้น

มือขวา	- - ร ม	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ม
มือซ้าย	- ค - -	- ช - ล	- ท - ล	- ช - ท

ทำนองเดิม

มือขวา	- - ร ม	- ช - ล
มือซ้าย	- ค - -	- ช - ล

ทำนองที่ขยายขึ้น

มือขวา	- ม - -	ร ร - -	ม ม - -	ช ช - ล
มือซ้าย	- ท - ล	- - - ท	- - - ช	- - - ล

ทำนองเดิม

มือขวา	- ท - ร	- ท - -
มือซ้าย	- ท - ร	- ท - ล

ทำนองที่ขยายขึ้น

มือขวา	- - ล ท	- - ค ร	- ม - -	ร ค - -
มือซ้าย	- ช - -	ล ท - -	ค - ร ค	- - ท ล

ทำนองเดิม

มือขวา	ล ล - -	ช ช - ม
มือซ้าย	- - - ช	- - - ท

ทำนองที่ขยายขึ้น

มือขวา	- ม - -	ม ร - -	ร ท - -	ท ล - -
มือซ้าย	- - ร ท	- - ท ล	- - ล ช	- - ช ม

ประโยคที่ ๒ (อัตราสองชั้น ในเพลงเรื่องเพลงหนึ่ง)

มือขวา	- - ร ม	- ช - ล	- ช - ม	- ร - ด	- ม - ร	- ร - -	- ร - ด	- - - ร
มือซ้าย	- ด - -	- ช - ล	- ช - ท	- ล - ช	- - - -	- ด - ล	- - - ช	- - - ล

ประโยคที่ ๒ (อัตราสามชั้น เมื่อทำการขยายแล้ว)

มือขวา	- ม - -	ร ร - -	ม ม - -	ช ช - ล	- ด - ล	- ช - -	ม ม - -	ร ร - ด
มือซ้าย	- ท - ล	- - - ท	- - - ช	- - - ล	- ร - ม	- ร - ท	- - - ล	- - - ช

มือขวา	- ม - ช	- ม - -	ร ร - -	ด ด - ล	- ล - -	ช ช - -	ล ล - -	ด ด - ร
มือซ้าย	- ม - ช	- ม - ร	- - - ด	- - - ม	- ม - ร	- - - ม	- - - ด	- - - ร

สำหรับประโยคที่ ๒ ของท่อน ๒ นี้ เมื่อทำการพิจารณาพบว่าเป็นการทำนองเดียวกับทำนองประโยคสุดท้ายของท่อน ๑ ซึ่งก็เป็นทำนองเดียวกับท่อน ๓ และท่อน ๔ ในเพลงเดียวกันที่บรรจุกอยู่ในเพลงนี้ โดยปกติลักษณะของทำนองเพลงที่ประโยคคอนท้ายเหมือนกันนั้น มักเรียกทำนองนั้นว่า “สร้อย” หากแต่การซ้ำทำนองคอนท้ายในเพลงนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้คำอธิบายว่า ไม่ใช่เป็นทำนองที่เป็นสร้อย หากแต่เป็นทำนองเพลงที่เหมือนกันเท่านั้น

อาจารย์จิรัส อัจฉรงค์ ได้อธิบายเรื่องทำนองเพลงที่เหมือนกันคอนท้ายของเพลงนี้ว่า “คอนท้ายของเพลงนี้มันเหมือนกัน เขาไม่เรียกว่าสร้อยนะ ทำนองเพลงมันเหมือนกันเฉยๆ ไม่ใช่ทำนองที่เป็นสร้อยหรอก”²³

อาจารย์بيب คงลายทอง ได้อธิบายเรื่องทำนองเพลงที่เหมือนกันคอนท้ายของเพลงนี้ว่า “ตรงนี้ไม่ใช่สร้อยของเพลงนะ เป็นทำนองที่เหมือนกันของทำนองเพลงมากกว่า”²⁴

เพลงต้นเพลงนี้ อัตราสามชั้น เมื่อถูกขยายมาจากเพลงนี้แล้วได้มีการเปลี่ยนบันไดเสียงจากบันไดเสียงเพียงออล่างผสมกัน ไปกับบันไดเสียงเพียงออบน มาเป็นบันไดเสียงเพียงออบน ผสมกับบันไดเสียงทางขวา

²³ สัมภาษณ์ จิรัส อัจฉรงค์, ๒๔ เมษายน ๒๕๕๓.

²⁴ สัมภาษณ์ ปبيب คงลายทอง, ๒๑ เมษายน ๒๕๕๓.

บันไดเสียงทางเพียงออล่าง มีเสียงหลักเป็น ซ ล ท X ร ม เปลี่ยนบันไดเสียงเป็นเสียงเพียงออบน โดยมีเสียงหลักเป็น ค ร ม X ซ ล

จากเพลงฉิ่ง เมื่อนำมาประดิษฐ์เป็นเพลงคันทวนเพลงฉิ่ง สามชั้น มีการใช้บันไดเสียงทางขวา โดยมีเสียงหลักคือ ฟ ซ ล X ค ร และกลับมาเป็นบันไดเสียงเพียงออบน โดยมีเสียงหลักเป็น ค ร ม X ซ ล

จากรายละเอียดในการวิเคราะห์ข้างต้นจะเห็นได้ว่าทั้ง ๓ บันไดเสียงที่ใช้ ทั้งบันไดเสียงเดิมของเพลงฉิ่งและบันไดเสียงที่เปลี่ยนใหม่ในเพลงคันทวนเพลงฉิ่ง สามชั้นมีความสัมพันธ์กัน คือ แต่ละบันไดเสียงมีเสียงสูงกว่ากัน ๓ เสียง ซึ่งมีความห่างกันเป็นคู่ ๔ เสียงที่เป็นเสียงโทนิค (Tonic) หรือเสียงเริ่มต้นนั้นจะมีความห่างกันเป็นคู่ ๔ ลักษณะการเปลี่ยนบันไดเสียงดังกล่าวจะมีความกลมกลืน สามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง ไม่ทำให้เกิดความรู้สึกติดขัดแก่ผู้ฟังแต่อย่างใด ถ้าบันไดเสียงที่นำมาใช้มีการเปลี่ยนบันไดเสียง ไม่ได้คู่ ๔ กันหรือไม่สัมพันธ์กันจะทำให้เกิดความรู้สึกที่ต่างกันและจะไม่กลมกลืนเช่นนี้

๕.๔ การนำเพลงเรื่องเพลงฉิ่งไปประพันธ์เป็นเพลงเถาต่าง ๆ

เพลงฉิ่ง มีทำนองโดยทั่วไปเป็นลักษณะที่เรียกว่า “ลูกเก็บ” เพลงฉิ่งแต่ละเรื่องนั้นมีความยาวมากและมีความซับซ้อนดังที่ได้แสดงมาข้างต้นแล้ว โบราณจารย์ได้คัดเลือกทำนองของเพลงฉิ่งเพียงเล็กน้อยหรือเพียงหนึ่งถึงสองประโยคในอัตราชั้นเดียวหรืออัตราสองชั้นนำไปประพันธ์ทำนองเป็นเพลงสองชั้นหรืออัตราสามชั้น ในอัตราจังหวะหน้าทับปรบไก่ขึ้น

จากการศึกษาพบว่ามียุคเพลง ๒ เพลงที่มีความชัดเจนในเรื่องของการนำเพลงฉิ่งอัตราชั้นเดียวมาขยายเป็นสองชั้นและสามชั้นตามลำดับครบเป็นเพลงเถาและสืบทอดบรรเลงกันต่อมาอย่างแพร่หลาย ได้แก่

๑. เพลงช้างประสานงาเถา

๒. เพลงมุล่ง เถา

๑. เพลงช้างประสานงา เถา

เพลงช้างประสานงา มีประวัติความเป็นมา ดังนี้

เพลงช้างประสานงา ทำนองชั้นเดียว เป็นเพลงสำนวนเก่า มีมาแล้วแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาโบราณจารย์ร้อยกรองรวมไว้ใน “เพลงฉิ่งเรื่องช้างประสานงา”

ส่วนทำนองสองชั้นนั้น ท่านนิยมใช้บรรเลงและขับร้องประกอบการแสดงโขนละคร เป็นที่แพร่หลายมาแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้นำเพลงข้างประสานงา ทำนองสองชั้นมาประดิษฐ์ทางเปลี่ยนแยกลีลาออกไปถึง ๔ ท่อน เพื่อใช้บรรเลงขับร้องในคับริ่องรามเกียรติ์ ตอนศึกพรหมาศ ก่อนเป็นเริ่มแรก จากนั้นในปี พ.ศ. ๒๔๖๔ จึงได้ขยายขึ้นเป็นทำนองสามชั้น และตัดลงเป็นทำนองชั้นเดียว จากทางเปลี่ยนที่ท่านเคยทำไว้แล้วใช้บรรเลงขับร้องครบเป็นเพลงเถา^{๒๕}

บทร้องเพลงข้างประสานงา เถา

สามชั้น

ท่อน ๑	นัยน์เนตรชำเลืองลอดสอดหา	พอปะตามานพอประสบสอง
ท่อน ๒	ชานเสี้ยวสวาทวาทปลาบปอง	กลศรเสียบต้องตายัน

สองชั้น

ท่อน ๑	ต่างกำหนดหัททชัยไหลหลง	ห้วนพะวงวุ่นรัฐจวนป่วนป่วน
ท่อน ๒	สองจิตสองคิดประจวบกัน	สาวสวรรค์เพียงสิ้นละอายองค์

ชั้นเดียว

ท่อน ๑	งามพิศตร์พิศตร์เพียงบุหลันฉาย	งามกายผายผางคั่งราชหงส์
ท่อน ๒	งามตาตาคมสมทรง	งามคิ้วคิ้วก่งขลับดำ

(บทมโหรีเรื่องกากี ของเจ้าพระยาพระคลังหน)

เพลงข้างประสานงา นี้ เป็นเพลงเถา ประเภทเพลงหน้าทับปรบไก่อ เหตุที่เป็นหน้าทับปรบไก่อนั้นด้วยเหตุผลที่มีต้นกำเนิดมาจากเพลงฉิ่ง ทำให้รูปแบบการประพันธ์ต้องนำไปสู่เพลงประเภทปรบไก่อ เพลงที่มีจากเพลงเรื่องประเภทเพลงเร็วจะมีรูปแบบการประพันธ์ไปสู่

^{๒๕} หลวงประดิษฐไพเราะ(ศร ศิลปบรรเลง), “ศรทอง” ประชุมผลงานการประพันธ์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง), (กรุงเทพมหานคร, โรงพิมพ์มิติน, พ.ศ. ๒๕๒๖) หน้า ๓๔๘.

เพลงประเภทเพลงสองไม้ เพลงข้างประสานงานี้ได้ถูกประพันธ์ขึ้นในรูปแบบที่เรียกว่า เพลงท่อนเดียว^{๒๖}

โดยปกติเพลงถึงเรื่องข้างประสานงานั้น ประกอบด้วยเพลงต่าง ๆ ๗ ท่อนด้วยกัน แต่ละท่อนนั้นมีชื่อเรียกต่าง ๆ กันไป ทำนองเพลงส่วนที่เป็นต้นกำเนิดของเพลงข้างประสานงานั้นคือส่วนต้นของเพลงที่ ๑ หรือท่อนที่ ๑ ดังมีทำนองต่อไปนี้

ประโยคที่ ๑

มือขวา	- - - -	- - ร ร	- ร - -	- - ม ม	- ม - -	- - ช ช	- ล - -	ท ท - ล
มือซ้าย	- - - -	- ร - -	- ล - -	- ม - -	- ท - -	- ช - -	- ล - ท	- - - ล

มือขวา	- - - -	- - ร ร	- ร - -	- - ม ม	- ม - -	- - ช ช	- ล - -	ท ท - ล
มือซ้าย	- - - -	- ร - -	- ล - -	- ม - -	- ท - -	- ช - -	- ล - ท	- - - ล

ประโยคที่ ๒

มือขวา	- - ร ร	- ม - ช	- ล - -	ช ม - -	- ร - -	ค ร - ค	- - - ช	ล ท - ล
มือซ้าย	- ล - -	- ท - ช	- - ช ม	- - ร ค	- - ล ท	- - - ช	- ช - -	- ท - ล

มือขวา	- - ร ร	- ม - ช	- ล - -	ช ม - -	- ร - -	ค ร - ค	- - - ช	ล ท - ล
มือซ้าย	- ล - -	- ท - ช	- - ช ม	- - ร ค	- - ล ท	- - - ช	- ช - -	- ท - ล

ในการนำทำนองเพลงจากเพลงถึงมาทำประดิษฐ์ทำนองเป็นอัตราชั้นเดียว โบราณจารย์ได้นำส่วนต้นของท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑ และประโยคที่ ๒ โดยไม่กลับ วรรคละ ๒ ครั้งอย่างเพลงถึง มาเรียงต่อกันนับเป็น ๑ ท่อนและได้ประดิษฐ์เป็นทางเปลี่ยน ซึ่งทำนองชั้นเดียวนี้เป็นทำนองเพลงที่เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตามบันทึกของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ซึ่งเป็นเค้าโครงที่สามารถสรุปได้ว่าเพลงเรื่องเพลงถึงพระฉันนั้น น่าจะมีมาตั้งแต่ครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมา

เพลงท่อนเดียว หมายถึง เพลงประเภทหน้าทับปรบไถ่ มีทำนองที่เป็นทำนองหลักเพียง ๑ ท่อนเท่านั้น ส่วนท่อนอื่น ๆ จะประดิษฐ์ขึ้นเป็นทางเปลี่ยน ทางที่เป็นสำเนียงภาษาต่าง ๆ หรือทางที่มีทำนองต่างไปจากท่อนหลัก เพลงประเภทท่อนเดียวนี้มีมากมาย อาทิ เพลงราตรีประดับดาว เถา เพลงกล่อมনারี เถา เป็นต้น

ทำนองเพลงของเพลงข้างประสานงาเถา อัตราชั้นเดียวมีทำนองดังต่อไปนี้

มือขวา	- - ซ -	ซซ - ซ	- - ถ -	ถ ถ - ถ	- - ด -	ด ด - ด	- ร - -	ม ม - ร
มือซ้าย	- - - ซ	- - - ซ	- - - ถ	- - - ถ	- - - ด	- - - ด	- ร - ม	- - - ร

มือขวา	- - ซซ	- ถ - ด	- ร - -	ด ถ - -	- ซ - -	ฟ ซ - ฟ	- - - ด	ร ม - ร
มือซ้าย	- ซ - -	- ถ - ด	- - ด ถ	- - ซ ฟ	- - ร ม	- - - ด	- ด - -	- ม - ร

จากเพลงนี้เมื่อนำมาประดิษฐ์เป็นอัตราชั้นเดียว พบว่ามีการเปลี่ยนบันไดเสียงดังนี้
เพลงนี้ มีบันไดเสียงเพียงออล่างผสมกับบันไดเสียงเพียงออบนกล่าวคือ ประโยคที่ ๑
ใช้บันไดเสียงเพียงออล่าง โดยมีเสียงหลักเป็น ซ ถ ท X ร ม ประโยคที่ ๒ เฉพาะ ๔ ห้อง
แรกเปลี่ยนบันไดเสียงเป็นเสียงเพียงออบน ห้องที่ ๕ - ๖ มีการเชื่อมเสียงบางเสียงเพื่อนำไปสู่
การเปลี่ยนบันไดเสียงเป็นเสียงเพียงออล่างในห้องที่ ๗ - ๘

จากเพลงนี้ เมื่อนำมาประดิษฐ์เป็นเพลงเถา ในอัตราชั้นเดียวโบราณนี้ ได้มีการ
เปลี่ยนบันไดเสียงกล่าวคือ ประโยคที่ ๑ มีการใช้บันไดเสียงเพียงออบนซึ่งเป็นบันไดเสียงที่
ใช้กับวงเครื่องสายไทยเริ่มต้นก่อน โดยมีเสียงหลักเป็น ด ร ม X ซ ถ ประโยคที่ ๒ จาก
ห้องที่ ๑ - ๒ ยังคงบันไดเสียงเพียงออบนอยู่และเปลี่ยนเป็นบันไดเสียงทางขวาในห้องที่ ๓ - ๔
โดยมีเสียงหลักคือ ฟ ซ ถ X ด ร และกลับมาเป็นบันไดเสียงเพียงออบนเหมือนเดิมใน
ห้องที่ ๘

จากการวิเคราะห์ พบการใช้บันไดเสียงสำหรับเพลงนี้ข้างประสานงา เมื่อนำมา
ประดิษฐ์เป็นเพลงเถา ดังนี้

๑. บันไดเสียงเพียงออล่าง = ซ ถ ท X ร ม

๒. บันไดเสียงเพียงออบน = ด ร ม X ซ ถ

๓. บันไดเสียงทางขวา = ฟ ซ ถ X ด ร

จากรายละเอียดพบว่าการใช้บันไดเสียงไปในแนวเดียวระหว่างเพลงนี้ข้างประสาน
งา ไปเป็นเพลงเถา ก็กับการประพันธ์เพลงนี้ไปสู่เพลงต้นเพลงนี้ สามชั้น

อย่างไรก็ตาม สามารถสรุปได้ว่า บันไดเสียงที่ปรากฏอยู่ในการนำเพลงนี้เรื่องข้าง
ประสานงามาประดิษฐ์เป็นทางของเพลงเถานั้นก็คือ

๑. บันไดเสียงเพียงออล่าง

๒. บันไดเสียงเพียงออบน

๓. บันไดเสียงทางขวา

โน้ตเพลงข้างประธานจา เกา

(คัดจากหนังสือศรทอง “ประชุมผลงานหลวงประดิษฐไพเราะ ตรี ศิลปบรรเลง”)

อัตราสามชั้น

ท่อน ๑

- - - ค	- - - ร	- - - ม	- - - ร	ม ร ค ช	ถ ท ค ร	ม ร ค ร	ค ท ล ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - -	- - - -	ร ม ช ล	ค ล ช ม	ร ม ช ล	ค ล ช ม	ร ค ร ม	- ช - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - ม	- - - ร	- - - ค	- - - ล	- - - ช	- - - ล	ช ม ร ค	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ท ช ล ท	ค ล ท ค	ร ท ค ร	ม ค ร ม	ช ค ร ม	ฟ ล ช ฟ	ค ร ม ฟ	ช ฟ ม ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ช ท ล ช	ร ช ล ท	ร ม ร ท	ร ท ล ช	ล ช ท ล	ช ม ล ช	ร ม ช ล	ค ช ล ค
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ร ม ช ล	ช ล ค ร	ม ร ช ร	ม ร ค ล	ค ม ร ค	ม ร ค ล	ร ค ล ช	ค ล ช ฟ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - ช	- - - ฟ	- - - ม	- - - ร	- - - ค	- - - ล	ค ล ช ฟ	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ช ล ช ม	ช ม ร ค	ช ล ท ค	ท ค ร ม	- ค - ร	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ท่อน ๑ ทางเปลี่ยน

- - - -	- - - ร	- - - -	- ท ล ช	- - - -	- - - ค	- - - -	ร ม ฟ ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - -	- - - ช	- ช ช ช	- ช - ช	- - - ร	- - - ม	- - - ช	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - -	- - - ล	- ล ล ล	- ล - ล	- - - ช	- - - ล	- - - ท	- - - ค
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - -	- - - ช	- - - ล	ค ล ช ฟ	- - - ค	- - - ฟ	- - ช ล	ช ฟ ม ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

--รช	ดทดร	ร ร ร ร	-ร-ร	-ม-ม	---ร	---ค	---ถ
------	------	---------	------	------	------	------	------

--ดร	มฟชถ	-----	-----	-ค-ค	---ถ	---ช	---ฟ
------	------	-------	-------	------	------	------	------

-----	---ม	-----	---ร	---ค	---ร	---ม	---ฟ
-------	------	-------	------	------	------	------	------

---ค	---ถ	---ช	---ฟ	--ชถ	ชฟมช	ฟมรฟ	มรดร
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน ๒ (ทางเปลี่ยน)

ชดรม	รดรม	รดรม	ดรรร	ชดรม	รชรรม	รดรม	ฟชชช
------	------	------	------	------	-------	------	------

ชดรม	รชรรม	รดรม	ฟชชช	รมชถ	ชดชถ	ชมชถ	ชดคค
------	-------	------	------	------	------	------	------

--ชช	--ถถ	--ทท	--คค	--ชช	--คค	--รร	--มม
------	------	------	------	------	------	------	------

ชดรม	รชรรม	รดรม	รมฟช	ถชฟถ	ชฟมช	ฟมรฟ	มรดร
------	-------	------	------	------	------	------	------

รมชช	ชถชช	ชดชช	ชถชช	ชดรม	ชรรมช	รมชถ	คชถค
------	------	------	------	------	-------	------	------

รรดร	มรดร	มรดร	มรคถ	ถถชถ	คถชถ	คถชถ	คถชฟ
------	------	------	------	------	------	------	------

---ช	---ฟ	---ม	---ร	---ค	---ถ	คถชฟ	----
------	------	------	------	------	------	------	------

ชถชม	ชมรด	ชถทถ	ทดรม	-ค-ร	-ม-ช	-ถ-ช	-ม-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

สองชั้น

ท่อน 1

---ร	-รรร	ชมรท	-ถ-ช	---ช	-ชชช	คถชม	-ช-ถ
------	------	------	------	------	------	------	------

----	รมชถ	-ช-ร	คคคค	ชถทถ	ทดรม	รมชถ	ชฟมร
------	------	------	------	------	------	------	------

---ร	-รรร	---ค	-คคค	---ร	มรคค	---ช	คคชฟ
------	------	------	------	------	------	------	------

ชชชช	-ร-ม	-ฟ-ก	-ช-ฟ	-ค-ร	-ม-ฟ	-คชฟ	-ม-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 1 (เกี่ยวเปลี่ยน)

----	----	-ม-ม	---ช	----	-ม-ช	คชมช	คค-ค
------	------	------	------	------	------	------	------

----	----	คคคค	-ช-ม	----	ชมรค	รคคค	รค-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

----	-ร-ร	--คค	มรคค	---ช	---ค	คคชฟ	----
------	------	------	------	------	------	------	------

ชคชช	ชมรค	ชคคค	คคคค	-ค-ร	-ม-ช	-ค-ช	-ม-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 2 (เกี่ยวเปลี่ยน)

----	---ร	----	-ทคช	----	----	----	---ค
------	------	------	------	------	------	------	------

----	----	----	---ค	---ร	---ม	--ชช	รค-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

----	-ร-ร	--คค	มรคค	---ช	---ค	คคชฟ	----
------	------	------	------	------	------	------	------

---ช	---ฟ	---ม	---ร	---ค	---ฟ	ชคชฟ	-ม-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 3 (เกี่ยวเปลี่ยน)

คคคค	คคคค	คคคค	ชชชช	คคคค	คคคค	คคคค	มรคค
------	------	------	------	------	------	------	------

คคคค	คคคค	คคคค	คคคค	คคคค	คคคค	คคคค	คคคค
------	------	------	------	------	------	------	------

---ร	มรคค	---ร	มรคค	--คค	คคคค	--คค	คคชฟ
------	------	------	------	------	------	------	------

ช ล ช ม	ช ม ร ค	ช ล ท ค	ท ค ร ม	- ค - ร	- ม - ช	- ล - ช	- ม - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ชั้นเดียว

ท่อน ๑

-- ช ล	ช ช ช ช	-- ล ค	ล ล ล ล	- - ค ร	ค ค ค ค	ร ม ช ล	ช ฟ ม ร
--------	---------	--------	---------	---------	---------	---------	---------

- ร - ร	ช ล ค ร	ม ร ค ล	ค ล ช ฟ	ล ช ร ม	ฟ ล ช ฟ	ค ร ม ฟ	ช ฟ ม ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ท่อน ๒

- - - -	- - - - ช	- - - -	- - - - ล	- - - -	- - - - ค	- - - - ร ม	- ม - ร
---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------	-------------	---------

- - - -	ช ล ค ร	ม ร ค ล	ค ล ช ฟ	ล ช ร ม	ฟ ช - ฟ	- ค - -	ร ม - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ส่วนทำนอง สองชั้นที่ได้ขยายมาจากอัตราชั้นเดียวของเดิมนั้น ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง ปรากฏเพียงในบทละครต่าง ๆ นิยมบรรเลงขับร้องประกอบการแสดง โขนละครเป็นที่แพร่หลายมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๔ ดังตัวอย่างบทละครดังต่อไปนี้

บทคอนเล็ดเรื่องรามเกียรติ์ ตอนอินทรชิตแผลงศรพรหมมาศร^{๒๗}

เพลงช้างประสานงา

จึงตรัสตั้งรุธการชาญกำแหง	จะเปลี่ยนแปลงกายกูเป็นโกสิย
จึงให้การุณราชอสุรี	แปลงอินทรียเป็นคชาเอราวัณ
อันโยธาทั้งหลายให้กลายเพศ	เป็นเทวศรสุรางค์นางสวรรค์
ให้สำหรับขับร่าระบำบรรพ์	เร่งเตรียมไว้ให้ฤกษ์ดี ๑๓๑ ^{๒๗}

เพลงดับวันทองห้ามทัพ

เพลงช้างประสานงา

จมีน ไวยวรรณาดชาติชายหญิง	เห็นผู้หญิงสาวสะเทิ้นมินไกล
---------------------------	-----------------------------

^{๒๗} วิเชียร กุณทัณฑ์และมนตรี ตราโมท, ฟังและเข้าใจเพลงไทย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยเกษม, พ.ศ. ๒๕๒๓), หน้า ๑๒๔.

นีกกระหึ่มมีเอ็มแอมกระแอมไอ

พัยกหน้าบอกลงไปว่าอ่ากรง ๑

๒. เพลงมุล่ง เถา

เพลงมุล่ง เถา มีประวัติความเป็นมา ดังนี้

เพลงมุล่งทั้งทำนองสองชั้นและชั้นเดียว เป็นเพลงสำนวนเก่ามีมาแล้วแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา ทำนองสองชั้นของเดิม เข้าใจว่าโบราณจารย์คงแต่งเลียนสำเนียงมาจากเพลงพื้นเมืองแถบชวา มลายูชื่อ “ว้ายมุล่ง” ที่เข้ามาพร้อมกับการแสดงหนังเรื่องอิเหนาที่เรียกว่า “ว้ายกฤติ” แต่ครั้งรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ แล้วจักรวมไว้ในเพลงเรื่องมโหรี ตลอดจนใช้บรรเลงและขับร้องประกอบการแสดงโขนละครโดยทั่วไป ส่วนทำนองชั้นเดียว ซึ่งแตกลูกแตกคอกออกไปอย่างวิจิตรพิสดาร ท่านใช้บรรเลงรวมอยู่ใน “เพลงฉิ่งเรื่องมุล่ง” ซึ่งประกอบไปด้วยเพลงมุล่ง เพลงฉิ่งใหญ่ เพลงฉิ่งกลาง เพลงม้าสะบัดกีบ และเพลงซ้างประสานงา เป็นอาทิ และเพราะเหตุที่โบราณจารย์มักบรรเลงเพลงฉิ่งเรื่องดังกล่าวในเวลาพระฉันเพลเป็นสำคัญ บางท่านจึงเรียกเพลงฉิ่งเรื่องนี้ว่า “เพลงฉิ่งพระฉัน” อีกชื่อหนึ่ง นอกจากนั้นท่านยังนิยมใช้ทำนองชั้นเดียวซึ่งมีลีลาสลับซับซ้อน ใช้มือและใช้นิ้วยากนี้ไว้เป็นเพลงเดี่ยวไล่มือ สำหรับฆ้องและระนาดเอกตลอดจนใช้เป็นเพลงสำหรับฝึกไล่นิ้วจะเข้ด้วยอีกอย่างหนึ่ง

หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้นำเพลงมุล่งของเก่าดังกล่าวมาขยายขึ้นเป็นทำนองสามชั้น ตลอดจนปรับปรุงทำนองชั้นเดียวตามแบบเพลงรับร้อง ครอบเป็นเพลงเถา ทั้งทางร้องและทางดนตรี เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๖^{๒๘}

บทร้องเพลงมุล่ง เถา
สามชั้น

ท่อน ๑

จนล่วงเวลาปัจจุสมัย

อุทัยทองต้องฟ้าราศี

ตื่นจากแท่นรัตนรุจี

โสจรจรวงวารีสำราญกาย

^{๒๘} หลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง), “ศรทอง” ประชุมผลงานการประพันธ์ของหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง), (กรุงเทพมหานคร, โรงพิมพ์มติชน พ.ศ. ๒๕๒๖) หน้า ๔๖๔.

สองชั้น
 ท่อน ๒ ให้ครวญใครจะไปประพาสป่า จิตรัสชวนศรีสุดาโหมฉาย
 ถูนี้เป็นที่แสนสบาย มิ่งไม้ทั้งหลายในคองคอง

สองชั้น

ท่อน ๑ บ้างผลิดอกออกผลทุกกิ่งก้าน แบ่งบานผกาเกสร

ท่อน ๒ ห้อยย้อยช้อยช่ออรชร ระเบิดโบกใบอ่อนจำเริญดา

ชั้นเดียว

ท่อน ๑ ชาวไพรเขาเล่ากล่าวความ ว่าป่างามสนุกหนักหนา

ท่อน ๒ ทั้งถึงสัตว์จับดาหนานา ในท้องหิมวอนเนกนันต์

(พระราชนิพนธ์เรื่องอุณรุท ในรัชกาลที่ ๑)

โน้ตเพลงมุล่ง เถา

สามชั้น

ท่อน ๑

---ค	---ถ	---ช	---ม	รครม	-ช-ถ	-มรค	-ถ-ช
------	------	------	------	------	------	------	------

-ค-ค	---ร	---ม	---ช	คถชม	ถชมร	ชมรค	มรคถ
------	------	------	------	------	------	------	------

รคถช	คถชม	ถชมร	ชมรค	ทชถท	คถทค	รทคร	มครม
------	------	------	------	------	------	------	------

คคคค	-ร-ร	มมมม	-ช-ช	รμφช	ฟลชฟ	ครμφ	ชฟมร
------	------	------	------	------	------	------	------

รμφช	ชคชถ	ชมชถ	ชถคร	ครμφ	ชฟมร	ชมรค	มรคถ
------	------	------	------	------	------	------	------

--มร	มรมค	รคธถ	คถคช	ถชถม	ชมชร	--ทช	ถทคร
------	------	------	------	------	------	------	------

คคคค	-ร-ร	มมมม	-ฟ-ฟ	ชชชช	-ถ-ถ	คถชฟ	----
------	------	------	------	------	------	------	------

ชถชม	ชมรค	ชถทค	ทครม	-ค-ร	-ม-ช	-ถ-ช	-ม-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 2

มครม	รชรรม	รครม	รมมม	รมชถ	ชมชถ	ชมชถ	ชถคร
------	-------	------	------	------	------	------	------

รคมร	มครถ	คถรค	รคคช	คถชม	ถชมร	ชมรค	มรคถ
------	------	------	------	------	------	------	------

ชชชช	-ถ-ถ	ทททท	-ค-ค	ชชชช	-ค-ค	รรรร	-ม-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ชครม	รชรรม	รครม	รมฟช	ถชฟถ	ชฟมช	ฟมรฟ	มรคร
------	-------	------	------	------	------	------	------

ครมช	ถทคร	----	----	มรคร	มฟชถ	----	----
------	------	------	------	------	------	------	------

คคคค	-ถ-ถ	ชชชช	-ฟ-ฟ	คคคค	-ฟ-ฟ	มมมม	-ร-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

--รร	มรคถ	--รร	มรคถ	--คค	รคถช	--ถถ	คถชฟ
------	------	------	------	------	------	------	------

ชถชม	ชมรค	ชถทค	ทครม	ชครม	รมฟช	ฟถชฟ	ชฟมร
------	------	------	------	------	------	------	------

สองชั้น

ท่อน 1

----	---ม	--รม	ชถคช	คถชม	ถชมร	ชมรค	มรคถ
------	------	------	------	------	------	------	------

----	-ช-ค	รคชค	-ร-ม	-ค-ร	-ม-ช	-ถ-ช	-ม-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

---ร	-รรร	มรชร	มรคถ	คชชช	รมชถ	รคคค	ชถคร
------	------	------	------	------	------	------	------

ชชชช	-ร-ม	-ฟ-ถ	-ช-ฟ	-ค-ร	-ม-ฟ	ชถชฟ	-ม-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 2

----	----	-ม-ม	---ช	----	-ม-ช	ถชมช	ถรคถ
------	------	------	------	------	------	------	------

----	----	ถรคถ	-ช-ม	----	ชมรค	-ถ-ค	รมชร
------	------	------	------	------	------	------	------

----	-ร-ร	--คร	มรคถ	---ช	---ถ	คถชฟ	----
------	------	------	------	------	------	------	------

ชถชม	ชมรค	ชถทค	ทक्रम	-ค-ร	-ม-ช	-ถ-ช	-ม-ร
------	------	------	-------	------	------	------	------

ชั้นเดียว

ท่อนที่ 1

ชมรม	ชมถช	ชถคร	มรคถ	ชถทค	ทक्रम	รมชถ	ชฟมร
------	------	------	------	------	-------	------	------

รมรร	ถคถถ	คถชฟ	ชฟมร	ถชรรม	ฟถชฟ	क्रमฟ	-ม-ร
------	------	------	------	-------	------	-------	------

ท่อน 2

----	-ม-ช	ถชมช	ถรคถ	----	-ถ-ค	รคถค	รมชร
------	------	------	------	------	------	------	------

รมรร	ชถคร	มรคถ	คถชฟ	ถชรรม	ฟถชฟ	क्रमฟ	-ม-ร
------	------	------	------	-------	------	-------	------

ส่วนทำนอง สองชั้นนิมบรลงขับร้องประกอบการแสดงโขนละครดังตัวอย่างบท
ละครดังต่อไปนี้

เพลงขับเรื่องรามเกียรติ์ ตอนอินทรีชิตแผลงศรนาคาศักดิ์

เพลงมุล่ง

เมื่อนั้น

จึงชวนพระอนุชาจรจัด

สั่งให้เลิกโหราพลากร

คลายคณิศร์พลสกลไกร

พระจักรีปรีดีเปรมเกษมสันต์

มาขึ้นทรงรถสุวรรณทนต์ไค

วานรโห่ถันหวั่นไหว

กลับไปพลับพลาพนาตี ฯ ๑ ๑ เชิด ฯ

เพลงขับเรื่องจันทกนิรี

เพลงนุล่ง

ที่ผิพลาตพลังไปครั้งนี้
 ขอนงค้งใจได้ให้อภัย
 ตัวพี่ก็ไร้มเหสี
 มิให้ต้องอาวรณ์รอนรน

ศุคปัญญาที่พี่จะแก้ไข
 อย่าอาลัยในศพที่สูญชนม์
 ปองจะเลียงเทวีให้เป็นผล
 อย่างกังวลเลขน่องมิต้องการฯ

๕.๕ เปรียบเทียบลักษณะทำนองเพลงฉิ่งกับเพลงประเภทอื่น

ลักษณะทำนองของเพลงฉิ่ง เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับสำนวนเพลงประเภทอื่น ๆ พบความแตกต่าง ซึ่งทำให้ลักษณะเฉพาะของเพลงฉิ่งมีความโดดเด่นมากกว่าเพลงประเภทอื่น ๆ ดังจะได้อธิบายความแตกต่างดังต่อไปนี้

เพลงไทยหากแบ่งตามสำนวนการดำเนินทำนองของเพลง สามารถแบ่งออกเป็นหลายประเภท ได้แก่ เพลงปรบไก่ เพลงสองไม้ เพลงเร็ว เพลงฉิ่ง เป็นต้น โดยแต่ละประเภทจะมีลักษณะเฉพาะ

เพลงปรบไก่ เป็นเพลงไทยประเภทหนึ่ง ที่มีกระสวนทำนองเพลงที่ลงตัว มีลักษณะของประโยคถาม - ตอบ สำนวนเพลงมีลักษณะสำนวนเปิดในช่วงต้นและมีการลงจบด้วยทำนองเพลงที่เป็นสำนวนปิดเสมอ

สำนวนเพลงที่มีความลงตัวในตัวเอง โดยจะจบสำนวนเพลง ๑ ทำนองระหว่างครึ่งจังหวะหน้าทับหรือ ๑ จังหวะหน้าทับเสมอ ดังตัวอย่างทำนองต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑

- ล - -	ช ม - -	ค ค - -	ร ร - ม	- ม - ม	- ม - -	ม ม - -	ร ร - ค
- - ช ม	- - ร ค	- - - ร	- - - ม	- ช - ล	- ช - ม	- - - ร	- - - ค

ตัวอย่างที่ ๒

- - ล ท	- ร - ม	- ม - ม	- ร - ท	- ร - ม	- ร - -	ท ท - -	ล ล - ช
- ช - -	- ร - ม	- ช - ม	- ร - ท	- ร - ม	- ร - ท	- - - ล	- - - ช

ตัวอย่างที่ ๓

- ค - ร	- ค - ล	- - ช ช	- ล - ค	- ช - ค	- - ร ม	- ม - ม	- ร - ท
- ค - ร	- ค - ม	- ร - -	- ม - ค	- ร - ค	- - - ม	- ช - ม	- ร - ท

จำนวนเพลงที่มีลักษณะประโยค ถาม - ตอบ เป็นลักษณะจำนวนเพลงที่มีส่วนต้นเหมือนกันแต่มีลักษณะการเปิดสำนวนท้ายที่แตกต่างกัน เสมือนเป็นการถามและมีการตอบคำถามนั้น ๆ ดังตัวอย่างทำนองต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑

ประโยคถาม

- ม - -	ร ร - -	ซซ - -	ด ด - ซ
- ท - ด	- - - ซ	- - - ด	- - - ซ

ประโยคตอบ

- ม - -	ร ร - -	ซซ - -	ด ด - ท
- ท - ด	- - - ซ	- - - ด	- - - ท

ตัวอย่างที่ ๒

ประโยคถาม

- ม - -	ม ม - -	ร ร - -	ด ด - ร
- ม - ม	- - - ร	- - - ด	- - - ร

ประโยคตอบ

- ม - -	ม ม - -	ร ร - -	ด ด - ด
- ม - ม	- - - ร	- - - ด	- - - ด

ตัวอย่างที่ ๓

ประโยคถาม

ร - ม -	ม - ร -	ด - ร -	ร - ด -
- ด - ร	- ด - ด	- ด - ด	- ด - ซ

ประโยคตอบ

ด - ด -	ด - ด -	ซ - ด -	ด - ซ -
- ซ - ด	- ซ - ม	- ม - ซ	- ม - ร

สำนวนเพลงจะมีลักษณะเป็นสำนวนเปิดและมีสำนวนปิด ลักษณะสำนวนเปิดจะเป็นทำนองที่แสดงให้เห็นว่ายังต้องการทำนองบางทำนองมาปิดท้าย ซึ่งเราเรียกว่า สำนวนปิดนั่นเอง ดังตัวอย่างทำนองเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑

สำนวนเปิด

- ค - ร	- ค - ล	- - ซ ซ	- ล - ค	- ล - -	ซ ม - -	ค ค - -	ร ร - ม
- ค - ร	- ค - ม	- ร - -	- ม - ค	- - ซ ม	- - ร ค	- - - ร	- - - ม

สำนวนปิด

- - ร ม	- ซ - ล	- ค - ล	- ซ - ม	- ซ - ค	- - ร ม	- ม - ม	- ร - ค
- ค - -	- ซ - ล	- ค - ล	- ซ - ท	- ร - ค	- - - ม	- ซ - ม	- ร - ค

ตัวอย่างที่ ๒

สำนวนเปิด

- ล - -	ซ ซ - -	ล ล - -	ค ค - ร	- ม - ม	- ม - -	ร ร - -	ค ค - ล
- ล - ซ	- - - ล	- - - ค	- - - ร	- ม - ซ	- ม - ร	- - - ค	- - - ล

สำนวนปิด

- - ร ม	- ซ - ล	- ค - ล	- ซ - ม	- - ร ม	- ซ - ล	- ร - ค	- ล - ซ
- ค - -	- ซ - ล	- ค - ล	- ซ - ท	- ค - -	- ซ - ล	- ร - ค	- ล - ซ

ตัวอย่างที่ ๓

สำนวนเปิด

- ฟ - -	- ม - -	- ร - ร	- - - ซ	- ร - ท	- ล - -	ซ ซ - -	ล ล - ท
- - ม ร	- - - ล	- - - ซ	- - - ซ	- ร - ท	- ล - ซ	- ร - ล	- - - ท

สำนวนปิด

- - ล ท	- ร - ม	- ม - ม	- ร - ท	- ร - ม	- ร - -	ท ท - -	ล ล - ซ
- ซ - -	- ร - ม	- ซ - ม	- ร - ท	- ร - ม	- ร - ท	- - - ล	- - - ซ

ลักษณะการดำเนินทำนองของเพลงประเภทหน้าทับปรบไก่อ มีลักษณะเฉพาะของตัวเอง ซึ่งมีความแตกต่างไปจากเพลงประเภทอื่น ๆ แต่มีข้อยกเว้นบางสำนวนเพลง อาจมีความเหมือนกันหรือซ้ำซ้อนกับเพลงประเภทอื่น ๆ แต่ก็มีเป็นส่วนน้อยเท่านั้น

เพลงสองไม้ เป็นเพลงที่มีลักษณะการทอนทำนองลงไปเรื่อย ๆ และมักพบทำนองที่เรียกว่า “ลูกโยน” อยู่ทั่วไป และมีการตัดทอน “ลูกลื้อลูกซัด” ลงจากขยายไปหาละเอียด ทำนองเพลงที่มีการเรียงร้อยเพื่อไปจบที่ทำนอง “โยน” ดังตัวอย่างทำนองต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑

ค ร ค ล	ค ล ช ฟ	ม ร ค ร	ม ฟ ช ล	ค ร ค ล	ค ล ช ฟ	ค ร ม ฟ	ช ฟ ม ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ช ล ช ม	ล ช ม ร	ช ม ร ค	ม ร ค ช	ท ล ท ช	ล ท ล ท	ล ช ล ท	ค ร - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - -	- - - ช	- - ล ช	- ค - ร	- - - -	- - - ร	- ร ร ร	- ร - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ตัวอย่างที่ ๒

- ค ร ม	ร ช ร ม	ร ค ร ม	ร ม ฟ ช	- ฟ ช ล	ค ล ช ฟ	ค ร ม ฟ	ช ฟ ม ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ช ล ช ม	ล ช ม ร	ช ม ร ค	ม ร ค ช	ท ล ท ช	ล ท ล ท	ล ช ล ท	ค ร - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - -	- - - ช	- - ล ช	- ค - ร	- - - -	- - - ร	- ร ร ร	- ร - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ทำนองเพลงประเภทสองไม้มักจะพบการดำเนินทำนองที่เรียกว่า “ลูกโยน” อยู่ทั่วไป ก่อนที่จะมีการดำเนินทำนอง “ลูกลื้อลูกซัด” เป็นส่วนใหญ่ ดังตัวอย่างทำนองต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑

ตัวอย่างที่ ๑

- ฟ ม ร	- ม - ช	- ล ท ร	- ล - ท	- - - -	- - - ร	- - ม ร	ช- ล - ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	----------

- - - -	- - - ท	- ท ท ท	- ท - ท
---------	---------	---------	---------

ตัวอย่างที่ ๒

- ท ล ช	- ล - ค	- ร ม ช	- ร - ม	- - - -	- - - ช	- - ล ช	- ร - ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - -	- - - ม	- ม ม ม	- ม - ม
---------	---------	---------	---------

ทำนองเพลงสองไม้ มักจะมีการตัดทอนลูกดิ่งลูกชั้ดจากหายาไปหาละเอียดย่อมอ ดังตัวอย่างทำนองเพลงต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑

ซ ม ซ ซ	ซ ม ซ ซ	ซ ม ซ ซ	ถ ด ถ ถ	ซ ม ซ ซ	ถ ด ถ ถ	ซ ม ซ ซ	ม ร ม ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซ ม ซ ซ	ถ ด ถ ถ	ซ ม ซ ซ	ม ร ม ม	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซ ม ซ ซ	ม ร ม ม	- - - -	- - - -	ซ ม ซ ซ	ม ร ม ม	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ม ค ร ม	- - - -	ซ ถ ซ ม	- - - -	ม ค ร ม	- - - -	ซ ถ ซ ม	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซ ถ ซ ร	- - - -	ซ ถ ซ ม	- - - -	ซ ถ ซ ร	- - - -	ซ ถ ซ ม	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซ ซ ซ ร	ซ ซ ซ ม	ซ ซ ซ ร	ซ ซ ซ ม	ซ ร ซ ม	ซ ร ซ ม	ซ ร ซ ม	ซ ร ซ ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ตัวอย่างที่ ๒

ค ม ร ด	ม ร ค ถ	ร ด ถ ซ	ค ถ ซ ม	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ร ม ซ ถ	ค ซ ถ ค	ซ ถ ค ร	ม ค ร ม	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ค ม ร ด	ม ร ค ถ	ร ด ถ ซ	ค ถ ซ ม	ร ม ซ ถ	ค ซ ถ ค	ซ ถ ค ร	ม ค ร ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ร ม ซ ถ	ค ซ ถ ค	ซ ถ ค ร	ม ค ร ม	ร ม ซ ถ	ค ซ ถ ค	ซ ถ ค ร	ม ค ร ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซ ถ ค ร	ม ค ร ม	ซ ถ ค ร	ม ค ร ม	ซ ถ ค ร	ม ค ร ม	ซ ถ ค ร	ม ค ร ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ม ค ร ม	- - - -	ช ล ช ม	- - - -	ม ค ร ม	- - - -	ช ล ช ม	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ช ล ช ร	- - - -	ช ล ช ม	- - - -	ช ล ช ร	- - - -	ช ล ช ม	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ช ช ช ร	ช ช ช ม	ช ช ช ร	ช ช ช ม	ช ร ช ม	ช ร ช ม	ช ร ช ม	ช ร ช ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ลักษณะสำนวนเพลงประเภทสองไม้หรือเพลงทอขยนี้ มีลักษณะการดำเนินทำนอง และวัตถุประสงค์ในการเรียงร้อยต่าง ไปจากเพลงประเภทหน้าทับปรบไ้กันอย่างสิ้นเชิง

เพลงเร็ว การดำเนินทำนองของเพลงเร็ว มีลักษณะคล้ายกับกระสวนทำนองของเพลง ฉิ่ง จนบางครั้งมีความสับสนในการนำไปใช้ระหว่างเพลงเร็วกับเพลงฉิ่ง

คุณสมบัติร่วมระหว่างเพลงเร็วกับเพลงฉิ่ง มีดังต่อไปนี้

๑. มีการซ้ำทำนองในลักษณะกลุ่มทำนองสั้น ๆ และกลุ่มทำนองใหญ่ ๆ
๒. การดำเนินทำนองมีการ “สะบัด” ประกอบเข้าไปในทำนองหลัก
๓. การดำเนินทำนองมีการ “เก็บ” สะเอียดมากกว่าทำนองหลักของเพลงประเภท ปรบไ้และสองไม้

๔. การดำเนินทำนองมีการ “ดักจังหวะ”

๕. มักจะพบการดำเนินทำนองที่เรียกว่า “ลูกโยน” อยู่ในเกือบทุก ๆ ท่อนเพลง

คุณสมบัติของเพลงเร็วที่เป็นลักษณะเฉพาะ ไม่เหมือนกับเพลงประเภทอื่น ๆ ได้แก่

๑. มักพบ “สำนวนปิด” ในการดำเนินทำนองเป็นส่วนใหญ่
  ๒. ทำนองมีความเข้มข้นและมีความกระชับมากกว่าเพลงฉิ่ง
  ๓. ลักษณะการดำเนินกลอนบังคับบาท ไม่เอื้อในการแปลทำนอง
- ดังตัวอย่างทำนองต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑ ลักษณะสำนวนปิด

เพลงเร็วเรื่องแขกมัดดินหมู ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑

ทล ช	- ช ร ร	ทล ทท	ร-ม-	- ช ลท	ร-ม-	ช-ร ม	ช ล-ช
- ช ร	ร - - ท	- - ช -	- ท-ร	ร-ช -	- ท-ร	- ท - -	- - ช-

ตัวอย่างที่ ๒ ลักษณะสำนวนปิด

เพลงเร็วเรื่องแขกมัดตีนหมู ท่อนที่ ๒ ประโยคที่ ๓

- ท --	ล ล - ฟ	- - ม ฟ	- ล - ท	- ม - -	ม ม - ร	- ช ล ท	- ล - ช
- ท - ล	- - - ค	- ร - -	- ล - ท	- ม - ม	- - - ร	ช - - ท	- ล - ช

ตัวอย่างที่ ๓ ลักษณะทำนองมีความเข้มข้นและกระชับ

เพลงเร็วเรื่องแขกมัดตีนหมู ท่อนที่ ๑ ประโยคที่ ๑

ทล ช	- ช ร ร	ทล ลท	ร - ม -	- ช ลท	ร - ม -	ช - ร ม	ช ล - ช
- ช ร	ร - - ท	- - ช -	- ท - ร	ร - ช -	- ท - ร	- ท - -	- - ช -

ตัวอย่างที่ ๔ ลักษณะการดำเนินกลอนบังคับทาง ไม่เอื้อในการแปลทำนอง

เพลงเร็วเรื่องแขกมัดตีนหมู ท่อนที่ ๕ ประโยคที่ ๒

- ล ท ล	- - ช ล	- ล ท ล	- - ล ช	- ม - -	- ค ร -
ล - - -	ช ม - -	ล - - -	ช ม - -	ค - ร ค	ท - - ล

ตัวอย่างที่ ๕ ลักษณะการดำเนินกลอนบังคับทาง ไม่เอื้อในการแปลทำนอง

เพลงเร็วเรื่องแขกมัดตีนหมู ท่อนที่ ๑๐ ประโยคที่ ๑

- - ท ล	- - - -	ท ล - -	- - ล ท	- - ร ท	- - - -	ร ท - -	ร ม - ร
- - - -	ช ร - -	- - ช ร	- ช - -	- - - -	ล ท - -	- - ล ท	- - ท -

เพลงหน้าพาทย์ ลักษณะการดำเนินทำนองของเพลงหน้าพาทย์นั้น มักเป็นส่วนกลอนที่มีการฉายมือ ห่าง ๆ และจะไม่มีการดำเนินทำนองอย่างเพลงประเภทอื่น ๆ เนื่องจากเป็นเพลงที่ต้องบรรเลงเพื่อแสดงความเคารพและความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรมนั้น ๆ ดังจะได้ยกตัวอย่างทำนองต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ ๑

เพลงตระนิมิตร ประโยคที่ ๑

- - - -	- - - ท	- - - ท	- - - ม	- - - ร	- - - -	- ท - ท	- - - ล
- - - -	- - - ท	- - - ท	- - - ท	- - - ล	- - - ท	- - - -	- - - ล

ตัวอย่างที่ ๒

เพลงบาทสุกณี ประโยคที่ ๑

--- ร	--- ช	--- ช	--- ร	--- ร	--- ช	--- ช	--- ร
--- ร	--- ร	--- ร	--- ร	--- ร	--- ร	--- ร	--- ร

--- ร	--ท-	----	--ลล
--- ร	---ลช	---ล	--ล-

จากการศึกษารูปแบบการประพันธ์เพลงฉิ่ง และทำการเปรียบเทียบเพลงฉิ่งกับเพลงประเภทหลักๆ ๕ ประเภท ได้แก่ เพลงประเภทปรบไก่อ เพลงประเภทสองไม้ เพลงประเภทเพลงเร็ว เพลงประเภทเพลงฉิ่ง และเพลงประเภทเพลงหน้าพาทย์ ผู้วิจัยสามารถทำการสรุปลักษณะของเพลงแต่ละประเภทเพื่อทำการเปรียบเทียบได้ตามตารางดังต่อไปนี้

เพลงปรบไก่อ	เพลงสองไม้	เพลงเร็ว	เพลงฉิ่ง	เพลงหน้าพาทย์
๑. กระสวนทำนองมีความลงตัว	๑. ลักษณะการดำเนินทำนองมีการตัดทอน	๑. เนื้อทำนองหลักมีมือฆ้องเป็นลักษณะเฉพาะ	๑. เนื้อทำนองหลักมีมือฆ้องที่เป็นลักษณะเฉพาะ	๑. การดำเนินทำนองมีการตีฉาบมือ ห่าง ๆ
๒. มีลักษณะประโยค “ถาม – ตอบ”	ทำนองลงไปเรื่อย ๆ	๒. เนื้อทำนองหลักมีการตี “ลัดจังหวะ”	๒. เนื้อทำนองหลักมีลักษณะของความไม่ลงตัว	๒. การดำเนินทำนองมักไม่แปลทำนองให้วิจิตรมากเกินไป มักมีการดำเนินทำนองอย่างทำนองหลัก
๓. เริ่มต้นด้วยสำนวนเปิดและจบท้ายด้วยสำนวนปิดเสมอ	๒. มักพบทำนองที่เรียกว่า “โยน” อยู่ทั่วไป	“ดีคู่แปด”	๓. เนื้อทำนองหลักมีการตี “ลัดจังหวะ”	
	๓. มีการตัดทอนทำนองถูกล้อถูกขัดจากหยาบไปหาละเอียดและเป็นชุดทำนอง	๓. มีการตีโยนประกอบโดยทั่วไป	๓. เนื้อทำนองหลักมีการตี “ดีคู่แปด”	
		๔. มักพบสำนวนปิดในการดำเนินทำนองเป็นส่วนใหญ่	๔. เนื้อทำนองหลักมีท่วงทำนอง	

		<p>๕. ทำนองเพลงมีความเข้มแข็งและมีความกระชับ</p> <p>๖. เป็นกลอนบังคับทางเป็นส่วนใหญ่ไม่เอื้อในการแปลทำนอง</p>	<p>“สองชั้นฉาย”</p> <p>๕. มีการตีโยนประกอบโดยทั่วไป</p> <p>๖. เป็นชุดทำนองที่มีการตัดทอนอย่างเหมาะสม</p> <p>๗. นำทำนองที่มีความคล้ายคลึงมาเรียงร้อยต่อกัน</p> <p>๘. ทำนองหลักมีการบังคับมือให้มีความถี่มากขึ้น</p> <p>๙. มีการใช้มืออย่างเพลงหน้าพาทย์</p>	
--	--	---	--	--

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ ๖

สรุปและข้อเสนอแนะ

การดำเนินการวิจัยเรื่องอัตลักษณ์ของเพลงฉิ่ง ทำให้ได้ทราบถึงประวัติความเป็นมา ความแตกต่างระหว่างเพลงฉิ่งกับเพลงประเภทอื่น ๆ การนำเพลงฉิ่งไปประกอบพิธีกรรมทาง ศาสนาระหว่างพระฉันภัตตาหารซึ่งมีมาแต่อดีตมีการนำเพลงฉิ่งที่แตกต่างกันไปใช้ใน ช่วงระหว่างพระฉันอาหารเช้าและพระฉันอาหารเพล นอกจากนี้ยังได้ทราบถึงการนำเพลงฉิ่งไป ประกอบกิริยาอาการของตัวละครในการแสดง และยังสามารถสรุปลักษณะสำคัญในการ ดำเนินทำนอง เอกลักษณ์ และการพัฒนาเพลงฉิ่งไปสู่เพลงประเภทหน้าทับปรบไก่ อีกด้วย

จากการศึกษาวิเคราะห์รายละเอียดต่าง ๆ สามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญดังนี้

ความหมายของคำว่า “เพลงฉิ่ง” ผู้วิจัยได้ให้คำนิยามว่า เพลงฉิ่งหมายถึงเพลงที่ใช้ฉิ่ง ประกอบการบรรเลง เพื่อการกำหนดจังหวะให้กับนักดนตรีทำการรักษาแนวไม่ให้เร็วจนเกินไป การรักษาแนวในเพลงฉิ่งนี้เป็นไปเพื่อให้ให้นักดนตรีสามารถใช้ปฏิภาณและไหวพริบในการ ดำเนินทำนองอิสระไปตามทำนองหลักที่ถูกบรรเลงโดยฆ้องวงใหญ่ ประดิษฐ์ทำนองให้ได้ ทำนองที่เหมาะสม ทำนองหลักเดียวกันสามารถแปลทำนองได้หลายทำนองไม่ซ้ำกัน และ กลมกลืนกับเครื่องดนตรีอื่น ๆ ในวงที่บรรเลงไปพร้อม ๆ กัน โดยทั่วไปเพลงไทยจะถูก กำหนดจังหวะสามัญด้วยฉิ่งและจังหวะหน้าทับด้วยกลองประเภทต่าง ๆ แต่เพลงฉิ่งจะไม่มี กลองบรรเลงเพื่อกำหนดอัตราจังหวะหน้าทับ ทำให้เพลงฉิ่งเป็นเพลงที่มีทำนองไม่ลงตัว อย่างทำนองของเพลงประเภทเพลงอื่น ๆ ด้วยสาเหตุนี้เองเพลงฉิ่งแต่ละสำนักมักเกิดความ เหลื่อมล้ำ ไม่เท่ากัน ทั้งนี้แล้วแต่ภูมิปัญญาของแต่ละสำนักจะทำการเรียงร้อยเพื่อทำการ บรรเลงอวดความสามารถในทางการประพันธ์ และอวดความสามารถในการดำเนินทำนอง ของนักดนตรีด้วย

การศึกษาประวัติความเป็นมาไม่พบเอกสารยืนยันว่าเพลงฉิ่งเกิดขึ้นเมื่อสมัยใด มี ปรากฏหลักฐานทางเอกสารว่ามีเพลงเรื่องในสมัยกรุงศรีอยุธยา และจากการวิเคราะห์บริบทที่ ว่า การบรรเลงเพลงเรื่องเป็นเพลงที่ถือได้ว่า เป็นภูมิปัญญาของการบรรเลงวงปี่พาทย์ไทย และเป็นพื้นฐานหรือเป็นต้นกำเนิดของเพลงประเภทอื่น ๆ มากมาย อีกทั้งวัฒนธรรมดนตรี ไทยในสมัยก่อนเป็นการบอกเล่าจากครูดุ้อศิษย์ เป็นการเรียนรู้สืบต่อกันมาแบบตัวต่อตัว ทำให้เป็นการยากในการสืบค้นข้อมูลทางเอกสาร มีเพียงคำบอกเล่าและมีการลงลายลักษณ์อักษร กันในชั้นหลัง นอกจากนี้แล้วเพลงเสภาอาจเป็นเพลงที่พัฒนาต่อมาจากเพลงเรื่องเพลงฉิ่ง ซึ่ง เกิดขึ้นคอนต้นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งน่าจะพอสรุปได้ว่าเพลงเรื่องเพลงฉิ่งปรากฏแน่ชัด ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา

การบรรเลงฉิ่งพระฉันทน์เช้าและพระฉันทน์พลัน สามารถสรุปได้ว่า เพลงฉิ่งพระฉันทน์เช้า ที่บรรเลงกันอยู่ทั่วไปประกอบด้วยกัน 4 ทาง โดยแต่ละทางจะมีเนื้อหาแตกต่างกันไป ดังนี้

๑. ทางที่ใช้บรรเลงของกรมศิลปากร ซึ่งเป็นทางที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากหลวง บำรุงจิตรเจริญ

๒. ทางอาจารย์พินิจ ฉายสุวรรณ ได้ทำการสอบทานทางกับครูช่อ อากาศโปรง และคุณครูพริ้ง คนตรีรส

๓. ทางที่ใช้บรรเลงกันอยู่ทั่วไป

๔. ทางของสำนักงานวางทั่ว พาทยโกศล

จากการวิจัยพบว่าเพลงฉิ่งเพลงฉิ่ง ๓ ชั้น เป็นเพลงที่ขยายมาจาก เพลงฉิ่งเพลงฉิ่ง เพลงที่ ๑ ซึ่งปรากฏอยู่ในเพลงฉิ่งพระฉันทน์เช้าทางของคุณครูพินิจ ฉายสุวรรณ โดยใช้ทฤษฎี รูปแบบการประพันธ์ที่เรียกว่า “การขยายเพลง”

จากการวิเคราะห์ลักษณะการลงจบเพลงฉิ่งพระฉันทน์เช้า นั้น สามารถแบ่งได้เป็นหลาย วิธี การแบ่งนี้ได้อาศัยแนวคิดซึ่งเกิดจากการปฏิบัติจาก ๓ แนวคิดคือ

แนวคิดที่ ๑ เป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานมาจากรูปแบบของการบรรเลง ที่ต้องมีการ บรรเลงมาจากอัตราสามชั้น สองชั้น และอัตราชั้นเดียว และจบด้วยรัวฉิ่งพระฉันทน์ซึ่งถือเป็นแบบแผนมาตรฐานในการบรรเลง แนวคิดในการบรรเลงนี้จะมีนักดนตรีซึ่งบรรเลง ประกอบพิธีที่เป็นทางการและมีมาตรฐานของการบรรเลงใช้กันเป็นส่วนใหญ่

แนวคิดที่ ๒ เป็นแนวคิดที่มีพื้นฐานมาจากการบรรเลงของวงดนตรีโดยทั่วไปที่มีการ บรรเลงประกอบพิธีสามัญชน ทั้งนี้จะไม่มีกฎเกณฑ์ในการบรรเลงที่ยึดตายตัว หากพระฉันทน์ อิ่ม ตรงใดก็แล้วแต่จะบรรเลงเพลงเชิดทันที โดยให้เพลงเชิดมีความหมายเป็นการเสร็จสิ้นและทำ การเก็บสำรับอาหารให้เรียบร้อย

แนวคิดที่ ๓ เป็นแนวคิดที่ยึดหลักในการบรรเลงเพลงโดยทั่วไป โดยปกติแล้วเวลา บรรเลงใดก็แล้วแต่ ถ้าทำการลงจบด้วยการ "ทอดลง" จะให้ความหมายถึงความเป็น ระเบียบเรียบร้อย มีสัมมาคารวะ เพลงฉิ่งพระฉันทน์เป็นเพลงที่บรรเลงให้กับพระสงฆ์ เกี่ยวข้อง กับพิธีกรรม มีลักษณะของการบรรเลงที่แสดงความเคารพและระมัดระวัง แนวคิดนี้เองทำให้ มีการลงจบเพลงด้วยการทอดลง ทำให้เกิดความเรียบร้อยและสวยงามของบรรเลง

จากทั้ง ๓ แนวคิด ทำให้การลงจบเพลงฉิ่งพระฉันทน์เช้า ซึ่งเป็นเพลงฉิ่งพระฉันทน์ที่เป็น แบบแผนนี้ มีปรากฏการณ์ในการลงจบเพลงแตกต่างกันไปโดยมีปัจจัยขึ้นอยู่กับสถาน เวลา และนักดนตรี ซึ่งสามารถแบ่งได้ดังต่อไปนี้

- วิธีที่ ๑   จบด้วยรัวฉิ่งพระฉิ่ง
 วิธีที่ ๒   จบด้วยรัวฉิ่งพระฉิ่ง แล้วออกเชิด
 วิธีที่ ๓   จบด้วยเพลงเชิด
 วิธีที่ ๔   ทอดลงจบ

เพลงฉิ่งพระฉิ่งเพลง จากการศึกษาพบการบรรเลงมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละสำนักดนตรี สามารถแบ่งออกเป็น ๓ รูปแบบคือ

รูปแบบที่ ๑ สำนักพาทย์โกสธ บรรเลงเพลงเรื่องดังนี้

- เพลงฉิ่งเรื่องกระบोक
- เพลงฉิ่งเรื่องพระชาพยาธิเรือ

รูปแบบที่ ๒ กรมศิลปากร ซึ่งสืบทอดทางสายหลวงบำรุงจิตรเจริญ บรรเลงเพลงเรื่องดังนี้

- เพลงฉิ่งเรื่องกระบोक

รูปแบบที่ ๓ สำนักคุณครูพุ่ม บำรุงวาทย์ บรรเลงเพลงเรื่องดังนี้

- เพลงฉิ่งเรื่องจิ้งจกทอง

จากการวิจัยการนำเพลงฉิ่งมาบรรลุนั้นเพื่อชมความงามของธรรมชาติ หรือเพื่อวัตถุประสงค์ที่เป็นไปเพื่อความเพลิดเพลินนั้น จากการวิเคราะห์พบประเด็นที่เป็นเหตุผลในการคัดเลือกเพลงดังกล่าวมาบรรลุประกอบอาภักปิริยาดังนี้

๑. จากลักษณะการดำเนินทำนองของเพลงฉิ่ง ซึ่งเป็นทำนองที่ไม่มีจังหวะหน้าทับเข้ามาควบคุมการดำเนินทำนอง ทำให้ลักษณะของทำนองเพลงนั้นให้ความรู้สึกที่เบาและสบายเหมาะสำหรับบรรเลงประกอบอาภักปิริยาดังกล่าว

๒. ลักษณะทำนองของเพลงฉิ่งนั้นมีความเป็นอิสระ ไม่มีการกำหนดที่แน่นอนของประโยคเพลงอย่างเพลงประเภทอื่น ๆ เช่นเพลงปรบไถ่ที่ต้องมีสัดส่วนของประโยคเพลงเท่า ๆ กัน ทำให้เพลงปรบไถ่ให้ความรู้สึกที่หนักแน่นมั่นคงมากกว่าเพลงฉิ่ง ลักษณะที่เป็นอิสระนี้เองมีความสอดคล้องกับอาภักปิริยาที่เป็นอิสระในการชมความงามของธรรมชาติต่าง ๆ

๓. จากลักษณะทำนองหลักของเพลงฉิ่ง เมื่อแปลทำนองเป็นทางระนาดเอกหรือเครื่องดนตรีอื่น ๆ นั้น ผู้บรรเลงต้องใช้สติปัญญาขั้นสูงในการแปลทำนอง และเมื่อนำทำนองเพลงที่แปลแล้วบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีในวงโดยไม่มีจังหวะหน้าทับเข้ามาควบคุม จะทำให้ทำนองเพลงมีความไพเราะเหมาะสำหรับนำมาบรรเลงเพื่อประกอบอาภักปิริยาที่มีความสบายในการชมความงามของธรรมชาติหรือกิจกรรมใด ๆ อันเป็นกิจกรรมที่ทำให้มีความสุขในขณะนั้น

เรื่องของการนำเพลงฉิ่งมาบรรจุเป็นการขับร้อง จากสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและการค้นคว้าเอกสารผู้วิจัยได้แบ่งข้อมูลออกเป็น ๓ ส่วนด้วยกันดังนี้

ส่วนที่ ๑ เป็นส่วนที่กล่าวว่าเพลงฉิ่งนั้นไม่มีการนำมาเป็นทางขับร้อง

ส่วนที่ ๒ เป็นส่วนที่มีผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านกล่าวว่ามีการนำมาเป็นทางขับร้องโดยนำไปบรรจุไว้ในการแสดงละครศึกคำบรรพ์

ส่วนที่ ๓ เป็นข้อมูลบทขับร้องเพลงฉิ่ง โดยเป็นบทขับร้องเพลงฉิ่งที่นำมาประพันธ์ใหม่เป็นเพลงเกร็ดและบรรเลงอยู่ในเรื่องของมโหรี

ส่วนเรื่องของการนำเพลงฉิ่ง มาใช้เป็นเพลงปรับพื้นฐานของศิลปิน จากการค้นคว้าพบว่า เพลงมุล่ง เป็นเพลงที่มีความสำคัญและใช้เป็นเพลงสำหรับ ไล่มือมาจนปัจจุบัน เพลงฉิ่งมุล่ง เป็นเพลงที่มีความพิเศษดังต่อไปนี้

๑. เป็นเพลงสามท่อน มีสัดส่วนของเนื้อหาแตกต่างกันทั้งสามท่อน
๒. จำนวนกลอนมีความคล้ายคลึงกันทั้งสามท่อน แต่มีการเรียงร้อยให้แตกต่างกัน ทำให้เกิดความยากต่อการจำ
๓. จำนวนกลอนมีความเคลื่อนไหวของเสียงกระ โดดข้ามไปมา ทำให้เกิดความยากในการบังคับมือ
๔. ลักษณะเสียงเรียง ไปเรียงมาซ้ำ ๆ กัน ทำให้เกิดทักษะในการผูกกลอนเพลงของเครื่องดนตรีต่าง ๆ
๕. เป็นเพลงฉิ่งอัตราชั้นเดียว การบรรเลงด้วยความเร็วเป็นระยะเวลาสั้นทำให้เกิดความคล่องตัวในเชิงทักษะ

จากการศึกษาและพิจารณารูปแบบการประพันธ์เพลงฉิ่ง พบลักษณะสำคัญของเพลงฉิ่ง ๑๑ ประการคือ

๑. เนื้อทำนองหลักมีมือฆ้องที่เป็นลักษณะเฉพาะ
๒. เนื้อทำนองหลักมีลักษณะของความไม่ลงตัว
๓. เนื้อทำนองหลักมีการตีแบบ "ลัดจิ้งหะ" เป็นส่วนมาก
๔. เนื้อทำนองหลักมีการ "สะบัด" เข้าไปในเนื้อหา
๕. เนื้อทำนองหลักมีการ "ตีคู่แปด" เข้าไปในเนื้อหา
๖. เนื้อทำนองหลักมีท่วงทำนองที่เรียกว่า "สองชั้นฉาย"
๗. เนื้อทำนองหลักมีท่วงทำนอง "โยน" ประกอบโดยทั่วไป
๘. เนื้อทำนองหลักมีลักษณะเป็นชุดทำนอง และมีการตัดทอนเพลงไปมาอย่างเหมาะสม
๙. เนื้อทำนองหลักมีทำนองที่ซ้ำกันหรือคล้ายคลึงกัน

นำมาเรียงร้อยต่อกัน

๑๐. เนื้อทำนองหลักมีการบังคับมือให้มีความถี่มากขึ้น
 ๑๑. เนื้อทำนองหลักมีการใช้มือแบบเพลงหน้าพาทย์

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อค้นหาว่า แท้จริงแล้ว ตัวคนที่แท้จริงของเพลงฉิ่งมีลักษณะอย่างไร จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า เพลงฉิ่ง เป็นเพลงที่มีความพิเศษที่ถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะคือลักษณะการดำเนินทำนองหลักมีมือฆ้องเป็นลักษณะเฉพาะของตัวเอง ลักษณะทำนองที่มีความไม่ลงตัว ไม่แน่นอน ไม่เท่ากัน แต่นำมาเรียงร้อยต่อกันอย่างเหมาะสม มีการตัดทอนเพลงจากชุดทำนองที่ไม่ลงตัวอย่างเพลงประเภทอื่น ๆ ลงไปสู่ทำนองที่ละเอียดขึ้นได้ กระสวนของทำนองมีความเบาและสบาย

และมีคุณสมบัติร่วม กับเพลงเรื่องประเภทเพลงเร็วซึ่งมีความใกล้เคียงกันมากที่สุด เพลงเร็วมีความลงตัวมากกว่าเพลงฉิ่ง โดยที่เพลงเร็วมีความเข้มข้นและหนักแน่นมากกว่า คุณสมบัติร่วมระหว่างเพลงเร็วกับเพลงฉิ่งดังกล่าว ได้แก่ เนื้อทำนองหลักมีการตีแบบ “ลัดจิงหะ” สะบัด” “ตีคู่แปด” มีท่วงทำนอง”โยน”ประกอบโดยทั่วไปและส่วนใหญ่มักพบในท้ายท่อนของทุก ๆ ท่อน มักมีการซ้ำประโยคแต่ละประโยค ๒ ครั้งเสมอ เนื้อทำนองหลักมีการบังคับมือให้ถี่กว่าปกติ

ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเนื้อหาของเพลงไทยประเภทเพลงเรื่อง จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า “เพลงเรื่อง” เป็นเพลงไทยประเภทหนึ่ง สามารถออกเป็นประเภทต่าง ๆ มากมายหลายประเภทดังที่ได้กล่าวไว้แล้วในเนื้อหางานวิจัย โดยเพลงเรื่องประเภทเพลงฉิ่งเป็นเพียงหนึ่งในเพลงเรื่องทั้งหมดเท่านั้น หากในภายภาคหน้ามีผู้ดำเนินการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลต่างๆ ไว้เป็นหลักฐานให้เยาวชนที่มีความสนใจศิลปะแขนงนี้ได้ศึกษากันอย่างกว้างขวางต่อไปในอนาคต นับว่าจะเป็นประโยชน์มหาศาลในการสืบต่อวัฒนธรรมทางดนตรีไทยที่มีความลึกซึ้ง ล้ำค่าและเป็นมรดกที่น่าหวงแหนอีกทั้งยังเป็นภูมิปัญญาของชาติที่บรรพบุรุษได้ตั้งสมไว้ให้ลูกหลานมาเป็นเวลาช้านาน

บรรณานุกรม

เอกสาร งานวิจัย

กรมศิลปากร. บทละครของกรมศิลปากร. หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพนางแหม่มซ้อย

ศุริยพันธุ์ ณ icipนสถานกรมตำรวจ วัดศรีทศเทพ วันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๒๗ .

กรมศิลปากร. เพลงชุดทำขวัญ. มหาวิทยาลัยมหิดล จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสวันครบรอบ ๒๕ ปี

แห่งวันพระราชทานนามมหาวิทยาลัย. ๒๕๑๗ .

จุฑามาศ ปอประสิทธิ์. การบรรเลงปี่พาทย์นางหงส์ กรณีศึกษา วงดนตรีไทยกรุงเทพมหานคร.

วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๔๐ .

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. นามานุกรมศิลปเพลงไทยในรอบ ๒๐๐ ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ .

งานวิจัยโดยกองทุนวิจัยเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพทางวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เรือนแก้ว. ๒๕๓๒ .

ณรงค์ฤทธิ์ คงปิ่น. การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีของปี่พาทย์มอญ. วิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต

สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๓๕ .

ถาวร ศรีผ่อง. เพลงช้าเรื่องเพลงยาว. ปรินิพนธ์ระดับมหาบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ๒๕๔๐ .

นริศรานูวัตติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยา. ชุมนุมบทละครและบทขับร้อง.

กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวพร. ๒๕๑๔.

นริศรานูวัตติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยา. และ ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระ

เจ้าบรมวงศ์เธอ. สาส์นสมเด็จพระ เล่ม ๒๔. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.

๒๕๐๕ .

บุญธรรม ตราโมท. กำบรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ไทย. กรุงเทพมหานคร : ศิลปสนอง

การพิมพ์. ๒๕๔๐.

พูนพิศ อมาตยกุล. ชีวิตประวัติครุฑม บำปยุะวาทย์. หนังสือที่ระลึกเชิดชูเกียรติ ๑๐๐ ปี

ครุฑม บำปยุะวาทย์. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ พรินติ้งกรุ๊ป จำกัด. ๒๕๓๔.

มนตรี ตราโมท. ดุริยสาส์น. หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพนายมนตรี ตราโมท

ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๑๘ .

มนตรี ตราโมทและวิเชียร กุลตัญจน์. ฟังและเข้าใจเพลงไทย. กรุงเทพมหานคร : ศิลปสนอง

การพิมพ์. ๒๕๔๐ .

มนัส ขาวปลื้ม. หน้าทับกลองแขก เพลงบัวลอย. บทความจากหนังสือที่ระลึกงานพระราชทาน
เพลงศพนายมนัส ขาวปลื้ม ณ เมรุวัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร กรุงเทพมหานคร วันที่ ๑๐
มิถุนายน ๒๕๔๑.

มูลนิธิหลวงประดิษฐไพเราะ (ศรศิลป์ปรบรแดง). สรทอ “ประชุมผลงานเพลงหลวงประดิษฐ
ไพเราะ” กรุงเทพมหานคร : ม.ท.พ. ๒๕๒๕ .

ราชบัณฑิตยสถาน. สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. ๒๕๔๐ .

สงบศึก ธรรมวิหาร. ดุริยางค์ไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๒๕๔๐ .

สัมภาษณ์

จิรัส อัจฉรงค์. สัมภาษณ์. ๒๔ เมษายน ๒๕๔๓ .

ประสารวงศ์โรจน์รักษ์. สัมภาษณ์ ๒๐ กันยายน ๒๕๔๓.

ประสิทธิ์ ฉาว. สัมภาษณ์ . ๓๑ ตุลาคม ๒๕๔๓.

ป๊อบ คงลายทอง . สัมภาษณ์. ๒๑ กันยายน ๒๕๔๓ .

..... สัมภาษณ์. ๒๒ กันยายน ๒๕๔๓ .

พิชิต ชัยเสรี. สัมภาษณ์ . ๑๕ กันยายน ๒๕๔๓.

..... สัมภาษณ์ . ๕ ตุลาคม ๒๕๔๓.

..... สัมภาษณ์ . ๑๕ ตุลาคม ๒๕๔๓.

พินิจ ฉายสุวรรณ. สัมภาษณ์ . ๒๓ มีนาคม ๒๕๔๓.

..... สัมภาษณ์. ๒๕ กันยายน ๒๕๔๓.

..... สัมภาษณ์. ๒๖ กันยายน ๒๕๔๓.

พูนพิศ อมาตยกุล. สัมภาษณ์. ๒๖ สิงหาคม ๒๕๔๓ .

เสนาะ หลวงสุนทร, พันโท. สัมภาษณ์. ๖ เมษายน ๒๕๔๓

สุชาวี หลิมพานิชย์. สัมภาษณ์. ๑๖ ตุลาคม ๒๕๔๓.

..... สัมภาษณ์. ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๓.

ตำราญ เกิดผล, กำนัน. สัมภาษณ์. ๒๔ กันยายน ๒๕๔๓.

อุทัย พาทยโกศล . สัมภาษณ์. ๑๓ มีนาคม ๒๕๔๓.

..... สัมภาษณ์. ๒๕ เมษายน ๒๕๔๓

